

การพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชน
เป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนา
ความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนัก
ทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

โดย

นางสาววรรกร ธรรมภิบาลอุดม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนภาษาไทย แบบ 2.1

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2567

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชน
เป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนา
ความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนัก
ทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย แบบ 2.1
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF AN FOLKLORE INSTRUCTIONAL MODEL
BY APPLYING THE COMMUNITY BASE WITH CONSTRUCTIVISM
TO DEVELOP CONCEPT THINKING ABILITY AND CULTURAL
AWARENESS OF UNDERGRADUATE STUDENTS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy TEACHING THAI LANGUAGE
Department of Curriculum and Instruction
Academic Year 2024
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ การพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชน
เป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนา
ความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนัก
ทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

โดย นางสาวรกร ธรรมภิบาลอุดม

สาขาวิชา การสอนภาษาไทย แบบ 2.1

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. ชลธิชา หอมฟุ้ง

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุบลวรรณ ส่งเสริม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย)

พิจารณาเห็นชอบโดย ..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชลธิชา หอมฟุ้ง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุบลวรรณ ส่งเสริม)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุชบา บัวสมบุรณ์)

630630088 : การสอนภาษาไทย แบบ 2.1

คำสำคัญ : รูปแบบการสอน, คติชนวิทยา, ชุมชนเป็นฐาน, การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง, ความคิดรวบยอด, ความตระหนักทางวัฒนธรรม

นางสาว วรกร ธรรมภิบาลอุดม: การพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. ชลธิชา หอมฟุ้ง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม 2. ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม 3. ขยายผลการใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน กลุ่มขยายผลคือนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ รูปแบบการสอนคติชนวิทยา แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด และแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการวัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการสอนไปใช้ กระบวนการสอนมี 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1)วิเคราะห์ตัวตน 2)เสนอผลความรู้ 3)ลงสู่ชุมชน 4)เก็บผลข้อมูลภาคสนาม 5)เล่าความสร้างสรรค์ 6)แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ และ 7)นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม ผลการตรวจสอบคุณภาพคือรูปแบบการสอนสามารถนำไปใช้ได้จริง

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอน พบว่า นักศึกษามีความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนด้วยรูปแบบการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการนำรูปแบบการสอนไปขยายผล พบว่า นักศึกษามีความสามารถด้านความคิดรวบยอด และความตระหนักทางวัฒนธรรมหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนด้วยรูปแบบการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

630630088 : Major TEACHING THAI LANGUAGE

Keyword : INSTRUCTIONAL FOLKLORE MODEL, COMMUNITY-BASED, CONSTRUCTIVISM, CONCEPT THINKING, CULTURAL AWARENESS

MISS Vorakorn THAMPIBAN UDOM : THE DEVELOPMENT OF AN FOLKLORE INSTRUCTIONAL MODEL BY APPLYING THE COMMUNITY BASE WITH CONSTRUCTIVISM TO DEVELOP CONCEPT THINKING ABILITY AND CULTURAL AWARENESS OF UNDERGRADUATE STUDENTS Thesis advisor : Associate Professor Cholticha Homfung, Ph.D.

The purposes of this research were: 1. to develop the folklore instructional model by applying the community base with constructivism to develop concept thinking ability and cultural awareness; 2. to study the effectiveness of the folklore instructional model by applying the community base with constructivism to develop concept thinking ability and cultural awareness; 3. to disseminate the folklore instructional model by applying the community base with constructivism to develop concept thinking ability and cultural awareness. The sample was 30 third year students majoring in Thai, Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. The expansion was 30 third year students majoring in Thai, Faculty of Education, Yala Rajabhat University. The research instruments employed in research were an instructional model, lesson plans, a concept thinking ability test, and a cultural awareness test. The quantitative data were analyzed by mean (*M*), standard deviation (*SD*), and t-test dependent. The qualitative data were analyzed by content analysis.

The research results were as follows

1. The folklore instructional model is consisted of 5 components; principles, objectives, learning management process, measurement and evaluation, and factors supporting the use of instructional model. The learning process is comprised of 7 steps: 1) self-analysis, 2) presentation, 3) fieldwork in local community, 4) field data collection, 5) creativity narration, 6) knowledge summarization and sharing, 7) cultural expansion. The results of the quality inspection are that the teaching model can actually be used.

2. The results of effectiveness of the folklore instructional model show that the students' concept thinking ability and cultural awareness are significantly higher than before employing the instructional model with statistically significance at .05

3. The results of dissemination of instructional model show that the students' concept thinking ability and cultural awareness are significantly higher than before employing the instructional model with statistically significance at .05

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ชลธิชา หอมพุ่ม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เมตตาเสียสละเวลา ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ให้ความรู้ และความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ เป็นเสมือนต้นแบบในการทำงานทำให้ผู้วิจัยมีแรงพลัง สร้างแรงบันดาลใจในการทำงานให้บรรลุผล ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบลวรรณ ส่งเสริม ที่ให้คำแนะนำเสียสละเวลาด้วยความเมตตา และความเข้าใจเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม ประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบา บัวสมบุรณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน ที่ให้ความกรุณาชี้แนะแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สมพร ร่วมสุข รองศาสตราจารย์กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สง่า วงศ์ไชย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวรี ญาณปรีชาเศรษฐ และรองศาสตราจารย์ ดร.กมลพัทธ์ ใจเยือกเย็น ที่ได้กรุณาเสียเวลาร่วมสนทนาเพื่อรับรองรูปแบบการสอนและตรวจเครื่องมือวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงศ์ ธรรมชาติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประหยัด เกษม อาจารย์ ดร.พัชรี สุเมธกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์สร้อยสุดา ไชยเหล็ก และอาจารย์ณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์ คณาจารย์ผู้เสียสละเวลาให้ ข้อมูลเกี่ยวกับคตินิเวศวิทยาและการสอนคตินิเวศวิทยา ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทวัฒน์ เนตรเจริญ และคุณพัชรพร ธรรมภิบาลอุดม ที่กรุณาตรวจสอบบทความภาษาอังกฤษ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านทุกสถานศึกษาตั้งแต่ระดับแรกเริ่มช่วงชั้นอนุบาลถึงระดับปริญญาเอกที่สร้างองค์ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิชา ชัดเกล้าบ่มเพาะให้เกิดความสำเร็จ ก้าวหน้าจวบจนปัจจุบัน

ขอขอบคุณผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ให้ความอนุเคราะห์อนุญาตให้ารูปแบบการสอนไปขยายผลการศึกษา ขอขอบคุณอาจารย์ชั้นมา รัตนเยี่ยม และอาจารย์สุเมตตา ประสาทแก้ว กัลยาณมิตรที่ประสานงานและเสียสละเวลานำรูปแบบการสอนไปขยายผล ขอขอบคุณน้ำใจของนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช ชั้นปีที่ 4 รหัส63 ปีการศึกษา 2566 ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และที่สำคัญขอขอบคุณ หัวใจของนักศึกษาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 รหัส64 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณด้วยหัวใจที่อดทน พุ่มเท จริ่งใจ และตั้งใจในการเรียนวิชาคตินิเวศวิทยา ขอกราบขอบพระคุณเป็นพิเศษอีกครั้งสำหรับท่านอาจารย์ผู้เมตตา โอ้อ้อมอารีต่อผู้วิจัย รองศาสตราจารย์สมพร ร่วมสุข ที่มีอุปถัมภ์ค้ำคูณแนะนำ เสนอแนะความรู้ และสร้างความเข้าใจเชิงวิชาการทางการศึกษา ให้แก่ผู้วิจัยมากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณต้นแบบที่สำคัญ รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิชา หอมพุ่ม ที่หวังดี จริ่งใจ และคอยช่วยเหลือ จากเพื่อนร่วมห้องเรียนในการศึกษาระดับปริญญาโทในวันนั้น สู่การเป็นอาจารย์คนเก่งของผู้วิจัย ในวันนี้ ยิ่งความประทับใจ ความภูมิใจ และเป็นเกียรติแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างมาก

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อบุญธรรม คุณแม่จินดา ธรรมภิบาลอุดม คุณพัชรพร ธรรมภิบาลอุดม และคุณปิยวุฒิ แก้วเซ่ง ครอบครัวที่เป็นพลังใจ ค่อยสนับสนุนในทุกก้าวของผู้วิจัย พลังรักของทุกท่าน นำมาสู่ความสำเร็จด้วยความสุข ด.ญ.โรสริณณ์ แก้วเซ่ง สมาชิกใหม่ดวงใจของครอบครัว ขอขอบคุณที่เป็นความสุข ความปิติ ความสมบูรณ์ในชีวิต รักอย่างยิ่ง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ท
สารบัญแผนภูมิ.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย.....	17
คำถามการวิจัย.....	18
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	18
สมมติฐานการวิจัย.....	19
ขอบเขตการวิจัย.....	19
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	21
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	22
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	23
1. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย (4ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562).....	24
1.1 ปรัชญา.....	24
1.2 ความสำคัญ.....	24

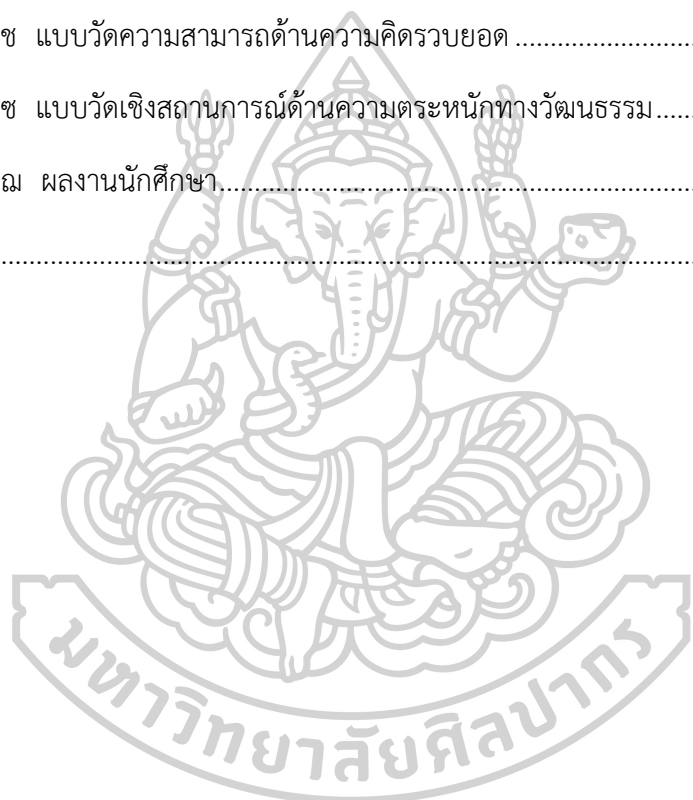

1.3	วัตถุประสงค์	25
1.4	คำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชา	26
2.	รูปแบบการสอน	33
2.1	ความหมายของรูปแบบการสอน	33
2.2	องค์ประกอบของรูปแบบการสอน.....	34
2.3	การนำเสนอรูปแบบการสอน	37
3.	ความรู้เกี่ยวกับคติชนวิทยา	39
3.1	ความหมายของคติชนวิทยา	39
3.2	ประเภทข้อมูลทางคติชนวิทยา.....	40
3.3	การเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยา.....	41
4.	แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	42
4.1	ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	42
4.2	แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	44
4.3	แบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	46
5.	การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	59
5.1	ความหมายของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism).....	59
5.2	แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism).....	60
5.3	องค์ประกอบของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)	62
5.4	แนวการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)....	64
6.	ความคิดรวบยอด	66
6.1	ความหมายของความคิดรวบยอด.....	66
6.2	ความสามารถด้านความคิดรวบยอด.....	67
6.3	การประเมินผลความคิดรวบยอด	71
7.	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness)	72

7.1 ความหมายของความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness).....	72
7.2 ความสามารถด้านความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม	73
7.3 การประเมินผล	75
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	76
8.1 งานวิจัยในประเทศ	76
8.2 งานวิจัยต่างประเทศ	85
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	94
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น (Needs Analysis : R1).....	96
วัตถุประสงค์.....	96
ผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ.....	96
วิธีดำเนินการ.....	96
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	97
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	97
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	100
ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน (Development: D1).....	102
วัตถุประสงค์.....	102
วิธีดำเนินการ.....	102
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	103
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	103
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	113
ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้(Implementation: R2).....	115
วัตถุประสงค์.....	115
ประชากรและตัวอย่าง.....	115
เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง	115

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง.....	115
แบบแผนการวิจัย	116
ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง	117
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	117
ขั้นตอนที่ 4 ชั้นประเมินผลและขยายผล (Evaluation: D2).....	118
วัตถุประสงค์.....	118
วิธีดำเนินการ.....	118
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	118
ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง.....	118
ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง.....	119
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	119
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
1. ผลการวิเคราะห์ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น (Needs Analysis)..	121
2. ผลการวิเคราะห์ขั้นที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน (Development)	136
3. ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Implementation).....	143
4. ผลชั้นประเมินผล (Evaluation).....	147
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	153
สรุปผลการวิจัย.....	154
อภิปรายผลการวิจัย.....	157
ข้อเสนอแนะ.....	163
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	163
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย	163
รายการอ้างอิง	165
ภาคผนวก.....	177

ภาคผนวก ก	รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย	178
ภาคผนวก ข	คุณภาพเครื่องมือวิจัย.....	181
ภาคผนวก ค	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	188
ภาคผนวก ง	แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	194
ภาคผนวก จ	คู่มือการใช้รูปแบบการสอน	201
ภาคผนวก ฉ	แผนการจัดการเรียนรู้.....	218
ภาคผนวก ช	แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด	266
ภาคผนวก ซ	แบบวัดเชิงสถานการณ์ด้านความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม.....	275
ภาคผนวก ฌ	ผลงานนักศึกษา.....	280
ประวัติผู้เขียน.....		287

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	โครงสร้างรายวิชาคิตชนวิทยา.....	26
ตารางที่ 2	การสังเคราะห์แนวคิตองค์ประกอบรูปแบบการสอนของน้กการศึกษา	35
ตารางที่ 3	ล้ดับชั้นของพฤติกรรมด้นจิตพิสัยของเครทโวลบลูม และคณะ (Bloom, 1956)	76
ตารางที่ 4	ตารางแสดงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจ้เป็น (Needs Analysis)	101
ตารางที่ 5	ตารางวิเคราะห์ข้อสอบ	108
ตารางที่ 6	เกณฑ์การประเมินแบบวัดความสามารถด้นความคิดรวบยอด	109
ตารางที่ 7	ตารางแสดงชั้นการออกแบบและพัฒนาารูปแบบการสอน (Developments).....	114
ตารางที่ 8	แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดี่ยวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (กลุ่มทดลอง).....	116
ตารางที่ 9	เป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการสอน	136
ตารางที่ 10	สรุปข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย	139
ตารางที่ 11	แสดงคะแนนความสามารถด้นความคิดรวบยอด ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลัง การจัดการเรียนรู้.....	144
ตารางที่ 12	แสดงคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรม ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัด การเรียนรู้.....	146
ตารางที่ 13	แสดงคะแนนความสามารถด้นความคิดรวบยอด ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลัง การจัดการเรียนรู้.....	149
ตารางที่ 14	แสดงคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรม ก่อนเรียนและหลังเรียน	151
ตารางที่ 15	ตารางแสดงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้นคิตชนวิทยา.....	182
ตารางที่ 16	ตารางแสดงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ผู้สอนคิตชนวิทยา.....	182
ตารางที่ 17	ตารางแสดงคุณภาพแบบสอบถามน้กศึกษาที่เคยเรียนวิชาคิตชนวิทยา.....	182
ตารางที่ 18	ตารางแสดงคุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสาร.....	182
ตารางที่ 19	ตารางแสดงคุณภาพประเด็นการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion: FGD)	183

ตารางที่ 20	ตารางแสดงคุณภาพแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด	183
ตารางที่ 21	ตารางแสดงคุณภาพแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม	184
ตารางที่ 22	คะแนนด้านความคิดรวบยอดกลุ่มนักศึกษาที่เคยเรียนวิชาคติชนวิทยามาแล้ว.....	184
ตารางที่ 23	คะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรมกลุ่มนักศึกษาที่เคยเรียนวิชาคติชนวิทยามาแล้ว.....	185
ตารางที่ 24	คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนกลุ่มตัวอย่าง.....	186
ตารางที่ 25	คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนกลุ่มขยายผล.....	187

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย.....	17
แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบการพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยา	37
แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยที่เชื่อมโยงชั้นการจัดการเรียนรู้	93
แผนภาพที่ 4 กรอบการดำเนินงานวิจัย.....	95
แผนภาพที่ 5 แสดงองค์ประกอบของรูปแบบการสอน	132
แผนภาพที่ 6 ร่างรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความ ตระหนักทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	137

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงคะแนนความสามารถด้านความคิดรวบยอด ก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้.....	145
แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรมก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้.....	147
แผนภูมิที่ 3 แผนภูมิแสดงความสามารถด้านความคิดรวบยอด ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้.....	150
แผนภูมิที่ 4 แผนภูมิแสดงคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรม ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้.....	152

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์มีวิถีชีวิตที่อยู่กันเป็นสังคมผ่านการดำรงชีวิตที่พึ่งพาอาศัยธรรมชาติรอบตัวเมื่อธรรมชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงมนุษย์สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วด้วยวิวัฒนาการพื้นฐานของมนุษย์ที่มีรากฐานของความคิดที่ซับซ้อนกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นบนโลกทำให้เกิดวิถีชีวิตที่อยู่กันเป็นสังคมและเกิดความซับซ้อน มีแบบแผน อารยธรรม ภาษา การสื่อสารที่ช่วยในการดำรงชีวิตมีการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อความเจริญทางวัฒนธรรม มีการปรับและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้เหมาะสมอยู่เสมอ ขณะเดียวกันก็ต้องมีการเก็บรักษาวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมเดิมของกลุ่มชนไว้ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2518: 1) ได้กล่าวถึง คติชนวิทยา คือคติชาวบ้าน แนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่กระทำอยู่ทั่วไปและได้รับการสืบทอดต่อกันมา ซึ่งเมื่อต้องศึกษาวิถีชีวิตของชนกลุ่มใดก็ต้องศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิต ที่เป็นวิถีของกลุ่มนั้น ๆ ผ่านประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากกลุ่มคนรุ่นหนึ่ง มาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนถึงปัจจุบัน ทั้งความเชื่อ การละเล่น งานฝีมือ สุภาพชน อาหาร หรือแม้แต่ภาษาเฉพาะถิ่น การศึกษาแนวนี้คือการศึกษาคติชนวิทยาตามที่ ชลธิชา หอมพั่ง (2564:1) ได้กล่าวถึงคติชนวิทยาว่าไม่ใช่การศึกษาข้อมูลของชาวบ้าน หรือชาวชนบทแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการศึกษาความคิดความเชื่อ วิถีชีวิตของกลุ่มคนกลุ่มใดก็ได้ในสังคมที่มีลักษณะร่วมกันอย่างน้อยหนึ่งลักษณะ

ข้อมูลทางคติชนวิทยาสะท้อนความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ พิธีกรรม แบบแผนที่เอื้อให้มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติและสังคม เป็นกรอบการดำรงชีวิตที่เชื่อว่าถูกต้องและดีงามซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงมาตรฐานความประพฤติของสังคมด้วยการสร้างกรอบประเพณี พิธีกรรม มากำหนดว่าผู้ที่ปฏิบัติตามจะได้รับการยกย่อง หรือไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ นอกจากกรอบประเพณีที่จะช่วยกำหนดพฤติกรรม ยังมี ข้อมูลคติชนวิทยาทางวาทกรรมที่อยู่ในรูปแบบของ สำนวน สุภาพชน คำพังเพย เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเครื่องเตือนสติ ตระหนักรู้ถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม การกล่อมเกลารูจักการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง รู้จักศีลธรรม การรู้จักคุณบิดามารดา ผ่านคติชนวิทยาประเภทเพลงกล่อมเด็ก การฝึกฝนให้คนในสังคมรู้จักสังเกต มีปฏิภาณไหวพริบผ่านคติชนวิทยาประเภทปริศนาคำทายการสร้างสนุกสนานผ่อนคลายจิตใจจากความเหน็ดเหนื่อย ผ่านคติชนวิทยาประเภทเพลงพื้นบ้าน การละเล่น การเล่านิทานต่าง ๆ สิ่งที่เราเห็นชัดคือคติชนวิทยาเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับจิตใจ วิถีชีวิต วัฒนธรรมที่ปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ สังคมที่ต้องสืบทอดกันมา

คติชนวิทยาเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวของบุคคลในสังคม ซึ่งมีเอกลักษณ์แตกต่างกันตามวิถีชีวิตของกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่งที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับอิทธิพลทางภูมิศาสตร์ สภาพอากาศ หรือจารีตแบบแผนทางสังคม เช่นเดียวกับคติชนวิทยาที่ปรากฏอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน หรือกลุ่มคน เช่น ลักษณะการสร้างบ้านเรือนที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพอากาศ ภาคใต้มีเพียงฤดูฝนและฤดูร้อน ลักษณะหลังคาบ้านต้องมีความลาดเอียงเพื่อใช้ระบายน้ำฝน หรือมีช่องลมใต้หลังคาเพื่อระบายความร้อนในฤดูร้อน สถาปัตยกรรมทางศาสนาได้รับอิทธิพลมาจากศรีลังกาที่กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลก อาทิ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร การสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านจากวัสดุธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้แก้ปัญหาหรืออำนวยความสะดวกให้แก่อนาคต อาชีพ งานหัตถกรรมจากต้นจาก เช่น การทำตับจากเพื่อใช้มุงหลังคา การทำหมากจาก เพื่อใช้เป็นภาชนะใส่น้ำ การทำกระเปาะจากย่านลิเภา และต้นกระจูด การทำเสื่อจากต้นหวาย ต้นกระจูด ต้นคล้า เป็นต้น หรือแม่แต่อาหารพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็น แกงไตปลา แกงส้ม คั่วกลิ้ง หรือผักผลไม้ประจำถิ่นที่มีทั้ง สะตอ ลูกเนียง มังคุด ลองกอง เงาะ ที่มีถิ่นกำเนิดจากภาคใต้ ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นคติชนวิทยาประเภทมุขปาฐะที่ไม่ได้กล่าวเป็นภาษาแต่ปฏิบัติตามจนเกิดการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

คติชนวิทยาประเภทมุขปาฐะ ที่ทางภาคใต้สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นด้วยการใช้ภาษา เพื่อบอกเล่านั้นมีทั้งการใช้ภาษาถิ่นที่มีสำเนียง ลักษณะการออกเสียงแตกต่างไปตามถิ่นที่อยู่ ไม่ว่าจะเป็นภาษาสงขลา ภาษานครศรีธรรมราช ภาษาตากใบ และภาษาสุราษฎร์ สำนวน สุภาษิต ปริศนาคำทายที่มักขึ้นต้นด้วยคำว่า “ไอไทรหา” นิทาน ตำนานต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงบุคคล สถานที่ หลอมรวมเป็นความเชื่อ อาทิ ตำนานพระนางเลือดขาวพระแม่เจ้าอยู่หัว หรือแม่แต่การตั้งชื่อบ้าน นามเมืองที่ผสมผสานระหว่างลักษณะทางภูมิศาสตร์กับความเชื่อจนเกิดเป็นภาษา อีกส่วนหนึ่งที่ผสมผสานระหว่างภาษากับการปฏิบัติแล้วสืบทอดต่อกันมา เช่น ศิลปะการแสดงมโนราห์ หนังตะลุง ลิเกป่า การร้องเพลงบอก ประเพณีประจำท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาไม่ว่าจะเป็น ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ประเพณีชักพระ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ เป็นต้น

ในการสืบทอดคติชนวิทยาจากรุ่นสู่รุ่นจะเริ่มต้นจากครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่สุดของคนในสังคม ครอบครัวเป็น สถาบันแรกในการบ่มเพาะองค์ความรู้ ปลูกฝังความเชื่อ สร้างทัศนคติประเพณี ศิลปวัฒนธรรม จากสมาชิกครอบครัวรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง เพื่อให้เข้าใจวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ดังที่ Krysan, et al (1990: 4) ได้กล่าวถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวที่จะประสบความสำเร็จ มีโครงสร้าง 9 ประการ ได้แก่ มีการสื่อสารที่ดีในครอบครัว สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวในการสนับสนุนช่วยเหลือกัน รักษาพันธะสัญญาของครอบครัวมีการแบ่งปันและถ่ายทอดในเรื่องการดำรงชีวิตในด้านศาสนา

และจิตใจ มีการสร้างความสัมพันธ์กับสังคมรอบข้าง มีความสามารถในการปรับตัว มีการแสดงออก ถึงการเห็นคุณค่า ความพึงพอใจในตัวเอง มีความมีบทบาทชัดเจน และมีการใช้เวลาด้วยกัน จากหน้าที่ของครอบครัวดังกล่าว ครอบครัวมีบทบาทในการถ่ายทอดการดำเนินชีวิตและศาสนา ซึ่งจัดเป็นคติชนวิทยาแขนงหนึ่ง แต่ในปัจจุบันกลับพบว่าการบ่มเพาะองค์ความรู้ทางความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมมีน้อยลง จนทำให้กลุ่มวัยรุ่นปัจจุบันขาดความรู้ด้านคติชนวิทยา ที่เป็นภูมิปัญญา เฉพาะถิ่นของตนเป็นส่วนมาก ซึ่งสาเหตุหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจทำให้ วิถีชีวิตเกิดความต้องการทางด้านวัตถุนิยมมากยิ่งขึ้น ครอบครัวมีการใช้เวลาในบ้านเพื่อหารายได้ใน การดำรงชีวิตมากขึ้น บางครอบครัวมีเวลาอยู่กับครอบครัวเพียงช่วงเช้านอนเท่านั้น จึงส่งผลให้ การอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังคุณธรรม วิถีชีวิต คติชนวิทยาที่เกิดจากการเล่าจากปากต่อปาก ไม่ได้รับการถ่ายทอดหรือถ่ายทอดน้อยลง

สาเหตุอีกประการที่ทำให้การสืบทอดทางคติชนวิทยากำลังจะเริ่มลดน้อยลง จนทำให้วัยรุ่น ปัจจุบันขาดความหวงแหนและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของตนเอง คือการสร้างบรรทัดฐาน ทางการศึกษาของสังคมในปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้เด็กได้เรียนรู้ศาสตร์วิชาเฉพาะ กฤษฎา ปันเอี่ยม (2561:76) กล่าวถึงตัวหลักสูตรที่รัฐกำหนดมาให้มีความสำคัญกับความรู้ในสาระวิชาที่ไม่เท่าเทียมกัน บังคับให้ผู้เรียนและสังคมสนใจแต่รายวิชาหลักตามที่รัฐกำหนดขัดกับธรรมชาติของบุคคล ที่มีความแตกต่างหลากหลายซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการตอบสนองต่อความก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลง มากกว่าการให้เด็กได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับคติชนวิทยา ขาดการปลูกฝังความหวงแหน ทางวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเอง จึงทำให้เด็กส่วนใหญ่ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตลอดจนอุดมศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านคติชนวิทยา ความเชื่อ ภูมิปัญญา ในชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ทั้งที่เป็นเรื่องใกล้ตัวมากที่สุด

การศึกษาวิชาคติชนวิทยา บริบทความรู้ที่ได้มาจาก การศึกษาความเป็นมนุษย์ ผ่านวิถีชีวิต ที่ดำเนิน ผ่านความเป็นอยู่ ผ่านภาษาของกลุ่มคน ที่มีบริบทความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น สะท้อนผ่าน ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ผ่านความคิด ความเชื่อ และบทบาทของพฤติกรรมที่สืบทอดกันมา รวมไปถึงวัฒนธรรมของตนเอง ในแบบเดียวกันซึ่งลักษณะขององค์ความรู้ทางคติชนวิทยา ข้อมูลส่วนใหญ่จะได้มาจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล การลงชุมชน เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคน ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นหลังหลายชั่วอายุคน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ จัดกลุ่มตามประเภท เพื่อรวบรวมเป็นองค์ความรู้ที่จะนำไปต่อยอด ในการจัดการศึกษาของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย แต่จากการจัดการเรียนรู้รายวิชา คติชนวิทยา ระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช พบว่านักศึกษาขาดองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาประจำถิ่นของตนเอง

ขาดความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม การหวงแหนวัฒนธรรม ทำให้การลงพื้นที่ศึกษาเก็บข้อมูลคติชนวิทยาจากชุมชน และการนำข้อมูล มาวิเคราะห์เชื่อมโยงยังไม่ผ่านเกณฑ์การวัดประเมินผล และไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา ผู้วิจัยจึงสนใจแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม

การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานคือความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนและบุคคล Owens and Wang (1996: 2) อธิบายถึงความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐาน คือกลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าตนเองต้องการเรียนรู้เรื่องอะไรโดยใช้การจัดการเรียนรู้ผ่านชุมชน ซึ่งชุมชนถือเป็นสถานที่เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เปิดโลกกว้างให้ผู้เรียนถือเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ทั้งทางด้านวิชาการ การพัฒนาตนเอง การเข้าสังคมส่วนรวม การทำงาน เกิดความเข้าใจในอาชีพ เห็นคุณค่าของชุมชนผ่านการใช้แหล่งประโยชน์ของชุมชน ทั้งนี้ สนธยา พลศรี (2550:207) ได้กล่าวถึงการใช้ชุมชนเป็นฐานว่า การเชื่อมโยงกันสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบทั้งระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม ระหว่างเครือข่าย สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งสิ้น ความสัมพันธ์นี้อาจเป็นการสร้างความสัมพันธ์กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ซึ่งสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่ดีไม่ได้เป็นเพียงแค่การรวมกลุ่มแต่เป็นการขยายเครือข่าย มีจุดมุ่งหมายชัดเจนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งเกิดจากการมีความสนใจในด้านเดียวกัน เกิดเป็นกิจกรรมพบปะสนทนากัน นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติร่วมกันเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทักษะกระบวนการทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการด้านเนื้อหาตามหลักสูตรให้มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชุมชนโดยเน้นการลงมือปฏิบัติให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงภายในชุมชน ซึ่งอยู่ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้เรียน ครูผู้สอน และกลุ่มชุมชน

การสอนคติชนวิทยาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการบูรณาการเนื้อหาเพื่อพัฒนาการออกแบบการจัดการเรียนรู้คติชนวิทยาให้นักศึกษาเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชุมชน โดยให้นักศึกษาได้ลงมือศึกษาความรู้จากการลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูลจากชุมชน โดยให้มีส่วนร่วมของครู นักศึกษา และชุมชน กระบวนการหลักในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานคือการสะท้อนคิด และคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งทำให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตระหนักถึงความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทั้งนี้ มณฑล จันทน์แจ่มใส (2558: 143) ได้กล่าวถึง ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้การใช้ชุมชนเป็นฐานเกิดผล คือ การมีเครือข่ายทางการศึกษา (Partnership) กระบวนการร่วมมือระหว่างเครือข่าย (Procession) และการให้ผู้เรียนได้มี

ส่วนร่วมกับชุมชน (Public Participation) เช่นเดียวกับ กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์ (2565) ได้จัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระในบทเรียนให้สัมพันธ์กับชุมชน มีกระบวนการที่เชื่อมโยงการทำงานในชั้นเรียนกับชุมชนที่มีความหมายโดยการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ครู ผู้เรียนและคนในชุมชน ในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงพื้นที่เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหา จากสถานการณ์ที่พบจริงในชุมชนในลักษณะของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีในการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย เป็นการเรียนที่กระตุ้นและท้าทายความสามารถของผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การเรียนรู้ของนักศึกษาในการเรียนรายวิชาคิตินวิทยาจำเป็นต้องมีการลงสำรวจชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ต้องลงมือปฏิบัติจริงจึงต้องมีพื้นฐานความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างถูกต้อง ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Theory) ซึ่งมีหลักการสำคัญคือให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการเป็นผู้กระทำ (Active) และสร้างองค์ความรู้ขึ้นมา ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Theory) นี้ Duffy and Cunningham (1996:177) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยประสบการณ์ตรง การลองผิดลองถูก ค้นหาวิธีการแก้ปัญหาซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการรับและจัดระบบข้อมูล วิธีการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญของการเรียนรู้ควรเป็นองค์รวม เน้นสภาพจริงและสิ่งที่เป็นจริงในห้องเรียน ผู้เรียนจะมีโอกาสสร้างความรู้ผ่านประสบการณ์ของตนเองที่ไม่ได้มาจากการบอกหรือการสอนของครู จะมีการเน้นเกี่ยวกับการสอนทักษะเฉพาะน้อยลง และเพิ่มการเน้นเกี่ยวกับการเรียนรู้ในบริบทที่มีความหมายโดยสรุปแล้วการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้จากการคิด พิจารณา กลั่นกรอง และทำความเข้าใจข้อมูล เพื่อให้เชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีมา ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ หาคำตอบด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า มีการนำคิตินวิทยาไปใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ ชวนพิศ สิริพันธ์นะ (2557) ที่ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คิตินวิทยาระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คิตินวิทยา ระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสภาพจริงผ่านการลงพื้นที่ภาคสนาม ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อการบูรณาการคิตินวิทยากับศาสตร์สาขาต่าง ๆ และสะท้อนสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงได้ ถือเป็น การศึกษาที่น่าสนใจ ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการใช้ชุมชนเป็นฐานเพิ่มเติม คือการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ที่คงทนผ่านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นความคิดรวบยอดและเข้าใจ

ความลึกซึ้งถึงข้อมูลคติชนวิทยาในชุมชนก่อให้เกิดความรู้สึกหวงแหนมีความตระหนักทางวัฒนธรรมแก่ผู้เรียน

กระบวนการเรียนรู้คติชนวิทยาที่นักศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ สํารวจข้อมูล เก็บข้อมูล ไปรวบรวมเป็นฐานความรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ได้นั้น นักศึกษา จะต้องมีความรู้ความเข้าใจข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์แยกแยะประเภทของข้อมูลและสังเคราะห์ ข้อมูลได้อย่างถูกต้องจนทำให้นักศึกษาเกิดองค์ความรู้ ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการต่อยอดในทางวัฒนธรรมได้ ซึ่งกระบวนการคิดที่สำคัญและพัฒนา นักศึกษาได้ดี คือ กระบวนการคิดรวบยอด ถือเป็น การคิด การแยกแยะข้อมูล เพื่อหาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของข้อมูลให้ได้ การหาลักษณะองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย โดยอาศัยกระบวนการทางความคิด กระบวนการที่จะช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาความคิดรวบยอดได้นั้น วรณรัตน์ ศรีกนก และคณะ (2561: 11) ได้กล่าวว่า ความคิดรวบยอด มีรูปแบบ คือ สมอของนักเรียนมีความเป็นระบบ สามารถจัดจำแนกข้อมูลให้เป็นระเบียบ เพื่อสามารถเพิ่มความรู้หรือข้อมูลใหม่ สมอจะสังการและสามารถจำแนกหมวดหมู่ข้อมูล เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ได้ เกิดเป็นความคิดรวบยอดที่สามารถต่อยอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562: 1) อธิบายถึงความสามารถในการคิดรวบยอด ว่าเป็นความคิดรวบยอดที่ชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้เรียนจะช่วยทำให้สามารถเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ จนทำให้ได้แนวคิด (Idea) ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งแนวคิดของนวัตกรรมใด ๆ ต้องมีความคิดรวบยอดต่าง ๆ มาสนับสนุน เพื่อให้แนวคิดนั้นสามารถนำไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมได้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้คติชนวิทยาเกิดสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง ซึ่งนอกจากช่วยให้นักศึกษาได้ศึกษาความรู้ ได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยการลงพื้นที่ ออกสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน นำข้อมูลมาศึกษา วิเคราะห์ จัดประเภท สังเคราะห์คุณค่าของข้อมูล จนเกิดกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองแล้วยังได้สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือการพัฒนาพื้นฐานทางด้านจิตใจ (จิตพิสัย) เป็นพฤติกรรมทางด้านจิตใจ ซึ่งจะเกี่ยวกับค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ และคุณธรรมให้เกิดขึ้นผ่านความรู้สึกหวงแหนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของตน อีกทั้งยังตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนของตนเอง และชุมชนอื่น อันเนื่องมาจากการได้ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลทางคติชนวิทยาที่อยู่ในชุมชนต่าง ๆ นำไปสู่การแสดงออกเป็นพฤติกรรมในการเคารพและรู้คุณค่าในวัฒนธรรม ยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของผู้อื่น ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่นได้ซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 World Economic Forum (2015:3) ได้กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ว่าปัจจุบันโลกพัฒนาอย่างรวดเร็วโดยมีเทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง ผู้เรียนมีความเท่าทัน

เทคโนโลยี แต่นอกเหนือจากความทันสมัยเท่าทันเทคโนโลยีแล้วผู้เรียนควรมีทักษะความเชี่ยวชาญสำคัญคือ 1) ทักษะจำเป็นต่อการดำรงชีวิต (Foundational Literacies) ความฉลาดรู้ (Literacy) การคำนวณ (Numeracy) ทักษะการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Literacy) ความรอบรู้เชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ความรู้ในเรื่องการเงิน (Financial Literacy) และทักษะการเข้าใจ การวิเคราะห์ เห็นคุณค่าและประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวัฒนธรรมและสังคม (Cultural & Civic Literacy) 2) ทักษะและพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการทำงานของบุคคล (Competencies) เป็นสมรรถนะเกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์ การมีทักษะในการแก้ไขปัญหา (Critical Thinking) ทักษะการสร้างวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creativity) ทักษะการสื่อสาร (Communication) และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) และ 3) การจัดการตัวเองกับสภาพสังคม (Character Qualities) มีทักษะการแสวงหาความรู้ ใฝ่รู้ พยายามหาความรู้ใหม่ (Curiosity) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) มีความเพียรพยายามด้วยใจรักเพื่อให้ถึงเป้าหมาย (Persistence/Grit) มีความสามารถในการปรับตัวและความยืดหยุ่น (Adaptability) มีความเป็นภาวะผู้นำ (Leadership) และมีความตระหนักถึงสังคมและวัฒนธรรม (Social & Cultural Awareness) กล่าวได้ว่าความตระหนักทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness) เป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทำให้นักศึกษาที่เติบโตในยุคที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่มีช่องว่างในการเติบโต เกิดการเรียนรู้สิ่งรอบตัวอย่างสมบูรณ์มองเห็นคุณค่า เกิดความฉลาดรู้ และเข้าใจการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมพร้อมกับการสืบสานและต่อยอดต่อไป

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อให้นักศึกษามีความคิดรอบยอดและเกิดความรัก ความตระหนักทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในรูปแบบของคติชนวิทยาที่อยู่ในชุมชนของตนเอง สามารถนำความรู้ทางคติชนวิทยาไปประยุกต์ใช้ในการต่อยอดในทางวัฒนธรรมได้และเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จนนำมาสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่ง หลักการ แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

- 1.แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน
- 2.แนวคิดเกี่ยวกับคติชน
- 3.แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
- 4.แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 5.แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถด้านความคิดรวบยอด
- 6.แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน

รูปแบบการสอน หมายถึง กระบวนการวางแผนการเรียนการสอนอย่างมีระบบของผู้สอน โดยผู้สอนมีการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้อื่นต่าง ๆ รวมถึงการประเมินผล เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนักการศึกษาได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนไว้ เช่น Saylor and others (1981) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ว่าประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และการประเมินผล สอดคล้องกับ Kemp, Morrison and Ross(1998: 4-5) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ได้แก่ การอธิบายสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการวัดและประเมินผล ในส่วนของ Arend (1997: 6-8) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนที่แตกต่างออกไปจากที่กล่าวมาข้างต้น โดยระบุว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสอน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการสอน และการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Gunter , Estes and Schwab (1990: 67-68) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบ ของรูปแบบการสอนไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการซึ่งกำหนดโดยผู้พัฒนารูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการสอน 4) การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของ Kibler, R. J. (1974) ได้อธิบายว่า รูปแบบการเรียนการสอนควรมีองค์ประกอบ 1) จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนการสอน 2) การวัดพฤติกรรมพื้นฐาน 3) การจัดกระบวนการเรียนการสอน 4) การประเมินผลรวม และ Moore, K.D. (2009: 29-30) ได้อธิบายถึง องค์ประกอบของรูปแบบ

การเรียนการสอนว่า ประกอบด้วย การวินิจฉัยสถานการณ์การเรียนรู้สภาพปัญหา การวางแผน หลักสูตรการวางแผนการสอน การชี้แนะกิจกรรมการเรียนรู้ (การจัดกิจกรรมและกระบวนการตามแผนที่วางไว้) การประเมินผลการเรียนรู้การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และการติดตามผล และทิสนา แชมมณี (2560: 222) อธิบายถึง องค์ประกอบของรูปแบบการสอนว่าประกอบด้วย ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบการสอน มีการบรรยายและอธิบายสภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับแนวทางที่ยึดถือ อีกทั้งมีการจัดการระบบเพื่อจัดการองค์ประกอบและความสัมพันธ์ให้สามารถนำผู้เรียนไปถึงเป้าหมายของกระบวนการได้ และมีการอธิบายเกี่ยววิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จากการศึกษารูปแบบการสอนข้างต้นผู้วิจัยนำมาปรับใช้ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล

ทั้งนี้การนำเสนอรูปแบบการสอนเป็นการอธิบายถึงรูปแบบกระบวนการในการจัดการเรียนที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายถึง ที่มาของรูปแบบการสอน กระบวนการเรียนการสอน วิธีการนำรูปแบบการสอนไปใช้ และผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่ง Joyce, Weil and Calhoun (2009:73) ได้อธิบายถึงการนำเสนอรูปแบบการสอนออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ที่มาซึ่งเป็นส่วนที่ใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ อันเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบ โดยประกอบไปด้วยเป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎีและข้อตกลงพื้นฐาน ที่ใช้รองรับรูปแบบ หลักการและแนวคิดที่สำคัญ อันเป็นของรูปแบบการสอน 2) รูปแบบการสอนเป็นสิ่งที่นำเสนอเป็นเรื่อง ๆ อย่างละเอียด และเน้นให้เห็นถึงปัจจัยที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ (1) กระบวนการเรียนการสอนเป็นการให้รายละเอียดว่ามีกี่ลำดับขั้นตอน โดยเรียงกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ ซึ่งในแต่ละรูปแบบจะมีจำนวนขั้นตอน ที่แตกต่างกัน (2) ระบบของปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายให้เห็นถึงบทบาทของผู้สอน ผู้เรียน และความสัมพันธ์ที่มีร่วมกัน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละรูปแบบ (3) หลักการของปฏิกริยาตอบสนอง กล่าวถึงวิธีการแสดงออกของครูต่อผู้เรียน เป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างสร้างสรรค์ และ (4) ระบบสนับสนุน เป็นการบอกถึงเงื่อนไขของสิ่งที่จำเป็นต่อการใช้รูปแบบการสอนนั้นให้สัมฤทธิ์ผล 3) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ เพื่อเป็นการอธิบายวิธีการใช้รูปแบบการสอน ใช้เป็นการแนะนำและให้ข้อสังเกตในการนำรูปแบบการสอนนั้นไปใช้ เช่นความเหมาะสมต่อระดับของผู้เรียน ประเภทของเนื้อหาที่จะจัดการเรียนการสอนและวิธีการจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นต้น 4) ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งผลทางตรงและผลทางอ้อม โดยรูปแบบจะส่งผลให้เกิดผลทางตรงแก่ผู้เรียนเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนที่จัดขึ้นตามขั้นตอน ส่วนผลทางอ้อมที่เกิดขึ้น จะเกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งนับได้ว่าเป็นผลกระทบที่เกิดแฝงกับผลการสอน

จากข้อความข้างต้นผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบการสอนและการนำเสนอรูปแบบการสอนที่ใช้ในงานวิจัย โดยแบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการสอนไปใช้

2. แนวคิดเกี่ยวกับคติชนวิทยา

คติชนวิทยา การศึกษา เรื่องราวกระบวนการ วิธีคิด ความศรัทธา ความเชื่อ และวัฒนธรรมวิธีการในการดำเนินชีวิตที่ถือปฏิบัติมีการสืบทอดสืบทอดกันมา กุหลาบ มัลลิกะมาส (2537: 32 – 34) กล่าวถึง แนวคิดด้านบทบาทหน้าที่ของข้อมูลทางคติชนวิทยา ว่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก คติชนใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในด้านรูปแบบและเนื้อหาของประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ในสังคม ว่าไม่ได้เกิดขึ้นมาแบบลอย ๆ แต่เกิดขึ้นจากรากฐานโครงสร้างทางระบบการผลิตและความสัมพันธ์ของคนในสังคม จนเกิดเป็นเรื่องเล่า ตำนาน และคติความเชื่อ และยึดถือปฏิบัติกันสืบ ศิราพร ณ ถลาง (2557:475) ได้อธิบายว่าคติชนวิทยาเป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาวัฒนธรรมในส่วนที่ เป็นการแสดงออกของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะการแสดงออกทางศิลปะ ทั้งศิลปะจากการใช้ถ้อยคำซึ่งอาจอยู่ในรูปของการเล่านิทาน ประเภทต่าง ๆ การร้องเพลงกล่อมลูก เพลงร้องเล่นของเด็ก เพลงโต้ตอบของหนุ่มสาว เพลงที่ใช้ในพิธีกรรม การพูดคำ ฎยาภาษิต การเล่นปริศนาคำทายศิลปะทางการแสดง ทั้งการฟ้อนรำ การแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ ศิลปะในการทำเครื่องมือของใช้ พื้นบ้าน การทอผ้า รวมไปถึงอาหารพื้นบ้าน ตลอดจนเรื่องของความเชื่อและพิธีกรรมซึ่งก็ล้วนเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ทั้งสิ้น การแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและความเชื่อของ มนุษย์มัก “ซ่อน” ความหมายและจุดมุ่งหมายไว้เบื้องหลัง “อย่าง มีศิลปะ” นักวิชาการผู้ต้องการทำความเข้าใจกับข้อมูลทางคติชนประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะนิทาน เพลง ภาษิต ปริศนาคำทาย ทำรำศิลปะหัตถกรรม ความเชื่อและพิธีกรรม จึงต้องอาศัยทฤษฎีหรือวิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตีความค้นหาความหมายที่ “ซ่อนอยู่” ใน “ภาษา” ที่เป็นสัญลักษณ์ของคติชนประเภทต่าง ๆ

จากองค์ความรู้ข้างต้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ความรู้ทางคติชนวิทยาที่ศึกษาประกอบด้วย การศึกษาเรื่องราว กระบวนการ วิธีคิด ความศรัทธา ความเชื่อ และวัฒนธรรมวิธีการในการดำเนินชีวิตที่ถือเป็นแบบแผนการปฏิบัติมีการสืบทอดยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ข้อมูลทางคติชนวิทยาในปัจจุบันจึงกว้างขวางและหลากหลายเพราะเป็นการศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตของคน และกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งและการศึกษาคติชนจึงควรศึกษาให้ครอบคลุมข้อมูลทางคติชนด้วย นำไปสู่การลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลทางคติชนวิทยาที่ครอบคลุมทุกด้าน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดย Owens and Wang (1996: 2) ได้กล่าวว่าการใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชนถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่กว้างขวางที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีกระบวนการสำคัญที่จะนำไปใช้ Melaville et al. (2015: 36-45) ได้อธิบายการใช้ชุมชนเป็นฐานซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม 2) การเรียนรู้จากประสบการณ์ 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ 5) การเรียนรู้แบบเครือข่าย ซึ่งการพัฒนา รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยได้นำแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาพัฒนาเป็นกิจกรรมในรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยให้นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายที่ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านกระบวนการดังนี้ 1) การลงมือปฏิบัติ 2) การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม 3) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมการเรียนการสอน นักศึกษาต้องวิเคราะห์ตัวตนของตนเองผ่านประสบการณ์และองค์ความรู้ของคนที่ได้รับจากชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล เพื่อสะท้อนและนำเสนอข้อมูลพื้นฐานก่อนลงพื้นที่ภาคสนามในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในรูปแบบการสอนทุกขั้นการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง ขั้นที่ 2 เสนอผลความรู้ คือ ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยาที่คาดว่าจะมีในชุมชนเป้าหมาย ขั้นที่ 3 ลงสู่ชุมชน คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สนใจศึกษา ขั้นที่ 4 เก็บผลข้อมูลสนาม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนเป้าหมาย ขั้นที่ 5 เล่าความสร้างสรรค์ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลคติชนวิทยาที่ได้จากการเก็บข้อมูลสนามในชุมชนมาออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจาก ชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การสรุป ความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยา และขั้นที่ 7 นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคติชนวิทยา มาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย

4. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) Piaget (1972) และ Vygotsky (1997) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับบุคคลเป็นการนำแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ โดยการลงมือกระทำ ผ่านการกระตุ้น ผู้เรียนให้สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมก่อนหน้าที่มีเข้ากับข้อมูลใหม่จนทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ การนำทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ผู้สอน จัดให้นักศึกษาเรียนรู้ผ่านการใช้ประสบการณ์เดิมที่เกิดขึ้นกับตนเอง ให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์ทัศนคติวิทยาแขนงต่าง ๆ ที่ตนเองเคยได้รับ เช่น คติความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้านในท้องถิ่นตนเอง หลักคำสอนที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว หรือท้องถิ่น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของท้องถิ่นตนเอง จากนั้นให้นักศึกษารวบรวมองค์ความรู้ที่ตนเองอยากจะเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษาได้ลงพื้นที่ ค้นหาคำตอบ และรวบรวมองค์ความรู้จากพื้นที่ชุมชนที่ตนเองอยากเรียนรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้สำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้งกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม เพื่อให้นักศึกษาได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรคผลงานอื่น โดยครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือสร้างแรงจูงใจและนักศึกษามีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้ผู้สอนจะมีการเน้นเกี่ยวกับ การสอนทักษะเฉพาะน้อยลง และเพิ่มการเรียนรู้ผ่านบริบทสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการสำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้งการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรคผลงานอื่น โดยครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือสร้างแรงจูงใจ และผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองดังกล่าวมาใช้ในรูปแบบการสอน ชั้นที่ 1วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคณิตศาสตร์อะไรบ้าง เป็นการวิเคราะห์ตัวตนและชุมชนจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ชั้นที่6แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจาก ชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และชั้นที่ 7นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลทางคณิตศาสตร์มาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย เพื่อให้นักศึกษาได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรคผลงานอื่น

5. แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถด้านความคิดรวบยอด

ความคิดรวบยอด (concept) ถือเป็นกระบวนการในการเข้าใจภาพรวมขององค์ความรู้ และสร้างกรอบแนวคิดขึ้นมาปรับใช้ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดในขั้นสูง โดยมีนักการศึกษาให้ความหมายถึงความคิดรวบยอดไว้ เช่น Novak and Gowin (1984: 11) อธิบายถึงความคิดรวบยอดไว้ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับระบบกระบวนการทางสมองของมนุษย์ที่ใช้ในการจัดระบบความคิด สามารถจำแนกแบ่งประเภทของข้อมูล โดยเกิดจากการผ่านการพิจารณาลักษณะภายนอก หรือคุณสมบัติที่เห็น จากนั้นจำแนกถึงประโยชน์ภายในที่สามารถกระตุ้นและสร้างความตระหนักรู้ได้ ในส่วนของนักการศึกษาไทยได้นิยามความหมายของความคิดรวบยอดไว้ดังที่ นาดยา ปิลันธนานนท์ (2542: 8) อธิบายถึงความคิดรวบยอดว่าเป็นความรู้ความเข้าใจในภาพรวมของ องค์ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545: 174), สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2545: 55) อธิบายถึงความคิดรวบยอดว่าเป็นความคิด ความเข้าใจที่สรุปเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เกิดจากการสังเกตหรือได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นแล้วจัดองค์ประกอบย่อยเข้าเป็นพวก โดยอาศัยลักษณะร่วมขององค์ประกอบย่อย ๆ เหล่านั้น นำไปสู่ความเข้าใจในองค์รวมของความรู้ รวมทั้งการแปลความหมายข้อมูลที่เกิดจากประสบการณ์ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคตซึ่งกรอบความคิดที่ได้จะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งหมายให้นักศึกษาหรือผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้ จัดประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์คุณค่าด้านคณิตวิทยา และนำไปใช้ต่อยอดได้

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจะนำแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถด้านความคิดรวบยอด ไปวัดความสามารถของผู้เรียนด้านความคิดรวบยอด โดยพิจารณาจากการที่ผู้เรียนสรุปความรู้ ที่ชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนสามารถเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ ทำให้ได้แนวคิด (Idea) ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งผู้สอนจะต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด โดยผู้สอนต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้จากง่ายไปยาก การเลือกใช้สื่อที่เน้นการคิดรวบยอด จนนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดรวบยอด โดยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดด้านคณิตวิทยาโดยการสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง จากการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ จนผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดและนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ ซึ่งผู้เรียน จะต้องสรุปองค์ความรู้ จัดประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณค่าด้านคณิตวิทยา และนำไปใช้ต่อยอดได้

6. แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรม

ความตระหนักทางวัฒนธรรม (Culture Awareness) คือ การตระหนักรู้ เข้าใจและยอมรับ ความแตกต่างที่หลากหลาย ทั้งการเลี้ยงดูจากครอบครัว สังคม และวัฒนธรรม Burchum (2002:7) ได้ให้ความหมายของความตระหนักทางวัฒนธรรม ว่าเป็นการพัฒนาจิตสำนึกทางวัฒนธรรม วิธีทางวัฒนธรรม ด้านค่านิยม ความเชื่อ ความตระหนักทางวัฒนธรรมนั้นครอบคลุมไปถึงความเข้าใจ ถึงอิทธิพลต่อวัฒนธรรมผู้อื่นด้วย โดยผ่านการตรวจสอบทางวัฒนธรรมของตนเองที่ได้รับการตกทอด เริ่มต้นจากความเชื่อชาติพันธุ์วรรณา ความลำเอียง และความอคติ ในส่วนของ Campinha-Bacote (1999:203) ได้ให้ความหมายของความตระหนักทางวัฒนธรรม ว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบความรู้คิดและตระหนักรู้ในตนเองถึงความสำคัญของการให้คุณค่าต่อความเชื่อ วิถีชีวิต พฤติกรรม และการสำรวจตัวเองเชิงลึก (In-depth exploration) ในด้านภูมิหลังวัฒนธรรม และวิชาชีพของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการหลักที่จะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้นความตระหนักทางวัฒนธรรมคือการทำที่ผู้เรียนแสดงออกถึงทัศนคติหรือความรู้สึกที่มีต่อระเบียบแบบแผน วิถีชีวิต ความเชื่อของคนใน ชุมชน ที่แสดงออกถึงการรับรู้ยอมรับ ชื่นชม และเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมของตนและของผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถมีส่วนร่วม ทำงานร่วมกับวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้และพร้อมที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ตนรับมาไปสู่บุคคลและชุมชนอื่นได้

แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรมนี้ ผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์เพื่อวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมของผู้เรียน คือ ทัศนคติหรือความรู้สึก ที่ยอมรับในระเบียบแบบแผนของคนในสังคม ทั้งวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาต่าง ๆ ความเจริญงอกงามทางด้านจิตใจและวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นและสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นอย่างยาวนาน การเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรมผ่านพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการรับรู้และยอมรับในวัฒนธรรมอื่น รู้จักการชื่นชมยินดีและเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมของตนและผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถมีส่วนร่วมในการเข้าถึงวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้อย่างไม่ยึดติดและพร้อมที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ตนรับมาไปสู่บุคคลและชุมชนอื่นได้เป็นอย่างดี

ความสัมพันธ์ของการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ความสัมพันธ์ของการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ทุกการเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้นจากการสัมผัสโดยมีพื้นฐานความรู้เดิมที่ได้จากการดำรงชีวิตชีวิตประจำวันในชุมชน ที่มีการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ความประเพณี ผ่านวัฒนธรรมในชุมชน เมื่อผู้เรียนได้รับการหล่อหลอมผ่านวิถีชีวิต Duffy and Cunningham (1996:177) อธิบายการนำทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองไปใช้ในการเรียนการสอนนั้นต้องคำนึงว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ลงมือปฏิบัติจากประสบการณ์ตรง กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเกิดขึ้น เกิดเป็น

ความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของกลุ่มคนทั้งบุคคลรอบข้าง และกลุ่มบุคคลใกล้เคียง ผ่านพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น สะท้อนผ่านความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง มีความคิด ความเชื่อ และแบบของความประพฤติ ร่วมไปถึงวัฒนธรรมของชุมชนของตนเองมาผนวกกับความรู้ใหม่ที่เกิดจากการได้ลงมือปฏิบัติจริงที่เป็นการจัดการเรียนรู้ ด้วยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดย รวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อ สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ด้านคติชนวิทยาที่จะนำไปต่อยอดต่อไป

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นกระบวนการในการจัดการเรียนการสอน 7 ขั้นที่เชื่อมโยงกับทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชน ที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง ถือเป็นขั้นแรกในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีชุมชนเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ข้อมูลในชุมชนของตนเองผ่านกระบวนการสำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่

ขั้นที่ 2 เสนอผลการรู้ คือ ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยาที่คาดว่าจะมีในชุมชนเป้าหมาย โดยขั้นนี้เป็นการใช้ทฤษฎีชุมชนเป็นฐานเพราะชุมชนถือเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ไปลงมือปฏิบัติจริง

ขั้นที่ 3 ลงสู่ชุมชน คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สนใจศึกษา ผ่านกระบวนการใช้ทฤษฎีชุมชนเป็นฐาน ด้วยเพราะชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนจึงได้ร่วมลงสำรวจชุมชน ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติ ฝึกการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 4 เก็บผลข้อมูลสนาม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนเป้าหมาย โดยใช้ทฤษฎีชุมชนเป็นฐาน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญคือ กระบวนการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 5 เล่าความสร้างสรรค์ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลคติชนวิทยาที่ได้จากการเก็บข้อมูลสนาม ในชุมชนมาออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ โดยใช้ทฤษฎีชุมชนเป็นฐานที่ผู้เรียนได้ไปปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายในชุมชนออกมานำเสนอสู่กระบวนการกลุ่มเพื่อเสนอผลงาน

ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอด ด้านคติชนวิทยา ผ่านทฤษฎีชุมชนเป็นฐานและทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่ต้องนำเสนอองค์ความรู้ของตนที่ได้รับจากชุมชนมาแบ่งปัน เผยแพร่ ให้เกิดการเชื่อมโยงเพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่

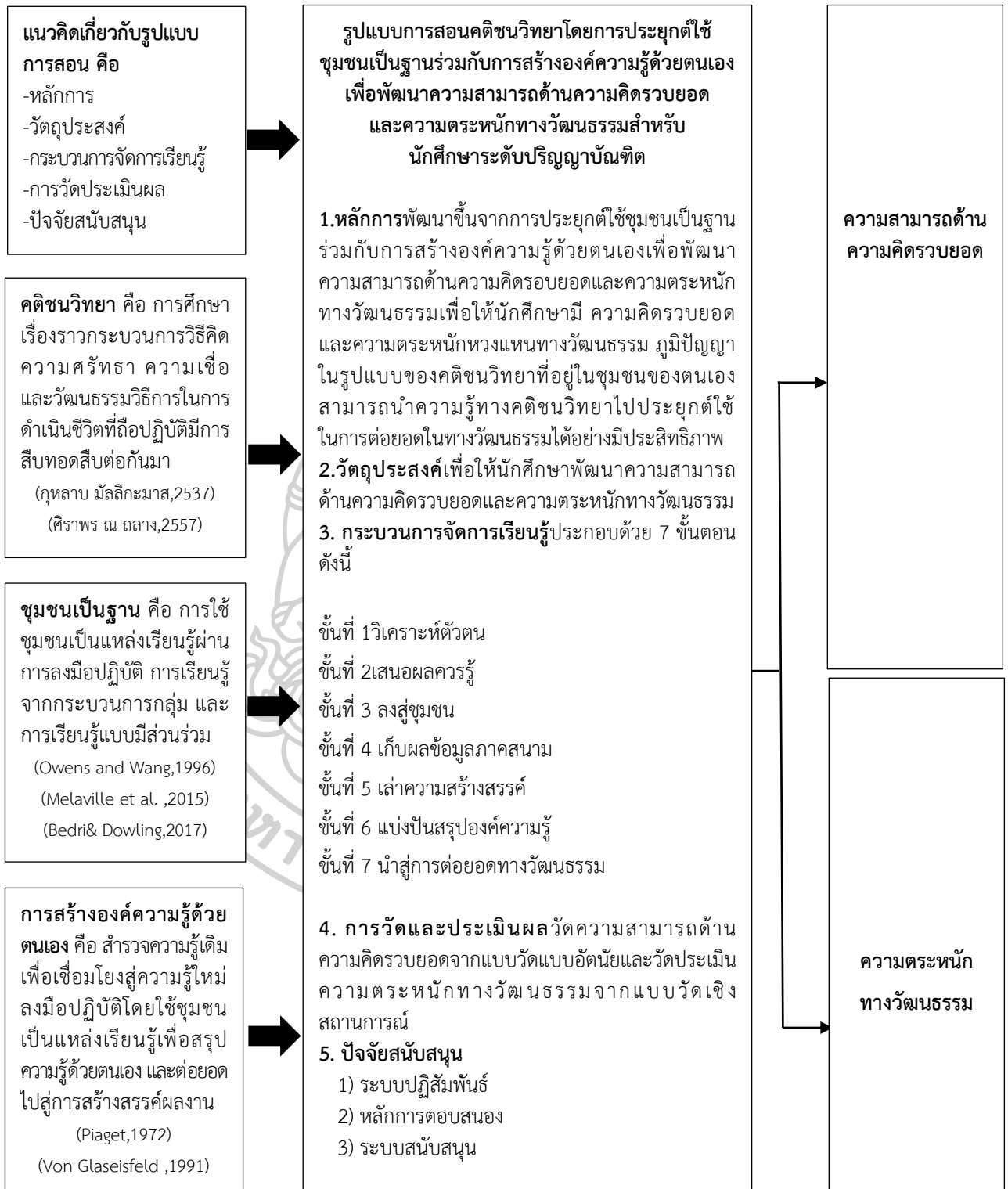
ขั้นที่ 7 นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคติชนวิทยา มาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย ผ่านทฤษฎีชุมชนเป็นฐานและทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่นำองค์ความรู้ของคนที่ได้รับจากชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล เพื่อสะท้อนและต่อยอดข้อมูลในชุมชน

จากแนวคิดโดยย่อข้างต้นสามารถสรุปเป็นกรอบการวิจัยได้ ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีองค์ประกอบและกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างไร

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตเป็นอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ความสามารถด้านความคิดรวบยอดของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมหลังเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

2.2 ความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมหลังเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

3. การขยายผลการใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตดังนี้

2.1 ศึกษาความสามารถด้านความคิดรวบยอดของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้

2.2 ศึกษาความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความตระหนักทางวัฒนธรรมก่อนการเรียนรู้ และหลังการเรียนรู้

3. เพื่อขยายผลการใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สมมติฐานการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ดังนี้

1.1 นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีความสามารถด้านความคิดรวบยอดหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

1.2 นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีความตระหนักทางวัฒนธรรมหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 กลุ่ม คือ กลุ่มภาคใต้ 5 แห่ง กลุ่มภาคกลาง 9 แห่ง กลุ่มรัตนโกสินทร์ 6 แห่ง กลุ่มภาคเหนือ 8 แห่ง และกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 แห่ง ที่เรียนวิชาคติชนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่เรียนวิชาคหิตชนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two stage random sampling) คือสุ่มภูมิภาค และมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ

ประชากรของกลุ่มขยายผล

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้ง 5 กลุ่ม คือ กลุ่มภาคใต้ 5 แห่ง กลุ่มภาคกลาง 9 แห่ง กลุ่มรัตนโกสินทร์ 6 แห่ง กลุ่มภาคเหนือ 8 แห่ง และกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 แห่ง ที่เรียนวิชาคหิตชนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

ตัวอย่างของกลุ่มขยายผล

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 30 คน ที่เรียนรายวิชาคหิตชนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ได้มาจากการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two stage random sampling) คือสุ่มภูมิภาค และมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนคหิตชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่
  - 2.1 ความสามารถด้านความคิดรวบยอด
  - 2.2 ความตระหนักทางวัฒนธรรม

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลองเป็นไปตามโครงสร้างรายวิชาคหิตชนวิทยา ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2562) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2566 โดยใช้แผนการเรียนรู้ ตาม มคอ. 3 รายวิชาคหิตชนวิทยา แผนการสอนและการประเมิน เริ่มที่สัปดาห์ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับคหิตชนวิทยา สัปดาห์ที่ 2-3 คหิตชนวิทยากับศาสตร์แขนงต่าง ๆ สัปดาห์ที่ 4-5แนวทางและระเบียบวิธีการศึกษา ข้อมูลคหิตชน และระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม ฝึกปฏิบัติเก็บข้อมูลภาคสนาม และสัปดาห์ที่ 6 นำเสนอข้อมูลภาคสนาม ผลิตชิ้นงานและการต่อยอดข้อมูลสู่ชุมชน

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนี้ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ใช้เวลาดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนการสอน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมงตามตารางเรียนของนักศึกษา รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุมชนเป็นฐาน หมายถึง การใช้ชุมชนมาพัฒนาเป็นกิจกรรมในรูปแบบการสอน โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายที่ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านทั้งการลงมือปฏิบัติการเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2. การสร้างองค์ความรู้ หมายถึง การพัฒนาขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ โดยให้นักศึกษาได้สำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านทั้งการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานอื่น โดยครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ สร้างแรงจูงใจและผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้

3. รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยผู้เรียนสำรวจความรู้เดิมเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ด้วยการลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ แล้วสรุปความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยาด้วยตนเอง เกิดความตระหนักทางวัฒนธรรม และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบการสอนมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้อ การวัดประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนมี 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) วิเคราะห์ตัวตนคือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเองหรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง (2) เสนอผลความรู้คือ ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยาที่คาดว่าจะมีในชุมชนเป้าหมาย (3) ลงสู่ชุมชน คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สนใจศึกษา (4) เก็บผลข้อมูลภาคสนามคือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนเป้าหมาย (5) เล่าความสร้างสรรค์คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลคติชนวิทยาที่ได้จากการเก็บข้อมูลสนามในชุมชนมาออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ (6) แบ่งปันสรุป

องค์ความรู้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยา (7) นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรมคือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคติชนวิทยามาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย

4. ความสามารถด้านความคิดรวบยอด หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้จัดประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณค่าด้านคติชนวิทยา และนำไปใช้ต่อยอดได้ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้แบบวัดแบบอัตนัยและเกณฑ์การประเมิน

5. ความตระหนักทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงออกถึงทัศนคติหรือความรู้สึกที่มีต่อระเบียบแบบแผน วิถีชีวิต ความเชื่อของคนใน ชุมชน ที่แสดงออกถึงการรับรู้ยอมรับ ชื่นชม และเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมของตนและของผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถมีส่วนร่วม ทำงานร่วมกับวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้และพร้อมที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ตนรับมาไปสู่บุคคลและชุมชนอื่นได้ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินความตระหนักทางวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งมีลักษณะเป็นเครื่องมือแบบวัดเชิงสถานการณ์

6. นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และผู้ที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้รูปแบบการสอนและแนวทางการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
2. นักศึกษาได้พัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคติชนวิทยา และความตระหนักทางวัฒนธรรม
3. นักศึกษาสามารถต่อยอดความรู้ที่ได้เพื่อประยุกต์ใช้คติชนวิทยาในการประกอบอาชีพหรือพัฒนาชุมชนต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด เอกสารที่ผู้วิจัยศึกษามีดังนี้

1. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562)
  - 1.1 ปรัชญา
  - 1.2 ความสำคัญ
  - 1.3 วัตถุประสงค์
  - 1.4 คำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชา
2. รูปแบบการสอน
  - 2.1 ความหมายของรูปแบบการสอน
  - 2.2 องค์ประกอบของรูปแบบการสอน
  - 2.3 การนำเสนอรูปแบบการสอน
3. ความรู้เกี่ยวกับคติชนวิทยา
  - 3.1 ความหมาย
  - 3.2 ประเภท
  - 3.3 การเก็บข้อมูลคติชนวิทยา
4. แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
  - 4.1 ความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐาน
  - 4.2 แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
  - 4.3 แบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
    - 4.3.1 การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม
    - 4.3.2 การเรียนรู้จากประสบการณ์
    - 4.3.3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ
    - 4.3.4 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
    - 4.3.5 การเรียนรู้แบบเครือข่าย

5. การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
  - 5.1 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)
  - 5.2 ความหมายของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)
  - 5.3 องค์ประกอบของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)
  - 5.4 แนวการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)
6. ความคิดรวบยอด
  - 6.1 ความหมายของความคิดรวบยอด
  - 6.2 ความสามารถด้านความคิดรวบยอด
  - 6.3 การประเมินผลความคิดรวบยอด
7. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness)
  - 7.1 ความหมายของความตระหนักทางวัฒนธรรม
  - 7.2 ความสามารถด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม
  - 7.3 การประเมินผลความตระหนักทางวัฒนธรรม
- 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย (4ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562)

1.1 ปรัชญา

มุ่งผลิตบัณฑิตครูภาษาไทยที่มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในศาสตร์ภาษาไทยมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปการศึกษา เป็นครุณักวิจัยและนวัตกรรมที่มีจรรยาบรรณรัก ศรัทธาในวิชาชีพครู

1.2 ความสำคัญ

วิชาชีพครูภาษาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาของเยาวชน เนื่องจาก “ภาษาไทยเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ของทุกวิชา” กระบวนการผลิตและพัฒนาครูภาษาไทยจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการกำกับดูแลให้ได้มาตรฐานเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างสัมฤทธิ์ผล หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยมีความสำคัญในการผลิตและพัฒนาครูภาษาไทยและได้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรผลิตครูภาษาไทยมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยตามพัฒนาการของการผลิตครูมีการทบทวนและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ เพื่อผลิตบัณฑิตครูภาษาไทย

ที่มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญในศาสตร์และศิลป์แห่ง ภาษาไทย ควบคู่ไปกับสมรรถนะในการ ปฏิบัติงานครูการมีจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู เน้นการพัฒนาทักษะที่ จำเป็นสำหรับยุคประเทศไทย 4.0 อาทิ การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหาการคิดสร้างสรรค์และสร้าง นวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อันเป็นการเตรียมความพร้อมให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงด้าน ต่าง ๆ และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูคุรุสภา เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 และความต้องการของตลาดงานในองค์กรทางการศึกษาและผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและเอกชน

1.3 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษา มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ดังนี้

- 1.3.1 เป็นผู้ตระหนักและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความเป็นครูและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู
- 1.3.2 เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพ
- 1.3.3 เป็นผู้ยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นครู รักและศรัทธาในวิชาชีพครู
- 1.3.4 เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในศาสตร์และศิลป์ทางภาษาไทย
- 1.3.5 เป็นผู้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดขั้นสูง
- 1.3.6 เป็นผู้มีความรู้ทักษะการสื่อสาร ทักษะข้ามวัฒนธรรม ความฉลาดทางดิจิทัล รู้เท่าทันสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ และสามารถนำมาพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ ภาษาไทยในศตวรรษที่ 21
- 1.3.7 เป็นผู้มีความสามารถในการวิจัยและสร้างนวัตกรรม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ทางภาษาไทย พัฒนาผู้เรียน พัฒนาท้องถิ่นสังคม และพัฒนาความก้าวหน้าให้กับวิชาชีพครู
- 1.3.8 เป็นผู้มีความสามารถสูงในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 อย่าง บูรณาการ
- 1.3.9 เป็นผู้อนุรักษ์ภาษาไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจิตสำนึกและ จิตสาธารณะ เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคลและวัฒนธรรม

1.4 คำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชา

1.4.1 คำอธิบายรายวิชา

วางแผนและจัดการความรู้ ความหมาย ความเป็นมา ประเภท คุณค่า และบทบาทหน้าที่ของคติชนเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญ จำแนกประเภทคุณค่าของคติชน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคติชนวิทยากับศาสตร์แขนงอื่น ๆ ระเบียบวิธีการศึกษาคติชนวิทยา สืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคโนโลยี ใช้ทฤษฎีทางคติชนวิทยาในการอธิบายข้อมูล เน้นการฝึกปฏิบัติภาคสนามและการทำวิจัย นำข้อมูลคติชนวิทยาในท้องถิ่นมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

1.4.2 โครงสร้างรายวิชา

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาคติชนวิทยา

ลำดับที่	หัวข้อ/ รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	จุดประสงค์	กิจกรรมการเรียน การสอน และสื่อที่ใช้	การวัดและ ประเมินผล
1	ทดสอบ ก่อนเรียน ความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับ คติชนวิทยา - ความหมาย และขอบเขตของ คติชนวิทยา - ความสำคัญ ของคติชนวิทยา	3	1. นักศึกษาบอกความรู้อื่นๆ เพิ่มเติมของตนเองที่เกี่ยวข้อง กับคติชนวิทยาได้ 2. นักศึกษาบอกข้อมูล ทางคติชนวิทยาที่มีอยู่ใน ชุมชนของตนเองได้ 3. นักศึกษานำเสนอข้อมูล คติชนวิทยาในชุมชนที่จะ เก็บข้อมูลได้ 4. นักศึกษาบอกวิธีการ เก็บข้อมูลคติชนวิทยาได้ 5. นักศึกษาวางแผนการ ลงพื้นที่ไปสำรวจข้อมูลใน ชุมชนที่สนใจได้ 6. นักศึกษาสรุป ความหมาย ขอบเขต และสาระสำคัญของคติ ชนวิทยาได้	ผู้สอน - ใช้แบบทดสอบก่อน เรียนวัดความสามารถ ด้านความคิดรวบยอด เป็นแบบอัตนัยทั้งหมด 5 ข้อแบบวัดความ ตระหนักทางวัฒนธรรม เป็นแบบวัดเชิง สถานการณ์ กำหนด ตัวเลือก 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ นักศึกษา - ให้นักศึกษาทำ กิจกรรมการเรียนรู้ ชั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน - ให้นักศึกษาทำกิจการ เรียนรู้ ชั้นที่ 2 เสนอผลความรู้ - นำเสนอกิจกรรม	-แบบทดสอบก่อน เรียน -การปฏิบัติงาน การทำงานกลุ่ม - การนำเสนองาน หน้าชั้นเรียน

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาคติชนวิทยา (ต่อ)

ลำดับ ที่	หัวข้อ/ รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	จุดประสงค์	กิจกรรมการเรียน การสอน และสื่อที่ใช้	การวัดและ ประเมินผล
				สื่อที่ใช้ - คลิปวิดีโอ เรื่องที่ 1 แม่น้ำจุงมือพ่อ ไปเดินเล่น กินของอร่อย ที่ชุมชนเมืองเก่าเพชรบุรี #เกษียณสำราญ” เรื่องที่ 2 “ลอยอวน แหวง คลอง” จากรายการ ภัตาคารบ้านทุ่ง - PPT	
2	ข้อมูลคติชน - ชุมชน การเรียนรู้ - วิธีการ ลงพื้นที่และ ลงพื้นที่สำรวจ ข้อมูลในชุมชน	3	1. นักศึกษาอธิบายวิธีการ ลงพื้นที่ และ ลงพื้นที่ สำรวจข้อมูลในชุมชนได้ 2. นักศึกษาแสดงออกถึง การปฏิบัติงานร่วมกันได้	ผู้สอน - ผู้สอนให้นักศึกษาชม คลิปวิดีโอ - กิจกรรมการเรียนรู้ “ขั้นที่ 3 ลงสู่ชุมชน” นักศึกษา - นักศึกษาแต่ละกลุ่ม ลงสำรวจพื้นที่ชุมชน เป้าหมาย เพื่อให้ได้ ข้อมูลทางคติชนวิทยา - นักศึกษาสรุปผลการ สำรวจชุมชนเป้าหมาย ลงในใบบันทึกการเก็บ ข้อมูลภาคสนาม สื่อที่ใช้ - คลิปวิดีโอ เรื่อง ตะลอนเที่ยววิถี ชุมชนตำบลบ้านแหลม จ.สุพรรณบุรี 13-01-62 ตะลอนข่าว - ชุมชนเป้าหมายตาม ความต้องการของ นักศึกษา	- การเก็บข้อมูล ภาคสนาม - การปฏิบัติงาน การทำงานกลุ่ม

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาคติชนวิทยา (ต่อ)

ลำดับที่	หัวข้อ/ รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	จุดประสงค์	กิจกรรมการเรียน การสอน และสื่อที่ใช้	การวัดและ ประเมินผล
3	ศึกษาแนวทาง และระเบียบวิธี การศึกษาข้อมูล คติชน และ ระเบียบวิธีการ เก็บข้อมูล ภาคสนาม ฝึก ปฏิบัติเก็บข้อมูล ภาคสนาม	3	1. นักศึกษาลงพื้นที่เก็บ ข้อมูลภาคสนามได้ 2. นักศึกษาแสดงออกถึง การปฏิบัติงานร่วมกันได้	ผู้สอน - กิจกรรมการเรียนรู้ “ชั้นที่ 4 เก็บผลข้อมูล ภาคสนาม” - ผู้สอนสอบถาม นักศึกษาถึงการลงพื้นที่ เพื่อสำรวจข้อมูลคติชน ในชุมชนเป้าหมาย นักศึกษา - สะท้อนอุปสรรคในการ ลงพื้นที่เพื่อสำรวจ ข้อมูล สื่อที่ใช้ - ชุมชนเป้าหมายตาม ความต้องการของ นักศึกษา	- การเก็บข้อมูล ภาคสนาม - การปฏิบัติงาน การทำงานกลุ่ม
4	วิธีการนำเสนอ ข้อมูลภาคสนาม ออกแบบเพื่อต่อ ยอดองค์ความรู้	3	1. นักศึกษาออกแบบการ นำเสนอ ข้อมูลคติชน วิทยาหน้าชั้นเรียนได้ อย่างสร้างสรรค์ 2. นักศึกษาแสดงออกถึง การทำงานร่วมกันได้	ผู้สอน - ผู้สอนนำคลิปวิดีโอ - กิจกรรมการเรียนรู้ “ชั้นที่ 5 เล่าความ สร้างสรรค์” นักศึกษา - แต่ละกลุ่มร่วมกัน ระดมความคิดเห็นเพื่อ ออกแบบการนำเสนอ ข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ - นำเสนอแนวทางการ นำเสนอ สื่อที่ใช้ - คลิปวิดีโอ เรื่อง ต่อยอด ร้อยลูกปัดมโนราห์ สร้างชื่อให้ท้องถิ่น จ.พัทลุง : อาชีพทั่วไทย - PowerPoint	- การปฏิบัติงาน การทำงานกลุ่ม - การนำเสนองาน หน้าชั้นเรียน

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาคติชนวิทยา (ต่อ)

ลำดับที่	หัวข้อ/ รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	จุดประสงค์	กิจกรรมการเรียน การสอน และสื่อที่ใช้	การวัดและ ประเมินผล
5	การนำเสนอ ข้อมูลภาคสนาม มาแบ่งปันสรุ บองค์ความรู้	3	1. นักศึกษานำเสนอผล การเก็บข้อมูลสนามจาก ชุมชน โดยนำเสนอใน รูปแบบต่าง ๆ ที่ สร้างสรรค์ได้ 2. นักศึกษาแสดงออกถึง การปฏิบัติงานร่วมกันได้	ผู้สอน - ผู้สอนสนทนากับ นักศึกษาถึงการ ออกแบบการนำเสนอ ถึงปัญหาอุปสรรค - กิจกรรมการเรียนรู้ “ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุ บองค์ความรู้” นักศึกษา - นำเสนอผลการเก็บ ข้อมูลสนามจากชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบ ต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องเกี่ยวกับข้อมูลคติ ชนวิทยาที่แต่ละกลุ่ม เก็บมาจากการ ลงพื้นที่ภาคสนาม สื่อที่ใช้ - PPT	- การปฏิบัติงาน การทำงานกลุ่ม - การนำเสนองาน หน้าชั้นเรียน
6	นำเสนอข้อมูล ภาคสนาม ผลิต ชิ้นงานและการ ต่อยอดข้อมูลสู่ ชุมชนคติชนสู่ การต่อยอดทาง วัฒนธรรม (นำสู่ การต่อยอดทาง วัฒนธรรม) -ทดสอบหลังเรียน	3	1. นักศึกษานำความคิด รวบยอดทางคติชนวิทยา มาต่อยอดสร้างสรรค์เป็น ชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อ เผยแพร่ข้อมูลชุมชน เป้าหมายได้ 2. นักศึกษาแสดงออกถึง การปฏิบัติงานร่วมกันได้	ผู้สอน - นำตัวอย่างผลงานคติ ชนสร้างสรรค์มาให้ นักศึกษาดู เช่น ย่าม กระเป๋ากระจูด นาฬิกา กะลา เป็นต้น นำสู่กิจกรรมการเรียนรู้ “ขั้นที่ 7 นำสู่การต่อ ยอดทางวัฒนธรรม”	- การปฏิบัติงาน การทำงานกลุ่ม - การนำเสนองาน หน้าชั้นเรียน - แบบทดสอบหลัง เรียน

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาคติชนวิทยา (ต่อ)

ลำดับ ที่	หัวข้อ/ รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	จุดประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน และสื่อที่ใช้	การวัดและ ประเมินผล
				นักศึกษา - วางแผนเพื่อนำ ความคิดรวบยอดทาง คติชนวิทยา ออกแบบเพื่อ ต่อยอดออกมาเป็น ผลงานนวัตกรรม สร้างสรรค์ -สรุปองค์ความรู้ เกี่ยวกับคติชนวิทยา และการต่อยอดทาง วัฒนธรรม สื่อที่ใช้ - ตัวอย่างผลงานคติชน สร้างสรรค์	
7	ศึกษางานวิจัย ทาง คติชนวิทยาที่ สนใจ	3	1. นักศึกษาสามารถเข้าใจ ระเบียบวิธีการศึกษาคติ ชนวิทยา การสืบค้น ข้อมูลคติชนวิทยาได้ 2. นักศึกษาสามารถ วิเคราะห์ระเบียบวิธีวิจัย ทางคติชนวิทยาได้	ผู้สอน - บรรยาย พร้อม ยกตัวอย่างประกอบ - สนทนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ - บันทึกผลการเรียนรู้ นักศึกษา - นักศึกษาศึกษา เอกสารประกอบ บทเรียน - นักศึกษาวิเคราะห์ และสรุปผลการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ - ตำรา - เอกสารประกอบการสอน - PowerPoint	ชิ้นงาน

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาคตินวิทยา (ต่อ)

ลำดับที่	หัวข้อ/ รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	จุดประสงค์	กิจกรรมการเรียน การสอน และสื่อที่ใช้	การวัดและ ประเมินผล
8	นำเสนอผลงาน การศึกษา งานวิจัยคติน วิทยา	3	1.นักศึกษาเข้าใจการใช้ ทฤษฎีทางคตินวิทยา และนำข้อมูลมาอภิปราย ได้ 2.นักศึกษาแสดงออกถึง การปฏิบัติงานร่วมกันได้	ผู้สอน - บรรยาย พร้อม ยกตัวอย่างประกอบ - สนทนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ นักศึกษา - นักศึกษาจัดทำ รายงานและนำเสนอ สื่อที่ใช้ - ตำรา - เอกสารประกอบการสอน - PowerPoint	รายงานและการ นำเสนอ
9	ศึกษาข้อมูลคติน วิทยาเพื่อ เสนอหัวข้อการ เขียนบทความ ทางคตินวิทยา ที่ค้นคว้าด้วย ตนเอง	3	1.ศึกษานำความรู้ทาง คตินวิทยาไปปรับใช้เพื่อ การทำบทความได้ 2.นักศึกษาแสดงออกถึง การปฏิบัติงานร่วมกันได้	ผู้สอน - บรรยาย พร้อม ยกตัวอย่างประกอบ - สนทนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ นักศึกษา - นักศึกษาวิเคราะห์ และสรุปผลการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ - ตำรา - เอกสารประกอบการสอน - PowerPoint	ชิ้นงาน
10-12	นำเสนอ บทความทางคติน วิทยาที่ ค้นคว้าด้วย ตนเอง	9	1.ศึกษานำความรู้ทาง คตินวิทยา มา เพื่อ เผยแพร่ข้อมูล เป็น บทความได้ 2.นักศึกษาแสดงออกถึง การปฏิบัติงานร่วมกันได้	ผู้สอน - บรรยาย พร้อม ยกตัวอย่างประกอบ - สนทนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ - บันทึกผลการจัดการ เรียนรู้	ชิ้นงาน

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาคตินวิทยา (ต่อ)

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/ รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	จุดประสงค์	กิจกรรมการเรียน การสอน และสื่อที่ใช้	การวัดและ ประเมินผล
				นักศึกษา - นักศึกษาศึกษา เอกสารประกอบ บทเรียน - นักศึกษาวิเคราะห์ และสรุปผลการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ - ตำรา - เอกสารประกอบ การสอน	
13-15	อภิปรายและ สรุปผล การศึกษา	9	1. นักศึกษานำความรู้ทาง คตินวิทยา มาอภิปราย และสรุปผลการศึกษาได้ 2. นักศึกษาแสดงออกถึง การปฏิบัติงานร่วมกันได้	ผู้สอน - สนทนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ - บันทึกผลการจัดการ เรียนรู้ นักศึกษา - นักศึกษาร่วมอภิปรายผล	ประเมินการฝึก ทักษะปฏิบัติการ

จากโครงสร้างรายวิชาผู้วิจัยได้ทดลองจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้รูปแบบการสอนคตินวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนี้ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้เวลาดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1-6 สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมงตามตารางเรียนของนักศึกษา รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

2. รูปแบบการสอน

รูปแบบการสอนถือเป็นการจัดองค์ประกอบของการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นไปตามแบบแผนที่มีการกำหนดขึ้น เพื่อให้ตรงตามจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจำเป็นจะต้องศึกษาความหมายของรูปแบบการสอน องค์ประกอบและการนำเสนอรูปแบบการสอนทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน ดังนี้

2.1 ความหมายของรูปแบบการสอน

รูปแบบการสอนเป็นแบบแผนในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนให้มีความสอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีของศาสตร์วิชาความรู้ ที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งจากการศึกษาความหมายของรูปแบบการสอนที่นักการศึกษาได้อธิบายไว้พบว่า นักการศึกษาให้ความหมายของรูปแบบการสอนในทำนองเดียวกัน ดังที่ Joyce and Weil (2000: 6-7) ได้อธิบายถึงรูปแบบการสอนไว้สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนคือ แผน (Plan) หรือแบบแผน (Pattern) ที่ผู้สอนสามารถใช้เพื่อการสอนโดยตรงในห้องเรียน หรือการสอนเป็นกลุ่มย่อย รูปแบบการเรียนการสอนแต่ละรูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับ Saylor and others (1981: 271) ได้อธิบายถึงรูปแบบการสอนไว้สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนคือ แบบหรือแผนของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อจุดหมายหรือเน้นเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ Anderson (1997: 521) ได้อธิบายถึงรูปแบบการสอนในทำนองเดียวกัน ซึ่งสรุปได้ว่า รูปแบบการสอน คือ พิมพ์เขียวหรือกระบวนการออกแบบการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ประกอบด้วยหลักการของรูปแบบที่ระบุทฤษฎีพื้นฐาน วัตถุประสงค์ที่สนับสนุนให้การใช้รูปแบบประสบผลสำเร็จ

ในส่วนของนักการศึกษาไทยได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอนไว้อย่างหลากหลาย ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2560: 221-222) อธิบายถึงรูปแบบการสอนโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการสอน คือ สภาพลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอนรวมทั้งวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับพิมพ์ เดชะคุปต์ (2555: 68) และ ชนาธิป พรกุล (2552: 36) อธิบายถึงรูปแบบการสอนว่า รูปแบบการสอนคือ แบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดระบบอย่างสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการเรียนรู้ หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือและได้รับการพิสูจน์ ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะรูปแบบนั้น ๆ นอกจากนี้

วิมา ประชากุล และ ประสาท เนื่องเฉลิม (2554: 110) ได้อธิบายถึง การเรียนการสอนมีรูปแบบที่ยึดหลักตามโครงสร้าง สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบและกระบวนการในการพัฒนาผู้เรียนผ่านขั้นตอนและรูปแบบกิจกรรมที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ สามารถนำมาพัฒนาผู้เรียนเพื่อกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ รูปแบบการเรียนการสอนจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้สอนมองเห็นกระบวนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นสรุปได้ว่ารูปแบบการสอน คือ การจัดองค์ประกอบทางการเรียนรู้อย่างเป็นระเบียบให้สอดคล้องกับปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด รูปแบบการสอนประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนการสอนกิจกรรมการเรียนการสอน ที่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้

2.2 องค์ประกอบของรูปแบบการสอน

การที่จะพัฒนารูปแบบการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอน เพื่อใช้ออกแบบการสอนซึ่งจะต้องระบุองค์ประกอบของรูปแบบการสอนอย่างชัดเจนจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ทั้งนี้การศึกษาได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนไว้ ดังที่ Saylor and others (1981: 271) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และการประเมินผล สอดคล้องกับ Kemp, Morrison and Ross (1998: 4-5) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ได้แก่ การอธิบายสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการวัดและประเมินผล ในส่วนของ Arend (1997: 6-8) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนที่แตกต่างออกไปจากที่กล่าวมาข้างต้น โดยระบุว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสอน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการสอน และการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Gunter, Estes and Schwab (1990: 67-68) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการซึ่งกำหนดโดยผู้พัฒนารูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการสอน 4) การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของ Kibler, R. J. (1974) ได้อธิบายว่า รูปแบบการเรียนการสอนควรมีองค์ประกอบ 1) จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนการสอน 2) การวัดพฤติกรรมพื้นฐาน 3) การจัดกระบวนการเรียนการสอน 4) การประเมินผลรวม และ Moore, K.D. (2009: 29-30) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนว่า ประกอบด้วย การวินิจฉัยสถานการณ์การเรียนรู้สภาพปัญหา การวางแผนหลักสูตรการวางแผนการสอน การชี้แนะกิจกรรมการเรียนรู้ (การจัดกิจกรรมและกระบวนการตามแผนที่วางไว้) การประเมินผลการเรียนรู้การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และการติดตามผล

นอกจากนี้ นักการศึกษาไทยได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2560: 222) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนว่า รูปแบบการสอน ประกอบด้วย ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบ การสอน มีการบรรยายและอธิบายสภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง กับแนวทางที่ยึดถือ อีกทั้งมีการจัดการระบบเพื่อจัดการองค์ประกอบและความสัมพันธ์ให้สามารถ นำผู้เรียนไปถึงเป้าหมายของกระบวนการได้ และมีการอธิบายเกี่ยวกับวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จากการศึกษาองค์ประกอบ ของรูปแบบการสอนจากนักการศึกษาต่างประเทศและในประเทศไทย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของ นักการศึกษา โดยจัดทำเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์แนวคิดองค์ประกอบรูปแบบการสอนของนักการศึกษา

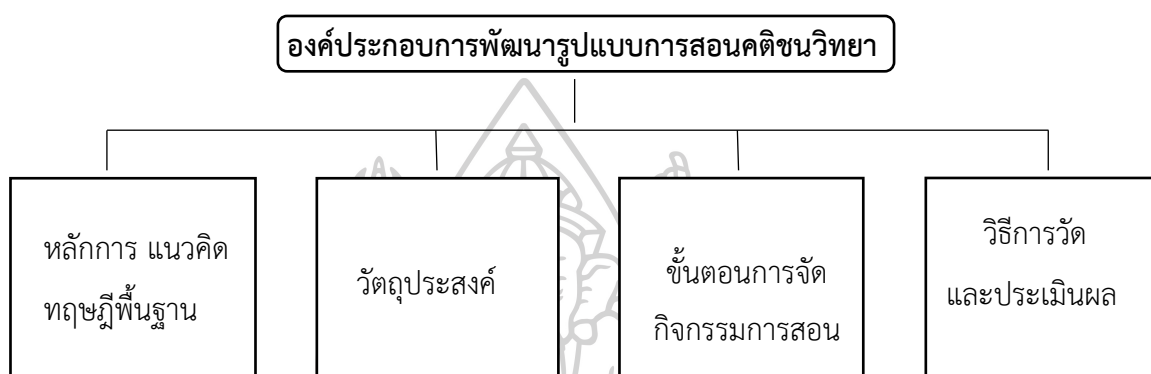
องค์ประกอบ ของรูปแบบ การสอน	นักวิชาการศึกษา							ผู้วิจัย นำไป ปรับ ใช้
	Gunter, Estes and Schwab (1990)	Arend (1997)	Kemp, Morrison and Ross (1998)	Saylor and others (1981)	ทิศนา ขัม มณี (2560)	Kibler, R. J. (1974)	Moore, K.D. (2009)	
สภาพปัญหา			✓				✓	
หลักการ/ แนวคิด ทฤษฎี พื้นฐาน	✓	✓		✓	✓			✓
วัตถุประสงค์	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
การวัด พฤติกรรม พื้นฐาน						✓		

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์แนวคิดองค์ประกอบรูปแบบการสอนของนักการศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ ของรูปแบบ การสอน	นักวิชาการศึกษา							ผู้วิจัย นำไป ปรับใช้
	Gunter, Estes and Schwab (1990)	Arend (1997)	Kemp, Morrison and Ross (1998)	Saylor and others (1981)	ทีศนา แชม มณี (2560)	Kibler, R. J. (1974)	Moore, K.D. (2009)	
เนื้อหา			✓	✓				
กระบวนการ ชั้นการสอน/ กิจกรรมการ เรียนการสอน	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
วิธีการวัด และ ประเมินผล			✓	✓		✓	✓	✓
การจัด สิ่งแวดล้อม ในการเรียนรู้	✓	✓						
การติดตามผล							✓	

จากคำอธิบายองค์ประกอบของรูปแบบการสอนของนักการศึกษาและการจัดทำตารางวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการสอน ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบการสอนมีด้วยกัน 8 องค์ประกอบ คือ 1)สภาพปัญหา 2) หลักการ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 4) การวัดพฤติกรรมพื้นฐาน 5) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการสอนและกิจกรรมการสอน 6)วิธีการวัดและประเมินผล 7)การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ และ 8) การติดตามผล

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดองค์ประกอบรูปแบบการสอนของนักการศึกษาที่ประกอบเข้าด้วยกัน เป็น 4 องค์ประกอบซึ่งในการวิจัยการพัฒนา รูปแบบการสอนคหิตชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยจะพัฒนารูปแบบการสอนคหิตชนวิทยา โดยประยุกต์องค์ประกอบรูปแบบการสอน เป็น 4 องค์ประกอบ ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบการพัฒนา รูปแบบการสอนคหิตชนวิทยา

2.3 การนำเสนอรูปแบบการสอน

การนำเสนอรูปแบบการสอนเป็นการอธิบายถึงรูปแบบกระบวนการในการจัดการเรียน ที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายถึงที่มาของรูปแบบการสอน กระบวนการเรียนการสอน วิธีการนำรูปแบบการสอนไปใช้ และผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งมีนักการศึกษาได้อธิบายการ นำเสนอรูปแบบการสอน ดังที่ Joyce, Weil and Calhoun (2009:73) ได้อธิบายถึงการนำเสนอ รูปแบบการสอนออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ที่มาซึ่งเป็นส่วนที่ใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ อันเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบ โดยประกอบไปด้วยเป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎีและข้อตกลงพื้นฐาน ที่ใช้รองรับรูปแบบ หลักการและแนวคิดที่สำคัญ อันเป็นของรูปแบบการสอน 2) รูปแบบการสอน เป็นสิ่งที่นำเสนอเป็นเรื่อง ๆ อย่างละเอียด และเน้นให้เห็นถึงปัจจัยที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ (1) กระบวนการเรียนการสอน เป็นการให้รายละเอียดว่ามีกี่ลำดับ ขั้นตอน โดยเรียงกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ ซึ่งในแต่ละรูปแบบจะมีจำนวนขั้นตอน ที่แตกต่างกัน (2) ระบบของปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายให้เห็นถึงบทบาทของผู้สอน ผู้เรียน และความสัมพันธ์ที่มี ร่วมกัน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละรูปแบบ (3) หลักการของปฏิริยาตอบสนอง กล่าวถึงวิธีการแสดงออกของครูต่อผู้เรียน เป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ

เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างสร้างสรรค์ และ (4) ระบบสนับสนุน เป็นการบอกถึงเงื่อนไขของสิ่งที่จำเป็นต่อการใช้รูปแบบการสอนนั้นให้สัมฤทธิ์ผล 3) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ เพื่อเป็นการอธิบายวิธีการใช้รูปแบบการสอน ใช้เป็นการแนะนำและให้ข้อสังเกตในการนำรูปแบบการสอนนั้นไปใช้ เช่นความเหมาะสมต่อระดับของผู้เรียน ประเภทของเนื้อหาที่จะจัดการเรียนการสอน และวิธีการจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นต้น 4) ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งผลทางตรงและผลทางอ้อม โดยรูปแบบจะส่งผลให้เกิดผลทางตรงแก่ผู้เรียนเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนที่จัดขึ้นตามขั้นตอน ส่วนผลทางอ้อมที่เกิดขึ้น จะเกิดจากสภาพแวดล้อมซึ่งนับได้ว่าเป็นผลกระทบที่เกิดแฝงกับผลการสอน

นอกจากการให้รายละเอียดดังกล่าวแล้ว ก่อนที่จะอธิบายถึงที่มาด้านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบในส่วนที่ 1 นั้น ทุก ๆ รูปแบบจะมีการนำเสนอภาพหรือเหตุการณ์ (scenario) ในห้องเรียนไว้ด้วย โดยใช้การเล่าเรื่องมีผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้แสดง เป็นการจำลองเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในห้องเรียนมาไว้เพื่อเป็นบทนำและช่วยให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของการใช้รูปแบบนั้นยิ่งขึ้น รูปแบบการสอนที่นำเสนอนี้ Joyce Weil and Calhoun ได้ยืนยันถึงความมีประสิทธิภาพของรูปแบบเมื่อมีการนำไปใช้ในห้องเรียน ผลปรากฏว่าสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามต้องการได้ อย่างไรก็ตามรูปแบบการสอนเหล่านี้หลังจากไปนำไปลองใช้จะมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นสรุปได้ว่าการนำเสนอรูปแบบการสอนประกอบด้วย 1) ที่มาของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน (orientation to the model) 2) รูปแบบการสอน (the models of teaching) ที่จะต้องอธิบายถึงกระบวนการเรียนการสอน (syntax) ระบบของปฏิสัมพันธ์ (social system) หลักการของปฏิกิริยาตอบสนอง (principles of reaction) และระบบที่สนับสนุน (support system) 3) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (application) และ 4) ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม (instructional and nurturant effects)

สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเสนอองค์ประกอบและการนำเสนอรูปแบบการสอนประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดประเมินผล และนำไปสู่ 5) ปัจจัยสนับสนุนซึ่งเงื่อนไขการนำไปใช้ ประกอบด้วย ระบบปฏิสัมพันธ์ ซึ่งครูมีหน้าที่ในการเป็นผู้ให้คำแนะนำและผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเก็บข้อมูลชุมชน หลักการตอบสนอง คือการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย มีการให้กำลังใจ และระบบสนับสนุนใช้การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยผู้เรียนเป็นผู้สรุปความรู้ด้วยตนเอง

3. ความรู้เกี่ยวกับคติชนวิทยา

3.1 ความหมายของคติชนวิทยา

คติชนวิทยา (Folklore) เป็นการศึกษาถึงกระบวนการวิจิตร ความศรัทธา ความเชื่อ และแบบแผนการปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มคน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่มีวิวัฒนาการของกลุ่มอย่างเด่นชัด ขนิษฐา จิตชินะกุล (2545 : 3) กล่าวถึงคติชนวิทยา สรุปได้ว่า คติชนวิทยาคือข้อมูลทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งที่ได้มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาโดยอาศัยการบอกเล่ามากกว่าการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์ และไม่สามารถบอกแหล่งที่มาของข้อมูลทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้สอดคล้องกับ ศิราพร ณ ถลาง (2557:475) ที่อธิบายว่าคติชนวิทยาเป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาวัฒนธรรมในส่วนที่ เป็นการแสดงออกของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะการ แสดงออกทางศิลปะ ทั้งศิลปะจากการใช้ถ้อยคำ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของ การเล่านิทานประเภทต่าง ๆ การร้องเพลงกล่อมลูก เพลงร้องเล่นของเด็ก เพลงโต้ตอบของหนุ่มสาว เพลงที่ใช้ในพิธีกรรม การพูดคำ ฝนภาษิต การเล่นปริศนาคำทายศิลปะทางการแสดง ทั้งการฟ้อนรำ การแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ ศิลปะในการทำเครื่องมือของใช้ พื้นบ้าน การทอผ้า รวมไปถึงอาหารพื้นบ้าน ตลอดจนเรื่องของ ความเชื่อและพิธีกรรมซึ่งก็ล้วน เป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึนึกคิดของมนุษย์ทั้งสิ้น การแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด และความเชื่อของ มนุษย์มัก “ซ่อน” ความหมายและจุดมุ่งหมายไว้เบื้องหลัง “อย่าง มีศิลปะ” นักวิชาการผู้ต้องการทำความเข้าใจกับข้อมูลทางคติชน ประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนิทาน เพลง ภาษิต ปริศนาคำทาย ทำรำศิลปะหัตถกรรม ความเชื่อและพิธีกรรม จึงต้องอาศัยทฤษฎี หรือ วิธีวิทยา ในการวิเคราะห์ตีความ ค้นหาความหมายที่ “ซ่อนอยู่” ใน “ภาษา” ที่เป็นสัญลักษณ์ของคติชนประเภทต่าง ๆ

นักคติชนวิทยารุ่นแรก ๆ ของไทยเช่น กุหลาบ มลลิกะมาส (2537: 32 – 34) กล่าวถึงแนวคิดด้านบทบาทหน้าที่ของข้อมูลทางคติชนวิทยา ว่า มีบทบาทหน้าที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก คติชนใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในด้านรูปแบบและเนื้อหาของประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ในสังคม ว่าไม่ได้เกิดขึ้นมาแบบลอย ๆ แต่เกิดขึ้นจากรากฐานโครงสร้างทางระบบการผลิตและความสัมพันธ์ของคนในสังคม จนเกิดเป็นเรื่องเล่า ตำนาน และคติความเชื่อ และยึดถือปฏิบัติกันสืบต่อมา ในแง่นี้ คติชน จึงมีส่วนทำให้วัฒนธรรมของสังคมมีความสมบูรณ์ มีศักดิ์ศรี มีพื้นที่ยืนอย่างเข้มแข็งและมั่นคงขึ้นประการที่สอง คติชนทำหน้าที่ให้การศึกษา อบรมสั่งสอน และการขัดเกลาทางจริยธรรมของสังคมโดยการปฏิบัติทางสังคมที่เป็นจริง รวมถึง การบอกเล่า ด้วยวาจา จนกลายเป็นประเพณีทางสังคม ประการที่สาม คติชนด้านความเชื่อ ทำหน้าที่เป็นแบบแผนหรือมาตรฐานทางจริยธรรมของสังคมไม่ให้ล่วงละเมิดกฎ ระเบียบ บางประการที่เลียดเส้นของความเหมาะสมงดงาม เท่าที่คนในสังคมนั้นจะยอมรับกันได้ และประการที่สี่ คติชนช่วย

เป็นทางระบายความรู้สึกที่กดทับ บีบคั้น และความขัดแย้งอื่น ๆ ในสังคม ให้มีทางออก ผ่านเรื่องเล่า และปฏิบัติการเชิงสัญลักษณ์ที่หลายกรณีได้กลายเป็นแรงกดดันให้ระบบอำนาจที่กดทับอยู่นั้น ผ่อนคลายและปรับสภาพไปสู่ความคลี่คลายในทางดีได้

จากการนิยามและให้ความหมายของคติชนวิทยาเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่มีความคิดยึดถือปฏิบัติสืบต่อกัน เกิดความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่เป็นชุมชนดั้งเดิม ดังนั้นการศึกษาคติชนวิทยาจึงเป็นการศึกษาความรู้เกี่ยวกับชีวิต ความเป็นอยู่ คติธรรม ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มคน ดังที่ มัลลิกา คณานุรักษ์ (2550 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมที่กระทำร่วมกันของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้เห็นเด่นชัดถือเป็นองค์ความรู้ทางคติชนวิทยา กลุ่มคนพื้นบ้านถือเป็นกลุ่มข้อมูลที่น่าสนใจ เพราะชนกลุ่มนี้จะมีวิถีชีวิตที่โดดเด่น อาชีพและความเป็นอยู่มีความดั้งเดิมด้วยเพราะเทคโนโลยียังไม่เข้ามามีบทบาทมากนัก ซึ่งจะมีความแตกต่างจากคนในเมือง ในขณะที่คนในเมืองมีความเป็นอยู่แบบตัวใครตัวมัน ซึ่งในปัจจุบันข้อมูลทางคติชนวิทยาได้ขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น ศิราพร ณ ถลาง (2552:424) ได้อธิบายการศึกษาคติชนวิทยาว่า เดิมทีนักคติชนวิทยามุ่งศึกษาศิลปะการใช้ถ้อยคำและศิลปะการแสดง เช่น การเล่านิทาน ศิลปะการร้องเพลง เป็นต้น ในปัจจุบันกระแสการศึกษาคติชนสมัยใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงศิลปะการแสดงออกของมนุษย์ หากแต่ต้องศึกษาและสนใจว่าคนในแต่ละวัฒนธรรมมีวิธีการดำรงชีวิตอย่างไร ทอผ้าหรือทำเสื้อผ้าใช้เองอย่างไร ทำอาหารอย่างไร สร้างบ้าน ทำเครื่องมือเครื่องใช้อย่างไร คติชนวิทยาจึงมีขอบเขตในการศึกษาเพิ่มเติมถือเป็นขบวนการของชนบททางวัฒนธรรมที่ทุกชุมชนมีและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ดังนั้น คติชนวิทยาจึงหมายถึง การศึกษาเรื่องราว กระบวนการ วิธีคิด ความศรัทธา ความเชื่อ และวัฒนธรรมวิธีการในการดำเนินชีวิต ที่ถือเป็นแบบแผนการปฏิบัติที่มีการสืบทอด ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ข้อมูลทางคติชนวิทยาในปัจจุบันจึงกว้างขวางและหลากหลาย เพราะเป็นการศึกษา วิธีการดำเนินชีวิตของคน และกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งและการศึกษาคติชนจึงควรศึกษาให้ครอบคลุมข้อมูลทางคติชนด้วย

3.2 ประเภทข้อมูลทางคติชนวิทยา

การจัดประเภทข้อมูลทางคติชนวิทยามีนักวิชาการได้จำแนกประเภทไว้อย่างหลากหลายดัง ญัฐกฤตา นามมนตรี (2562: 94) ได้แบ่งข้อมูลทางคติชนวิทยาออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ข้อมูลคติชนที่ถ่ายทอดด้วยวาจาจากคำพูดหรือข้อมูลใช้ถ้อยคำ (Verbal folklore) 2) ข้อมูลประเภทการละเล่น การแสดงพื้นบ้าน หรือละครชาวบ้าน (Performing Folklore) 3) ข้อมูลประเภทข้อควรปฏิบัติตามประเพณีอันเป็นแบบอย่างเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านเครื่องจักรสาน ผ้าทอ ยาพื้นบ้านอาหารพื้นบ้าน 4) ข้อมูลประเภทข้อควรปฏิบัติไปตามประเพณีเก่าแก่ดั้งเดิม อันเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล

นักคติชนวิทยาอย่าง Brunvand (1968: 1-2) ได้แบ่งคติชนวิทยาออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ 1) คติชนวิทยาประเภทที่ใช้ภาษา (Verbal folklore) คติชนวิทยาประเภทที่ใช้ภาษาเป็นตัวกำหนด มี 6 ประเภทย่อย ดังนี้ 1.1) คำพูดของชาวบ้านรวมทั้งภาษาถิ่น และการตั้งชื่อ 1.2) สุภาษิตและคำกล่าวที่เป็นภาษิต 1.3) ปริศนาคำทาย 1.4) คำพูดที่คล้องจองกัน 1.5) การเล่าเรื่อง 1.6) เพลงชาวบ้าน 2) คติชนวิทยาประเภทที่ไม่ต้องใช้ภาษา (non-verbal folklore) คติชนวิทยาประเภทที่ไม่ใช้ภาษาเป็นตัวกำหนด มี 7 ประเภทย่อย ดังนี้ 2.1) สถาปัตยกรรมชาวบ้าน 2.2) ศิลปะชาวบ้าน 2.3) งานฝีมือของชาวบ้าน 2.4) การแต่งกายของชาวบ้าน 2.5) อาหารของชาวบ้าน 2.6) อากัปกิริยาของชาวบ้าน 2.7) ดนตรีชาวบ้าน 3) คติชนวิทยาประเภทผสม (partly verbal folklore) คติชนวิทยาประเภทที่ใช้ภาษาและไม่ใช้ภาษาผสมผสานกันแบ่งออกได้ 6 ประเภทย่อย ดังนี้ 3.1) ความเชื่อและคติในเรื่องโชคลาง 3.2) การละเล่นของชาวบ้าน 3.3) ละครชาวบ้าน 3.4) ระเบียบของชาวบ้าน 3.5) ประเพณีของชาวบ้าน 3.6) งานมหกรรม งานพิธี งานรื่นเริงของชาวบ้าน

จากข้อมูลข้างต้นสามารถกล่าวสรุปได้ว่าประเภทของคติชนวิทยาที่มีการจัดประเภทของข้อมูลด้วยการพิจารณาลักษณะในการถ่ายทอดซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ข้อมูลมุขปาฐะ ข้อมูลอมุขปาฐะ และข้อมูลผสม เป็นการจัดประเภทตามวัฒนธรรมวิธีการในการดำเนินชีวิตของคนที่สืบต่อกันมาในทุกด้าน

3.3 การเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยา

การเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยามีหลายวิธี โดยพิจารณาตามประเภทของข้อมูล เพราะข้อมูลแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน ซึ่งวิธีการที่นักคติชนวิทยาใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ชลธิชา หอมฟุ้ง (2564 :25) ได้อธิบายวิธีการเก็บข้อมูลคติชนวิทยาแต่ละประเภทไว้ดังนี้ 1) การเก็บข้อมูล มุขปาฐะ มักใช้วิธีการสัมภาษณ์ สัมผัส และการใช้แบบสอบถาม โดยวิธีการสัมภาษณ์ และบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียงจะช่วยให้เก็บข้อมูลได้ครบถ้วนที่สุด 2) การเก็บข้อมูลอมุขปาฐะใช้วิธีการสัมภาษณ์วิทยากรควบคู่กับการเก็บตัวอย่างของจริง หรืออาจทำของจำลอง หรืออาจเก็บเป็นภาพถ่าย อาจเป็นภาพวาดขาวดำ ภาพสี สไลด์ ภาพเคลื่อนไหว ทั้งนี้การสัมภาษณ์มักจะถามถึงที่มา ทรัพยากรในท้องถิ่น อายุของข้อมูล วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ ขั้นตอนคุณค่า 3) การเก็บข้อมูลผสม จะใช้วิธีการที่ผสมผสานกันระหว่างการเก็บข้อมูลมุขปาฐะกับอมุขปาฐะ โดยจะใช้การสัมภาษณ์และมีการอัดเสียง สัมผัสจากของจริง รูปถ่าย บันทึกภาพ บันทึกภาพเคลื่อนไหว

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากในการวิจัย การเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาต้องอาศัยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่นการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ ภาพถ่าย ของจริง เป็นต้น ทั้งนี้เพราะข้อมูลทางคติชนวิทยามีความหลากหลายจึงทำให้การเก็บข้อมูลต้องใช้วิธีการรูปแบบที่แตกต่างกัน

4. แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาตามหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับชุมชนโดยใช้การปฏิบัติงานเป็นหลักเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงในชุมชน โดยให้มีส่วนร่วมระหว่างครูผู้เรียน และกลุ่มคนในชุมชน ซึ่งนักการศึกษาได้อธิบายถึงรายละเอียดของแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ดังนี้

4.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชน ซึ่งมีนักการศึกษาได้อธิบายความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐานไว้ในทำนองเดียวกัน ดังที่Owens and Wang (1996: 2) อธิบายถึงความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐาน คือกลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าตนเองต้องการเรียนรู้เรื่องอะไรโดยใช้การจัดการเรียนรู้ผ่านชุมชน ซึ่งชุมชนถือเป็นสถานที่เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เปิดโลกกว้างให้ผู้เรียนถือเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ทั้งทางด้านวิชาการ การพัฒนาตนเอง การเข้าสังคมส่วนรวม การทำงาน เกิดความเข้าใจในอาชีพ เห็นคุณค่าของชุมชนผ่านการใช้แหล่งประโยชน์ของชุมชนเช่นเดียวกับ Melaville et al. (2015: 36-45) ได้อธิบายความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐานผ่านกระบวนการเรียนรู้ 6 ลักษณะ คือ 1) การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงวิชาการเพื่อชุมชน 2) มอบความรู้ ผ่านประสบการณ์เพื่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ 3) การเรียนรู้ผ่านบริบทชุมชนและโรงเรียน 4) ลงพื้นที่สร้างความสนใจในการใฝ่รู้ 5) สร้างประสบการณ์ให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม 6) เรียนรู้ร่วมกับผู้มีประสบการณ์

ในส่วนของนักการศึกษาไทยได้ให้ความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐานในทำนองเดียวกันผู้วิจัยได้สรุปไว้ ดังที่ อุทัย ดุลยเกษม (2547: 1, 8-9) อธิบายความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐานว่าเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากความเป็นจริง และเป็นการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง และยั่งยืนมากกว่าการเรียนรู้จากตำราแต่ที่จริงแล้วกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนนี้เป็นสิ่งที่ธรรมชาติและเป็นการเรียนรู้ของคนมาตลอด โดยเฉพาะในอดีตสิ่งที่เรียกว่าองค์ความรู้จะถูกสร้างขึ้นในชุมชน และถ่ายทอดกันในชุมชนแล้วจึงนำมาใช้ประโยชน์ให้กับชุมชน กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551: 2-6) อธิบายความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐานคือการจัดการศึกษาที่มุ่งถึงความเข้าใจ ความต้องการของชุมชน โดยผู้เรียน ครู และกิจกรรมการเรียนจะเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบทก็ได้ หลักสูตรที่ใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการใช้ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาและมีประสบการณ์ตรง ในส่วนของคณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (2557) และ บุญสืบ โสโสม (2553: 8) ได้อธิบายถึงความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐานในประเด็นเดียวกัน ซึ่งสรุปได้ว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานคือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน

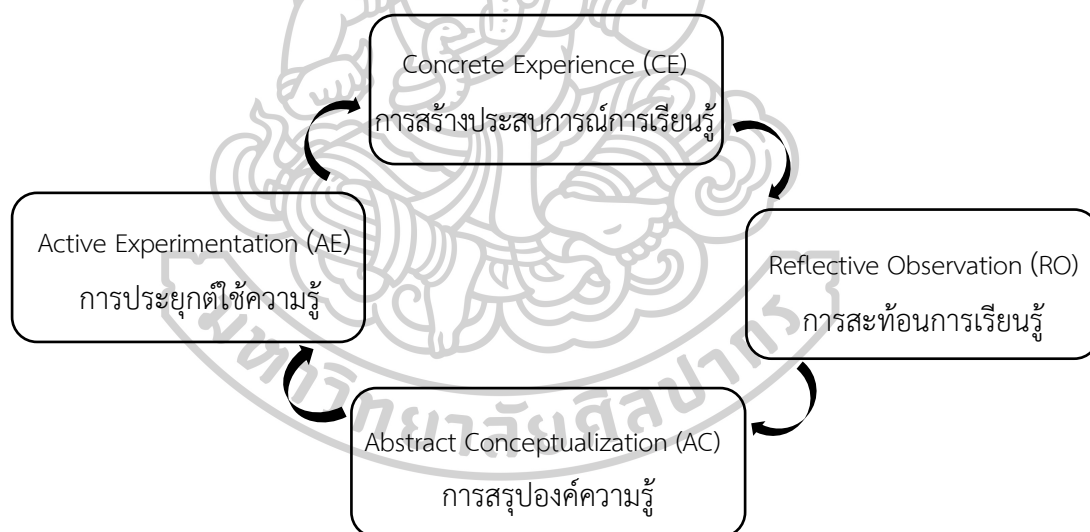
ดังนั้นสรุปได้ว่าการใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ การจัดการเรียนการสอนโดยการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้มีการบูรณาการทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงของชุมชน ผลการเรียนรู้จากแหล่งชุมชนครอบคลุมทั้งความรู้ด้านวิชาการ ด้านการทำงานและอาชีพ ด้านการพัฒนาการของบุคคลและสังคม ด้านคุณค่าของการบริหารงาน และการใช้ประโยชน์จากชุมชน การจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีกับความเป็นจริงในชุมชน สำหรับการเรียนรู้รายวิชาคหิตวิทยา นักศึกษาจะต้องศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ของกลุ่มคน ซึ่งวิถีชีวิตกลุ่มคนเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว ที่มีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สัมพันธ์กัน มีแบบของความประพุดอย่างเดียวกัน มีรูปแบบการขัดเกลาพฤติกรรมหรือสร้างพฤติกรรมผ่านการใช้อ้อยคำ ความเชื่อ เรื่องเล่าต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าพื้นฐานของการเกิดคหิตชน คือครอบครัว และพื้นฐานของสถาบันชุมชนก็คือครอบครัว ความรู้ทางด้านคหิตวิทยาของแต่ละชุมชนย่อมมีความแตกต่างกัน นักศึกษาสามารถเลือกเรียนรู้ผ่านชุมชนที่ตนเองสนใจ โดยสามารถเลือกเรียนรู้จากฐานครอบครัว หรือเป็นชุมชนใหญ่ได้ ทั้งนี้เมื่อนักศึกษาเกิดทักษะในการจัดการความรู้ด้วยตนเอง รู้จักการเผชิญกับปัญหา และแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

ชุมชนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของผู้เรียน เป็นรากฐานความเข้าใจ เป็นสถานที่ฝึกการเรียนรู้อัตนและสะท้อนผลว่าตนเองมีองค์ความรู้หรือประสงค์จะเรียนรู้อะไรในชุมชน โดยชุมชนจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่กว้างขวางสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีกับความเป็นจริงในชุมชนผ่านการเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ได้ลงเก็บข้อมูลภาคสนามในชุมชน สะสมความรู้ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนและชุมชนในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาทบทวนองค์ความรู้ของตนด้วยการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในชุมชนของตน

4.2 แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีรากฐานมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) หลักการการเรียนรู้ คือกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Active Process) โดยผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการที่มีฐานข้อมูลเดิม เพิ่มเติมข้อมูลใหม่ ผสานกับประสบการณ์ของตนสร้างความหมายในการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การตัดสินใจต่าง ๆ จึงมาจากประสบการณ์ที่เป็นพื้นฐานเดิมของผู้เรียน ซึ่งประสบการณ์เดิมมีผลต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดย สุมาลี ชัยเจริญ (2557: 36) ได้กล่าวถึงหลักการเบื้องต้นที่สำคัญไว้ว่า สถานการณ์ปัญหา (Problem Based) เกิดจากทฤษฎีของเพียเจต์ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือทำ แนวคิดนี้เชื่อว่าหากผู้เรียนมีปัญหาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด จนปัญญาของตัวผู้เรียนไม่มีความสมดุล จะส่งผลให้ผู้เรียนพยายามจัดระบบทางปัญญาให้เข้าสู่ภาวะที่สมดุล อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมา หรือส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น สถานการณ์ปัญหา ที่นำมากระตุ้นผู้เรียนนั้น จะเปรียบได้ว่าเป็นประตูที่นำผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหา โดยสามารถศึกษาผ่านแหล่งเรียนรู้ (Resource) ซึ่งเป็นที่รวบรวมข้อมูลเนื้อหาและข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องใช้ เพื่อนำไปสู่การพิจารณาแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ และยังมีพื้นฐานของการให้ความช่วยเหลือ (Scaffolding) เพื่อช่วยแนะนำ ผ่านการหนุนนำ และเป็นที่ให้คำปรึกษาแก่ในประเด็นปัญหาแก่ผู้เรียนหรือในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจหรือดำเนินการพิจารณาแก้ไขประเด็นปัญหาได้ หรือให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพด้วยความพยายามของตนเองในการเรียนรู้โดยใช้การโค้ช (Coaching) ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ โดยครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้ เป็น “ผู้ชี้แนะ” ที่มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำแก่ผู้เรียน ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความรู้ในเชิงพุทธิปัญญา ซึ่งมุ่งเน้นกระบวนการคิด และการให้เหตุผลของผู้เรียน ในการสร้างองค์ความรู้ และหากพบเจอกับปัญหาใด ๆ การร่วมมือกันแก้ปัญหา (Collaboration) จะเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และความคิดเห็นและประสบการณ์ของตนเองกับผู้อื่น เพื่อเพิ่มทักษะหรือมุมมอง และประสบการณ์ให้มากขึ้น การร่วมมือกันแก้ปัญหาจะเป็นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดใคร่ครวญ และทบทวนอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ยังเป็นส่วนสำคัญในการป้องกันและปรับมโนคติที่ผิดไปจากสิ่งที่ควรจะเป็นที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่เรียนรู้

นอกจากนี้การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังอยู่ภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) โดย David Kolb (Bedri & Dowling, 2017) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองนั้น ถือเป็นการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งการลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้สัมผัส “ธรรมชาติที่แท้จริงขององค์ความรู้นั้น” เช่น การเรียนในชั้นเรียน การเรียนในชุมชนโดยใช้การสะท้อนการเรียนรู้ (Reflective Observation: RO) ซึ่งผู้เรียนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ โดยฝึกให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) ผ่านการจัดสรรเวลาเพื่อให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสม หลังจากนั้นผู้เรียนจะเกิดการสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization: AC) ซึ่งเป็นกรรมวิธีที่ผู้เรียนจะจัดวางเอาความรู้ใหม่เชื่อมโยงเข้ากับความรู้เก่าด้วยตนเอง ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการนำเสนอผลการเรียนรู้ของตนเอง เมื่อได้เป็นองค์ความรู้ที่ต้องการแล้วจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ความรู้ (Active Experimentation: AE) โดยจะมีการกระทำแบบเดิมอีกครั้งเพื่อพิสูจน์องค์ความรู้นั้นของตนว่าเข้าใจได้ถูกต้องหรือไม่ เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลอ้างอิงทั้งในด้านที่ถูกและควรแก้ไขไว้สำหรับดำเนินการเรียนรู้ในกระบวนการสร้างองค์ความรู้ต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์โดย David Kolb ปรับปรุงจาก Bedri & Dowling, (2017)

ในส่วนของ Melaville et al. (2015) ได้อธิบายถึงแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ไว้ว่า ความรู้จะถูกสร้างและเปลี่ยนแปลงได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งมีความทรงจำ (อันเกิดจากการรวบรวม การเก็บไว้ใช้ และการนำกลับมาใช้ใหม่) เข้ามามีอิทธิพลจากประสบการณ์การเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติ โดยแรงจูงใจในการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนบุคคล ทั้งในด้านความสามารถ การรับรู้ถึงความสำคัญ และการรับรู้ถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้

เพราะ แต่ละบุคคลมีกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ในด้านของอุปสรรคของการเรียนรู้ สามารถทำให้ลดลงโดยการควบคุมปัจจัยที่สำคัญในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวอย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดการเชื่อมระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นสรุปได้ว่าแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีรากฐานมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ที่เน้นกระบวนการลงมือกระทำผ่านหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 5 ประการ คือ สถานการณ์ปัญหา แหล่งเรียนรู้ ฐานการช่วยเหลือ การโค้ช และการร่วมมือกันแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังอยู่ภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb (CE+RO+AC+AE) ซึ่ง David Kolb ได้กำหนด ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ 1) การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ 2) การสะท้อนการเรียนรู้/ทบทวนการเรียนรู้ 3) การสรุปองค์ความรู้ และ 4) การประยุกต์ใช้ความรู้ซึ่งผู้วิจัยนำไปพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ของตนเองสะท้อนผลผ่านการนำเสนอผลการเรียนรู้ และมีการสรุปองค์ความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

4.3 แบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

แบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีนักการศึกษาได้กำหนดลักษณะการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญต่อการนำไปใช้จริงในชุมชน ดังที่ สีลาภรณ์ นาครทรรพ (2543:61-67) ได้อธิบายถึงแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) เป็นกระบวนการกลุ่ม (group process) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนเกิดจากการที่คนในชุมชนพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ปัญหา เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในชุมชน 2) เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (active learning) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนเป็นการแสวงหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การเรียนรู้จึงมีลักษณะเป็นพลวัตที่เกิดจากการร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหาวิธีการแก้ไขปัญหา แล้วนำไปปฏิบัติจริง ผลเป็นอย่างไรก็นำมาทบทวน วิเคราะห์ร่วมกันเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมมากที่สุดต่อไป เรียกว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์จากการกระทำร่วมกัน (interactive learn through action) 3) เป็นการเรียนรู้ปัญหาในชีวิตจริง (problem oriented) เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงดังนั้นนอกจากเป็นการยกระดับความคิด สติปัญญาของคนในชุมชนแล้ว การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนยังหมายถึงการร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนได้แล้วจะทำให้เพิ่มความมั่นใจในศักยภาพของบุคคล และชุมชน มากยิ่งขึ้นและนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป การเรียนรู้จากปัญหาในชีวิตจริงเป็นการเรียนรู้ในเรื่องใกล้ตัวที่รู้อยู่แล้ว จึงเรียนรู้ได้

ง่ายและมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้ในเรื่องไกลตัวที่ไม่มีความรู้มาก่อน4) เป็นการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันในลักษณะที่เป็นเครือข่าย คนที่เรียนรู้ร่วมกันจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในลักษณะแนวราบมากกว่าแนวตั้ง หรือมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ความคิดเห็นและทรัพยากรระหว่างกันด้วยความสมัครใจช่วยเหลือ ติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีการบังคับบัญชาสั่งการ ไม่มีโครงสร้างอำนาจ แต่มีจุดร่วมที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายระหว่างองค์กรหรือชุมชนต่อชุมชนที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และติดต่อสื่อสารถึงกันเป็นระยะ

นอกจากนี้ สนธยา พลศรี (2550:207)ได้อธิบายถึงแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีกระบวนการที่สำคัญคือความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อย ภายใต้เครือข่ายใหญ่ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกัน มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์และพัฒนาไปสู่ การลงมือ ร่วมกันทำ กิจกรรมต่าง ๆ อันนำไปสู่กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง และกระบวนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม

ดังนั้นสรุปได้ว่าแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีกระบวนการสำคัญที่จะนำไปใช้ร่วมกับชุมชน ได้แก่ 1) การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม 2) การเรียนรู้จากประสบการณ์ 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ5) การเรียนรู้แบบเครือข่าย การเรียนรู้แบบต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยนำไปใช้ในการสร้างกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม

การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม เป็นการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชน มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้จนบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งลักษณะของกระบวนการกลุ่มช่วยพัฒนาตัวบุคคลทางด้านอารมณ์ ทักษะคิด อาชีพ พัฒนาการมีส่วนร่วมในการศึกษา การเป็นผู้นำ ผู้ตามและสมาชิกที่ดีของชุมชน โดยนักการศึกษาให้รายละเอียดไว้ดังนี้

4.3.1.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม

กระบวนการกลุ่มจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือเสนอแนวทางต่าง ๆ ซึ่งนักการศึกษาได้อธิบายถึงความหมายของการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม ดังนี้ Cartwright and Zander (1968) ได้ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มไว้ดังนี้กระบวนการกลุ่ม หมายถึง อุดมการณ์ทางการเมืองแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำในระบอบประชาธิปไตย สมาชิกทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นับว่าเป็น

การรวมกลุ่มในอุดมคติที่สมาชิกทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีการกำหนดการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ทุกคนจะใช้ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนและสังคม และใช้เป็นแหล่งในการเสาะแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานของกลุ่ม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในอีกทางหนึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นชุดเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งได้มีการนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในการอบรมและปรับปรุงทักษะต่าง ๆ ของบุคคล

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาไทยได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มในลักษณะที่คล้ายกัน ดังที่ เรวดี จันทเปรมจิตต์ (2557: 27) ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลมารวมกันเพื่อศึกษาประสบการณ์ของกลุ่ม หลากๆ ฝ่าย ศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำผู้ตามความคิดฝึกปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และมีการศึกษาจากประสบการณ์ โดยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นเช่นเดียวกับ เอกพงษ์ ณ เชียงใหม่ (2552:5) อธิบายว่ากระบวนการกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลมารวมกลุ่มกันมีปฏิสัมพันธ์กัน มีวัตถุประสงค์เป้าหมายและมีกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน มีการพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะและพฤติกรรม เพื่อให้กลุ่มมีการดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ดังนั้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม คือการรวมตัวกันของสมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยมีการกำหนด วัตถุประสงค์ วางแผนการทำงาน การจัดกิจกรรม มีความเห็นอกเห็นใจและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน มีการพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะและพฤติกรรม ทำให้ กลุ่มเกิดกระบวนการเรียนรู้จนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดซึ่งผู้วิจัยได้นำการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มไปปรับใช้กับนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่ม มีการกำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนการทำงาน เพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม

4.3.1.2 ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม

ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม เรวดี จันทเปรมจิตต์ (2557:27) ได้อธิบายถึงลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม ไว้ว่ากระบวนการกลุ่ม ช่วยพัฒนาบุคคล สามารถช่วยตอบสนองความต้องการของบุคคลได้ โดยการสนองความต้องการพื้นฐานทั้งร่างกายและจิตใจ ประการแรกกระบวนการกลุ่มยังช่วยสร้างและพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมโดยการฝึกให้สมาชิกของกลุ่มรู้จักเก็บอารมณ์ แสดงอารมณ์ให้ถูกต้องและสมเหตุผล กระบวนการกลุ่มจะช่วยพัฒนาด้านทัศนคติ ความสนใจและความสามารถให้ดีขึ้น ช่วยพัฒนาคุณค่าด้านอาชีพ โดยกลุ่มจะฝึกให้กล้าแสดงออกฝึกการตัดสินใจ ประการที่สองกระบวนการกลุ่ม

มีคุณค่าในการวินิจฉัย ในการเข้ากลุ่ม ทำให้สมาชิกได้ประเมินค่าหรือประเมินตนเอง ประเมินความสามารถ ประเมินสำนึกในขอบเขตการกระทำของตนเอง ช่วยให้ค้นพบตนเอง เข้าใจตนเองมากขึ้น ประการที่สามกระบวนการกลุ่มมีคุณค่าในการบำบัด ได้มีการนำเอากระบวนการกลุ่มมาใช้บำบัดบุคคลที่มีปัญหาด้านอารมณ์ ผู้ป่วยทางจิตในการเข้ากลุ่ม และประการสุดท้าย กระบวนการกลุ่มที่มีคุณค่าในทางการศึกษา โดยการศึกษที่เน้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การรวมกลุ่ม เพื่อทำงานและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ฝึกการทำงานร่วมกัน ความเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตามที่ดี การเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ดังนั้นสรุปได้ว่าลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วย 4 ลักษณะคือ 1) กระบวนการกลุ่มพัฒนาบุคคล ในการสนองความต้องการตัวบุคคล พัฒนาด้านอารมณ์ ด้านทัศนคติ ด้านอาชีพ 2) กระบวนการกลุ่มช่วยให้สมาชิกได้ประเมินคุณค่าของตนเองค้นพบตัวตน 3) กระบวนการกลุ่มช่วยบำบัดบุคคลที่มีปัญหาด้านอารมณ์ และ 4) กระบวนการกลุ่มสร้างคุณค่าทางการศึกษา ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม การเป็นผู้นำ ผู้ตาม และสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

4.3.2 การเรียนรู้จากประสบการณ์

การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ เป็นองค์รวมเพื่อการพัฒนาปรับปรุง เป็นความเชื่อมโยงระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม การสร้างสรรค์ ความรู้ แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่จะต้อง ควบคุมและรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องมีลักษณะเป็นผู้ชี้แนะตนเอง มีการจัดสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์เพื่อเปิดโอกาสให้คนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพื่อให้แต่ละคนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสมของตนเองต่อไป ซึ่งอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นฐานความรู้ มีกระบวนการอภิปรายหรือแลกเปลี่ยนความคิด เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (Kolb 1984) นักการศึกษาได้อธิบายถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยให้รายละเอียดไว้ดังนี้

4.3.2.1 ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์

นักการศึกษาได้อธิบายความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ไว้ในลักษณะเดียวกัน เช่น เรวดี จันทเปรมจิตต์ (2557:162) ได้อธิบาย ว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ คือ การเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติ และดึงเอาประสบการณ์ออกมา มีการสะท้อนความคิดเพื่อพัฒนา ความคิดใหม่ มีการวิเคราะห์เพื่อแสวงหาคำตอบ เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าใหม่ขึ้นสอดคล้องกับ ปิยะดา จุลวรรณ (2553:145) ที่อธิบายถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนรู้จากการ

ปฏิบัติจริง โดยใช้ประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลเป็นพื้นฐานความรู้ในการพิจารณาทบทวน ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลและผู้เรียนพยายามตีความและสรุปเป็นความรู้ใหม่สำหรับตนเอง เกิดเป็น ประสบการณ์ใหม่ของตนเอง

ดังนั้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากการได้ลงมือทำที่ใช้ประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานความรู้ในการวิเคราะห์ ทบทวน ไตร่ตรองเพื่อแสวงหาคำตอบอย่างมีเหตุผลการสะท้อนคิด เพื่อนำไปปรับประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้

4.3.2.2 ลักษณะของการเรียนรู้จากประสบการณ์

Roger (1956) ได้อธิบายถึงลักษณะของการเรียนรู้จากประสบการณ์ไว้ว่าการเรียนรู้จะมีความหมายเมื่อบุคคลนั้นมีการเรียนรู้ตามเนื้อหาวิชาที่ตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง และบุคคลจะสามารถเรียนรู้ได้เร็วถ้าอยู่ในสภาพที่พร้อม และการเรียนที่เป็นการริเริ่มจากตนเองจะเป็นการเรียนรู้ที่คงทนมากที่สุด ลักษณะสำคัญของการเรียนจากประสบการณ์ประกอบด้วย ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเพื่อใช้เป็นฐานในการเข้าใจตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน มีการสร้างความคิดรวบยอดหลังจากประสบการณ์ที่ได้รับ และการนำประสบการณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้เพื่อขยายเขตการเรียนรู้

เรวัตี จันทเปรมจิตต์ (2557:31) ได้อธิบายถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นฐานความรู้ มีกระบวนการอภิปรายหรือแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการสรุปความคิดเพื่อสร้างความเข้าใจ และมีการนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์อื่น ๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับตนเองต่อไป โดยลักษณะของกระบวนการเรียนรู้จะเริ่มจากการค้นหาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จากการมีส่วนร่วมกันในกระบวนการกลุ่ม โดยการเข้าร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ตกผลึกเป็นการสรุปเพื่อสร้างความรู้ขึ้นใหม่ โดยนำเอาประสบการณ์ใหม่มาผสมผสานเข้ากับประสบการณ์เดิมให้เกิดเป็นความรู้ใหม่แล้วจึงนำไปสู่ขั้นการประยุกต์ใช้ เพื่อนำความรู้ใหม่ที่ได้ไปประยุกต์ใช้แล้วกลับมาสะท้อนผลอีกครั้งเพื่อเป็นการสรุปทบทวนและสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับตนเอง

ดังนั้นสรุปได้ว่าลักษณะของการเรียนรู้จากประสบการณ์ จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเพื่อใช้เป็นฐานในการเข้าใจตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมีการนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์อื่น ๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับตนเองต่อไปซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ของแต่ละคนร่วมกัน

4.3.2.3 ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์

นักการศึกษาได้อธิบายถึงขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ ไว้อย่างเป็นขั้นตอน ดังที่ Kolb (1984) ได้เสนอขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ (Concrete experience) ซึ่งเป็นประสบการณ์ของผู้เรียนที่ได้มาจากการปฏิบัติทดลองด้วยตนเอง เป็นความรู้สึกนึกคิด ของผู้เรียน เป็นสิ่งที่ตนเองรับรู้และยอมรับ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสังเกตปฏิกริยาสะท้อนกลับ (reflection observation) ซึ่งเป็นส่วนที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นความแตกต่างด้วยตนเอง ซึ่งการมองเห็นที่แตกต่างเป็นผลมาจากการสะท้อนกลับตามแนวคิดของตนเองกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการเรียนรู้ด้วยการดูและการทำ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสร้างความคิดรวบยอดเชิงนามธรรม (action conceptualization) ซึ่งเป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่รู้สึกเข้ากับความรู้สึกที่เป็นจริง เป็นการเรียนรู้จากความคิด การวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นทดลอง (action experimentation) ซึ่งเป็นประสบการณ์ของผู้เรียนที่ทดสอบจากความรู้ตามทฤษฎีที่ได้มาจากการปฏิบัติทดลองและคิดแก้ไขปัญหาเป็นการปฏิบัติทดลองในการนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่

เช่นเดียวกับนักการศึกษาไทยที่ได้เสนอขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่สอดคล้องกัน ดังที่ เรวดี จันทเปรมจิตต์ (2557:33) ได้เสนอขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเรียนที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม (having an experience) โดยผู้เรียนมีโอกาสได้ตรงประสบการณ์ที่ได้รับ

ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนประสบการณ์ที่ได้รับ (Reviewing the experience) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้มีการทบทวนประสบการณ์ที่ได้รับว่ามีผลกระทบต่อตนเองอย่างไร มีความรู้สึกอย่างไรต่อประสบการณ์เหล่านั้น

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปผลจากประสบการณ์ที่ได้รับ (concluding) เป็นการเชื่อมโยงการรับรู้ไปสู่การสรุปผลหรือการนำเอาประสบการณ์ที่ผ่านมาสรุปลงเป็นความคิดรวบยอดที่ได้รับและนำไปปรับใช้

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผน (planning) เป็นขั้นตอนที่เอาผลจากการสรุปความคิดรวบยอดจากประสบการณ์ไปวางแผนเพื่อลงมือปฏิบัติตามความคิดการสรุปของผู้เรียน และเนื่องจากประสบการณ์การเรียนรู้และการสรุปผลในแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน จึงส่งผลสู่การกระทำที่ไม่เหมือนกัน

ดังนั้นสรุปได้ว่า ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ การทบทวนความรู้จากประสบการณ์เดิม การเรียนรู้เสริมจากประสบการณ์ใหม่ การนำไปประยุกต์ใช้ และประเมินติดตามผลการดำเนินงานผู้วิจัยนำขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์มาออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้ทบทวนความรู้เดิมของตนและแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ร่วมกับผู้อื่น พร้อมนำความรู้ที่ได้มานำเสนอเพื่อประยุกต์ใช้ต่อไป

4.3.3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการวิเคราะห์ปัญหานำไปสู่การลงมือปฏิบัติ แล้วสรุปผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการเผชิญสภาพจริง มีการแสวงหาคำตอบจากการปฏิบัติจริง โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ด้วยการกำหนดประเด็นปัญหาหาสาเหตุการวางแผนแก้ปัญหา การปฏิบัติจริง และนำเสนอผลการปฏิบัติทั้งนี้มีการศึกษาได้อธิบายถึงการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.3.3.1 ความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

การเรียนรู้จากการปฏิบัติได้มีนักการศึกษาอธิบายถึงความหมายในลักษณะเดียวกัน ซึ่งสามารถสรุปได้จาก อาชัญญา รัตนอุบล (2547) อธิบายความหมายการเรียนรู้จากการปฏิบัติไว้ว่า เป็นการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานจากการที่บุคคลได้เผชิญกับปัญหาจริงที่เกิดขึ้นและพยายามแก้ไขปัญหานั้น ช่วยสร้างกระบวนการคิดและกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เป็นรูปธรรม ในลักษณะของการคิดร่วมกันสรุปผล วิเคราะห์ สังเคราะห์และนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ เป็นการคิดเพื่อประเมิน แนวทางในการแก้ไขปัญหามาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้จริง และหาแนวทาง แก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (needs learners) มีการยืดหยุ่นและอิสระในการกำหนดปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามีการดำเนินการเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนสามารถตรวจสอบผลลัพธ์หรือผลผลิตที่ได้ ทำให้ผู้เรียนได้รับทราบผลรวมทุกระยะสอดคล้องกับเรเวดี จันทเปรมจิตต์ (2557) อธิบายความหมายการเรียนรู้จากการปฏิบัติไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนเพื่อช่วยกันพิจารณาวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา สะท้อนกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีพื้นฐานของการทำงานตามสภาพจริง ถูกนำเสนอในการสะท้อนกลับผ่านประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหามาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพิจารณาแล้วไปปฏิบัติ

สรุปได้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการที่แต่ละบุคคลเรียนรู้ร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหา ในลักษณะของการคิดร่วมกัน วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลและนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ

4.3.3.2 ลักษณะของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

นักการศึกษาได้อธิบายถึงลักษณะของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ดังที่ อาชัญญา รัตนอุบล (2547) ได้อธิบายถึงลักษณะของการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า เป็นการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานจากการที่บุคคลที่ได้เรียนรู้ โดยการเผชิญกับสภาพปัญหา ซึ่งเมื่อมีการเผชิญปัญหาจริงที่เกิดขึ้น และต้องการที่จะหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ก็จะเกิดการพยายามเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อแก้ปัญหานั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง จึงเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ความคิด ทักษะ ความสามารถ มุมมอง ค่านิยมของตนเองขึ้นมา เพื่อใช้ในการคิดและแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยผู้เรียนจะเริ่มจากการตั้งคำถามของตนเอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ด้วยการลงมือกระทำจริงทั้งในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือสถานการณ์จำลอง อันมีการแสดงความคิดเห็นโดยการวิเคราะห์ การพิจารณา การคิดทบทวนอย่างละเอียดถี่ถ้วน และสะท้อนความคิดเห็นของตนออกมา ซึ่งจะเกิดขึ้นทั้งในชั้นเรียน นอกชั้นเรียนหรือในสถานการณ์จริงก็ได้ เพื่อเป็นการพยายามเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ นับเป็นการผสมผสานความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมหรือประสบการณ์ใหม่เข้ากับประสบการณ์เดิมเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคล

นอกจากนี้ เรเวดี จันทเปรมจิตต์ (2557:35) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการประยุกต์ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซิมสู่การเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย ศึกษาถึงลักษณะสำคัญของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ว่าเป็นการเรียนรู้จากการเผชิญสภาพจริงปัญหาจริง สามารถใช้การถามในการสร้างความรู้ ทักษะและเจตคติ เพื่อแสวงหาคำตอบเพื่อตอบคำถามจากการลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริงมีการวิพากษ์วิจารณ์ ได้ตรง ทบทวน และสะท้อนความคิดของตนเองออกมาโดยการร่วมคิดร่วมทำของกลุ่มคนที่ทำงานที่นั่นซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ดังนั้นสรุปได้ว่า ลักษณะของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ 1) เรียนรู้จากการเผชิญสภาพจริง 2) ใช้คำถามในการสร้างความรู้ 3) แสวงหาคำตอบจากการปฏิบัติจริง 4) วิวิจารณ์ ได้ตรง ทบทวน และสะท้อนคิด และ 5) การร่วมคิด ร่วมทำ และสร้างประสบการณ์ใหม่

4.3.3.3 ขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

นักการศึกษาได้เสนอขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติไว้อย่างหลากหลาย ดังที่ ประกอบ แผลมหลัก (2547: 30) ได้สรุปขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ชั้นปฐมนิเทศ หมายถึง ขั้นตอนในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ได้แก่ การแนะนำตัว การแบ่งกลุ่มและทำความเข้าใจถึงกระบวนการที่จะดำเนินการ
- 2) ชั้นการระบุปัญหาที่แท้จริงของการปฏิบัติงาน หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้ดำเนินการ ตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มระดมสมองเพื่อระบุปัญหาที่แท้จริงในการปฏิบัติงาน
- 3) ชั้นค้นหาสาเหตุของปัญหา หมายถึง ขั้นที่ผู้ดำเนินการตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มระดมสมองเพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาที่ระบุในชั้นระบุปัญหาที่แท้จริงของการปฏิบัติงาน
- 4) ชั้นค้นหาทางเลือกและตัดสินใจทางเลือกในการแก้ปัญหา หมายถึง ขั้นที่ผู้ดำเนินการตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มระดมสมองค้นหาทางเลือกและตัดสินใจทางเลือกในการแก้ปัญหา
- 5) ชั้นวางแผนปฏิบัติการ หมายถึง ขั้นที่ผู้ดำเนินการตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มระดมสมองเพื่อกำหนดแนวทางในการวางแผนการปฏิบัติงาน ตามทางเลือกในการแก้ปัญหาที่กลุ่มตัดสินใจเลือกแล้ว รวมถึงการพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแผน
- 6) ชั้นปฏิบัติการตามแผน หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้เรียนปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ รวมถึง การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ
- 7) ชั้นนำเสนอผลการปฏิบัติงาน หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้ดำเนินการให้กลุ่มนำเสนอผลการปฏิบัติงาน การคิดใคร่ครวญ และการตัดสินใจดำเนินการในขั้นต่อไป

ในส่วนของ เนวนินิตย์ สงคราม (2550:11) ได้สรุปขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) กำหนดประเด็นปัญหา โดยปัญหาที่เกิดมาจากการปฏิบัติงาน เป็นอุปสรรคต่อ การทำงาน หรือเป็นสิ่งที่องค์กรควรจะมีขึ้นตามสถานการณ์เพื่อพัฒนาบุคลากรและองค์กรให้ก้าวหน้า 2) การค้นหาคำตอบและการสะท้อนกลับการเรียนรู้ เป็นการค้นหาแนวทางโดยทำความเข้าใจกับ ปัญหา สาเหตุของปัญหาและมีการสะท้อนกลับด้านความคิด แนวคิด ประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต เพื่อค้นหาคำตอบที่จะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงช่วยในการค้นหาแนวทางใหม่ 3) การวางแผนแนวทางการแก้ปัญหา สมาชิกในกลุ่มร่วมกัน เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาโดยช่วยกันระดมความคิดเห็น ความรู้จากการศึกษาค้นคว้า นำมาปรึกษาและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเพื่อคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มี ความเป็นไปได้และวางแผนเพื่อนำแนวทางการแก้ปัญหาที่ได้ไปปฏิบัติ 4) การนำวิธีการแก้ไข ปัญหาไปปฏิบัติจริง โดยการนำวิธีการที่ได้จากแนวทางการแก้ปัญหาไปปฏิบัติงานจริง 5) ตรวจสอบ ความก้าวหน้า โดยมีการนำเสนอความก้าวหน้าของวิธีการแก้ปัญหาที่ได้ปฏิบัติไประยะหนึ่งเพื่อ ตรวจสอบให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเหตุการณ์ และ 6) ประเมินผล และสรุปผลจากการปฏิบัติ โดยประเมินผลของแนวทางแก้ปัญหาที่ได้ปฏิบัติ และนำมาปรับปรุงอีกครั้งเพื่อสรุปเป็นแนวทางที่ดีที่สุด

ดังนั้นสรุปได้ว่า ขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ 1) กำหนดประเด็นปัญหา 2) การค้นหาสาเหตุของปัญหา 3) การวางแผนแนวทางการแก้ปัญหา 4) การปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขปัญหา และ 5) ชี้นำเสนอผลการปฏิบัติงาน

4.3.4 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และลงมือปฏิบัติจริง ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมากที่สุดซึ่งเป็นการสร้างความรู้โดยผู้เรียนที่อาศัยประสบการณ์เดิมก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง นักการศึกษาได้อธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้

4.3.4.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

นักการศึกษาได้อธิบายความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้หลากหลาย ดังที่ Chinelo (2010) ได้อธิบายความหมายการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือการเรียนรู้ที่เรียนรู้จากฐานปัญหา โดยผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา หาข้อมูลและลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ภายใต้คำแนะนำของผู้สอนในบรรยากาศของห้องเรียนที่เป็นที่น่าพอใจและเต็มไปด้วยความร่วมมือของผู้เรียนทุกคนสอดคล้องกับนักการศึกษาไทยที่ได้อธิบายการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ ดังที่ สมณทนา พรหมบุญ และ อรพรรณ พรสีมา (2549:45) อธิบายถึงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง เพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมคือการให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการกลุ่ม สร้างกรอบความรับผิดชอบให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกัน รู้จักการบริหารจัดการเวลา และกระบวนการภายในกลุ่ม สร้างความเป็นภาวะผู้นำ เกิดการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม ให้อยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น เกิดการช่วยเหลือ ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีขึ้นในการเรียนร่วมกับคนอื่น รวมถึงการมีทัศนะที่ดีกับครูผู้สอน สถานศึกษา และสังคม

ดังนั้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือการที่ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และลงมือปฏิบัติจริงฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตามและที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมากที่สุด

4.3.4.2 ลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีลักษณะสำคัญหลายประการ ซึ่งนักการศึกษาได้อธิบายไว้ ดังที่ Mizuko (2006) อธิบายถึงลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้นเกี่ยวกับการทำงานและการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้เทคโนโลยีที่ล้ำสมัย ที่หาได้ในปัจจุบันนี้ ได้มีการแลกเปลี่ยนความเห็น ความรู้ และประสบการณ์ ผู้เรียนใช้กระบวนการที่เหนือขึ้นไปสร้างองค์ความรู้

ที่มีอยู่เดิมและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทำงานเป็นกลุ่มระหว่างเพื่อนหรือในสังคมเครือข่ายด้วยการสอนกันและกัน และได้เชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตในสังคม ใช้การเรียนรู้ด้วยการกระตุ้นและเป็นแรงบันดาลใจแบ่งปัน แรงปรารถนา แรงบันดาลใจและความรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคล

ในส่วนของมูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ (2544: 40-41) ได้อธิบายลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดลักษณะไว้ 10 ประการได้แก่

1) การเรียนรู้ที่สร้างจิตสำนึกทางอุดมการณ์ เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้แก่ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้เสียเปรียบทางสังคม สร้างสำนึกทางชนชั้น ความตระหนักในสิทธิเสรีภาพ คุณค่าของตนเองและชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนที่เชื่อมโยงระดมพลังศักยภาพต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

2) การเรียนรู้แบบองค์รวมเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเน้นการให้คุณค่าและความสำคัญขององค์รวม โดยกระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องค้นหาค่านิยมเดิมที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่ชุมชนสร้างขึ้นเองสั่งสมและสืบทอดกันมา เพื่อค้นหาแนวทางหรือกระบวนการปรับตัว การต่อสู้ทางสังคมที่จะสร้างดุลอำนาจที่จะทำให้เกิดความเท่าเทียม และเป็นธรรม

3) การเรียนรู้ที่ประสานระหว่างการเรียนรู้เชิงประจักษ์ร่วมกับทฤษฎี กระบวนการเรียนรู้ที่ได้ผลและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน คือการเรียนรู้จากการได้ทำงานจริงด้วยตนเองมีกระบวนการสรุปทบทวนเรียนโดยการวิเคราะห์สรุปผลของการทำงานที่ผ่านมา ปัญหาที่เกิดขึ้นและการถอดประสบการณ์วิธีการพัฒนา การปรับเปลี่ยนหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมยิ่งขึ้นแล้วนำไปปฏิบัติจริงอีกครั้งหนึ่งแบบซ้ำแล้วซ้ำอีก

4) การเรียนรู้จากการเป็นของจริงหรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง การเรียนรู้โดยตรงเป็นการเรียนรู้จากการได้สัมผัสหรือได้แลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ เลือกและตัดสินใจจากการวิเคราะห์สิ่งที่พบเห็นและประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกับประสบการณ์ตรงของตนเอง เช่น การไปศึกษาดูงาน เป็นต้น

5) ให้ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงพื้นฐานและประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นหาข้อมูล ประเมินปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกันและกันเป็นหลัก

6) ใช้กระบวนการกลุ่มที่เน้นความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะความร่วมมือจะเสริมสร้างการเรียนรู้และการสำนึกของการมีส่วนร่วมแก่ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ ทำให้ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน กระตุ้นสำนึกในความเชื่อมั่น ซึ่งเน้นวิธีการเรียนรู้ด้วยการค้นคว้า ซักถาม อภิปราย ตรวจสอบ ฝึกปฏิบัติทดลองลงมือแก้ปัญหาในกลุ่ม เน้นความคิดสร้างสรรค์กระบวนการใหม่ๆ ในการค้นหาทางแก้ปัญหา

7) เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไม่กำหนดโครงสร้างของกระบวนการเรียนรู้แบบตายตัว แต่เปิดโอกาสให้เรียนรู้ตามสถานการณ์ วัตถุประสงค์ และความต้องการของผู้เรียน ไม่มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินตรวจสอบไว้ตายตัว ไม่มุ่งเน้นความถูกต้องของเนื้อหา แต่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

8) กระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ซึ่งจะสร้างความรู้สึกไว้วางใจ ใจกว้างและสร้างความร่วมมือ ความสามัคคี ช่วยเหลือกัน มีการให้และรับอย่างเต็มที่

9) เน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นกันเอง ซึ่งจะสร้างความรู้สึกไว้วางใจ

10) จัดวางความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ทั้งผู้จัดการเรียนรู้และผู้ร่วมควรมีความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน ทำให้เกิดการสื่อสารโต้ตอบ โต้ตอบให้ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้เสนอความคิดเห็นและสะท้อนกลับ โดยผู้จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ซักถาม ได้ใช้วิจารณญาณของตนเอง

ดังนั้นสรุปได้ว่า คุณลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการสร้างความรู้โดยผู้เรียน ที่อาศัยประสบการณ์เดิมก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การศึกษาชุมชน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน

4.3.5 การเรียนรู้แบบเครือข่าย

การเรียนรู้แบบเครือข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้ของชุมชน โดยให้การเชื่อมโยง ประสานกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีนักการศึกษาได้อธิบายถึงการเรียนรู้แบบเครือข่าย โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.5.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบเครือข่าย

นักการศึกษาได้อธิบายความหมายของการเรียนรู้แบบเครือข่ายไว้ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542: 45) ได้อธิบายความหมายของการเรียนรู้แบบเครือข่ายไว้ว่า เป็นการประสานแหล่งความรู้ และข้อมูลข่าวสารการใช้ทรัพยากร และการปฏิบัติงานอย่างสอดคล้อง เพื่อสร้างแลกเปลี่ยนถ่ายทอดและกระจายความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับ สนธยา พลศรี (2550:207) อธิบายความหมายไว้ว่าเป็นความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกซึ่งอาจเป็นบุคคลกับบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม องค์กรกับองค์กร องค์กรกับชุมชนอื่นๆ หรือระหว่างชุมชนกับชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทรัพยากรสนับสนุนส่งเสริมและร่วมกันดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่นเดียวกับ เทพสุดา จิวตระกูล (2557:87) ได้อธิบายความหมายการเรียนรู้แบบเครือข่ายว่าเป็นการรวมตัวกันของบุคคล กลุ่ม หรือชุมชนที่มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีเป้าหมายและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

ดังนั้นสรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบเครือข่าย คือ การประสานแหล่งความรู้ และข้อมูลข่าวสารการใช้ทรัพยากรที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกซึ่งอาจเป็นบุคคลกับบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม องค์กรกับองค์กร องค์กรกับชุมชนอื่น ๆ หรือระหว่างชุมชนกับชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชน

4.3.5.2 ลักษณะของการเรียนรู้แบบเครือข่าย

ลักษณะของการเรียนรู้แบบเครือข่าย เสรี พงศ์พิศ (2549:15) ได้กำหนดลักษณะเฉพาะของการเรียนรู้แบบเครือข่ายไว้ว่าเป็นกลุ่มองค์กรหรือบุคคลที่มาาร่วมกัน เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์และความสนใจที่ตั้งขึ้น สามารถเป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้ มีการดำรงอยู่ได้อย่างยาวนาน ไม่เกิดขึ้นเฉพาะกิจด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งที่ต่อเนื่อง เกิดความรู้สึกร่วมกันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาร่วมกันและร่วมกันรับผิดชอบ อยู่บนพื้นฐานของความเป็นเจ้าของร่วมกันและความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน

4.3.5.3 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบเครือข่าย

ประหยัด มะโนพะเส้า (2556:54) ได้กำหนดขั้นตอนการเรียนรู้แบบเครือข่ายไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) สร้างความเข้าใจเพื่อการทำงานร่วมกัน
- 2) ออกแบบและพัฒนากระบวนการเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน
- 3) วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคข้อดีข้อเสียของกลุ่มและเครือข่าย
- 4) สร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาเครือข่าย
- 5) ใช้หลักการจัดทำประชาคมตีแผนยุทธศาสตร์
- 6) การดำเนินกิจกรรมตามแผนยุทธศาสตร์

ดังนั้นสรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบเครือข่าย มีลักษณะเป็นกลุ่มองค์กรหรือบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้แบบเครือข่ายด้วยการสร้างทีมวิจัย ออกแบบกระบวนการ วิเคราะห์เครือข่าย จัดทำแผนยุทธศาสตร์ และการดำเนินการตามแผนเครือข่าย

ผู้วิจัยได้นำแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาพัฒนาเป็นกิจกรรมในรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยให้นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายที่ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่าน สามารถเข้าใจและนำข้อมูลจากชุมชนมาใช้ประโยชน์ เพื่อสร้างองค์ความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ ด้วยกระบวนการการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงออกแบบและพัฒนากิจกรรมผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยเริ่มจากการให้นักศึกษาวิเคราะห์ตัวตนของตนเองผ่านประสบการณ์และองค์ความรู้ของคนที่ได้รับจากชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล เพื่อนำความรู้ไปปรับใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนลงพื้นที่ภาคสนาม

5. การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) Piaget (1972) และ Vygotsky (1997) ได้อธิบายว่าการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นโดยเชื่อว่ากระบวนการภายในคือกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีผู้เรียนสามารถสร้าง (Construct) ความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้เดิมของตน ผ่านการทำความเข้าใจและพิจารณาเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่ตนพบเห็นมาสร้างเป็นโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive structure) หรือที่เรียกว่า สกีม่า (Schema) ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของโครงสร้างทางปัญญา หรือโครงสร้างของความรู้ในสมองโครงสร้างทางปัญญานี้จะประกอบด้วย ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาหรือเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสิ่งที่แต่ละบุคคลมีประสบการณ์หรือเหตุการณ์อาจเป็นความเข้าใจหรือความรู้ของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ นักการศึกษาไทยและต่างประเทศได้อธิบายถึงลักษณะของการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ไว้หลากหลายดังนี้

5.1 ความหมายของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)

Von Glaseisfeld (1991:3) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) คือ ทฤษฎีที่มีรากฐานโครงสร้างมาจากปรัชญาทางด้านจิตวิทยาและการศึกษา เกี่ยวข้องกับการสื่อความหมายและการควบคุมกระบวนการการสื่อความหมายในตัวตน ทฤษฎีของความรู้นี้อ้างถึงหลักการ 2 ข้อ คือ 1) ความรู้ไม่ได้เกิดจากการรับรู้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างขึ้นโดยบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ 2)หน้าที่ของการรับรู้คือการปรับตัวและการประมวลประสบการณ์ทั้งหมด แต่ไม่ใช่เพื่อการค้นพบสิ่งที่เป็นจริง ซึ่งถ้านำเอาหลักการ

ทั้งสองนี้ไปใช้จะมีผลเกิดขึ้นตามมาแผ้วกว้างไกล ในส่วนของ Wilson (1996) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ว่าเป็นทฤษฎีของความรู้ที่ใช้อธิบายว่าเรารู้ได้อย่างไรและเรารู้อะไรบ้าง Constructivism จึงเป็นวิธีการคิดเกี่ยวกับเรื่องของความรู้และการเรียนรู้ แต่ Ernest (1993) เชื่อว่า Constructivism เป็นปรัชญา เป็นความเชื่อไม่ใช่ทฤษฎี

นอกจากนี้นักการศึกษาไทยได้อธิบายถึงทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) อย่างหลากหลายซึ่งสรุปได้จาก พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ (2555: 112) ได้อธิบายได้อธิบายถึงทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยการนำข้อมูลหรือความรู้ใหม่ที่ได้รับไปเชื่อมโยงความรู้เดิมที่ตนเองมี และปรับกระบวนการรู้คิด และค้นหาวิธีการต่าง ๆ มาใช้ปรับความรู้ใหม่ให้เกิดความสมดุล สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2560: 90) อธิบายว่า การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดยเพียเจต์ ที่อธิบายว่าพัฒนาการทางปัญญาของมนุษย์มีการปรับตัวผ่านกระบวนการซึมซาบ (assimilation) และการปรับโครงสร้างทางปัญญา (accommodation) พัฒนาการจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับและซาบซึมข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับความรู้เดิม หากไม่สัมพันธ์จะปรับสภาวะให้อยู่ในภาวะสมดุล (equilibrium) โดยใช้กระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (accommodation)

ดังนั้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เป็นทฤษฎีที่ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยการนำข้อมูลหรือความรู้ใหม่ที่ได้รับไปเชื่อมโยงความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่

5.2 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)

ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เป็นแนวคิดของการจัดการศึกษา ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับบุคคล บุคคลเป็นผู้สร้างความรู้ (Construct) จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มี ซึ่งเกิดขึ้นจากแนวคิดของนักการศึกษา Jean Piaget และ Lev Vygotsky โดยแตกแขนงแนวคิดพื้นฐานไว้ 2 ประเภทดังนี้

5.2.1 ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Cognitive constructivist) ของ Jean Piaget (1972) ได้อธิบายแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเองของ Jean Piaget ไว้ว่า เป็นแนวคิดที่เน้น ผู้เรียน เป็นผู้สร้างความรู้ โดยการลงมือกระทำ Jean Piaget เชื่อว่าถ้าผู้เรียนถูกกระตุ้นด้วยปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive conflict) หรือเรียกว่าเกิดการเสียสมดุลทางปัญญา (Disequilibrium) ผู้เรียนต้องพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive structuring) เพื่อให้เข้าสู่ภาวะสมดุล (Equilibrium) ด้วยการดูดซึม (Assimilation) โดยรับข้อมูลที่ได้มาใหม่จากสิ่งแวดล้อมเอาเข้าไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญา

ซึ่งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) คือ การเชื่อมโยงความรู้เดิมก่อนหน้าที่มีเข้ากับข้อมูลใหม่จนทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะปรับโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่สภาพสมดุลหรือสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้เรียกว่าเกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง

ในด้านการเรียนรู้ของบุคคล Piaget (1972) มีความเชื่อว่าการที่บุคคลมีพัฒนาการทางสติปัญญาช้าเร็วแตกต่างกันนั้น ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ (Maturation) ซึ่งการมีพัฒนาการทางกายภาพและระบบประสาทที่มีความพร้อม ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล ผสานเข้ากับประสบการณ์ (Experience) ที่เมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดการสังสมของประสบการณ์ในบุคคลนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ที่เนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Physical environment) หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการคิดหาเหตุผลทางคณิตศาสตร์ (Logical- mathematical environment) ก็ตาม ทั้งยังมีการถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social transmission) ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่บุคคลจะได้รับเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมด้านบุคคล ประเพณี และวัฒนธรรม ฯลฯ โดยเมื่อได้รับแล้วจะส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น นอกจากนี้ในด้านของกระบวนการพัฒนาสมดุล (Equilibration) ถือเป็นกลไกในการปรับโครงสร้างความรู้ของบุคคล เมื่อบุคคลเกิดความขัดแย้งทางความคิด บุคคลจะพยายามลดความขัดแย้งดังกล่าว โดยหาเหตุผลมารองรับให้กับความคิดที่ขัดแย้งกันหรือหาข้อมูลเพิ่มเติม กระบวนการนี้จึงเป็นกระบวนการกำกับตนเอง (Self-regulation) ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทำให้เกิดภาวะสมดุลระหว่างโครงสร้างความรู้เดิมกับความรู้ที่รับมาใหม่

5.2.2 ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Social Constructivism) ของ Lev Vygotsky (1997) ได้อธิบายแนวความคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของ Lev Vygotsky ไว้ว่า เป็นแนวคิดสำคัญที่ว่า "ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา" รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญาที่อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับช่วงของการพัฒนาที่เรียกว่า Zone of Proximal Development ถ้าการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ในระดับต่ำกว่า Zone of Proximal Development ผู้สอนจำเป็นที่จะต้องเข้าไปมีบทบาทให้ผู้เรียนได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้ ที่เรียกว่า Scaffolding และ Vygotsky เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้โดยผ่านทางเครื่องมือเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและผู้อื่น ได้แก่ ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ผู้ปกครอง ระหว่างเด็กกับครูและระหว่างเพื่อนด้วยตนเองในขณะที่เด็กอยู่ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ (Sociocultural context)

นอกจากนี้ Lev Vygotsky (1997) ได้อธิบายวิธีการที่ผู้เรียนจะพัฒนาถึงระดับที่ผู้เรียนมีศักยภาพ ไว้ว่า ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาเอง จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า ซึ่งผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่ามีหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้เท่านั้น ผู้เรียนต้องนำข้อมูลหรือกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่ามาพัฒนาระดับเขาวาน์ ปัญหาเบื้องต้นด้วยตนเอง จนพัฒนาไปสู่การอยู่ในระดับของเขาวาน์ปัญหาที่สูงขึ้น พัฒนาการทางปัญหาของผู้เรียนจะแยกออกจากสังคมไม่ได้ เพราะการพัฒนาผู้เรียนต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าที่อยู่ในสังคม ซึ่งการเรียนรู้กับบุคคลเหล่านั้น จะทำให้เกิดการพัฒนาในระดับเขาวาน์ปัญหา โดยภาษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน เนื่องจากต้องใช้ภาษาในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ ดังนั้นภาษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน

ดังนั้นสรุปได้ว่าแนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง(Constructivism) ของ Jean Piaget อธิบายการเรียนรู้ในแง่ของกระบวนการซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวของบุคคลว่า เมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมแล้วส่งผลให้บุคคลจะเกิดการเรียนรู้อย่างไร การพัฒนากระบวนการทางปัญหาและความคิดของบุคคลเกิดขึ้นได้อย่างไรและ Lev Vygotsky การเรียนรู้ว่าเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคมโดยอาศัยสื่อกลางทางวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น การช่วยเหลือด้วยการชี้แนะและการทำงานร่วมกับผู้ที่มีความชำนาญมากกว่าจะช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนได้

5.3 องค์ประกอบของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)

นักการศึกษาได้เสนอองค์ประกอบของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองไว้หลากหลายองค์ประกอบ ดังที่ประวีณา นิลนวล (2541: 6-8) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบที่สำคัญของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้จะให้ความสำคัญกับเป้าหมายของการเรียนรู้ (Learning Goals) ในระดับที่สูงขึ้น ได้แก่ การใช้เหตุผล การแก้ปัญหา การเก็บจำความเข้าใจการนำไปใช้ ความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ ความสนใจในความครุ่นคิดโดยอาศัยความรู้ และประสบการณ์ที่มีอยู่แล้วเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ที่สูงขึ้นไป โดยมีเงื่อนไขการเรียนรู้ (Conditions of Learning) ที่ประกอบด้วย การจัดสภาพแวดล้อมซับซ้อนสำหรับกิจกรรมทางการเรียน (Complex learning environments) เนื่องจากมีความเชื่อว่าถ้าผู้เรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ง่าย ๆ เมื่อเขาได้พบเข้ากับปัญหาที่ยากหรือซับซ้อนในชีวิตจริง เขาจะหนีปัญหาหรือหนีสภาพที่แท้จริง (Authentic tasks) ดังนั้นสภาพการณ์หรือปัญหาที่สร้างขึ้นสำหรับการเรียนควรมีความสัมพันธ์กับผู้เรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ได้ และเกิดเป็นทักษะของกลุ่มผู้เรียนให้สร้างความรู้ขึ้นเอง โดยการจัดเตรียมให้ผู้เรียนได้มีการทำงาน

ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งปัญหาที่แตกต่างกันของแต่ละคนจะเป็นการเสริมประสิทธิภาพของการทำงานให้สูงขึ้นจากการส่งเสริมการอภิปราย และการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ โดยจะต้องมีการเตรียมเนื้อหาการสอนให้สอดคล้องกัน (Juxtaposition of instructional content) เพื่อให้สภาพการเรียนมีเนื้อหาหรือสื่อการสอนต่าง ๆ ที่เหมาะสม และมีการนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถมองปัญหาได้หลายแง่มุม ทั้งนี้ต้องมีการให้ความสำคัญกับการสะท้อนความคิดของผู้เรียน (Nurturance reflexivity) เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความหมายของสิ่งที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งการที่ผู้เรียนได้รู้ถึงกระบวนการคิดของตนเอง จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา การคิดค้น หรือการสำรวจความรู้ใหม่ ๆ ในระดับที่สูงขึ้นด้วยตนเอง ถือเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (student-centered) เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับหรือเป็นผู้ตอบรับเพียงอย่างเดียว และควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนตามความต้องการทางการเรียนรู้ของตน ซึ่งวิธีการสอน (Methods of Instruction) จะเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ โดยมีการสอนในหลายรูปแบบ ทั้งการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และการออกแบบสื่อต่าง ๆ เช่น Microworlds and Hypermedia Designs Microworlds คือ สิ่งเล็ก ๆ แต่เป็นสิ่งที่ เป็นสภาพการณ์แท้จริงสำหรับการค้นพบและการสำรวจตัวอย่างของ Microworlds ได้แก่ โปรแกรมภาษา (Logo) เป็นโปรแกรมที่จะกระตุ้นให้เด็กได้มีการสำรวจ และมีการค้นพบด้วยตนเอง โดยมีเต่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ของเด็ก ๆ เป็นการสนับสนุนการเรียนรู้โดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง และมีการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมอย่างแท้จริง มีการฝึกฝนทางปัญญา (Cognitive Apprenticeships) ที่ให้ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างแท้จริง ได้ลงมือปฏิบัติจริง ๆ และยังมี การเรียนรู้จากการทำงานร่วมกันโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ (Collaborative Learning and Computer-based Tools) ซึ่งเครื่องมือดังกล่าว ถูกเรียกว่า Bubble Dialogue ถูก สร้าง โดย Language Development และ Hypermedia Group เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถทางด้านภาษาโดยผู้เรียนสามารถสร้างบทสนทนาผ่านตัวละครในคอมพิวเตอร์ ซึ่งบทสนทนาเป็นไปตามที่ตนต้องการ ทั้งที่ผู้เรียนสามารถเปิดเผยต่อผู้อื่นได้และไม่สามารถเปิดเผยได้ โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์จะทำหน้าที่เป็นผู้แก้ไข (Editing) สะท้อน (Reflection) และสนับสนุน (Support) ให้ผู้เรียนได้เกิดพัฒนาการทางด้านภาษา

ในส่วนของขนาธิป พรกุล (2544 :15-18) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบที่สำคัญไว้ว่า ผู้เรียนทุกคนย่อมมีความรู้เดิมติดตัวมา และความรู้นั้นมีคุณค่าพอที่จะนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการเชื่อมโยงกับสิ่งที่จะศึกษาใหม่ โดยที่ผู้เรียนควรมีเป้าหมายในการเรียนรู้ เพื่อให้มีความพยายามในการหาแนวทางไปสู่เป้าหมายนั้น โดยนำเอาข้อมูลเฉพาะที่เป็นเรื่องใหม่ ได้แก่ ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ และความรู้สึก มาเป็นประสบการณ์เพิ่มเติมที่สร้างความท้าทาย เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้เดิมและความรู้ใหม่มายืนยัน ปฏิเสธ หรือขยายความสิ่งที่ตนกำลังคิดอยู่ เพื่อให้เกิดเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจ หรือกระบวนการทางสติปัญญา ที่ผู้เรียนใช้ค้นหาวิธีนำข้อมูลใหม่ไปผสมกับความรู้เดิม โดยที่ผู้เรียนต้องตั้งคำถามกับตัวเอง คิดไตร่ตรอง และทำการอภิปรายกับผู้อื่น มีข้อโต้แย้งแล้วจึงลงข้อสรุป

ดังนั้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ 1) เป้าหมายของการเรียนรู้ 2) เงื่อนไขการเรียนรู้ ที่มีการจัดสภาพแวดล้อม การจัดให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน การจัดเตรียมเนื้อหาที่เน้นผู้เรียนและการให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิด และ3) วิธีการสอน ที่เน้นการฝึกฝนทางปัญญา

5.4 แนวการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)

ในการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะต้องยึดถือเสมอว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่จากการทำความเข้าใจข้อมูล เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิม เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตัวเอง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนจะต้องปรับเปลี่ยนโดยให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แทนการป้อนข้อมูล สนับสนุนให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เช่นเพื่อนร่วมชั้น เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้มีนักการศึกษาได้อธิบายแนวการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองดังนี้

5.4.1 การออกแบบการสอนจากทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

กลุ่มทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างมากกว่าการรับความรู้เป้าหมายของการสอนจะสนับสนุนการสร้างมากกว่าความพยายามในการถ่ายทอดความรู้ ดังนั้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะมุ่งเน้นการสร้างความรู้ใหม่อย่างเหมาะสมของแต่ละบุคคล (Duffy and Cunningham, 1996:177) การนำทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองไปใช้ในการเรียนการสอนนั้นต้องคำนึงว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ลงมือปฏิบัติจากประสบการณ์ตรง การลองผิด ลองถูก เพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหา เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดูซึมและการปรับเปลี่ยนของข้อมูลวิธีการที่สารสนเทศถูกนำเข้ามาเพื่อเป็นสิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหา อาจทำหน้าที่เป็นเครื่องมือมากกว่าจะเป็นข้อเท็จจริงอย่างแท้จริง การเรียนรู้ควรเป็นองค์รวม ที่เน้นสภาพจริงและสิ่งที่เป็นจริงในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ผ่านประสบการณ์ความรู้ของตนเองที่ไม่ได้มา

จากการบอกหรือการสอนของครู จะเน้นเกี่ยวกับการสอนทักษะเฉพาะน้อยลง และเพิ่มการเน้นเกี่ยวกับการเรียนรู้ในบริบทที่มีความหมายการใช้เทคโนโลยี ครูสามารถจัดหาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ เพื่อช่วยขยายพื้นฐานของความคิดรวบยอดและประสบการณ์ของผู้เรียน

5.4.2 การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองกับการจัดการเรียนการสอน

การนำการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมาสู่การจัดการเรียนการสอนมีนัยการศึกษา ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอน ดังที่ ทิศนา แจมมณี (2560: 94-95) ได้อธิบายถึงการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมาสู่การจัดการเรียนการสอน

5.4.2.1 บทบาทของครู

การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองทำให้บทบาทของครูเปลี่ยนไปจากที่เคยเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้จะเปลี่ยนเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ กระตุ้นการเรียนรู้ โดยผู้สอนมีหน้าที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน ให้คำปรึกษาทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านสังคม คอยช่วยเหลือให้ความร่วมมือ อำนวยความสะดวก เสนอแนะแนวทางเลือกที่หลากหลาย ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับการนำไปใช้ในชีวิต แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของความรู้และวิสัยแสวงหาความรู้ และมีหน้าที่จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อวัสดุ อุปกรณ์หรือสิ่งของต่าง ๆ โดยผู้สอนต้องมีความเป็นประชาธิปไตยและมีเหตุผล

5.4.2.2 บทบาทของผู้เรียน

การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองทำให้บทบาทของผู้เรียนเปลี่ยนไปจากผู้รับความรู้เป็นผู้แสวงหาความรู้โดย ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active) ลงมือปฏิบัติกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะต้องสร้างความหมายกับสิ่งนั้น ๆ ด้วยตนเอง คือ รวบรวมจัดระเบียบความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเอง สรุปรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะเป็นผู้นำตนเองและควบคุมตนเองในการเรียนรู้ เรียนรู้ด้วยวิธีการและความถนัดของตน และเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือกันมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้เรียนด้วยกันมากยิ่งขึ้น

5.4.2.3 การจัดการเรียนการสอน

วิธีสอนโดยการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองทำให้วิธีสอนเปลี่ยนเป็นเน้นการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งวัชรพล วิบูลยศรีน (2557: 68) ได้เสนอวิธีสอนที่เหมาะสมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากกรณีศึกษา (Case studied) การนำเสนอผลงานที่หลากหลายให้ผู้เรียน การกำกับดูแลหรือการฝึกงาน การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) การเรียนรู้โดยการสืบค้น (Discovery Learning) และการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ (Situating Learning)

ดังนั้นสรุปได้ว่า แนวการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วยบทบาทของครู ที่เปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ให้คำปรึกษาในการเรียนรู้และการจัดเตรียมการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียน บทบาทของผู้เรียนเปลี่ยนไปจากผู้รับความรู้เป็นผู้แสวงหาความรู้ คือต้องศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยความสนใจของตนเอง

การนำแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอน คติชนวิทยา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดมาพัฒนาเป็นขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ โดยให้นักศึกษาได้สำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้ง การลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้นักศึกษาได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง โดยนักศึกษาสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ผ่านกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วมทั้งตนเองและชุมชน ส่งผลต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานอื่น โดยครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือ สร้างแรงจูงใจและผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้

6. ความคิดรวบยอด

ความคิดรวบยอดเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียนในการเรียนรู้เนื้อหาวิชา เพราะความคิดรวบยอดเป็นพื้นฐานสำคัญของการคิดที่นำไปสู่ความเข้าใจในทุกอย่างรอบตัว เป็นกระบวนการสร้างกรอบความคิด ในการจัดประเภทเพื่อหาความสัมพันธ์ ความแตกต่างของทุกสิ่งในรูปแบบรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ในรูปแบบนามธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

6.1 ความหมายของความคิดรวบยอด

ความคิดรวบยอด (concept) ถือเป็นกระบวนการในการเข้าใจภาพรวมขององค์ความรู้ และสร้างกรอบแนวคิดขึ้นมาปรับใช้ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดในขั้นสูง โดยมีนักการศึกษาให้ความหมายของความคิดรวบยอดไว้ดังที่ Novak and Gowin (1984: 11) อธิบายถึงความคิดรวบยอดไว้ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกรอบความคิด หรือกระบวนการทางสมองของมนุษย์ในการจัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติภายนอก ประโยชน์ใช้สอย หรือคุณสมบัติภายในที่สามารถตระหนักรู้ได้ในส่วนของนักการศึกษาไทยได้นิยามความหมายของความคิดรวบยอดไว้ดังที่ นาทยา ปิลันธนานนท์ (2542: 8) อธิบายถึงความคิดรวบยอดว่าเป็นความรู้ความเข้าใจในภาพรวมขององค์ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545: 174), สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2545: 55) อธิบายถึงความคิดรวบยอดว่าเป็นความคิด

ความเข้าใจที่สรุปเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เกิดจากการสังเกตหรือได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นแล้วจัดองค์ประกอบย่อยเข้าเป็นพวก โดยอาศัยลักษณะร่วมขององค์ประกอบย่อย ๆ เหล่านั้น นอกจากนี้ มาลินี จุฑะรพ (2537: 121) อธิบายถึงความคิดรวบยอดในทำนองเดียวกันว่าเป็นความเข้าใจในลักษณะของสิ่งเร้าและสามารถแยกประเภทของสิ่งเร้าได้เช่นเดียวกับชลดตา ศรารัตต์ (2561: 33) อธิบายถึงความคิดรวบยอด ว่าเป็นความคิดของแต่ละบุคคลที่เข้าใจสรุปความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเกิดจากการสังเกตหรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นและวุฒิภาวะของบุคคล

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความคิดรวบยอด (concept) คือ กรอบความคิดหรือ กระบวนการตอบสนองทางสมองของมนุษย์ในการจัดประเภท เพื่อหาความเหมือน ความต่าง และความสัมพันธ์ของสิ่งเร้า เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในองค์รวมของความรู้ รวมทั้งการแปลความหมายข้อมูลที่เกิดจากประสบการณ์ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต ซึ่งกรอบความคิดที่ได้จะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

6.2 ความสามารถด้านความคิดรวบยอด

ความคิดรวบยอดเป็นความคิดพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตของคนซึ่งจะต้องสร้างความคิดรวบยอดอยู่เสมอความสามารถในการคิดรวบยอดจึงมีลักษณะร่วม (attribute) ของเนื้อหาต่าง ๆ ที่สามารถจำแนกออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ และสามารถเชื่อมโยงลักษณะร่วมได้อย่างมีเหตุผล การฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด ควรมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความคิดรวบยอดที่อาศัยการทำงานของสมองจดจำข้อมูลในระยะยาว (long term memory) ดังที่วรรณรัตน์ ศรีกันท และคณะ (2561: 11) กล่าวว่า การถูกจัดระบบข้อมูลไว้อย่างเป็นระเบียบภายในสมองของผู้เรียน เป็นกระบวนการของการสร้างความสามารถความคิดรวบยอด เพราะเมื่อได้ข้อมูลใหม่จะสามารถเชื่อมโยงข้อมูลเดิมได้อย่างรวดเร็ว ผ่านกระบวนการที่มีความรู้เดิม ประสบการณ์ของผู้เรียนที่จะสามารถต่อยอดองค์ความรู้นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562: 1) อธิบายถึงความสามารถในการคิดรวบยอด ว่าเป็นความคิดรวบยอดที่ชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้เรียนจะช่วยทำให้สามารถเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ จนทำให้ได้แนวคิด (Idea) ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งแนวคิดของนวัตกรรมใด ๆ ต้องมีความคิดรวบยอดต่าง ๆ มาสนับสนุน เพื่อให้แนวคิดนั้นสามารถนำไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมได้จริง

จึงสรุปได้ว่าความสามารถด้านความคิดรวบยอดคือการทำที่ผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้จัดประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณค่าด้านคตินวิทยา และนำไปใช้ต่อยอดได้ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้แบบวัดแบบอัตนัยและเกณฑ์การประเมิน

6.2.1 กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2562: 2-4) อธิบายถึงกระบวนการสร้างความคิดรวบยอดมี 5 ขั้นตอน และการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอดดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ไปตามขั้นตอนดังนี้

1) ชั้นสังเกต / รับรู้

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสังเกตและรับรู้ข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งเป็นความหลากหลายที่เมื่อมีการจัดกลุ่มหรือลักษณะร่วมแล้ว จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดเช่น การให้ผู้เรียนสังเกตดอกไม้หลายๆ ชนิด เป็นต้น

2) ชั้นจำแนกความแตกต่าง

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนกำหนดหลักเกณฑ์บางอย่างเพื่อการจำแนกความแตกต่างเกี่ยวกับข้อมูลนั้นด้วยตนเอง ซึ่งกฎเกณฑ์ดังกล่าวจะนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอดเช่น การให้ผู้เรียนกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความแตกต่างของลักษณะดอกไม้แต่ละชนิด เป็นต้น

3) ชั้นหาลักษณะร่วม

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสังเคราะห์ลักษณะร่วมหรือองค์ประกอบร่วมกันของข้อมูลที่ได้จำแนกไว้แล้วในขั้นที่ 2 ซึ่งเป็นคุณสมบัติของความคิดรวบยอด คือ การมีลักษณะร่วมที่สามารถสรุปอ้างอิง (Generalization) ได้เช่น การให้ผู้เรียนสังเคราะห์ลักษณะร่วมของดอกไม้กลุ่มต่างๆ ที่จำแนกไว้ ว่าดอกไม้กลุ่มต่างๆ มีลักษณะร่วมอะไร เป็นต้น คำตอบที่ได้จะเป็นความคิดรวบยอดของดอกไม้

4) ชั้นระบุความคิดรวบยอด

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสรุปความคิดรวบยอดด้วยตนเอง ผู้สอนมีบทบาทให้คำชี้แนะให้กับผู้เรียนคิดจนได้คำตอบที่ถูกต้อง เช่น ให้ผู้เรียนคิดว่าความคิดรวบยอดของดอกไม้คืออะไร เป็นต้น ลักษณะร่วมของดอกไม้ ไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ประเภทใดก็ตาม สิ่งนั้นคือความคิดรวบยอดของดอกไม้(คำตอบคือ กลีบดอกเกสร และก้านดอก)

5) ชั้นทดสอบและนำไปใช้

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนนำความคิดรวบยอดที่ได้จากขั้นที่ 4 ไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ เพื่อให้ผู้เรียน Generalize ความคิดรวบยอดที่เรียนออกไปอย่างกว้างขวาง เช่นการให้ผู้เรียนออกไปสำรวจดอกไม้้นอกชั้นเรียน และวาดรูปดอกไม้ที่สังเกตพบ และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในชั้นเรียน

ในส่วนของ ศรีสุข ชีพพานิชย์ (2553: 37) อธิบายถึงกระบวนการสร้างความคิดรวบยอดในรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

การนำเสนอข้อมูลและจำแนกความคิดรวบยอด จะเริ่มจากการที่ผู้สอนนำเสนอตัวอย่างที่ชัดเจน ให้นักเรียนได้ตั้งสมมติฐาน และจำแนกตัวอย่างตามลักษณะเฉพาะที่สำคัญ หลังจากนั้น จะทำการทดสอบความคิดรวบยอดที่สร้างขึ้น โดยให้นักเรียนจำแนกตัวอย่างที่ยังไม่ชัดเจนเพิ่มเติม ให้นักเรียนตั้งถาม และผู้สอนจะใช้วิธีตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ เพื่อให้นักเรียนตรวจสอบสมมติฐาน สรุปชื่อความคิดรวบยอด ผู้สอนจะย้ำวิธีการจำแนกตัวอย่างตามลักษณะเฉพาะอีกครั้ง และให้นักเรียนยกตัวอย่างเพิ่มเติม เมื่อสรุปเป็นความคิดรวบยอดแล้ว จะทำการวิเคราะห์ยุทธวิธีในการคิด โดยให้นักเรียนอธิบายวิธีการคิดของตน อภิปรายถึงความสำคัญของสมมติฐาน และลักษณะเฉพาะ เชื่อมโยงไปถึงการอภิปรายเกี่ยวกับตัวอย่างและสมมติฐานที่ตั้งขึ้น

นอกจากนี้ วรรณรัตน์ ศรีกนก และคณะ (2561: 15-16) ได้นำเสนอแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยสร้างความสามารถในการคิดรวบยอด ตั้งแต่การเตรียมการไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอด ควรเริ่มต้นจากการเขียนกรอบแนวคิดของการคิดรวบยอดผ่านกระดาษเพียงหน้าเดียว โดยการกลั่นกรองความคิดที่เกิดจากความเข้าใจถือเป็นความคิดรวบยอดที่สำคัญ ซึ่งสามารถจัดลำดับได้ด้วยการเรียงชั้นจากง่ายไปยาก ผ่านกระบวนการเรียนรู้สู่การปรับประยุกต์ใช้ ครูผู้สอนต้องพิจารณาความคิดรวบยอดที่ได้ผ่านการเชื่อมโยงที่มาจากจุดมุ่งหมาย เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดด้วยการพิจารณาบริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตร รายวิชา เมื่อดำเนินการจัดกรอบความคิดรวบยอดแล้วจึงเข้าสู่ขั้นการเตรียมองค์ประกอบที่จะดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นเป็นแนวทางว่าความคิดรวบยอดที่ได้ควรเป็นอย่างไรเพื่อความเข้าใจตรงกันในการเข้าสู่ขั้นต่อไปในการอธิบายและสรุปตามหลักการถ่ายโยงการเรียนรู้ (transfer of learning) ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมีความคิดรวบยอดที่ถูกต้องตรงตามจุดมุ่งหมาย

การนำเสนอเนื้อหาที่เป็นนามธรรมมาใช้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดควรมีตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนเห็นและเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากสมองของผู้เรียนจะมีการจดจำความรู้ในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม (concrete form) มากกว่าการจัดจำที่เป็นนามธรรม ปัจจัยที่สำคัญในการจำแนกระดับความสำคัญจำเป็นต้องแบ่งระดับเนื้อหา 3 ระดับดังนี้ 1) สิ่งจำเป็นที่ต้องรู้ คือ ความเข้าใจเนื้อหาเพื่อส่งผลให้เกิดการสร้างความคิดรวบยอดที่ดีและถูกต้อง 2) สิ่งที่ควรรู้ คือ การเข้าใจส่วนอื่น ๆ ที่ต้องนำมาประกอบเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดที่ต้องรู้ โดยเชื่อมโยงเนื้อหาได้ และ 3) เมื่อรู้แล้วจะสามารถทำได้ดียิ่งขึ้น คือ ในแต่ละบุคคลจะมีองค์ความรู้ อยู่ จึงมีความจำเป็น

อย่างยิ่งที่ต้องถ่ายทอดให้ผู้อื่นด้วย หลังจากทำตามลำดับขั้นเนื้อหาแล้วจึงเข้าสู่การเตรียมสื่อการจัดการเรียนรู้

การจัดเตรียมสื่อการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนมีบทบาทในการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่จะมาสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดได้ โดยสามารถเลือกสื่อ เช่น ยกตัวอย่างสถานการณ์ต่าง ๆ หรือนำแผนภาพ มาช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความจำในขั้นการจัดการเรียนรู้ และสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้ เพราะการพัฒนาด้วยการกระตุ้นความคิดของผู้เรียนถือเป็นทักษะสำคัญในการฝึกสร้างความสามารถให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด ในกระบวนการผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้นความคิดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการสร้างความคิดรวบยอดด้วยตนเองได้ ซึ่งไม่เพียงแต่การท่องจำที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เท่านั้น ผู้สอนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพิจารณาเลือกหาและคัดสรรเทคนิคต่าง ๆ โดยผ่านการจัดรูปแบบการเรียนการสอน “ภาพย่อยไปสู่ภาพรวม” คือการใช้วิธีอุปนัย (Inductive) ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่ไม่มีการอธิบายความคิดรวบยอดในเนื้อหาให้ผู้เรียนทราบ แต่จะมีการยกตัวอย่างที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้หาข้อสรุป ว่าสิ่งที่ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีความคิดรวบยอดในเรื่องใด สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการหลีกเลี่ยงวิธีการสอนแบบนิรนัย (Deductive) ที่เน้นการเรียนการสอนแบบอธิบายเนื้อหาให้ผู้เรียนทราบแล้วให้ผู้เรียนยกตัวอย่างที่เชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดนั้น เพราะวิธีดังกล่าวจะไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างกระบวนการคิด ไม่เกิดกระบวนการคิดรวบยอดของตนเองได้ การจัดการเรียนการสอนควรใช้คำถามเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสร้างความคิดรวบยอด ให้เกิดการตรวจทานความคิด ให้พิจารณาคำตอบ เพราะหากคำถามเดียวกันและได้คำตอบเดิมจะสะท้อนความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น

ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดและเปรียบเทียบความขัดแย้งของข้อมูลได้ โดยผ่านกระบวนการกลุ่มหรือการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการทำงานเป็นทีม (Team Learning) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนแนวทางระหว่างกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความคิดรวบยอดของกลุ่มอื่น ๆ และมีความคิดที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นจากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม และกระบวนการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม

ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เกิดการเรียนรู้เชิงบวก ผ่านการจัดการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นทีม ซึ่งทำให้ผู้เรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น รู้จักชื่นชมและเสนอความคิดเห็นให้กลุ่มอื่น ๆ ฟังได้ การสร้างบรรยากาศเชิงบวกในชั้นเรียนจะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนถูกกระตุ้นในทางที่ดี ผู้เรียนจะไม่มีความรู้สึกกดดัน และสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้บทบาทของผู้สอนต้องมีการคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเพราะจะส่งผลถึงการสร้างความคิดรวบยอดของผู้เรียน เช่น ประสบการณ์ของผู้เรียน ความสามารถ ความสัมพันธ์ ของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่อการสร้างจิตนาการกับเนื้อหาที่เป็นนามธรรม

ต่างกัน รวมถึงการสร้างหรือลักษณะของรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่ก็ย่อมมีความแตกต่างกันไปตามเฉพาะบุคคล ดังนั้นผู้สอนจึงควรเป็นพลังบวก เข้าใจการเรียนรู้ที่มาจากความแตกต่าง สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน เพื่อเป็นแรงขับ (Drive) และแรงผลักดันให้แก่ผู้เรียนได้ เพราะผู้สอนสามารถเป็นเครื่องมือ หรือสื่อที่ใช้เป็นสิ่งเร้าให้แก่ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น ที่จะเรียนรู้เพื่อให้ได้ไปถึงจุดมุ่งหมาย ครูผู้สอนควรสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน เพราะการสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ถือเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับในตนเอง และที่สำคัญกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีการถ่ายทอดให้เกิดการตกผลึกความคิด (Crystallization) ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในช่วงท้ายของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นการกระตุ้นสมองให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ สามารถประมวลผล จัดระบบข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสมองของตนได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าความสามารถในการคิดรวบยอด คือการที่ผู้เรียนสรุปความรู้ ที่ชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนสามารถเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ ทำให้ได้แนวคิด (Idea) ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งผู้สอนจะต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด โดยผู้สอนต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้จากง่ายไปยาก การเลือกใช้สื่อที่เน้นการคิดรวบยอด จนนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดรวบยอด โดยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดด้านคณิตศาสตร์โดยการสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง จากการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ จนผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดและนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ ซึ่งผู้เรียน จะต้องสรุปองค์ความรู้ จัดประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์คุณค่าด้านคณิตศาสตร์ และนำไปใช้ต่อยอดได้

6.3 การประเมินผลความคิดรวบยอด

การสะท้อนผลการเรียนรู้มีความจำเป็นอย่างมากที่จะสามารถมองเห็นถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้จะเห็นความสามารถของผู้เรียนได้ว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในการสร้างความคิดรวบยอดได้มากหรือน้อยเพียงใด และผู้เรียนควรได้รับคำปรึกษาหรือรับการพัฒนาจากผู้สอนในประเด็นใดบ้าง ซึ่งผู้สอนจำเป็นจะต้องใช้วิธีการประเมินผลที่มีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการการสร้างความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง ซึ่ง วรรณรัตน์ ศรีกนก และคณะ (2561: 16-17) อธิบายการประเมินผลความคิดรวบยอด ว่ามีการประเมิน 3 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะแรก การประเมินตามสภาพจริง (authentic evaluation) คือการประเมินตามการจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้อง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเริ่มแรกเป็นการประเมินที่ใช้พิจารณาก่อนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินที่ใช้พิจารณาหลังการเรียนรู้ มุ่งประเมินเพื่อพิจารณาและสังเกตการพัฒนาตนเองของผู้เรียนต่อการสร้างกระบวนการความคิดรวบยอด

ซึ่งจำเป็นต้องนำข้อพิจารณามาพัฒนาในด้านความคิดปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดที่มีหลักการของเหตุและผล (ตรรกะ) ผ่านเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการสังเกต มีประเด็นในการพิจารณา และมีข้อมูลที่สามารถสะท้อนกลับได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมีความท้าทายเป็นสิ่งที่กระตุ้นทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เกิดการพัฒนาความคิดและพยายามฝึกการสรุปความคิดรวบยอดที่ได้มาจากโจทย์ปัญหาหรือสถานการณ์ ต่อมาในช่วงที่สอง คือการประเมินผู้เรียนหลังเสร็จกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มุ่งพิจารณาผู้เรียนผ่านการประเมินความคิดรวบยอดและผลจากการคิดที่บรรลุตามจุดมุ่งหมายว่าสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้หรือไม่

ลักษณะที่สอง การประเมินผ่านงานที่มอบหมาย คือการประเมินผู้เรียนโดยการกระตุ้นและประเมินผู้เรียนในการฝึกความคิดรวบยอดไปในพร้อมกัน โดยงานที่มอบหมายต้องเป็นงานที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะความคิดรวบยอดไม่เน้นการมอบหมายงานที่เน้นปริมาณ เน้นการเรียนรู้เนื้อหาที่ครอบคลุมในสิ่งที่ผู้เรียนต้องรู้

และลักษณะที่สาม การประเมินผลโดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือการประเมินผู้เรียนด้วยการกำหนดเกณฑ์คะแนนที่ชัดเจน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความคิดรวบยอดมีความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง สมบูรณ์ มีความคิดรวบยอดที่มีการจัดกลุ่มที่หลากหลาย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าประเมินผลความคิดรวบยอดสามารถประเมินได้โดย

- 1) การประเมินผลตามสภาพจริง (authentic evaluation) คือการประเมินก่อนการจัดการเรียนรู้ ระหว่างการเรียนรู้และการประเมินหลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ (summative evaluation) และ
- 2) การประเมินผลจากการมอบหมายงาน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประเมินผลความสามารถด้านความคิดรวบยอดโดยการประเมินก่อนการจัดการเรียนรู้ หลังการจัดการเรียนรู้ และการประเมินจากชิ้นงาน

7. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness)

ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นมรดกที่สืบทอดกันมาและใช้เวลาอย่างยาวนานในการสั่งสม ผ่านความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของคนรุ่นก่อนตกตะกอนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตให้ยังคงมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบัน และยังคงเป็นแหล่งความรู้ที่น่าสนใจให้กับเยาวชนได้ศึกษาต่อไปอย่างยาวนาน

7.1 ความหมายของความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness)

ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Culture Awareness) คือ การตระหนักรู้เข้าใจและยอมรับ ความแตกต่างที่หลากหลาย ทั้งการปลูกฝังผ่านครอบครัว สังคม และวัฒนธรรม Burchum (2002:7) ได้ให้ความหมายของความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมว่าเป็น active

ความเจริญเติบโตทางด้านความคิดจิตใจสำนึกอันดีงามทางวัฒนธรรม รู้ซึ่งเห็นคุณค่าของวิถี ค่านิยม ความเชื่อ ของวัฒนธรรมทั้งที่เป็นของตนเองและผู้อื่น โดยไม่อคติ ในส่วนของ Campinha-Bacote (1999:203) ได้ให้ความหมายของความตระหนักทางวัฒนธรรมว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบความรู้ คิดและตระหนักไว้ในตนเองถึงความสำคัญของการให้คุณค่าต่อความเชื่อ วิถีชีวิต พฤติกรรม และการสำรวจตัวเองเชิงลึก (In-depth exploration) ในด้านภูมิหลังวัฒนธรรม และวิชาชีพ ของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการหลักที่จะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนเอง

ความตระหนักทางวัฒนธรรมถือเป็นจุดเชื่อมโยงความแตกต่าง รวมไปถึง ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมหนึ่งด้วย กล่าวคือ ความตระหนักทางวัฒนธรรมเป็นความรู้สึก ที่ละเอียดอ่อน แต่สามารถเกิดขึ้นและเชื่อมโยงได้โดยผ่านการเข้าใจและการให้ความเคารพซึ่งกัน และกัน จากการศึกษา Kristen Nugent (2015:17) ได้อธิบายความตระหนักทางวัฒนธรรมไว้ ว่า ผู้คนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันสามารถเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรม ได้โดยการมี ทักษะคิดหรือความรู้สึกที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของกลุ่มคนยอมรับ ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยสามารถเข้าใจและมีจุดยืนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ ผ่านการ ร่วมมือและมีทัศนคติที่เข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่ายสามารถชื่นชมและเข้าใจความแตกต่าง ของวัฒนธรรมเหล่านั้นได้ อีกทั้งยังพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความเชื่อ และไม่ยึดติด กับบรรทัดฐานของตน สามารถร่วมงานและทำงานร่วมกับวัฒนธรรมอื่น ด้วยการทำงานผ่านมุมมอง ของวัฒนธรรมนั้นไม่ได้มองผ่านวัฒนธรรมของตนแต่เพียงอย่างเดียว

จากความหมายในข้างต้นสรุปได้ว่า ความตระหนักทางวัฒนธรรม คือ ทักษะคิด หรือความรู้สึกที่ ยอมรับในระเบียบแบบแผนของคนในสังคม ทั้งวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาต่าง ๆ ความเจริญของงามทางด้านจิตใจและวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นและสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นอย่างยาวนาน การเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรมผ่านพฤติกรรมที่แสดงออก ถึงการรับรู้และยอมรับในวัฒนธรรมอื่น รู้จักการชื่นชมยินดีและเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรม ของตนและผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถมีส่วนร่วมในการเข้าถึงวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้อย่างไม่ยึดติดและพร้อม ที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ตนรับมาไปสู่บุคคลและชุมชนอื่นได้เป็นอย่างดี

7.2 ความสามารถด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม

ความตระหนักทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบของสมรรถนะทางวัฒนธรรมโดย องค์ประกอบของสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม (Chang, 2007) ดังนี้

การเผชิญวัฒนธรรม (Cultural Encounter) คือ การที่มีความสามารถในการใช้ทักษะ การสื่อสารทั้งรูปแบบที่เป็นวัจนภาษา และอวัจนภาษาอย่างถูกต้องในกาลเทศะที่มี ความเหมาะสมต่อวัฒนธรรมนั้น ๆ การมุ่งหาประสบการณ์เพื่อนำตนเองไปอยู่ร่วมกับสังคมที่มี

ความแตกต่างทางวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญเพราะประสบการณ์ดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เมื่อสั่งสมประสบการณ์จนเกิดเป็นความตระหนักเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Cultural Awareness) จะเป็นการพัฒนาจิตสำนึกในวิถีทางของวัฒนธรรม ด้านค่านิยม ความเชื่อ ครอบคลุมไปถึงความเข้าใจถึงอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของผู้อื่น โดยผ่านการตรวจสอบทางวัฒนธรรมของตนเองที่ได้รับการตกทอด เริ่มต้นจากความเชื่อชาติพันธุ์วรรณา ความลำเอียง ความอคติ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Cultural Knowledge/Understanding) เป็นการแสวงหาความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับมุมมองของโลก (World View) ซึ่งมุมมองต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกัน เพราะมาจากสถานที่และวัฒนธรรมที่ต่างกัน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมอื่นได้อย่างสมบูรณ์ สามารถศึกษาได้จากศาสตร์ต่าง ๆ เช่น ด้านมานุษยวิทยาทางวัฒนธรรม ด้านการบริการข้ามวัฒนธรรม ด้านมานุษยวิทยาทางการแพทย์ ด้านจิตวิทยาความแตกต่างทางวัฒนธรรม และสังคมวิทยา นอกจากนี้สามารถเรียนรู้องค์ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและการเรียนรู้ที่ยังรวมไปถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างทางด้านร่างกาย ชีววิทยา และสรีรวิทยา โดยความแตกต่างนั้นกล่าวรวมถึง ทักษะและความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม (Cultural Skill/Sensitivity) ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ปัญหา การมีความแวดไวทางวัฒนธรรม (cultural sensitivity) รวมถึงการเรียนรู้วิธีประเมินความต่างทางวัฒนธรรม (Cultural Assessment) ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามตัวบุคคล ด้านความปรารถนาทางวัฒนธรรม (Cultural Desire) เป็นความตั้งใจที่ทำให้เข้าไปสู่กระบวนการพัฒนาการปฏิบัติเชิงวัฒนธรรม การมีความตระหนักรู้ องค์ความรู้ทักษะและความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์จำเป็นต้องกระทำร่วมกับการมีแรงบันดาลใจหรือความปรารถนาอย่างแท้จริง

ความสามารถด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม Kristen Nugent (2015:19) ได้อธิบายว่า ผู้คนที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกันสามารถเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรมได้โดยการมีทัศนคติหรือความรู้สึกที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของกลุ่มคนยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยสามารถเข้าใจและมีจุดยืนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ ผ่านการร่วมมือและมีทัศนคติที่เข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่าย สามารถชื่นชมและเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรมเหล่านั้นได้ อีกทั้งยังพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความเชื่อ และไม่ยึดติดกับบรรทัดฐานของตน สามารถร่วมงานและทำงานร่วมกับวัฒนธรรมอื่น ด้วยการทำงานผ่านมุมมองของวัฒนธรรมนั้นไม่ได้มองผ่านวัฒนธรรมของตนแต่เพียงอย่างเดียว

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าความตระหนักทางวัฒนธรรม หมายถึง ทัศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของกลุ่มคนแล้วเกิดการรับรู้ ยอมรับชื่นชมและเข้าใจยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทำงานร่วมกับวัฒนธรรมอื่นได้

7.3 การประเมินผล

การวัดและประเมินผลความตระหนักรู้ เป็นการวัดพฤติกรรมของผู้เรียนเกี่ยวกับการสำนึกและการรับรู้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงจำเป็นต้องมีเทคนิควิธีการเฉพาะ โดย อรุพร ศิริวิษยาภรณ์ (2561: 1209) ได้ให้วิธีการวัดและประเมินผลความตระหนักรู้ไว้ แบ่งออกเป็น 5 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่โครงสร้างแน่นอน (Structure Item) โดยสร้างคำถามที่มีคำตอบที่เหมือน ๆ กันแบบสอบถามชนิดเลือกตอบและคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อน เรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดี หรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured items) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ ๆ ให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบมาก 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามอาจเป็นชนิดปิดหรือเปิดก็ได้ 3) แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือวัดชนิดที่ตรวจสอบว่าเห็นด้วยไม่เห็นด้วย หรือมีไม่มีสิ่งที่กำหนดตามรายการอาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายตอบหรือเลือกมาใช้ไม่ใช้ก็ได้ 4) มาตราวัดอันดับคุณภาพ (Rating scale) เครื่องมือนี้เหมาะสำหรับวัดอารมณ์และความรู้สึกที่ต้องการทราบความเข้าใจ (Intensity) ว่ามีมากน้อยเพียงไรในเรื่องนั้น 5) การเข้าใจความหมายภาษา (Semantic differential technique หรือ S.D.) เทคนิคการวัดโดยใช้ความหมายภาษาของชาลส์ ออสกู๊ด เป็นเครื่องมือที่วัดได้ชนิดหนึ่ง เครื่องมือชนิดนี้จะประกอบด้วยเรื่องซึ่งถือเป็น “สิ่งก้ำ” และจะมีคุณศัพท์ที่ตรงข้ามกันเป็นคู่ประกอบสิ่งก้ำนั้นหลายคู่ แต่ละคู่จะมี 2 ขั้วช่องว่างระหว่างสองขั้วนี้บ่งบอกด้วยตัวเลข ถ้าใกล้ข้างใดมากก็จะมีคุณลักษณะตามคุณศัพท์ของขั้วนั้นมากคุณศัพท์ที่ประกอบเป็น 2 ขั้วนี้แยกออกเป็น 3 พวกใหญ่ ๆ คือพวกที่เกี่ยวข้องกับการประเมินค่า (Evaluation) พวกที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ (Potential) และพวกที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม (Activity)

7.3.1 กระบวนการวัดและประเมินผลตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม

ทิสนา แคมมณี (2546 : 125) ได้อธิบายว่ากระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้ผู้เรียนให้ความสนใจ เอาใจใส่รับรู้เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมดำเนินการ โดยสังเกตและให้ข้อมูลที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เอาใจใส่ และ เห็นคุณค่า มีการวิจารณ์ ให้ตัวอย่างสถานการณ์ ประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์หาสาเหตุ และผลดี ผลเสีย ที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และสรุปผล ให้อภิปรายหาข้อมูล หรือหลักฐานมาสนับสนุนคุณค่า สิ่งที่จะต้องตระหนักและวางเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องนั้น

ตารางที่ 3 ลำดับชั้นของพฤติกรรมด้านจิตพิสัยของแครทโวลบลูม และคณะ (Bloom, 1956)

1. การรับรู้	1.1 ความตระหนักรู้
	1.2 ความยินดีที่จะรับรู้
	1.3 การควบคุมหรือการเลือกให้ความสนใจ
2. การตอบสนอง	2.1 การยินยอมตอบตกลง
	2.2 ความเต็มใจที่จะตอบสนอง
	2.3 ความพอใจในการตอบสนอง
3. การเกิดค่านิยม	3.1 การยอมรับค่านิยม
	3.2 การนิยมชมชอบในค่านิยม
	3.3 การยึดมั่นในค่านิยม
4. การจัดระบบคุณค่า	4.1 การสร้างแนวความคิดของค่านิยม
	4.2 การจัดระบบค่านิยม
5. การสร้างลักษณะนิสัย	5.1 การวางหลักทั่วไป
	5.2 การสร้างลักษณะนิสัย

จากตารางที่ 3 แสดงลำดับชั้นของพฤติกรรมด้านจิตพิสัย จะสังเกตเห็นได้ว่าความตระหนักรู้จะอยู่ในขั้นแรก คือ ขั้นของการรับรู้ เป็นขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาไปในลำดับชั้นถัดไป คือขั้นการตอบสนอง ขั้นการเกิดค่านิยม ขั้นการจัดระบบคุณค่า และขั้นการสร้างลักษณะนิสัย ตามลำดับ จึงจำเป็นที่จะต้องสร้าง ความตระหนักรู้ให้เกิดขึ้น เพราะเมื่อบุคคลมีความตระหนักรู้แล้วก็จะนำมาซึ่งลักษณะของจิตพิสัยในขั้นสูงต่อไป

กระบวนการวัดและประเมินผลความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมในการเรียนรู้รายวิชาคติชนวิทยา ผู้วิจัยประเมินผลจากการสร้างแบบวัดเชิงสถานการณ์

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนคติชนวิทยา

ชวนพิศ สิริพันธนะ (2557) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คติชนวิทยาระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คติชนวิทยา ระดับอุดมศึกษาได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาและทดลองใช้โปรแกรมการศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรม และการประเมินและพัฒนาโปรแกรม ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย

1) ความต้องการการเรียนรู้คณิตชนวิทยา 2) การเรียนรู้ผ่านเครือข่ายวิจัย และ 3) ปฏิบัติการวิจัยคณิตชนวิทยา ซึ่งขั้นตอนในการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การออกแบบการเรียนการสอน 3) การจัดการการเรียนรู้ 4) การวัดผลและประเมินผล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังโดยใช้โปรแกรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทดสอบผลประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.23/82.28 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 และความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการใช้โปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกิดการเรียนรู้จากสภาพจริงจากการลงภาคสนาม ผู้เรียนเรียนรู้จากการบูรณาการจากศาสตร์สาขาต่าง ๆ และสะท้อนสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง ตามลำดับ

ชลธิชา หอมพุ่ม (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยประยุกต์ใช้ออนุภาคเพื่อส่งเสริมโน้ตศน์เรื่องอนุภาคในนิทานพื้นบ้านความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์นิทานต่างวัฒนธรรมด้วยอนุภาค 2) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยประยุกต์ใช้ออนุภาคเพื่อส่งเสริมโน้ตศน์เรื่องอนุภาคในนิทานพื้นบ้าน ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 3) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ฯ กับกลุ่มทดลองและกลุ่มขยายผลในประเด็น มโนทัศน์เรื่องอนุภาคในนิทานพื้นบ้านความสามารถด้านการเขียนนิทานเชิงสร้างสรรค์ความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 4) ศึกษาผลการนำนิทานสร้างสรรค์ไปใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ฯ กับกลุ่มทดลองและกลุ่มขยาย พบว่า ความสามารถของผู้เรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มขยายผล ในด้านมโนทัศน์เรื่องอนุภาคในนิทานพื้นบ้าน ความสามารถในการเขียนนิทานเชิงสร้างสรรค์ความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์ และความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนเฉลี่ยความสามารถทุกด้านหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ฯ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้านความสามารถการทำงานร่วมกัน หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ฯ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้านผลการศึกษาความเห็นของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ฯ ผู้เรียนมีความเห็นว่างกิจกรรมดังกล่าวมีประโยชน์ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ 2) ด้านประโยชน์ด้านการเขียนเรื่อง 3) ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข 4) ด้านการนำไปต่อยอดใน

อาชีพครูต่อไปในอนาคต และ 5) ด้านเสริมสร้างความเข้าใจการทำงานร่วมกัน การเข้าใจผู้อื่น รวมทั้งวัฒนธรรมอื่น

จิตริตา เปรมปรี (2564) ได้ศึกษาการศึกษาศิลปวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ทัศนสร้างสรรค์ในรายวิชาทัศนวิทยาสำหรับครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาข้อมูลศิลปวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
- 2) ศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ทัศนสร้างสรรค์ในรายวิชาทัศนวิทยาสำหรับครู และ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาทัศนวิทยาสำหรับครู

ผลการศึกษาพบว่า 1) การศึกษาข้อมูลศิลปวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้จำแนกข้อมูลออกเป็น 4 ประเภท ประเภทที่พบมากที่สุดคือประเพณีวัฒนธรรมวัตถุ ข้อมูลที่พบได้สะท้อนอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นคือการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ความเชื่อเรื่องผีความสามัคคี การปฏิบัติตนตามประเพณีและพิธีกรรมในท้องถิ่นและการให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส

2) แนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ทัศนสร้างสรรค์ในรายวิชาทัศนวิทยาสำหรับครูควรประยุกต์ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐาน(Project-based Learning:PBL) เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ให้แก่นักศึกษาและ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาทัศนวิทยาสำหรับครูได้รับผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

ชลธิชา หอมพุ่ม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการสอนทัศนวิทยาด้วยการ บูรณาการสร้างสรรค์การเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการใช้เรื่องเล่าทางทัศนเพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาด้านสภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทัศนวิทยาและแนวทางการแก้ปัญหา ด้านสภาพปัญหาพบประเด็นปัญหา 3 ด้านคือ ด้านสื่อในการจัดการเรียนการสอน ด้านการนำเสนอชิ้นงานการเก็บข้อมูลสนาม และด้านความเข้าใจในเนื้อหา ด้านการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียน ผลการเรียนรู้ผู้เรียนสะท้อนประโยชน์ของการเรียนด้วยแนวทางการสอน ทัศนวิทยาด้วยการบูรณาการสร้างสรรค์การเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการใช้เรื่องเล่าทางทัศน ฯ ได้ 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ด้านที่ 2 ได้แนวทางการสอน และการสร้างสรรค์สื่อการสอนประเภทงานเขียนสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพครูในอนาคต ด้านที่ 3 ส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว และด้านที่ 4 ด้านสร้างความตระหนัก เห็นคุณค่าของข้อมูลทางทัศนมากขึ้น การขยายผลในครั้งนี้ ทำให้ได้แนวทางการสอนทัศนวิทยาที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้านทั้งความรู้ในเนื้อหาวิชา และความสามารถในศตวรรษที่ 21

กาญจนา วิชญาปกรณ์ และทรงภพ ชุนมธูรส (2566) ได้ศึกษาการใช้วิธีสอนแบบโครงการในรายวิชาคณิตชนวิทยากับการสอนภาษาและวรรณกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโครงการในรายวิชาคณิตชนวิทยากับการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย 2) ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโครงการในรายวิชาคณิตชนวิทยากับการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย ผลการศึกษาพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ วิธีสอนแบบโครงการในรายวิชาคณิตชนวิทยากับการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย มีคุณภาพ อยู่ระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M=4.62$, $S.D. = 0.66$) 2) นิสิตมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการใช้วิธีสอนแบบโครงการอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M = 4.65$, $S.D. = 0.52$) สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ทำให้ นิสิตมีความพึงพอใจต่อการ จัดการเรียนรู้อันเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

งานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

อนุสรณ์ จันทร์ประทักษ์ (2560) ได้วิจัยการศึกษากระบวนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และคุณลักษณะความเป็นครูโดยผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการทักษะการเรียนรู้และคุณลักษณะความเป็นครูโดยผ่านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1) ขั้นเตรียมการ พบว่า นักศึกษามีการเตรียมการ ประชุมกลุ่ม กำหนดแผนงานและวางแผนการดำเนินงานร่วมกันที่จะเข้าไปเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีแผนงานทั้งหมด 11 แผนงาน ภูมิปัญญาที่นักศึกษามีความสนใจและมีความประสงค์เรียนรู้มากที่สุด คือ ด้านหัตถกรรมชุมชนคิดเป็นร้อยละ 45.45 รองลงมาคือด้านวัฒนธรรมอาหารชุมชน คิดเป็นร้อยละ 36.36 และ 2) ขั้นเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักศึกษาได้เรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 11 ภูมิปัญญา 3) ขั้นนำเสนองานหน้าชั้นเรียน พบว่า การนำเสนองานหน้าชั้นเรียน ประกอบไปด้วย การนำเสนอการเรียนรู้ภูมิปัญญาในเรื่องที่ได้รับผิดชอบ และการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนการสอน 4) ขั้นสะท้อนความคิด พบว่า นักศึกษาสะท้อนความคิดเห็นจากการลงพื้นที่เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งประเด็นการสะท้อนออกเป็น 17 ประเด็น

บรรพต พิจิตรกำเนิด และคณะ (2563) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยการวิจัย และชุมชนเป็นฐานเพื่อความตระหนักรู้การวิจัยรับใช้สังคมในระดับอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยคำนึงถึงความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ได้นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยการวิจัยและชุมชนเป็นฐานซึ่งเป็นการบูรณาการการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานและการเรียนรู้โดยชุมชน

เป็นฐาน เป็นทางเลือกการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาได้ลงมือปฏิบัติดำเนินการวิจัย เพื่อการแก้ปัญหาภายในชุมชน ได้ร่วมมือกันสร้างโครงการวิจัยร่วมกันเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ ประโยชน์ในชุมชนได้ส่งผลต่อผู้เรียนได้ตระหนักรู้การวิจัยรับใช้สังคม ผู้เรียนได้รู้จักกับชุมชนผ่าน กระบวนการวิจัยที่ได้วิเคราะห์ความต้องการชุมชนที่สามารถช่วยเหลือแก้ปัญหาแก่ชุมชนได้โดยนำ ความรู้ในห้องเรียนมาประยุกต์ใช้ซึ่งทั้งผู้เรียนและชุมชนต่างได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนั้น ๆ เป็นประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่ายผู้เรียนมองเห็นความสำคัญ ความรับผิดชอบและผลที่เกิดขึ้น

ศตวรรษ มะละแหม สำราญ กำจัดภัย และอุษา ปราบหงส์ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการ พัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามแนวคิดการเรียนรู้รับใช้สังคมและการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ) พัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามแนวคิดการเรียนรู้รับใช้สังคม และการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี2) ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตร โดยเปรียบเทียบจิตสาธารณะ ของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนตามหลักสูตร และเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติโครงการ จิตสาธารณะกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาและผู้เกี่ยวข้องใน ชุมชนที่มีต่อหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า การใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามแนวคิดการเรียนรู้รับใช้สังคมและการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ทำให้นักศึกษามีจิตสาธารณะ หลังเรียนตามหลักสูตรสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสามารถ ในการปฏิบัติโครงการสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประติมา ฉันทบุรณ์ตระกูล (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในรายวิชาสื่อและวัสดุทางศิลปะเพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานศิลปะของ นักศึกษาศิลปศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในรายวิชาสื่อและวัสดุทางศิลปะเพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานศิลปะของนักศึกษาศิลปศึกษา และศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ ผลการศึกษาพบว่า 1) ชิ้นงานของผู้เรียนมีคุณภาพ ผลงานอยู่ในระดับดี 2) พฤติกรรมการเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ดี 3) ผลงานสร้างสรรค์จากการแปรรูปผ้ามัด ย้อมสีธรรมชาติ โดยภาพรวมของผลงานอยู่ในระดับดีเยี่ยม ($M = 45.32$) และ 4) ผู้เรียนมีความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะฯ ในระดับมากที่สุด ($M = 4.51$) 5) การสะท้อนคิดของผู้เรียน มีดังนี้ ผู้เรียนรู้สึกตื่นเต้นที่ได้ลองทำสิ่งใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยทำมาก่อน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ชุมชน ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและผู้อื่น และคิดว่ากิจกรรมนี้ทำให้ผู้เรียนรู้สึกได้ เป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ที่โดดเด่น และสามารถพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัยต่อไปได้

กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19 โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือเพื่อนำเสนอกลยุทธ์การ จัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในบทเรียนให้สัมพันธ์กับชุมชน ผ่านการบูรณาการสาระความรู้ในหลายศาสตร์กับประเด็นปัญหาในโลกที่เป็นจริง และเป็นเรื่องใกล้ตัวในชุมชนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน เน้นทักษะการคิด การแก้ปัญหา เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติจริง มีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งมีหลายกลยุทธ์ ได้แก่ การให้บริการชุมชนเชิงวิชาการ การศึกษาความเป็นพลเมือง การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้โดยใช้สถานที่ที่เป็นฐาน การเรียนรู้โดย การบริการและการเรียนรู้โดยการใช้การทำงานเป็นฐาน ในแต่ละกลยุทธ์มีกระบวนการที่เชื่อมโยงการทำงานในชั้นเรียนกับชุมชนที่มีความหมาย โดยการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ครู ผู้เรียนและคนในชุมชน ในลักษณะ ของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงพื้นที่เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่พบจริงในชุมชนในลักษณะของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ มีในการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย เป็นการเรียนที่กระตุ้นและท้าทายความสามารถของผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

อัญชลี วิมลศิลป์ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ตลาดวิชา โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ตลาดวิชา และประเมินรูปแบบ การเรียนการสอนผ่านเว็บตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ตลาดวิชา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ตลาดวิชา ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ปัญหาและความจำเป็น (2) เป้าหมาย และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (3) เนื้อหา (4) ผู้เรียน (5) ภาระงาน (6) และได้รับการสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ (7) วิธีจัดการเรียนรู้ (8) การปฏิสัมพันธ์ และ (9) การประเมินผล รับรองความเหมาะสมของรูปแบบดังกล่าวอยู่ในระดับมากที่สุด จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68

ชฎิภักดิ์ เขมวิมุตติวงศ์ (2560) ได้ศึกษา การวิจัยเชิงกรณีศึกษา : การพัฒนานักศึกษา โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ในการผลิตสื่อแอนิเมชันเพื่อการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนานักศึกษาโดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในการผลิตสื่อแอนิเมชันในการเรียนรู้ เป็นการวิจัยเชิงกรณีศึกษา สรุปผลการวิจัย ได้ว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถ ในการผลิตสื่อแอนิเมชันเพื่อการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างชิ้นงาน กลุ่มตัวอย่างเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสื่อแอนิเมชันเพื่อการเรียนรู้ จำแนกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ 1) ขั้นตอนเตรียมการก่อนการผลิตสื่อแอนิเมชันเพื่อการเรียนรู้ 2) ขั้นตอนการผลิตสื่อแอนิเมชันเพื่อการเรียนรู้ และ 3) ขั้นตอนหลังการผลิตสื่อแอนิเมชันเพื่อการเรียนรู้

แพรวไหม คำดวง (2562) ได้ศึกษาการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ศึกษาผ่านกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 32 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ก่อนและหลังเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนไวยากรณ์ ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาจากการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ (2562) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบสมรรถนะด้านการสอนของครูที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพัฒนารูปแบบสมรรถนะด้านการสอนของครูและประเมินผลรูปแบบสมรรถนะด้านการสอนของครูที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่พบคือปัญหาความแตกต่างระหว่างผู้เรียนนักเรียนขาดทักษะและกระบวนการไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาไปเนื้อหาสาระอื่นๆและปัญหาครูผู้สอนได้แก่การขาดทักษะการสอนเทคนิคและกระบวนการสอนรวมทั้งปัญหาความไม่ต่อเนื่องของการเรียนการสอนดังนั้นสาระสำคัญคือ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองนั้นความรู้ไม่ใช่มาจากการสอนของครูหรือ

ผู้สอนเพียงอย่างเดียวแต่ความรู้จะเกิดขึ้นและถูกสร้างขึ้นโดยผู้เรียนเองการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์การความรู้ใหม่ด้วยตนเองอันเกิดจากการได้ศึกษาค้นคว้าทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงทำให้ผู้เรียนรักการอ่านรักการศึกษาค้นคว้าผู้เรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้

งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดรวบยอด

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ 12 tenses โดยการสร้างความคิดรวบยอด สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. พัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างความคิดรวบยอดประกอบการเรียนรู้ 12 tenses สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
2. เปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน 12 tenses จากกระบวนการสร้าง ความคิดรวบยอด ผลการศึกษา พบว่า 1) การพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างความคิดรวบยอดประกอบการเรียนรู้ 12 tenses ผลการประเมินความเหมาะสมของสื่อและเนื้อหาประกอบการจัดการเรียนรู้ 12 Tenses ด้วยการสร้างความคิดรวบยอด สำหรับ นักศึกษาครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น ส่วนใหญ่มีความเหมาะสม ระดับมากที่สุดเช่นกัน 2) นักศึกษาครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ 12 Tenses ด้วยการสร้างความคิดรวบยอดมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจต่อกระบวนการ สร้างความคิดรวบยอดประกอบการเรียนรู้ 12 tenses ของนักศึกษาครูในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($M = 4.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย ด้านเนื้อหาการเรียนรู้อังกฤษ ด้านผู้สอน ด้านการนำ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ ด้านระยะเวลาและการอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

กรรณิการ์ ทองรักษ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดรวบยอดโดยอิงแนวคิดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านสื่อกลางสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดรวบยอดโดยอิงแนวคิดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านสื่อกลางสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบเป็นขั้นตอนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง และ ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการคิดรวบยอดหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพัฒนาหลักสูตร หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทความวิชาการของ วราจินต์ สุนทรายน และทับทิมทอง กอบัวแก้ว (2566) เรื่องการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะความคิดรวบยอดของครูสายงานการสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะความคิดรวบยอดของครูสายงานการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทักษะทางด้านความคิดรวบยอดของครูสายงานสอน ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสายงานสอนมีความสำคัญในการจัดการความรู้ให้กับนักเรียนโดยการจัดการความรู้ที่สำคัญคือ การพัฒนาทักษะในการคิดรวบยอด เพราะคือรากฐานสำคัญของการคิดและการสร้างแนวคิด การใช้การจัดการความรู้ในรูปแบบเดิมอาจไม่เพียงพอสำหรับการพัฒนานักเรียนหรือสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะความคิดรวบยอดให้กับครูสายงานสอน เพื่อให้ครูนำทักษะไปพัฒนานักเรียนต่อไป

งานวิจัยเกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรม

อูรพร ศิริวิทยาภรณ์ (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักทางวัฒนธรรมของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความตระหนักทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักทางวัฒนธรรมของนิสิต พบว่า มีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อยู่ 7 ตัวแปร ความใส่ใจและเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ในระดับกลาง และอยู่ในระดับต่ำอีก 6 ตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม พฤติกรรมทางวัฒนธรรม แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรม ความเคยชินต่อวัฒนธรรม และการรับรู้ข่าวสารทางวัฒนธรรมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ปัญญาลี เวียงยั้ง และจิตทิพย์ ณ สงขลา (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($PNIM_{Modified} = 3.17$) เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในรายด้าน พบว่า นักศึกษาปริญญาบัณฑิตมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาด้านการรู้เท่าทันสื่อเชิงวิพากษ์มากที่สุด ($PNI_{Modified} = 3.23$) รองลงมาคือ ด้านพหุวัฒนธรรม ($PNI_{Modified} = 3.17$) ด้านโลกเสมือนจริง ($PNI_{Modified} = 3.13$) และด้านอินโฟกราฟิก ($PNI_{Modified} = 3.10$) เป็นลำดับสุดท้าย

ปองเอก เฟ็งลุน (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาความตระหนักรู้ในวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศผ่านการใช้รูปแบบการสอนวรรณคดี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการตระหนักรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 2) เพื่อศึกษาหาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนวรรณคดีในการเสริมสร้างการตระหนักรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และ 3) เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาต่อการใช้รูปแบบการสอนวรรณคดี ผลการศึกษาผลการศึกษา พบว่า 1) มีความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบการตระหนักรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างก่อนและหลังเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ย 1.350 ซึ่งหมายถึง ค่าอิทธิพลมาก และมีการตระหนักรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง 2) การใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง มีประสิทธิภาพมีค่าเท่ากับ 81.57/81.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80 3) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบเขียนสะท้อนคิด แบบสังเกตในชั้นเรียน นำมาช่วยเสริมผลของแบบสอบถามว่า นักศึกษามีทัศนคติในแง่บวกต่อการสอนนี้โดยใช้รูปแบบการสอนวรรณคดี ในภาพรวมอยู่ในระดับ “เห็นด้วย” ($M = 4.26$ and $SD = 0.33$) นอกจากนี้ผลการศึกษาของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างพบว่า รูปแบบการสอนวรรณคดีส่งเสริมการตระหนักรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างและเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีของนักศึกษาต่อวัฒนธรรมที่เหมือนกันและแตกต่างกันในประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน เช่นเดียวกันกับกิจกรรมของรูปแบบการสอนวรรณคดีในแต่ละบทเรียนสามารถส่งเสริมการอภิปรายกลุ่มและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนคติชนวิทยา

Dikul and Kiting (2019) ได้ศึกษาเรื่อง The Use of Folklore as Educational Entertainment Materials โดยในการศึกษาค้นคว้าได้มุ่งเน้นไปที่โดยใช้นิทานพื้นบ้านเพื่อความบันเทิงทางการศึกษาในห้องเรียน ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า การใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อการสอนด้านความบันเทิงเพื่อการศึกษาสามารถช่วยให้นักเรียนเพิ่มความสนใจและมีสมาธิในห้องเรียนได้

Ellisafny, et al (2019) ได้ศึกษาเรื่อง Learning Folklore Using English Language Teaching (ELT) Materials for Students โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ตรวจสอบและแก้ไขข้อผิดพลาดในการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้คติชนวิทยา ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ทราบจุดอ่อนและข้อผิดพลาดในการเรียนของนักเรียน 20 คน โดยเฉพาะการเขียน การอ่าน และการพูด

Kusmana, et al (2020) ได้ศึกษาเรื่อง Development of Folklore Teaching Materials Based on Local Wisdom as Character Education โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเอาชนะปัญหาสื่อการสอนที่มีจำกัดสำหรับวิชาภาษาอินโดนีเซียในโรงเรียนมัธยมอาชีวศึกษา ผลการศึกษาพบว่า สื่อการสอนที่พัฒนาจากนิทานพื้นบ้านที่พัฒนาในสภาพแวดล้อมของนักเรียนดึงดูดนักเรียนให้สนใจการเรียนรู้มากกว่านิทานพื้นบ้านที่นักเรียนไม่รู้จัก

Humpherys and Babb (2020) ได้ศึกษาเรื่อง Using Folklore, Fables, and Storytelling as a Pedagogical Tool in Assessment Exams. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุการใช้และหลักการของการเรียนรู้แบบบรรยาย ผลการศึกษาพบว่าการเรียนรู้ด้วยคติชนเป็นวิธีการนำเสนอเนื้อหาเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสนุกสนานผู้สอนสร้างเรื่องราวที่มีปัญหาฝังตัวให้แก้ไข ผู้เรียนสำรวจปัญหาและแนวทางแก้ไขผ่านตัวละครหลักของเรื่อง มีตัวอย่างมากมายของการใช้การเรียนรู้โดยใช้การบรรยายและนิทานพื้นบ้านมาแทนที่การสอนแบบบรรยายแบบดั้งเดิม

Menon (2021) ได้ศึกษาเรื่อง Experiential learning: Folklore as a learning experience. มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามที่ Kolb อธิบายไว้ ผลการศึกษาพบว่า คติชนวิทยาประเภทนิทานพื้นบ้านเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งนอกจากการพัฒนาทักษะทางภาษาและทักษะอื่น ๆ แล้ว การได้สัมผัสกับนิทานพื้นบ้านยังสามารถสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเพศอีกด้วย การใช้คติชนวิทยาสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมข้ามทวีป และรับประสบการณ์นอกห้องเรียนได้

งานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

Alan and others (2014) ศึกษาเกี่ยวกับการทำสัญญาของชุมชนตามแนวทางการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยศึกษาการใช้ประสบการณ์การเรียนรู้ครูผู้สอนที่สะท้อนผ่านเรื่องเล่า การนำชุมชนมาเป็นส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และการบริหาร เพื่อที่ทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ประสบการณ์ของผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาบริบทของชุมชนตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาของครู และชุมชนได้ ซึ่งสามารถแก้ปัญหาในการพัฒนาความสามารถทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความไม่เท่าเทียมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน การแข่งขัน และการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ จะเห็นได้ว่าวิธีนี้มีประโยชน์ในการพัฒนาความสัมพันธ์ในการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงที่ สนับสนุนการศึกษา

Carlisle, et al (2017). ได้ศึกษาเรื่อง Assessing the Impact of Community-Based Learning on Students: The Community-Based Learning Impact Scale (CBLIS). โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อนำร่องชุมชนการเรียนรู้ตามแนว Impact Scale (CBLIS) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ทดสอบผลกระทบของการเรียนรู้โดยชุมชนที่หนึ่งในสามวิทยาเขตศิลปศาสตร์ของมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ และเพื่อศึกษาผลกระทบของประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีต่อนักศึกษา ผลการศึกษาบ่งชี้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในหลาย ๆ ด้าน และช่วยปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการเปิดรับความคิดและแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ ซึ่งเป็นทักษะทางปัญญาที่สำคัญ

Alsbury, et al (2020) ได้ศึกษาเรื่อง Community-based learning and student outcomes: What research reveals. โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม รวมถึงการปรับปรุงทุนทางวัฒนธรรม การสนับสนุนทางสังคมและสิทธิพิเศษที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ และการเคลื่อนไหวของนักศึกษาที่มีต่อชุมชนต่าง ๆ ผลลัพธ์เชิงปฏิบัติเพิ่มเติม ได้แก่ การเพิ่มจรรยาบรรณทางวิชาชีพของนักเรียน ความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัคร และการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพที่ดีขึ้น ผลการวิจัยพบว่าผลลัพธ์ในด้านความสามารถและความอ่อนไหวทางสังคมและวัฒนธรรมของนักเรียนนั้นมีความโดดเด่นและสอดคล้องกันมากที่สุด

Ongon, et al (2021). ได้ศึกษาเรื่อง The Effect of Integrated Instructional Activities of Environmental Education by Using Community-Based Learning and Active Learning โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม จริยธรรมสิ่งแวดล้อมและอาสาสมัครสิ่งแวดล้อม ก่อนและหลังกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยใช้การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุก และเพื่อเปรียบเทียบความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและจริยธรรมสิ่งแวดล้อมและอาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศและเกรดเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า (1) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม จริยธรรมสิ่งแวดล้อม และอาสาสมัครสิ่งแวดล้อม ในการสอบหลังเรียนสูงกว่านัยสำคัญทางสถิติก่อนสอบ ($p < 0.05$) (2) คะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม จริยธรรมสิ่งแวดล้อม และอาสาสมัครสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีเพศต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) และ (3) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม จริยธรรมสิ่งแวดล้อม และอาสาสมัครสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีเกรดเฉลี่ย (GPA) ต่างกัน ($p < 0.05$)

งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

BADA and Olusegun (2015) ได้ศึกษาเรื่อง Constructivism Learning Theory: A Paradigm for Teaching and Learning โดยมุ่งนำเสนอเกี่ยวกับอิทธิพลที่กำลังพัฒนาของการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในการศึกษาวิทยาศาสตร์ และความเข้าใจร่วมกันของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการสอนและการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ รายงานเกี่ยวกับประเด็นหลักของอิทธิพลของการคิดของการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก และอภิปรายถึงวิธีการตอบโต้การวิพากษ์วิจารณ์เหล่านี้ สรุปผลการศึกษาได้ว่า การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นทฤษฎีที่ยืนยันว่าการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เป็นรายบุคคลของผู้เรียน หลักการของการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมีอิทธิพลมากขึ้นในการจัดห้องเรียนและหลักสูตรในโรงเรียน ซึ่งสามารถนำไปใช้กับการเรียนการสอนได้ หลักการของการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองดึงดูดมุมมองการเรียนรู้และความรู้สมัยใหม่ แต่ขัดแย้งกับแนวทางปฏิบัติแบบดั้งเดิม ครูจำเป็นต้องไตร่ตรองการปฏิบัติของตนเพื่อนำแนวคิดเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้กับการสอนของตน ครูต้องสนับสนุนให้นักเรียนประเมินอย่างต่อเนื่องว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นช่วยให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างไร ด้วยการตั้งคำถามกับตนเองและกลยุทธ์ นักเรียนที่เรียนด้วยทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจะกลายเป็น "ผู้เรียนที่เชี่ยวชาญ" สิ่งนี้ทำให้พวกเขามีเครื่องมือที่กว้างขวางมากขึ้นสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้วยสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่วางแผนไว้อย่างดี นักเรียนจะได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ของตนเอง

Pande and Bharathi (2020) ได้ศึกษาเรื่อง Theoretical foundations of design thinking – A constructivism learning approach to design thinking โดยมุ่งอธิบายเกี่ยวกับวิธีการรับรู้หลักการของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ภายในการเรียนการสอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ สรุปผลการศึกษาได้ว่า หลักการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่ระบุนผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของการคิดเชิงออกแบบ สามารถเป็นแบบอย่างอ้างอิงเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดและความสามารถในการจดจำของนักเรียนได้

งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดรวบยอด

Murnikov and Kask (2021) ได้ศึกษาเรื่อง Recall Accuracy in Children: Age vs. Conceptual Thinking โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจำลองการทดลองโดยใช้เหตุการณ์กระตุ้นที่แตกต่างกัน เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุ พัฒนาการของความคิดรวบยอด และการตอบสนองต่อคำถามในการจำอย่างอิสระ การชี้แนะ และการเลือกเฉพาะในเด็กและผู้ใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า อายุและระดับของความคิดรวบยอด มีความสัมพันธ์เชิงบวกในเด็ก เมื่อเปรียบเทียบกับอายุ ความสามารถด้านความคิดรวบยอด สามารถคาดการณ์ความทรงจำที่ถูกต้องและเป็นอิสระของเด็กได้อย่างแม่นยำ

และการตอบคำถามที่ไม่ถูกต้องต่อตัวเลือกที่กำหนดได้ดีกว่า แต่ไม่ใช่การตอบคำถามที่มีการชี้แนะที่ไม่ถูกต้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม

Lawson-Davenport (2014) ได้ศึกษาเรื่อง EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURAL AWARENESS AND MULTICULTURAL SELF-EFFICACY IN COMMUNITY COLLEGE INSTRUCTORS โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอนและผู้บริหารได้รับการประเมินอย่างครอบคลุมเกี่ยวกับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมและระดับการรับรู้ความสามารถตนเอง จากวัฒนธรรมหลากหลาย เพื่อปรับปรุงการสอนในชั้นเรียนและโอกาสในการพัฒนาบุคลากร ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาวิชาชีพในระดับวิทยาลัยชุมชนสามารถได้รับการออกแบบเพื่อปรับปรุงความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมและการรับรู้ความสามารถตนเองจากวัฒนธรรมหลากหลายของอาจารย์

Baltes, et al (2015) ได้ศึกษาเรื่อง Increasing Cultural Awareness through a Cultural Awareness Program โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อพิจารณาประสิทธิผลของการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Conscience Coalition: CAC) ในการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อทัศนคติของกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความหลากหลายเกี่ยวกับความสัมพันธ์พหุวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่าทัศนคติของนักเรียนต่อความสัมพันธ์พหุวัฒนธรรมเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ และนักเรียนพูดคุยและผสมผสานกับนักเรียนจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมากขึ้นหลังการปฏิบัติ สถาบันการศึกษาที่ให้ประสบการณ์ เช่น CAC สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์พหุวัฒนธรรมได้ สิ่งนี้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเชิงบวกได้ เนื่องจากนักเรียนเพิ่มการยอมรับผู้อื่นและนำทัศนคติและค่านิยมเหล่านั้นติดตัวไปด้วยในการทำงานหลังจากสำเร็จการศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน

Hart, et al (2019) ได้ศึกษาเรื่อง Absence of Cultural Awareness Training in International Non-Governmental Organizations โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการมีการฝึกอบรมความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมสำหรับพนักงานและอาสาสมัครที่ทำงานภายในองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า จากองค์กรเอกชน ทั้ง 10 แห่งที่ระบุ ไม่มีการฝึกอบรมความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมที่เปิดเผยต่อสาธารณะบนเว็บไซต์ของตน องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดการกับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมโดยจ้างเฉพาะเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่แพร่หลายในพื้นที่แล้ว ไม่มีคนอื่น ๆ ที่ตอบรับการฝึกอบรมความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมเลย

Gonzalez (2021) ได้ศึกษาเรื่อง Cultural Awareness in the Classroom โดยมุ่งศึกษาถึงประโยชน์และความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่คำนึงถึงสำหรับนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนจากชนกลุ่มน้อยและมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ผลการศึกษาพบว่าการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในห้องเรียนที่คำนึงถึงวัฒนธรรมจะช่วยให้ผู้เรียนชื่นชมและเรียนรู้วัฒนธรรมของผู้อื่นในเชิงบวก และช่วยให้เข้าใจความแตกต่างในวัฒนธรรมของเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนด้วย

จากการศึกษาความรู้ ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอน การใช้ชุมชนเป็นฐาน การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ความคิดรวบยอด และความตระหนักทางวัฒนธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในงานวิจัยได้ คือ การใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นให้นักศึกษาร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่นักศึกษาได้สำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้งการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้ความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมได้สามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ให้สูงขึ้นได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนมาใช้สามารถสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการสอนเพื่อนำไปปรับใช้ในงานวิจัยได้ โดยแบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการสอนไปใช้ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาความรู้ทางคติชนวิทยาและนำความรู้ไปปรับใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาเรื่องราว กระบวนการ วิถีคิด ความศรัทธา ความเชื่อ และวัฒนธรรมวิธีการในการดำเนินชีวิต ที่ถือเป็นแบบแผนการปฏิบัติมีการสืบทอดยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ข้อมูลทางคติชนวิทยาในปัจจุบันจึงกว้างขวางและหลากหลายเพราะเป็นการศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของคน และกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งและการศึกษาคติชนจึงควรศึกษาให้ครอบคลุมข้อมูลทางคติชนด้วย นำไปสู่การลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลทางคติชนวิทยาที่ครอบคลุมทุกด้าน

การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานผู้วิจัยนำองค์ความรู้ที่ศึกษามาพัฒนาเป็นกิจกรรมรูปแบบการสอน ให้นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านกระบวนการดังนี้ 1) การลงมือปฏิบัติ 2) การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม 3) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักศึกษาต้องวิเคราะห์ตัวตนของตนเองผ่านประสบการณ์และองค์ความรู้ของตนที่ได้รับจากชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลเพื่อสะท้อนและนำเสนอข้อมูลพื้นฐานก่อนลงพื้นที่ภาคสนามในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในรูปแบบการสอนทุกขั้นการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 เสนอผลความรู้ คือ ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยา ที่คาดว่าจะมีในชุมชนเป้าหมาย ขั้นที่ 3 ลงสู่ชุมชน คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สนใจศึกษา ขั้นที่ 4 เก็บผลข้อมูลสนาม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนเป้าหมาย ขั้นที่ 5 เล่าความสร้างสรรค์ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลคติชนวิทยาที่ได้จากการเก็บข้อมูลสนามในชุมชนมาออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุปลงความรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจาก ชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การสรุป ความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยา และขั้นที่ 7 นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคติ ชนวิทยามาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรม เพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย

ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นการสำรวจความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ด้วยการลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้งการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานอื่น โดยครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือ สร้างแรงจูงใจ และผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำมาใช้ในรูปแบบการสอน ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง เป็นการวิเคราะห์ตัวตนและชุมชนจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุปลงความรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจาก ชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขั้นที่ 7 นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลทางคติชนวิทยามาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย เพื่อให้ให้นักศึกษาได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานอื่น

แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถด้านความคิดรวบยอด ผู้วิจัยได้นำไปวัดความสามารถของผู้เรียนด้านความคิดรวบยอด โดยพิจารณาจากการที่ผู้เรียนสรุปความรู้ ที่ชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนสามารถเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ ทำให้ได้แนวคิด (Idea) ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งผู้สอนจะต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด โดยผู้สอนต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้จากง่ายไปยาก การเลือกใช้สื่อที่เน้นการคิดรวบยอด จนนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดรวบยอด โดยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยาโดยการสรุปลงความรู้ด้วยตนเอง จากการใช้ชุมชน

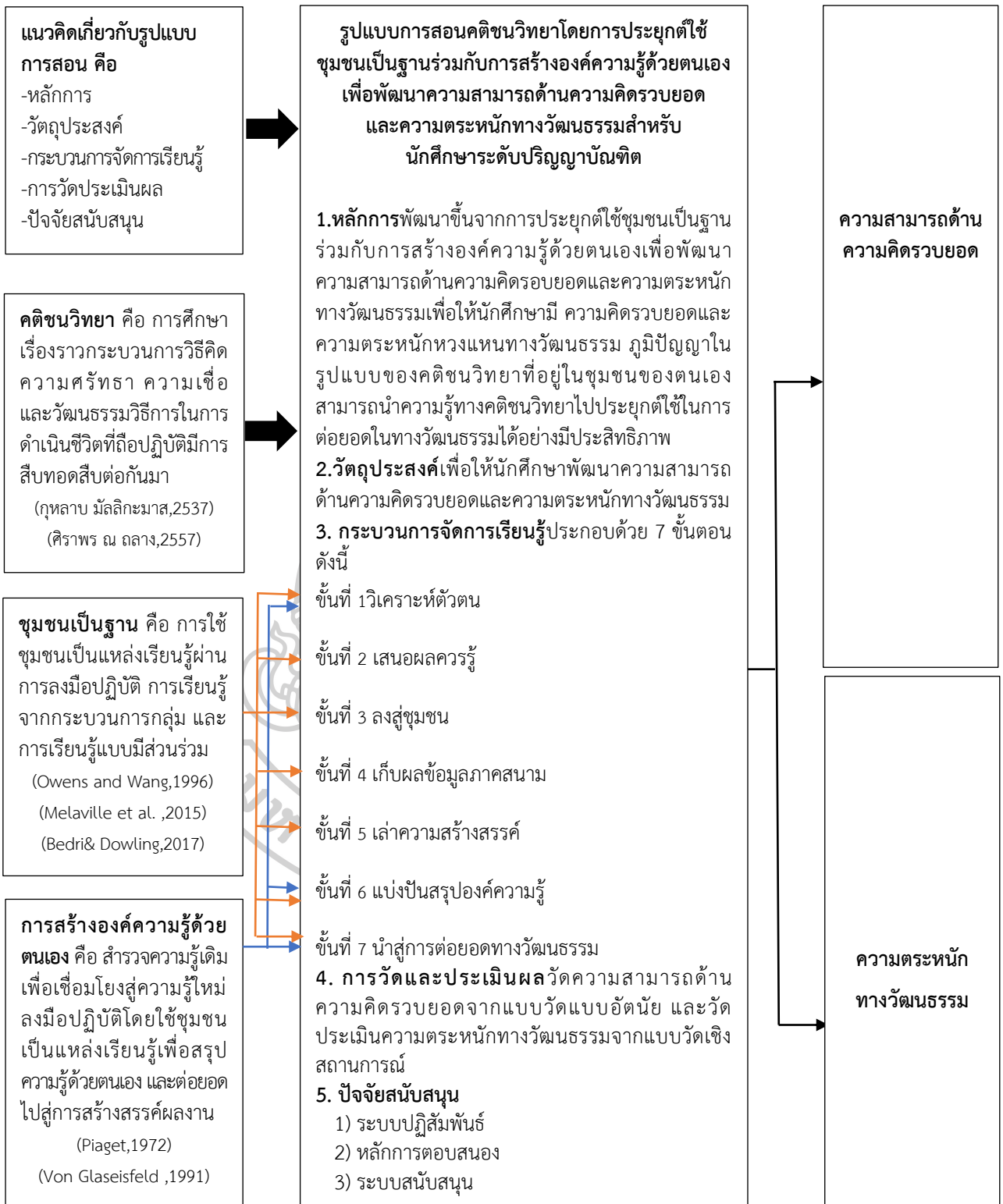
เป็นแหล่งเรียนรู้ จนผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดและนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมได้ ซึ่งผู้เรียน จะต้องสรุปองค์ความรู้ จัดประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณค่า ด้านคติชนวิทยา และนำไปใช้ต่อยอดได้

แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์เพื่อวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมของผู้เรียน คือ ทศนคติหรือความรู้สึก ที่ ยอมรับในระเบียบแบบแผนของคนในสังคม ทั้งวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และ ภูมิปัญญาต่าง ๆ ความเจริญงอกงามทางด้านจิตใจและวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นและสืบทอดกันมาจากรุ่น สู่รุ่นอย่างยาวนาน การเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรมผ่านพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการรับรู้และ ยอมรับในวัฒนธรรมอื่น รู้จักการชื่นชมยินดีและเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมของตนและผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถมีส่วนร่วมในการเข้าถึงวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้อย่างไม่ยึดติดและพร้อมที่จะถ่ายทอด วัฒนธรรมที่ตนรับมาไปสู่บุคคลและชุมชนอื่นได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งสามารถเชื่อมโยงแนวคิดไปสู่ขั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยที่เชื่อมโยงขั้นการจัดการเรียนรู้

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยที่เชื่อมโยงขั้นการจัดการเรียนรู้

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ดังนี้ 2.1) ศึกษาความสามารถด้านความคิดรวบยอดของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ 2.2) ศึกษาความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมก่อนการเรียนรู้ และหลังการเรียนรู้ 3. เพื่อขยายผลการใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R & D) ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

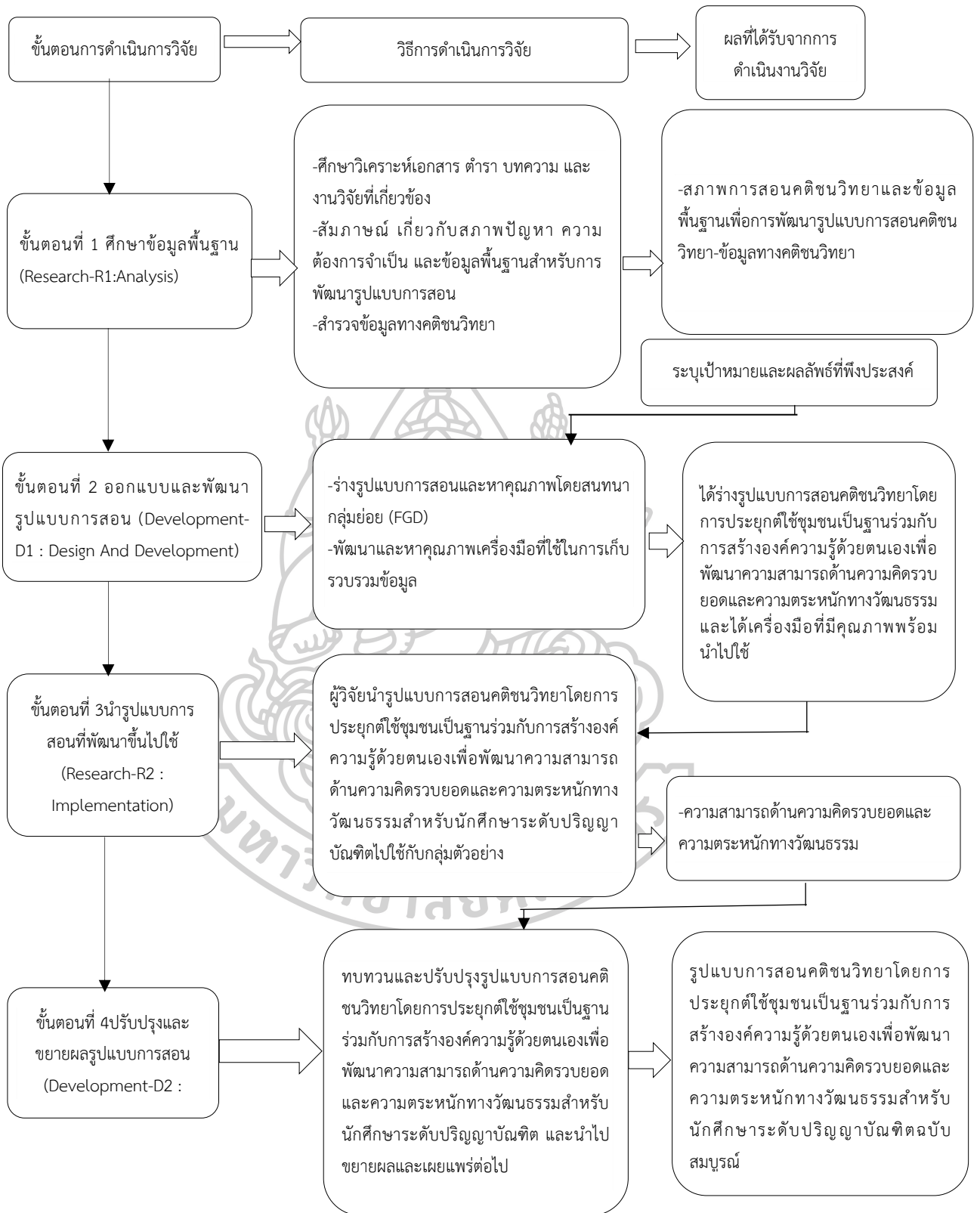
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น (Needs Analysis : R₁)

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน (Development: D₁)

ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบการสอนไปใช้ (Implementation: R₂)

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินผลและขยายผล (Evaluation : D₂)

ขั้นตอนดังกล่าวมีรายละเอียดแสดงดังแผนภาพที่ 4 ดังนี้

แผนภาพที่ 4 กรอบการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น (Needs Analysis : R1)

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์ด้านคติชนวิทยา วัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่า 10 ปีขึ้นไป
2. ผู้สอนวิชาคติชนวิทยา จำนวน 2 คน โดยมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์ในการสอนวิชาคติชนวิทยาในระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป
3. นักศึกษาที่เรียนวิชาคติชนวิทยาแล้ว จำนวน 30 คน

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการจำเป็นและข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิตจากการสอบถามปัญหาการสอนคติชนวิทยา การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา ผู้สอนคติชนวิทยา สอบถามนักศึกษา และศึกษาความสำคัญของความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม
2. ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
3. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)
4. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถด้านความคิดรวบยอด

5. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักทางวัฒนธรรม
6. ระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา และสำหรับผู้สอนคติชนวิทยา
2. แบบสอบถามสภาพปัญหาการเรียนการสอนวิชาคติชนวิทยา
3. แบบวิเคราะห์เอกสารข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา และสำหรับผู้สอนวิชาคติชนวิทยาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอนคติชนวิทยา แนวทางการแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้คติชนวิทยามีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

- 1.1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
- 1.2 กำหนดประเด็น สัมภาษณ์ และสร้างแบบ สัมภาษณ์ ฉบับร่าง 2 ฉบับ
  - 1) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ 1 ฉบับ และ 2) สำหรับผู้สอนวิชาคติชนวิทยา 1 ฉบับ
- 1.3 นำแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ฉบับ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมของข้อความและการใช้ภาษา
- 1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้อง ของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถาม โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2535 : 4)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 จึงจะเป็นที่ยอมรับได้

ผลจากการให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถามผลการประเมินพบว่า แบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ฉบับ มีค่าเท่ากับคือ มีค่าเฉลี่ย (M) คือ 4.80 และมีและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD) คือ 0.45 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ฉบับมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้จริงได้

1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขเรื่องการใช้คำสื่อความหมายให้ชัดเจนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคหิตชนวิทยาและผู้สอนคหิตชนวิทยา

2. แบบสอบถามสภาพปัญหาการเรียนการสอนคหิตชนวิทยา ใช้สอบถามนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนคหิตชนวิทยา และแนวทางการแก้ปัญหา เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-end)

2.2 กำหนดประเด็นการสอบถามและสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

2.3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของข้อความและการใช้ภาษา

2.4 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถาม โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แล้วนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ของบุญชม

ศรีสะอาด (2535 : 4)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 จึงจะเป็นที่ยอมรับได้

ผลจากการให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถามมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 4.80 มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด และมีและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD) คือ 0.45 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 เป็นที่ยอมรับได้ แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้จริงได้

2.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญโดยปรับปรุงในเรื่องการใช้คำให้สื่อความหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จากนั้นนำไปสอบถามนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทยที่เคยเรียนคิตินวิทยามาแล้ว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3. แบบวิเคราะห์เอกสารข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอนคิตินวิทยา
มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

3.2 กำหนดประเด็นการวิเคราะห์เอกสารและสร้างแบบวิเคราะห์เอกสารในการพัฒนารูปแบบการสอนคิตินวิทยา

3.3 นำแบบวิเคราะห์เอกสารในการพัฒนารูปแบบการสอนคิตินวิทยา เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความชัดเจนถูกต้องและเหมาะสมของภาษาที่ใช้รวมถึงความครอบคลุมของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อนำข้อเสนอแนะมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

3.4 นำแบบวิเคราะห์เอกสารในการพัฒนารูปแบบการสอนคิตินวิทยา ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถาม โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และนำความคิดเห็นของ

ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

- ระดับคะแนน 5 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด
- ระดับคะแนน 4 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก
- ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง
- ระดับคะแนน 2 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย
- ระดับคะแนน 1 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2535 : 4)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 จึงเป็นที่ยอมรับได้

ผลจากการให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถามมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 4.60-4.80 มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 0.45-0.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 จึงเป็นที่ยอมรับได้ แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้จริงได้

3.5 นำแบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็นที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้วิเคราะห์เอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอด้วยการบรรยายความ ส่วนข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยการใช้แบบสอบถามจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าร้อยละ คำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) สามารถสรุปวิธีดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการสร้างเครื่องมือได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น (Needs Analysis)

ขั้นตอนที่ 1 Needs Analysis :การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น

วิธีดำเนินการ	เครื่องมือ	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
1. ศึกษาสภาพปัญหา โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยาผู้สอนคติชนวิทยาและวิเคราะห์เอกสาร	1.แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยาผู้สอนคติชนวิทยาเกี่ยวกับปัญหาแนวทางการแก้ไขการสอนคติชนวิทยา 2.แบบสอบถามนักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนคติชนวิทยา	แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบวิเคราะห์เอกสาร 1.1 ศึกษาเอกสาร 1.2 กำหนดประเด็นการสร้างแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม
2. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน	3. แบบวิเคราะห์เอกสาร	แบบวิเคราะห์เอกสาร และสร้างฉบับร่าง 1.3 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม
3. ระบุเป้าหมาย และผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการสอน		1.4 เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือโดยใช้มาตราส่วน ประเมินค่า 5 ระดับ 1.5 นำไปใช้เก็บข้อมูลจริงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสอบถาม การวิเคราะห์เอกสาร ต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสารวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อ (Content Analysis) และนำเสนอโดยการบรรยายความข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนาารูปแบบการสอน (Development: D1)

วัตถุประสงค์

เพื่อออกแบบร่างรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

วิธีดำเนินการ

1. พัฒนาร่างรูปแบบการสอนและคู่มือการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการสอนดังกล่าว ทั้งนี้ร่างรูปแบบการสอนมีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขการนำไปใช้อื่นประกอบด้วย ระบบสังคม ระบบสนับสนุน และหลักการตอบสนอง และกระบวนการเรียนการสอนซึ่งมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 เสนอผลควรรู้ คือ ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยาที่คาดว่าจะมีในชุมชนเป้าหมาย

ขั้นที่ 3 ลงสู่ชุมชน คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สนใจศึกษา

ขั้นที่ 4 เก็บผลข้อมูลสนาม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนเป้าหมาย

ขั้นที่ 5 เล่าความสร้างสรรค์ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลคติชนวิทยาที่ได้จากการเก็บข้อมูลสนามในชุมชนมาออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์

ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยา

ขั้นที่ 7 นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคติชนวิทยามาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย

2. นำร่างรูปแบบการสอนไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินร่างรูปแบบการสอนและคู่มือการสอน คติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนา ความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญา บัณฑิตที่พัฒนาขึ้นไปหาประสิทธิภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มาสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) ใน 4 ประเด็น ดังนี้ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้องและประโยชน์ ของรูปแบบการสอน

3. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่แผนการจัดการเรียนรู้คติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถ ด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด และแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนและรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. ร่างรูปแบบและคู่มือการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. ประเด็นคำถามสำหรับสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อตรวจสอบ ความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีความเป็นไปได้และความสอดคล้องของรูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถ ด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
3. แผนการจัดการเรียนรู้ คติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม
4. แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด
5. แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ร่างรูปแบบและคู่มือการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

- 1.1 ศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการสร้างร่างรูปแบบและคู่มือการสอน
- 1.2 สร้างร่างรูปแบบและคู่มือการสอน

1.3 นำร่างรูปแบบและคู่มือการสอนที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความชัดเจนถูกต้องและเหมาะสมของภาษาที่ใช้รวมถึงความครอบคลุมของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์เนื้อหา

1.4 นำร่างรูปแบบและคู่มือการสอนที่ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถาม โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ของบุญชม

ศรีสะอาด (2535 : 4)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 จึงจะเป็นที่ยอมรับได้

ผลจากการให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถามมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 5.00 และมีและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD) คือ 0.00 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้จริงได้

1.5 นำร่างรูปแบบและคู่มือการสอนไป สนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รายงานผลไว้ในบทที่ 4 ขั้นที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน (Development)

2. ประเด็นคำถามสำหรับสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อใช้ตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีความเป็นไปได้และความสอดคล้องของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการสร้างประเด็นคำถามสำหรับสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion)

2.2 สร้างประเด็นคำถามสำหรับสนทนากลุ่ม

2.3 นำประเด็นคำถามสำหรับสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความชัดเจนถูกต้องและเหมาะสมของภาษาที่ใช้รวมถึงความครอบคลุมของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์เนื้อหา

2.4 นำประเด็นคำถามสำหรับสนทนากลุ่มที่ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถาม โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ของบุญชม

ศรีสะอาด (2535 : 4)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 จึงจะเป็นที่ยอมรับได้

ผลจากการให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของ
วัตถุประสงค์และประเด็นคำถามมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 5.00 และมีและส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (SD) คือ 0.00 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด สามารถ
นำไปใช้จริงได้

2.5 นำประเด็นคำถามไป สนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้
รายงานผลไว้ในบทที่ 4 ชั้นที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน (Development)

3. แผนการจัดการเรียนรู้คติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทาง วัฒนธรรม

แผนการจัดการเรียนรู้คติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้าง
องค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทาง
วัฒนธรรมครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 6 แผนกำหนดเวลาจัดการเรียนรู้แผนละ 3 ชั่วโมงประกอบด้วย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 จัดการเรียนรู้ตามขั้นวิเคราะห์ตัวตน และเสนอผลควรรู้ แผนการจัดการ
เรียนรู้ที่ 2 จัดการเรียนรู้ตามขั้นลงสู่ชุมชน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 จัดการเรียนรู้ตามขั้นลงพื้นที่
ภาคสนามเก็บข้อมูลจากชุมชน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 จัดการเรียนรู้ตามขั้นเล่าความสร้างสรรค์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 จัดการเรียนรู้ตามขั้นแบ่งปันสรุปองค์ความรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้
ที่ 6 จัดการเรียนรู้ตามขั้นนำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

3.2 ศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง
พ.ศ. 2562) รายวิชาคติชนวิทยา เพื่อกำหนดเนื้อหาที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ
การสอนคติชนวิทยา

3.3 เขียนแผนการจัดการการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย สารระสำคัญ จุดประสงค์
การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ตามขั้นตอนของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดย
การประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้าน
ความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม สื่อการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล
การเรียนรู้

3.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็น
ฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความ
ตระหนักทางวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
เหมาะสม

3.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ของบุญชม

ศรีสะอาด (2535 : 4)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 จึงเป็นที่ยอมรับได้

ผลจากการให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพมีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้สอนได้จริง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 5.00 และมีและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD) คือ 0.00 สำหรับประเด็นองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีความครบถ้วน และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลมีความชัดเจน ทั้งนี้ทุกรายการประเมิน มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้จริงได้

3.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตรวจสอบคุณภาพตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

4. แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด

แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดเป็นแบบวัดแบบอัตนัยจำนวน 8 ข้อ มีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน(Rubric Scoring) 5 ระดับโดยประเมินเกี่ยวกับความเข้าใจในเนื้อหาของคติชนวิทยา และรู้คุณค่าของคติชนวิทยา และสามารถนำคติชนวิทยาไปต่อยอดได้ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดความสามารถแบบอัตนัยและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนที่มีลักษณะเป็นคะแนนรูบริค (Rubric Scoring) 5 ระดับ

4.2 กำหนดจุดมุ่งหมายและกรอบความคิดในการสร้างแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด

4.3 สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ โดยใช้ตามแนวคิดของ Anderson

ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์ข้อสอบ

ชั้นการวัด ประเด็นคำถาม	ความรู้ ความจำ	ความ เข้าใจ	นำไปใช้	วิเคราะห์	ประเมินค่า	สร้างสรรค์	รวม
จำแนกประเภทข้อมูล				1			1
วิเคราะห์คุณค่า				1			1
ต่อยอดความรู้						1	1
สรุปองค์ความรู้						1	1
รวม	-	-	-	2	-	2	4

4.4 สร้างแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดเป็นแบบวัดแบบอัตนัยและเกณฑ์การประเมินโดยที่มีแนวคำถามในการวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดทั้งหมด 8 ข้อ ดังนี้

1) (มีเรื่องให้อ่าน) จากเรื่องที่ให้อ่าน พบข้อมูลทางคติชนวิทยาประเภทใดบ้างอย่างไร (วิเคราะห์)

2) จากบทอ่านที่กำหนดให้ นักศึกษาคิดว่าข้อมูลทางคติชนวิทยานั้นมีคุณค่าอย่างไร (วิเคราะห์)

3) หากต้องนำข้อมูลทางคติชนวิทยาจากบทอ่านข้างต้นไปต่อยอดสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมเพื่อสืบทอดข้อมูลดังกล่าว จะสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใด เพราะอะไร (สร้างสรรค์)

4) หากให้นักศึกษาเปรียบเทียบคติชนวิทยากับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นักศึกษาจะเปรียบเทียบคติชนวิทยากับอะไร เพราะเหตุใด (สร้างสรรค์)

ตารางที่ 6 เกณฑ์การประเมินแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด

แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด					
ประเด็น	5	4	3	2	1
ความถูกต้อง	ตอบคำถามได้ถูกต้องและครบถ้วนทุกประเด็น	ตอบคำถามผิดหรือไม่ ครบถ้วน1 ประเด็น	ตอบคำถามผิดหรือไม่ ครบถ้วน2 ประเด็น	ตอบคำถามผิดหรือไม่ ครบถ้วน3 ประเด็น	ตอบคำถามผิดหรือไม่ ครบถ้วนมากกว่า 3 ประเด็น
การแสดงผลเหตุผล	แสดงเหตุผลครบทั้ง 5 พฤติกรรม ดังนี้ 1.แสดงเหตุผลครบทุกประเด็น 2.เหตุผลมีความเป็นไปได้ 3.เหตุและผลสอดคล้องกัน 4.สามารถนำไปปฏิบัติได้ 5.แสดงเหตุผลโดยไม่มีอคติ	แสดงเหตุผลขาด 1 พฤติกรรม จาก 5 ข้อดังนี้ 1.แสดงเหตุผลครบทุกประเด็น 2.เหตุผลมีความเป็นไปได้ 3.เหตุและผลสอดคล้องกัน 4.สามารถนำไปปฏิบัติได้ 5.แสดงเหตุผลโดยไม่มีอคติ	แสดงเหตุผลขาด 2 พฤติกรรม จาก 5 ข้อดังนี้ 1.แสดงเหตุผลครบทุกประเด็น 2.เหตุผลมีความเป็นไปได้ 3.เหตุและผลสอดคล้องกัน 4.สามารถนำไปปฏิบัติได้ 5.แสดงเหตุผลโดยไม่มีอคติ	แสดงเหตุผลขาด 3 พฤติกรรม จาก 5 ข้อดังนี้ 1.แสดงเหตุผลครบทุกประเด็น 2.เหตุผลมีความเป็นไปได้ 3.เหตุและผลสอดคล้องกัน 4.สามารถนำไปปฏิบัติได้ 5.แสดงเหตุผลโดยไม่มีอคติ	แสดงเหตุผลขาด มากกว่า 3 พฤติกรรม จาก 5 ข้อดังนี้ 1.แสดงเหตุผลครบทุกประเด็น 2.เหตุผลมีความเป็นไปได้ 3.เหตุและผลสอดคล้องกัน 4.สามารถนำไปปฏิบัติได้ 5.แสดงเหตุผลโดยไม่มีอคติ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนความสามารถด้านความคิดรวบยอดคะแนนเต็ม 40 คะแนน

35-40	หมายถึง	ดีมาก
28-34	หมายถึง	ดี
21-27	หมายถึง	ปานกลาง
14-20	หมายถึง	พอใช้
8-13	หมายถึง	ควรปรับปรุง

4.5 นำแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดพร้อมเกณฑ์การประเมินที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับประเด็นการประเมิน และการใช้ภาษา นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4.6 นำแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถาม โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แล้วนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ของบุญชม

ศรีสะอาด (2535 : 4)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 จึงจะเป็นที่ยอมรับได้

ผลการหาคุณภาพแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและเกณฑ์การประเมินพบว่าแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและเกณฑ์การให้คะแนนมีคุณภาพมีความเหมาะสมสอดคล้องที่สามารถนำไปใช้สอบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดได้จริง ซึ่งผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญในรายการประเมินส่วนมากมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 4.40-4.60 มีความสอดคล้องในระดับมากถึงมากที่สุด และมีและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD) คือ 0.55มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 จึงเป็นที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้ได้

4.7 นำแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดไปทดลองกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่เคยเรียนวิชาจิตวิทยาวิทยาแล้ว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2566 นำผลการทดสอบมาหาค่าความยากง่าย (p) ควรมีค่าระหว่าง 0.20 – 0.80 (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558:186) ได้ค่าความยากง่าย (p) ที่ระหว่าง 0.65-0.78 และ หาค่าอำนาจ จำแนก (r) ควรมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558:186) ได้ค่าอำนาจจำแนก (r) ที่ระหว่าง 0.28-0.45 จากนั้นคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพไว้จำนวน 4 ข้อ

4.8 วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดโดยคำนวณจาก สูตร Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.747 และนำเกณฑ์การประเมินความสามารถด้าน ความคิดรวบยอดไปหาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธี Inter Rater Reliability โดยนำไปวัดซ้ำระหว่างผู้วิจัย กับอาจารย์ที่ปรึกษาพบว่า การวัดซ้ำโดยผู้วัดคนละคน ผลการตรวจให้คะแนนระหว่างผู้วิจัย กับอาจารย์ที่ปรึกษามีความสัมพันธ์ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งในกรณี ข้อ 1 และ 2 ที่มีความสัมพันธ์ เท่ากับ 0.67 นั้น ผู้วิจัยได้มีการปรึกษาพูดคุยเกี่ยวกับผลการพิจารณาจนเป็นที่เข้าใจกัน ส่วนข้อ 3 และ 4 มีความสัมพันธ์เท่ากับ 1.00 ซึ่งมีผลการตรวจให้คะแนนสอดคล้องกันในระดับสูง

4.9 นำแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม

แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยใช้จะมีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ โดยผู้วิจัยกำหนดคำถามในลักษณะสถานการณ์ และกำหนดตัวเลือก 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

5.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดเชิงสถานการณ์

5.2 กำหนดจุดมุ่งหมายและ ประเด็นในการวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม

5.3 สร้างแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์จำนวน 15 ข้อ โดยให้ผู้รับการทดสอบตัดสินใจและอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจผ่านการทำแบบวัด ซึ่งการวัด ประเภทนี้ไม่ตัดสินพฤติกรรมทางความตระหนักทางวัฒนธรรมของผู้รับการทดสอบ แต่คำนึงถึง เหตุผลของการตัดสินใจเพียงอย่างเดียวผู้ตอบจะต้องใช้วิจารณญาณคิดพิจารณาตัดสินใจเลือกที่จะ กระทำสิ่งที่ถูกหรือผิดด้วยการให้เหตุผล ระบบการให้คะแนนตัวเลือกไม่มีคำตอบถูกหรือผิด แต่เป็น การให้คะแนนแบบหลายค่าที่กำหนดให้แต่ละตัวเลือกเช่น 4, 3, 2, 1 แทนค่าความตระหนักทาง วัฒนธรรม

คะแนนที่กำหนดให้แต่ละตัวเลือกเช่น 4, 3, 2, 1 แทนค่าความตระหนักทาง วัฒนธรรมดังนี้

1 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล แสดงออกถึงการรับรู้การมีอยู่ของวัฒนธรรมตนเองและผู้อื่น

2 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล ยอมรับวัฒนธรรมอื่น

3 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล ชื่นชมวัฒนธรรมทั้งของตนเองและผู้อื่น

4 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล นำวัฒนธรรมมาปฏิบัติและถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่ชุมชน
อื่นได้ เกณฑ์การพิจารณาความตระหนักทางวัฒนธรรม เต็ม 40 คะแนน

35-40	หมายถึง	ดีมาก
29-34	หมายถึง	ดี
23-28	หมายถึง	ปานกลาง
17-22	หมายถึง	พอใช้
10-16	หมายถึง	ควรปรับปรุง

5.4 นำแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ตรวจสอบความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับประเด็น
การประเมิน และการใช้ภาษา นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5.5 นำแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน
ตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถาม โดยใช้แบบมาตราส่วน
ประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์โดยคำนวณ
หาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ของบุญชม

ศรีสะอาด (2535 : 4)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ไม่เกิน 1 จึงจะเป็นที่ยอมรับได้

ผลจากการให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถามมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 4.40-4.60 มีความสอดคล้องในระดับมากถึงมากที่สุด และมีและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 0.55 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 จึงเป็นที่ยอมรับได้แสดงว่าแบบวัดดังกล่าวมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุดสามารถนำไปใช้จริงได้

5.6 นำแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมไปทดลองกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่เคยเรียนวิชาคติชนวิทยามาแล้ว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 นำผลการทดสอบมาหาค่าความยากง่าย (p) ควรมีค่าระหว่าง 0.20 – 0.80 (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558:186) ได้ค่าความยากง่าย (p) ที่ระหว่าง 0.45-0.70 และ หาค่าอำนาจจำแนก (r) ควรมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558:186) ได้ค่าอำนาจจำแนก (r) ที่ระหว่าง 0.33-0.63 จากนั้นคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพไว้จำนวน 10 ข้อ

5.7 นำแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้โดยการสนทนากลุ่มย่อยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอด้วยการบรรยายความ

วิเคราะห์ความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอนสามารถสรุปวิธีดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการสร้างเครื่องมือได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ตารางแสดงขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาารูปแบบการสอน (Developments)

ขั้นที่ 2 Developments: ออกแบบและพัฒนาารูปแบบการสอน

วิธีดำเนินการ	เครื่องมือ	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
1. พัฒนารูปแบบการสอนและคู่มือการสอน	1. รังรูปแบบการสอนและคู่มือการสอน	1.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ
2. นำรูปแบบการสอนและคู่มือการสอนไปตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้และความสอดคล้องของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน สนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)	2. ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) 3. แผนการจัดการเรียนรู้ 4. แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด 5. แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม	1.2 สร้างเครื่องมือ 1.3 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1.4 ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 1.5 ปรับปรุงแก้ไข
3. พัฒนาเครื่องมือที่ได้แก่		
1. รังรูปแบบการสอนและคู่มือการสอน		
2. ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)		
3. แผนการจัดการเรียนรู้		
4. แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด		
5. แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม		

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้(Implementation: R2)

วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองใช้รูปแบบการสอนคณิตชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 กลุ่ม คือ กลุ่มภาคใต้ 5 แห่ง กลุ่มภาคกลาง 9 แห่ง กลุ่มรัตนโกสินทร์ 6 แห่ง กลุ่มภาคเหนือ 8 แห่งและกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 แห่ง ที่เรียนวิชาคณิตชนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ตัวอย่างวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่เรียนวิชาคณิตชนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คนได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน(Two stage random sampling) คือสุ่มภูมิภาค และมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลองเป็นไปตามคำอธิบายรายวิชาคณิตชนวิทยา ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2562) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2566

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองใช้รูปแบบการสอนคณิตชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนี้ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ใช้เวลาดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ เริ่มสัปดาห์ที่ 1- สัปดาห์ที่ 6 โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมงตามตารางเรียนของนักศึกษา รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง ตามตารางเรียนของนักศึกษา

แบบแผนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบก่อนทดลอง (Pre Experimental designs) ซึ่งเป็นการศึกษากลุ่มทดลองกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอน (One Group Pretest – Posttest Design) มาเรียบม นิลพันธุ์ (2558:143) มี ดังนี้

ตารางที่ 8 แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (กลุ่มทดลอง)

การทดสอบก่อน การทดลอง	การประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง	การทดสอบหลัง การทดลอง
T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเขียนแบบการวิจัย

T ₁	แทน	การทดสอบก่อน (Pretest)
X	แทน	จัดกระทำ (Treatment)
T ₂	แทน	การทดสอบหลัง (Posttest)

มีรายละเอียด ดังนี้

1. ก่อนเริ่มทดลองใช้รูปแบบการสอน ผู้วิจัยวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาโดยใช้แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดซึ่งเป็นแบบวัดแบบอัตนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและความตระหนักทางวัฒนธรรมเป็นแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. จัดการเรียนรู้คติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
3. หลังจบการใช้รูปแบบการสอน แล้วผู้วิจัยวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาโดยใช้แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและการความตระหนักทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับก่อนการทดลอง

ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยนำรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นไปใช้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากรถึงคณบดีคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้รูปแบบการสอน
2. นำแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม วัตน์ศึกษาก่อนเรียนด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม
3. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการสอนโดยการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดไว้
4. นำแบบวัดสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม วัตน์ศึกษาหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ผลความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมด้วยการหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

เปรียบเทียบความคิดรวบยอดระหว่างก่อนการจัดการเรียนรู้กับหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

ขั้นตอนที่ 4 ชั้นประเมินผลและขยายผล (Evaluation: D2)

วัตถุประสงค์

เพื่อปรับปรุงรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและนำรูปแบบการสอนคติชนวิทยาไปขยายผล

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยนำข้อมูลผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนมาพิจารณาปรับปรุงรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต หลังจากนั้นนำไปขยายผล ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการขยายผล

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้ง 5 กลุ่ม คือ กลุ่มภาคใต้ 5 แห่ง กลุ่มภาคกลาง 9 แห่ง กลุ่มรัตนโกสินทร์ 6 แห่ง กลุ่มภาคเหนือ 8 แห่ง และกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 แห่ง ที่เรียนวิชาคติชนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการขยายผล

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 30 คน ที่เรียนรายวิชาคติชนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ได้มาจากการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two stage random sampling) คือสุ่มภูมิภาค และมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนี้ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ใช้เวลาดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ เริ่มสัปดาห์ที่ 1- สัปดาห์ที่ 6 โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง ตามตารางเรียนของนักศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. ก่อนเริ่มทดลองใช้รูปแบบการสอน ผู้วิจัยวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาโดยใช้แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดซึ่งเป็นแบบวัดแบบอัตนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและความตระหนักทางวัฒนธรรมเป็นแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. หลังจบการใช้รูปแบบการสอน แล้วผู้วิจัยวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาโดยใช้แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและการความตระหนักทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับก่อนการทดลอง

ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยนำรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นไปใช้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มขยายผลในการวิจัยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากรถึงคณบดีคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้รูปแบบการสอน

2. นำแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมวัดนักศึกษาก่อนเรียนด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

3. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการสอนโดยการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

4. นำแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม วัดนักศึกษาหลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ผลความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมด้วยการหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

เปรียบเทียบความคิดรวบยอดระหว่างก่อนการจัดการเรียนรู้กับหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอด และความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา รูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอด และความตระหนักทางวัฒนธรรม และเพื่อศึกษา ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอด และความตระหนักทาง วัฒนธรรม เพื่อขยายผลของรูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอด และความตระหนักทาง วัฒนธรรม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น (Needs Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development)

ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ (Implementation)

ขั้นตอนที่ 4 ขึ้นประเมินผล (Evaluation)

ขั้นตอนดังกล่าวมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น (Needs Analysis)

1.1 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา ที่มีประสบการณ์ด้านคติชนวิทยา วัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งหมด 3 ประเด็น คือ 1) ความรู้พื้นฐานและการต่อยอดองค์ความรู้ด้านคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) วิธีการที่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจและนำคติชนไปใช้อย่างบรรลุเป้าหมาย และ 3) ความจำเป็นของความรู้ทางคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนมี ดังนี้

1.1.1 ความรู้พื้นฐานและการต่อยอดองค์ความรู้ด้านคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา ได้กล่าวว่าคติชนวิทยาเป็นรากฐาน และรากเหง้าของการดำรงชีวิต คติชนวิทยาเป็นวิชาและองค์ความรู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนทุกชั้นในสังคม จึงเปรียบเสมือนวิถีชีวิต ซึ่งเอื้อให้การสอนคติชนวิทยามีความได้เปรียบในด้านเนื้อหาที่หลากหลายสามารถบูรณาการองค์ความรู้เพื่อต่อยอดวัฒนธรรมได้ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา ดังนี้

จากประสบการณ์ด้านคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2 คำนี้จะแยกจากกันไม่ได้ เพราะวิชาที่ว่าด้วยเรื่องคติชาวบ้าน หรือวิถีชาวบ้าน เช่น ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่มีคุณค่า ซึ่งคนในสังคมประพฤติหรือแสดงออกมาซ้ำนาน ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ ได้แก่พวก ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม และโบราณคดี รวมไปถึงพวกการละเล่น ดนตรี ชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคติชนวิทยาอยู่แล้ว

คติชนวิทยาเป็นวิชาและองค์ความรู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนทุกชั้นในสังคม การศึกษาคติชนวิทยาจึงมีความหลากหลายรูปแบบ ที่เป็นมุขปาฐะ ได้แก่นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้านภาคใต้ ศิลปะพื้นบ้านอาหารพื้นบ้าน เครื่องแต่งกาย คติชนวิทยาเปรียบเสมือนวิถีชีวิต ซึ่งเอื้อให้การสอนคติชนวิทยามีความได้เปรียบในด้านเนื้อหาที่หลากหลายที่จะสามารถบูรณาการได้กับทุกรายวิชา ซึ่งนักศึกษาสามารถนำไปยอดในการเรียนได้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย การวางตัว คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งนักศึกษาสามารถไปปรับใช้ได้ตามศาสตร์สาขาได้ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

(ผู้เชี่ยวชาญ 1, 2567)

คติชนเป็นเรื่องราวชีวิตของตนเอง ถ้าเกิดมาแล้วไม่รู้จักห้วนอนปลายเท้า ไม่รู้จักบรรพชน ไม่รู้จักสถานที่ ไม่รู้จักระเบียบวิถี ไม่รู้จักกฎเกณฑ์ของสังคมตนเอง นับว่าใช่ไม่ได้ ข้อมูลทางคติชนวิทยาถือเป็นสุนทรียภาพของชีวิตอีกประเภทหนึ่ง เพราะมีประโยชน์มีคุณค่าอย่างยิ่งทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ข้อมูลทางคติชนวิทยาถือเป็นองค์ความรู้และภูมิ

ปัญญา คนทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นนิสิตนักศึกษาหรือคนทั่วไปจำเป็นต้องสนใจและศึกษาคติชนวิทยา

(ผู้เชี่ยวชาญ 2, 2567)

คติชนวิทยาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่สามารถแยกแยะออกจากกันได้ นักศึกษาควรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากเป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าใจและเข้าถึงตนเองและชุมชนต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อมีความรู้และความเข้าใจแล้วจึงนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ไปปรับใช้และต่อยอดให้เกิดประโยชน์ในการเป็นครูได้ในอนาคต

(ผู้เชี่ยวชาญ 3, 2567)

1.1.2 วิธีการที่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจและนำคติชนไปใช้อย่างบรรลุเป้าหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา วิธีการที่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจและนำคติชนไปใช้อย่างบรรลุเป้าหมาย ต้องเริ่มผู้เรียนทำได้โดยการเริ่มจากการให้ผู้เรียนได้ทบทวนคติชนวิทยารอบตัวของผู้เรียนเองก่อน แล้วใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้คติชนวิทยาร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่และดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาคติชนวิทยาด้วยตนเอง โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนแบบ “Community Based Learning (CBL)” หรือการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้” ซึ่งถือเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จาก การได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน และควรมีการเชิญนักปราชญ์ชุมชน (ชาวบ้าน) มาเป็นแลกเปลี่ยนและผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษาโดยตรง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ซึมซับ และเข้าใจถึงคติชนวิทยามากยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา ดังนี้

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและนำไปใช้อย่างบรรลุเป้าหมายควรดำเนินการ พัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ หรือ “Community Based Learning (CBL)” ซึ่งถือเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จาก การได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน เน้นกิจกรรมชุมชนเป็นสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา อาศัยทรัพยากรในชุมชน และศึกษาชุมชน และด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของหลักสูตร โดยการนำเนื้อหาและวิธีการสอนแบบภูมิปัญญาไทยมาสอนนักศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดแทรกเข้าสู่เนื้อหาคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สำคัญผู้สอนต้องสำรวจความต้องการของนักศึกษาและชุมชนด้วย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกัน

(ผู้เชี่ยวชาญ 1, 2567)

ครูผู้สอนต้องสร้างประทับใจให้แก่ลูกศิษย์ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ลูกศิษย์มีความเชื่อมั่นในอาจารย์ แล้วศรัทธาจะมาเอง ครูพาเขาไปสัมผัสเพื่อให้เห็นคุณค่าของคติชนวิทยาเหล่านั้น ครูต้องเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจให้ลูกศิษย์ก่อน พานักศึกษาไปพบกับผู้คนในชุมชน เพื่อไปทำความเข้าใจความรู้ แหล่งข้อมูลในชุมชน ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงและตระหนักในคุณค่าของคติชนทั้งหลาย ครูอาจารย์ที่มีจิตวิญญาณครูที่แท้จริงในการสอนนั้น จะทำให้การเรียนรู้ของลูกศิษย์ประสบความสำเร็จ อีกทั้งทำให้คติชนวิทยามีการพัฒนา เกิดคุณค่า เกิดประโยชน์ ส่งผลให้นิสิตนักศึกษาที่จบออกไปเห็นคุณค่าที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

(ผู้เชี่ยวชาญ 2, 2567)

กระบวนการเรียนรู้คติชนวิทยา จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเน้นให้ผู้เรียนเข้าถึงชุมชน โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและเข้าใจชุมชนมากขึ้น

(ผู้เชี่ยวชาญ 3, 2567)

1.1.3 ความจำเป็นของความรู้ทางคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อนักศึกษาและการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา ความรู้ทางคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนักศึกษาและการเรียนการสอน เนื่องจากคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น คือรากเหง้าของวิถีชีวิตของคนในสังคม และเป็นภูมิปัญญาและคุณค่าของสังคม การจัดการเรียนรู้หรือการสอนคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะ เปรียบเสมือนเป็นการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้ยั่งยืน มีการสั่งสม ถ่ายทอด สืบทอด คนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่น จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของกลุ่มคนนั้น และประกอบกับการเรียนรู้ในยุคศตวรรษ 21 ควรเน้นพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้และทักษะ เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้ มากกว่าการเรียนรู้เพื่อได้ความรู้เพียงอย่างเดียว นักศึกษาจึงควรเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิธีการดำรงชีวิตระบบความคิด ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต่างต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษของแต่ละท้องถิ่นได้ประพฤติปฏิบัติและสืบทอดกันมา ดังคำสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา ดังนี้

ความรู้ทางคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความจำเป็นและสำคัญมาก เพราะคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น คือรากเหง้าของวิถีชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับอุดมศึกษา นอกเหนือจากความรู้ คติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

คือ ภูมิปัญญาและคุณค่าของสังคม นักศึกษาจึงควรเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ วิธีการดำรงชีวิตระบบความคิด ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษของแต่ละท้องถิ่นได้ประพฤติดิปฏิบัติและสืบทอดกันมา การจัดการเรียนรู้หรือการสอน คติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่ว่าจะผ่านทางด้าน ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ภาษาศาสตร์ ตลอดจนถึงศิลปวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเปรียบเทียบเป็นการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้ยั่งยืน มีการ ส่งเสริม ถ่ายทอด สืบทอด คนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่น จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของกลุ่มคนนั้น จนเกิดเป็น “คติชนวิทยา” การเรียนการสอนในปัจจุบันจึงไม่ควรละเลย หรือยกเลิกในการถ่ายทอด คติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

(ผู้เชี่ยวชาญ 1, 2567)

ความรู้ทางด้านคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เปรียบเสมือนรากฐานของชีวิตคน ทุกคนต้องรู้จักและเรียนรู้วิถีชีวิตของตนเอง การเรียนรู้คติชนวิทยาจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ตนเองและสังคม การนำความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดแทรกเข้ากับกระบวนการเรียนการสอนเป็นการบูรณาการศาสตร์หลายสาขาทางคติชนวิทยา และ การประยุกต์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่ความรู้คติชนวิทยาที่มีความเป็นสากลมากขึ้น และควรเพิ่มคุณค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสังคมสมัยใหม่

(ผู้เชี่ยวชาญ 2, 2567)

ความรู้ด้านคติชนวิทยามีความจำเป็นอย่างยิ่งทั้งในด้านองค์ความรู้ และด้านกระบวนการ เนื่องจากจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและเข้าใจบริบทสังคม และสามารถถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ผ่านกระบวนการการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

(ผู้เชี่ยวชาญ 3, 2567)

1.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้สอนคติชนวิทยา มีประสบการณ์ในการสอนคติชนวิทยาในระดับอุดมศึกษา

ผลการสัมภาษณ์ผู้สอนคติชนวิทยาทั้งหมด 3 ประเด็น คือ ด้านสภาพปัญหาการสอน คติชนวิทยา แนวทางการแก้ไข และความจำเป็นของคติชนวิทยาต่อการเรียนการสอน มีดังนี้

1.2.1 ด้านสภาพปัญหาการสอนคติชนวิทยา

ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการสอนคติชนวิทยา คือ ผู้เรียนขาดความรู้และความเข้าใจคติชนวิทยาอย่างลึกซึ้ง ไม่สามารถจัดประเภทของคติชนวิทยาได้ อีกทั้งมองข้ามองค์ความรู้ท้องถิ่นบางประเภท เช่น อาหารพื้นบ้าน การแต่งกาย และการประกอบอาชีพ ที่ล้วนแต่เป็นคติชนวิทยาทั้งสิ้น เมื่อนักศึกษาไม่มีความเข้าใจในคติชนวิทยา จึงไม่สามารถนำความรู้ทางคติชนวิทยาไปต่อยอดหรือเผยแพร่คติชนวิทยาแก่ผู้อื่นได้ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้สอนคติชนวิทยา ดังนี้

จากประสบการณ์การสอนด้านคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจคติชนวิทยาอย่างผิวเผิน ไม่ลึกซึ้ง จึงทำให้ไม่มีองค์ความรู้มากพอที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและชุมชนน้อย ส่งผลให้มีความตระหนักทางวัฒนธรรมที่น้อยตามไปด้วย

(ผู้สอนคติชนวิทยา 1, 2567)

จากประสบการณ์การสอนคติชนวิทยาพบว่า นักศึกษาพอมีความรู้ทางด้านคติชนวิทยาอยู่บ้าง แต่เนื่องด้วยคติชนวิทยามีหลายประเภท และแบ่งย่อยออกเป็นจำนวนมาก ทำให้นักศึกษามีข้อมูลความรู้ทางคติชนวิทยาไม่ครบถ้วน เช่น อาหารพื้นบ้าน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ สถาปัตยกรรมต่าง ๆ นักศึกษาบางส่วนไม่รู้ว่ามีสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นคติชนวิทยาทั้งสิ้น เมื่อนักศึกษาไม่มีความเข้าใจในคติชนวิทยา จึงไม่สามารถนำความรู้ทางคติชนวิทยาไปต่อยอดหรือเผยแพร่คติชนวิทยาแก่ผู้อื่นได้

(ผู้สอนคติชนวิทยา 2, 2567)

1.2.2 แนวทางการแก้ไข

แนวทางการแก้ปัญหาคติชนวิทยาของผู้เรียนทำได้โดยการเริ่มจากการให้ผู้เรียนได้ทบทวนคติชนวิทยาของตัวเองก่อน แล้วใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้คติชนวิทยาร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่และดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาคติชนวิทยาด้วยตนเอง โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ซึมซับ และเข้าใจถึงคติชนวิทยามากยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้สอนคติชนวิทยา ดังนี้

การวางแผนการเรียนรู้และรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่จริงและใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานหรือห้องเรียนแห่งการเรียนรู้ การที่จะนำคติชนวิทยามาสอนหรือจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้เข้าใจนั้น สิ่งสำคัญคือ การทำความเข้าใจ เรื่องภูมิปัญญาไทยหรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับมาสู่กระบวนการเรียนการสอนพื้นฐาน เพราะคติชนนับเป็นภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดต่อกันมา

(ผู้สอนคติชนวิทยา 1, 2567)

การจัดการเรียนรู้คติชนวิทยา ควรเริ่มจากการให้นักศึกษาได้ทบทวนความรู้คติชนวิทยาของตนเอง และแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มผู้เรียนด้วยกันเองก่อน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการลงพื้นที่ชุมชน เน้นกิจกรรมชุมชน เป็นสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา อาศัยทรัพยากรในชุมชน และศึกษาชุมชน เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดความรู้ความเข้าใจในตนเอง เข้าใจชุมชน และเข้าถึงบริบทของชุมชนที่มีความแตกต่างกัน

(ผู้สอนคติชนวิทยา 2, 2567)

1.2.3 ความจำเป็นของคติชนวิทยาต่อการเรียนการสอน

คติชนวิทยามีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เนื่องจากคติชนวิทยามีความได้เปรียบในด้านเนื้อหาที่หลากหลายที่จะสามารถบูรณาการได้กับทุกรายวิชาไปใช้ในชีวิตของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางคติชนวิทยาไปยอดในการเรียนได้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย การวางตัว คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งนักศึกษาสามารถไปปรับใช้ได้ตามศาสตร์สาขา ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อีกทั้งการสอนคติชนวิทยา ทำให้นักศึกษาเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรม เรียนรู้ ปรับใช้ และต่อยอดคติชนวิทยาให้มีความเป็นสากล และสอดคล้องกับบริบทของสังคมสมัยใหม่ เพื่อให้คติชนในชุมชนคงอยู่ต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ของผู้สอนคติชนวิทยา ดังนี้

คติชนวิทยามีความจำเป็นมาก เนื่องจากคติชนวิทยาเป็นศาสตร์ที่มีความครอบคลุมศาสตร์ต่าง ๆ รอบด้าน นักศึกษาและผู้สอนเองสามารถนำความรู้ทางคติชนไปปรับใช้และบูรณาการการจัดการเรียนรู้ในศาสตร์และวิชาที่หลากหลาย เพื่อให้นักศึกษานำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เกิดความตระหนักทางวัฒนธรรม และนำองค์ความรู้ทางคติชนวิทยาไปต่อยอด เพื่อให้คติชนนั้นคงอยู่สืบไป

(ผู้สอนคติชนวิทยา 1, 2567)

คติชนวิทยามีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่ง โดยความรู้ทางคติชนวิทยาสามารถสอดแทรกเข้ากับกระบวนการเรียนการสอนเป็นการบูรณาการศาสตร์หลายสาขาการจัดการเรียนรู้คติชนวิทยาทำให้นักศึกษาเกิดองค์ความรู้ และสามารถประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่ความรู้คติชนวิทยาที่มีความเป็นสากลมากขึ้น และสามารถเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสังคมสมัยใหม่ได้

(ผู้สอนคติชนวิทยา 2, 2567)

1.3 ผลการสอบถามนักศึกษาที่เรียนวิชาคติชนวิทยามาแล้ว

ผลการสอบถามนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีดังนี้

1.3.1 ด้านสภาพปัญหาการสอนคติชนวิทยา

ผลการสอบถามนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่เคยเรียนวิชาคติชนวิทยามาแล้ว พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ในการเรียนการสอนคติชนวิทยา วิธีการสอนและการใช้สื่อการสอน เนื่องจากวิชาคติชนเป็นวิชาที่ยากและซับซ้อน ถ้าสอนด้วยวิธีการบรรยายอย่างเดียว ไม่มีการสาธิต และการให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง จะทำให้การเรียนการสอนไม่น่าสนใจได้ และข้อมูลทางคติชนวิทยาที่มีมากและหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ระยะเวลาในการลงพื้นที่ที่มีอย่างจำกัด และความไม่ชำนาญในพื้นที่ที่ทำการเก็บข้อมูล ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลคติชนวิทยาได้อย่างครบถ้วน ดังตัวอย่างการตอบแบบสอบถามของนักศึกษา ดังนี้

การเรียนการสอนวิชาคติชนวิทยามีปัญหาด้านการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย เพราะวิชาคติชนวิทยาเป็นวิชาที่ยากและมีเนื้อหาที่ค่อนข้างเยาะ หากสอนเพียงแต่ตัวความรู้ ที่เป็นเพียงการบรรยายและนักศึกษาแค่รับฟัง ไม่มีการสาธิต ไม่ได้ลงมือปฏิบัติเอง จะทำให้เกิดความน่าเบื่อ ไม่มีความน่าสนใจในรายวิชาที่เรียน

(นักศึกษาที่เคยเรียนคติชนวิทยา 1, 2567)

เนื่องด้วยต้องใช้เวลาในการลงพื้นที่ ซึ่งบางครั้งด้วยระยะทาง การเดินทาง ระยะเวลา และอื่น ๆ ที่ไม่สะดวกจึงทำให้ข้อมูลในบางเรื่องอาจยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์มากพอ

(นักศึกษาที่เคยเรียนคติชนวิทยา 2, 2567)

ปัญหาในการเรียนการสอนวิชาคติชนวิทยา คือ การลงพื้นที่สืบค้นข้อมูลทางคติชน เนื่องจากการลงพื้นที่นั้น ผู้เรียนอาจจะไม่ทราบข้อมูล สถานที่ การเดินทางต่าง ๆ มากพอ อาจเพราะไม่ใช่พื้นที่ที่คุ้นเคย การสืบค้นหาแหล่งข้อมูลในบางพื้นที่จึงทำได้ยาก บางครั้งต้องสืบค้นจากการสัมภาษณ์คนในชุมชน หากไม่รู้จักผู้คนในชุมชน อาจเก็บข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน

(นักศึกษาที่เคยเรียนคติชนวิทยา 3, 2567)

จากการเรียนในรายวิชาคติชนวิทยา พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ปัญหาในเรื่องของระยะเวลา เนื่องจากคติชนเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งการที่จะเข้าใจวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ศึกษาได้อย่างแท้จริง คือ การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งระยะเวลา 1 ภาคเรียน อาจไม่เพียงพอในการศึกษาคติชนของชาวบ้านในเชิงลึกและหลากหลาย

(นักศึกษาที่เคยเรียนคติชนวิทยา 4, 2567)

1.3.2 แนวทางการแก้ไข

จากข้อมูลด้านสภาพปัญหา นักศึกษาได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา คือ การเพิ่มระยะเวลาในการลงพื้นที่ให้มากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากการลงพื้นที่และเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ทำให้สามารถเรียนรู้คติชนวิทยาได้โดยตรง เข้าใจคติชนวิทยามากยิ่งขึ้น และทำให้ได้เรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นอีกด้วย นอกจากนี้นักศึกษาได้มีการเสนอให้มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้าน มาให้ความรู้แก่นักศึกษา และจัดนิทรรศการเกี่ยวกับคติชนวิทยาที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นและสัมผัสความเป็นคติชนวิทยาในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลายขึ้น ดังตัวอย่างการตอบแบบสอบถามของนักศึกษา ดังนี้

ควรมีการพานักศึกษาไปสำรวจในสถานที่จริงและเก็บข้อมูลมาใช้ในการเรียนรู้มากกว่านี้ เพราะการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงทำให้ได้เรียนรู้โดยตรง และมีทักษะกระบวนการเก็บข้อมูลที่มากขึ้นอีกด้วย

(นักศึกษาที่เคยเรียนคติชนวิทยา 1, 2567)

แนวทางการแก้ปัญหา คือ การลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีแหล่งอ้างอิง และสามารถนำมาประมวลข้อเท็จจริงของข้อมูลได้และอาจมีการเชิญวิทยากรที่มีข้อมูลที่ สามารถเป็นแหล่งอ้างอิงเกี่ยวกับคติชนวิทยาอย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหา และเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น

(นักศึกษาที่เคยเรียนคติชนวิทยา 2, 2567)

ควรให้ระยเวลานักศึกษาในการเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่จริง โดยเพิ่มเติมความรู้พื้นฐาน ด้านการลงพื้นที่ภาคสนาม หรือให้บุคคลในพื้นที่ได้มาให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ เบื้องต้นก่อนจะลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง

(นักศึกษาที่เคยเรียนคติชนวิทยา 3, 2567)

จากการเรียนในรายวิชาคติชนวิทยา พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ปัญหาในเรื่องของระยะเวลา เนื่องจากคติชนเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งการที่จะเข้าใจวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ศึกษาได้อย่างแท้จริง คือ การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งระยะเวลา 1 ภาคเรียน อาจไม่เพียงพอในการศึกษาคติชนของชาวบ้านในเชิงลึกและหลากหลาย

(นักศึกษาที่เคยเรียนคติชนวิทยา 4, 2567)

อาจมีการเชิญปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่าง ๆ มาให้ความรู้กับผู้เรียน และจัดนิทรรศการเกี่ยวกับคติชนวิทยาอย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นและสัมผัสความเป็นคติชนในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลายมากขึ้น หรืออาจมีการบูรณาการคติชนกับรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้านและเกิดความสำนึกรัก ภาคภูมิใจในปัญหาของบรรพชนมากยิ่งขึ้นควรมีการพานักศึกษาไปสำรวจในสถานที่จริงและเก็บข้อมูลมาใช้ในการเรียนรู้มากกว่านี้ เพราะการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงทำให้ได้เรียนรู้โดยตรงและมีทักษะกระบวนการเก็บข้อมูลที่มากขึ้นอีกด้วย

(นักศึกษาที่เคยเรียนคติชนวิทยา 5, 2567)

อยากให้นักศึกษามีการลงพื้นที่ชุมชนมากยิ่งขึ้น และสรุปความรู้จากการลงพื้นที่ของนักศึกษาโดยการจัดทำเป็นงาน “คติชน Festival” และให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอเป็นนิทรรศการ แก่นักศึกษาทั้งในสาขาและนอกสาขา เพื่อให้ความรู้ที่ได้มาได้รับการเผยแพร่และคงอยู่ตลอดไป

(นักศึกษาที่เคยเรียนคติชนวิทยา 6, 2567)

1.4 ผลการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (4ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562)

จากการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (4ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) พบว่าหลักสูตรเน้นผลิตบัณฑิตให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับยุคประเทศไทย 4.0 โดยได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยไว้ว่า “เป็นผู้มีทักษะการสื่อสาร ทักษะข้ามวัฒนธรรม ความฉลาดทางดิจิทัล รู้เท่าทันสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ และสามารถนำมาพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ 21” และอีกตอนได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ที่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยต้องมีว่า “เป็นผู้อนุรักษ์ภาษาไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจิตสำนึกและ จิตสาธารณะ เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคลและ วัฒนธรรม”

จากการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยนั้น จะเห็นได้ว่า มีการมุ่งเน้นให้นักศึกษาพัฒนาทักษะให้เท่าทันกับยุคสมัย แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาและอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งในส่วนนี้ก็คือคติชนวิทยานั้นเอง ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักด้านวัฒนธรรมนั้น เป็นรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะข้ามวัฒนธรรม ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคลและวัฒนธรรมอันสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร

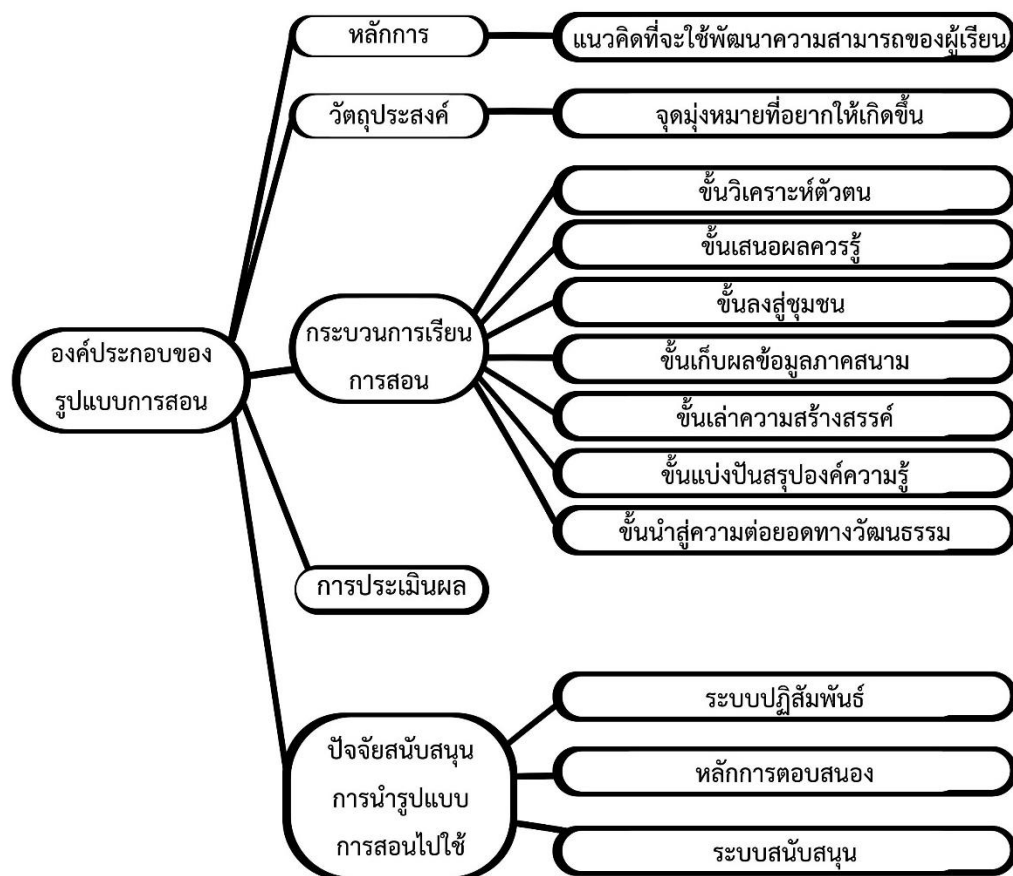
1.5 ผลการศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

1.5.1 ผลการศึกษาด้าน หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบรูปแบบการสอน

จากการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการสอน ทำให้สามารถสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสอนได้ว่า รูปแบบการสอน หมายถึงกระบวนการวางแผนการเรียนการสอนอย่างมีระบบของผู้สอนโดยผู้สอนมีการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมถึงการประเมินผล เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนัยการศึกษาได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนไว้ เช่น Saylor and others (1981) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ว่าประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และการประเมินผล สอดคล้องกับ Kemp, Morrison and Ross (1998: 4-5) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ได้แก่ การอธิบายสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการวัดและประเมินผล ในส่วนของ Arend (1997: 6-8) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนที่แตกต่างออกไปจากที่กล่าวมาข้างต้น โดยระบุว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสอน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการสอน และการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Gunter, Estes and Schwab (1990: 67-68) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการซึ่งกำหนดโดยผู้พัฒนารูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการสอน 4) การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ Joyce, Weil and Calhoun (2009:73) ได้กล่าวถึง การนำเสนอรูปแบบการสอนว่าควรนำเสนอเป็นเรื่อง ๆ อย่างละเอียด และเน้นให้เห็นถึงปัจจัยที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติ

ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ (1) กระบวนการเรียนการสอนเป็นการให้รายละเอียดว่ามีกี่ลำดับขั้นตอน โดยเรียงกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ ซึ่งในแต่ละรูปแบบจะมีจำนวนขั้นตอนที่แตกต่างกัน (2) ระบบของปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายให้เห็นถึงบทบาทของผู้สอน ผู้เรียน และความสัมพันธ์ที่มีร่วมกัน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละรูปแบบ (3) หลักการของปฏิริยาตอบสนอง กล่าวถึงวิธีการแสดงออกของครูต่อผู้เรียน เป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างสร้างสรรค์ และ (4) ระบบสนับสนุนเป็นการบอกถึงเงื่อนไขของสิ่งที่เป็นต่อการใช้รูปแบบการสอนนั้นให้สัมฤทธิ์ผล

จากการสังเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการสอนข้างต้นผู้วิจัยได้แนวทางในการออกแบบรูปแบบการสอนคิตชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักด้านวัฒนธรรม ด้านองค์ประกอบของรูปแบบการสอนว่าต้องมีองค์ประกอบ และการนำเสนอรูปแบบการสอน ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดประเมินผล และ 5) ปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอน มี 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคิตชนวิทยาอะไรบ้าง (2) เสนอผลควรรู้คือ ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอข้อมูลทางคิตชนวิทยาที่คาดว่าจะมีในชุมชนเป้าหมาย (3) ลงสู่ชุมชน คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลทางคิตชนวิทยาที่สนใจศึกษา (4) เก็บผลข้อมูลภาคสนามคือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงเก็บข้อมูลทางคิตชนวิทยาในชุมชนเป้าหมาย (5) เล่าความสร้างสรรค์คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลคิตชนวิทยาที่ได้จากการเก็บข้อมูลสนามในชุมชนมาออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ (6) แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอดด้านคิตชนวิทยา (7) นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคิตชนวิทยามาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย ดังนี้

แผนภาพที่ 5 แสดงองค์ประกอบของรูปแบบการสอน

1.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ทำให้สามารถสังเคราะห์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดย Owens and Wang (1996: 2) ได้กล่าวว่าการใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชนถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่กว้างขวางที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีกระบวนการสำคัญที่จะนำไปใช้ Melaville et al. (2015: 36-45) ได้อธิบายการใช้ชุมชนเป็นฐานซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม 2) การเรียนรู้จากประสบการณ์ 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ 5) การเรียนรู้แบบเครือข่าย ซึ่งการพัฒนากระบวนการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนัก

ทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยได้นำแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มาพัฒนาเป็นกิจกรรมในรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยให้นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายที่ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านกระบวนการดังนี้ 1) การลงมือปฏิบัติ 2) การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม 3) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และนำมาเป็นได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาพัฒนาเป็นกิจกรรมในรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยให้นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายที่ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านกระบวนการดังนี้ 1) การลงมือปฏิบัติ 2) การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม 3) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งนักศึกษาต้องวิเคราะห์ตัวตนของตนเองผ่านประสบการณ์และองค์ความรู้ของตอนที่ได้รับจากชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลเพื่อสะท้อนและนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามในชุมชน

1.5.3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ว่า การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) Piaget (1972) และ Vygotsky (1997) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับบุคคลเป็นการนำแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ โดยการลงมือกระทำ ผ่านการกระตุ้น ผู้เรียนให้สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมก่อนหน้าที่มีเข้ากับข้อมูลใหม่จนทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้

การวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการนำทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองไปใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาคิตินวิทยา ผู้สอน จัดให้นักศึกษาเรียนรู้ผ่านการใช้ประสบการณ์เดิม ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์คิตินวิทยาแขนงต่าง ๆ ที่ตนเองเคยได้รับ เช่น คิตินวิทยา เชื้อ การละเล่นพื้นบ้านในท้องถิ่นตนเอง หลักคำสอนที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว หรือท้องถิ่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นตนเอง จากนั้นให้นักศึกษารวบรวมองค์ความรู้ที่ตนเองอยากจะเรียนรู้ด้านคิตินวิทยา ให้นักศึกษาได้ลงพื้นที่ค้นหาคำตอบ และรวบรวมองค์ความรู้จากพื้นที่ชุมชนที่ตนเองอยากเรียนรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้สำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านทั้งกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม เพื่อให้นักศึกษาได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานอื่น โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือสร้างแรงจูงใจและนักศึกษามีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้ด้วยตนเอง

ผู้สอนจะสอนทักษะเฉพาะน้อยลง และเพิ่มการเรียนรู้ผ่านบริบทสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการสำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้งการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรคผลงานอื่นโดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือ สร้างแรงจูงใจและผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้

1.5.4 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถด้านความคิดรวบยอด

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดรวบยอด สามารถสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับความคิดรวบยอดได้ว่า ความคิดรวบยอด (concept) ถือเป็นกระบวนการในการเข้าใจภาพรวมขององค์ความรู้ และสร้างกรอบแนวคิดขึ้นมาปรับใช้ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดในขั้นสูง โดยมีนักการศึกษาให้ความหมายถึงความคิดรวบยอดไว้ เช่น Novak and Gowin (1984: 11) อธิบายถึงความคิดรวบยอด ไว้ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับระบบกระบวนการทางสมองของมนุษย์ที่ใช้ในการจัดระบบความคิด สามารถจำแนกแบ่งประเภทของข้อมูล โดยเกิดจากการผ่านการพิจารณา ลักษณะภายนอกหรือคุณสมบัติที่เห็น จากนั้นจำแนกถึงประโยชน์ภายในที่สามารถกระตุ้นและสร้างความตระหนักรู้ได้ ในส่วนของนักการศึกษาไทยได้นิยามความหมายของความคิดรวบยอดไว้ดังที่ นาดยา ปิลาธนานนท์ (2542: 8) อธิบายถึงความคิดรวบยอดว่าเป็นความรู้ความเข้าใจในภาพรวมขององค์ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545: 174), สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2545: 55) อธิบายถึงความคิดรวบยอดว่าเป็นความคิด ความเข้าใจที่สรุปเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เกิดจากการสังเกตหรือได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นแล้ว จัดองค์ประกอบย่อยเข้าเป็นพวก โดยอาศัยลักษณะร่วมขององค์ประกอบย่อย ๆ เหล่านั้น นำไปสู่ความเข้าใจในองค์รวมของความรู้ รวมทั้งการแปลความหมายข้อมูลที่เกิดจากประสบการณ์ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคตซึ่งกรอบความคิดที่ได้จะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งหมายให้นักศึกษาหรือผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้ จัดประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์คุณค่าด้านคติชนวิทยา และนำไปใช้ต่อยอดได้

1.5.5 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรม สามารถสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรมได้ว่า ความตระหนักทางวัฒนธรรม (Culture Awareness) คือ การตระหนักรู้ เข้าใจและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย ทั้งการเลี้ยงดูจากครอบครัว สังคม และวัฒนธรรม Burchum (2002:7) ได้ให้ความหมายของความตระหนัก

ทางวัฒนธรรม ว่าเป็นการพัฒนาจิตสำนึกทางวัฒนธรรม วิธีทางวัฒนธรรมด้านค่านิยม ความเชื่อ ความตระหนักทางวัฒนธรรมนั้นครอบคลุมไปถึงความเข้าใจถึงอิทธิพลต่อวัฒนธรรมผู้อื่นด้วย โดยผ่านการตรวจสอบทางวัฒนธรรมของตนเองที่ได้รับการตกทอด เริ่มต้นจากความเชื่อชาติพันธุ์วรรณา ความลำเอียง และความอคติ ในส่วนของ Campinha-Bacote (1999:203) ได้ให้ความหมายของความตระหนักทางวัฒนธรรม ว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบความรู้คิด และตระหนักรู้ในตนเองถึงความสำคัญของการให้คุณค่าต่อความเชื่อ วิถีชีวิต พฤติกรรม และการสำรวจตัวเองเชิงลึก (In-depth exploration) ในด้านภูมิหลังวัฒนธรรม และวิชาชีพของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการหลักที่จะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้นความตระหนัก ทางวัฒนธรรม คือการที่ผู้เรียนแสดงออกถึงทัศนคติหรือความรู้สึกที่มีต่อระเบียบแบบแผน วิถีชีวิต ความเชื่อของคนในชุมชน ที่แสดงออกถึงการรับรู้ยอมรับ ชื่นชมและเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมของตนและของผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถมีส่วนร่วม ทำงานร่วมกับวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้ และพร้อมที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ตนรับมาไปสู่บุคคลและชุมชนอื่นได้

1.6 ระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการสอน

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการสอนคติชนวิทยาในปัจจุบัน ทั้งจากการสัมภาษณ์คณาจารย์ จากการทำแบบสอบถามของนักศึกษาทำให้ได้ข้อมูลว่า สิ่งหนึ่งที่ทำให้การสอนคติชนวิทยาขาดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง คือนักศึกษาไม่ทราบเกี่ยวกับคติชนวิทยาว่าสิ่งใดสามารถนับเป็นคติชนวิทยาได้บ้าง และนักศึกษายังไม่ตระหนักถึงคุณค่าของคติชนวิทยามากเท่าที่ควร และนักศึกษาส่วนหนึ่งคิดว่าคติชนวิทยาเป็นเรื่องไกลตัว จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักด้านวัฒนธรรม โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น และเน้นการลงพื้นที่จริงภายในชุมชนของตนเอง เพื่อเชื่อมโยงกับชีวิตของนักศึกษาและให้นักศึกษาลองลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของคติชนวิทยามากขึ้น เนื่องจากนักศึกษาจะได้เรียนรู้ว่าคติชนวิทยาสามารถนำไปต่อยอดได้ โดยยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ภายในชุมชน จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจึงนำมาสู่การระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการสอน ดังตาราง

ตารางที่ 9 เป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการสอน

เป้าหมายของรูปแบบการสอน	ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการสอน
ส่งเสริมการใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ด้านวัฒนธรรม	นักศึกษาเกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ด้านวัฒนธรรมภายในชุมชนของตนเอง นักศึกษาเห็นความสำคัญของคติชนวิทยา เข้าใจคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อคติชนวิทยา

จากการศึกษาข้อมูลในขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็นเพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ด้านวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการต่าง ๆ ได้แก่ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา ผู้สอนวิชาคติชนวิทยาในระดับอุดมศึกษา สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย (4ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ศึกษาข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2562) วิเคราะห์คติชนวิทยา เพื่อให้เข้าใจคุณค่าด้านต่าง ๆ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ความสามารถด้านความคิดรวบยอด ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม และระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการสอนข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 นี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบสาเหตุหรือสิ่งที่ทำให้การเรียนคติชนวิทยาประสบปัญหา โดยการตรวจสอบจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสอนคติชนวิทยาโดยตรง ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสร้างเครื่องมือต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และสามารถนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุดต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ขั้นที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน (Development)

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน (Development) ในขั้นนี้ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบร่างรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และสร้างเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและแบบวัดความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม 3. เครื่องมือ

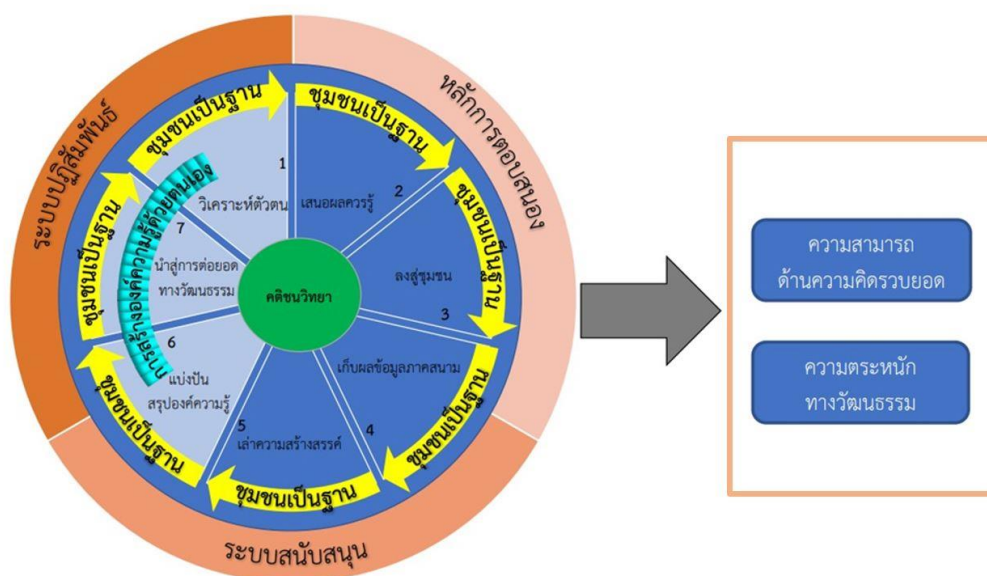

ซึ่งได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 3 ในส่วนนี้จึงจะอธิบายเครื่องมือ ได้แก่ ร่างรูปแบบการสอนคตินวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม ดังนี้

2.1 ผลการพัฒนาร่างรูปแบบการสอนคตินวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

2.1.1 ร่างรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น

ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบการสอนและจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสอน จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยได้พัฒนาร่างรูปแบบการสอนคตินวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม ดังแผนภาพที่ 6 แสดงร่างรูปแบบการสอนคตินวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

แผนภาพที่ 6 ร่างรูปแบบการสอนคตินวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นนั้นหาคุณภาพโดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion: FGD) เพื่อรับรองรูปแบบการสอนและคู่มือการใช้รูปแบบการสอน ประเด็นคำถามที่ใช้ในสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion: FGD) มีดังนี้

1. การนำแนวคิดชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมาประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการสอนคติชนวิทยา เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม มีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร

2. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนมีความชัดเจน เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

3. ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนมีลำดับขั้นชัดเจนสอดคล้องกับแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนหรือไม่ อย่างไร

4. การจัดการเรียนการสอนด้วยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมมีประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือไม่อย่างไร

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม รูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชน เป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามขั้นตอนของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องและครบถ้วนตามนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ อย่างไร

2.1.2 ผลการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion: FGD)

จากการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion: FGD) ตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 10 สรุปข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็น	ผล
1. การนำแนวคิดชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมาประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการสอนคติชนวิทยาเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและ ความตระหนักทางวัฒนธรรม มีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร	แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับรูปแบบการสอนคติชนวิทยาเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก	สามารถนำไปใช้ได้
2. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนมีความชัดเจน เหมาะสมหรือไม่อย่างไร	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม เป็นกรอบแนวคิดที่มีความชัดเจน สามารถนำมาสร้างรูปแบบการสอนได้กระชับ และมีข้อเสนอแนะให้มีการเพิ่มปัจจัยสนับสนุนในกรอบแนวคิด	สามารถนำไปใช้ได้
3. ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนมีลำดับขั้นตอนชัดเจนสอดคล้องกับแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนหรือไม่ อย่างไร	ขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนมีลำดับขั้นตอนชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาการสอนเป็นอย่างมาก	สามารถนำไปใช้ได้
4. การจัดการเรียนการสอนด้วยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมมีประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร	การจัดการเรียนการสอนด้วยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม มีความสอดคล้องดี เกิดกระบวนการชัดเจน เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	สามารถนำไปใช้ได้

ตารางที่ 10 สรุปข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย (ต่อ)

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็น	ผล
<p>5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม รูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามขั้นตอนของรูปแบบ การสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอด และความตระหนักทางวัฒนธรรมได้ อย่างเหมาะสม สอดคล้อง และครบถ้วนตามนิยามศัพท์ เฉพาะหรือไม่ อย่างไร</p>	<p>1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ รูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชน เป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามขั้นตอนของรูปแบบ การสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอด และความตระหนักทางวัฒนธรรมมีความสอดคล้อง เหมาะสม มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ ให้เปลี่ยนแปลงสาระสำคัญ เพิ่มเนื้อหาสาระ ท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ ปรับแก้เนื้อหาในแผนการจัดการเรียนรู้ และส่วนแบบวัดเชิงสถานการณ์ ควรปรับนิยามศัพท์และข้อสนับสนุน และปรับรูปแบบการใช้ประโยค</p> <p>2. การออกแบบโมเดล ควรปรับการใช้สีให้เห็นข้อความที่ชัดเจนยิ่งขึ้น</p> <p>3. รูปแบบโมเดล ควรมีการออกแบบให้มีองค์ประกอบครบถ้วนตามการวิเคราะห์ในบทที่ 2</p>	<p>สามารถนำไปใช้ได้ โดยการปรับการใช้ภาษาในสาระสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ให้กระชับขึ้น เพิ่มเนื้อหาสาระ ท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ และปรับแก้แบบวัดเชิงสถานการณ์ โดยปรับภาษาให้ชัดเจนขึ้น</p>
<p>6. คู่มือการใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม</p>	<p>1. คู่มือมีความชัดเจนองค์ประกอบครบถ้วน</p> <p>2. ควรปรับภาษาให้มีความชัดเจน</p>	<p>สามารถนำไปใช้ได้ ปรับภาษาให้มีความชัดเจน ครบถ้วน</p>

นอกจากการเสนอความคิดตามประเด็นต่าง ๆ ข้างต้น ผู้ทรงคุณวุฒิยังได้แสดงความเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม ไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

“...การศึกษาคติชนโดยใช้วิถีชีวิตของชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ให้นักศึกษาได้สอบถามผู้รู้ในชุมชน ซึ่งดีกว่าการเรียนรู้จากตำรา อีกทั้งยังสอดคล้องกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองด้วย...”

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1

“...การนำแนวคิดชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมาประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการสอนคติชนวิทยา เป็นการสร้างความคิดรอบยอดที่ดีให้แก่นักศึกษา ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสามารถทำให้นักศึกษาเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรม และสามารถทำให้นักศึกษาสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ และต่อยอดเป็นนวัตกรรมได้...”

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2

“...ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอน มีลำดับขั้นตอนชัดเจน ว่าแต่ละขั้นตอน นักศึกษาต้องทำกิจกรรมใดบ้าง มีการเรียงลำดับขั้นจากพื้นฐานไปสู่การทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ต่อเนื่องกัน และลำดับขั้นสอดคล้องกับแนวคิดที่ใช้...”

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3

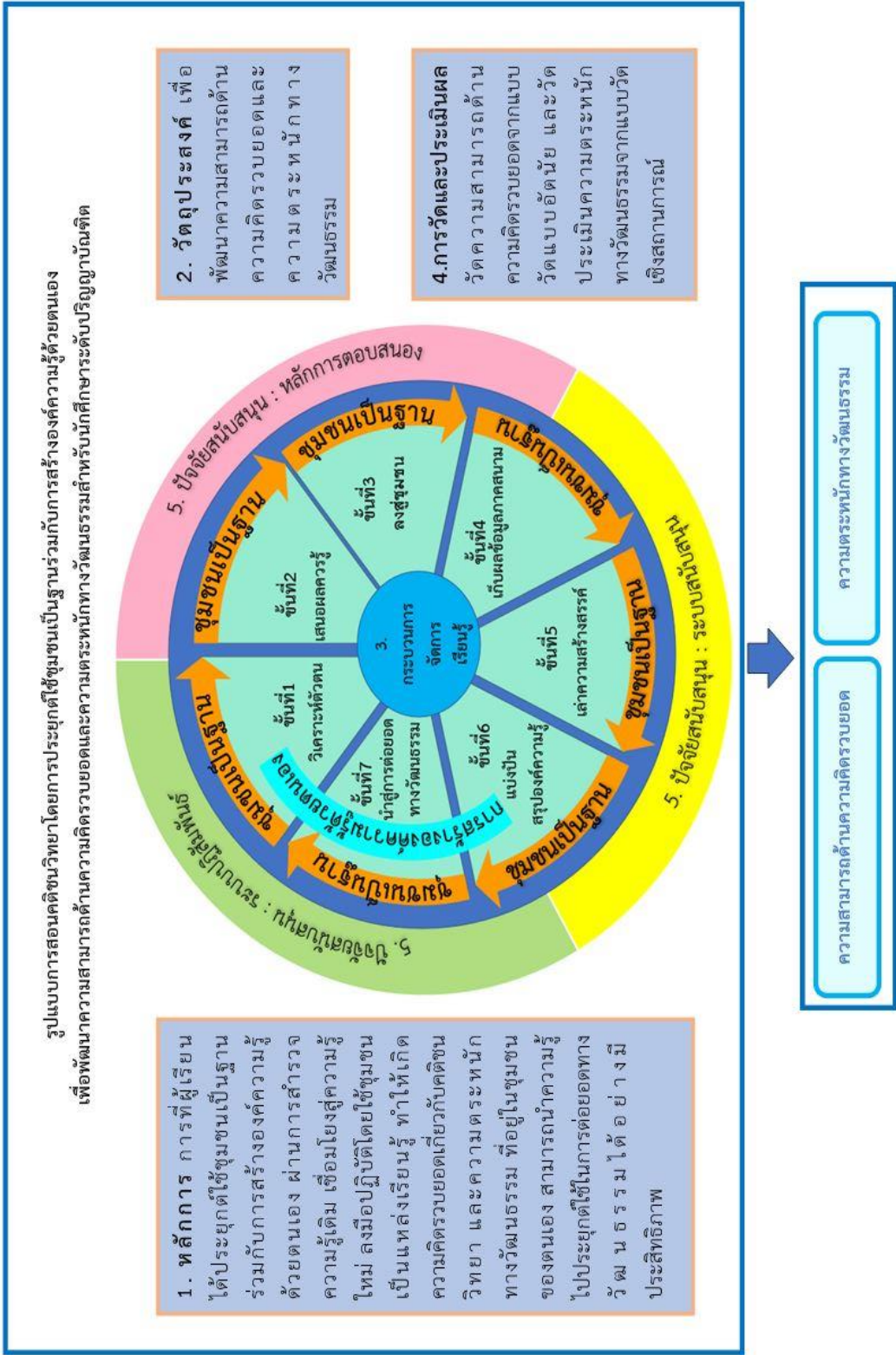
“...รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การทำงานร่วมกัน การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การเรียนรู้สภาพสังคมในรอบด้าน การพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูง นำมาซึ่งการนำองค์ความรู้มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมทางคติชนวิทยาได้...”

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4

“...การใช้ชุมชนเป็นฐาน ทำให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง เป็นการไปศึกษาเรียนรู้จากข้อมูลปฐมภูมิด้วยตนเอง ส่งผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้และรับรู้ข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในชุมชนในสภาพและบรรยากาศตามความเป็นจริง ด้วยการสนทนา ซักถาม ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง จะทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง สรุปลงความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้นักศึกษาเข้าใจและเกิดความรู้สึกซาบซึ้ง ได้มากกว่าการเรียนรู้จากตำรา...”

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5

รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ผลการดำเนินการวิจัยตามขั้นที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน (Development) ทำให้ผู้วิจัยได้เครื่องมือที่มีคุณภาพที่ผ่านการหาคุณภาพจากวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสนทนากลุ่มย่อย การให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน การนำไปลองใช้ จึงได้เครื่องมือต่าง ๆ ได้แก่ รูปแบบการสอนการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ได้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน พร้อมแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้สามารถนำไปใช้จริงในขั้นที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Implementation) ต่อไปได้

3. ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Implementation)

ในขั้นนี้ผู้วิจัยนำรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นและผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไป ใช้จัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิชาเอกภาษาไทย คณะครุศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน ซึ่งกำลังศึกษาภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2566 สำหรับเนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลองเป็นไปตามโครงสร้างรายวิชาคติชนวิทยา Folklore น (ท-ป-อ) 3 (2-2-5) ตามหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ.2562 คณะครุศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2566 ระยะเวลาที่ใช้ทดลองรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม ครั้งนี้ทดลองในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2566 สัปดาห์ที่ 1- สัปดาห์ที่ 6 ใช้เวลาดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง ผลการศึกษามี ดังนี้

3.1 ผลการศึกษาความสามารถของผู้เรียนเมื่อใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

3.1.1 ความสามารถด้านความคิดรวบยอด

ก่อนและหลังใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม มีการวัดความสามารถของนักศึกษา ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงคะแนนความสามารถด้านความคิดรวบยอด ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

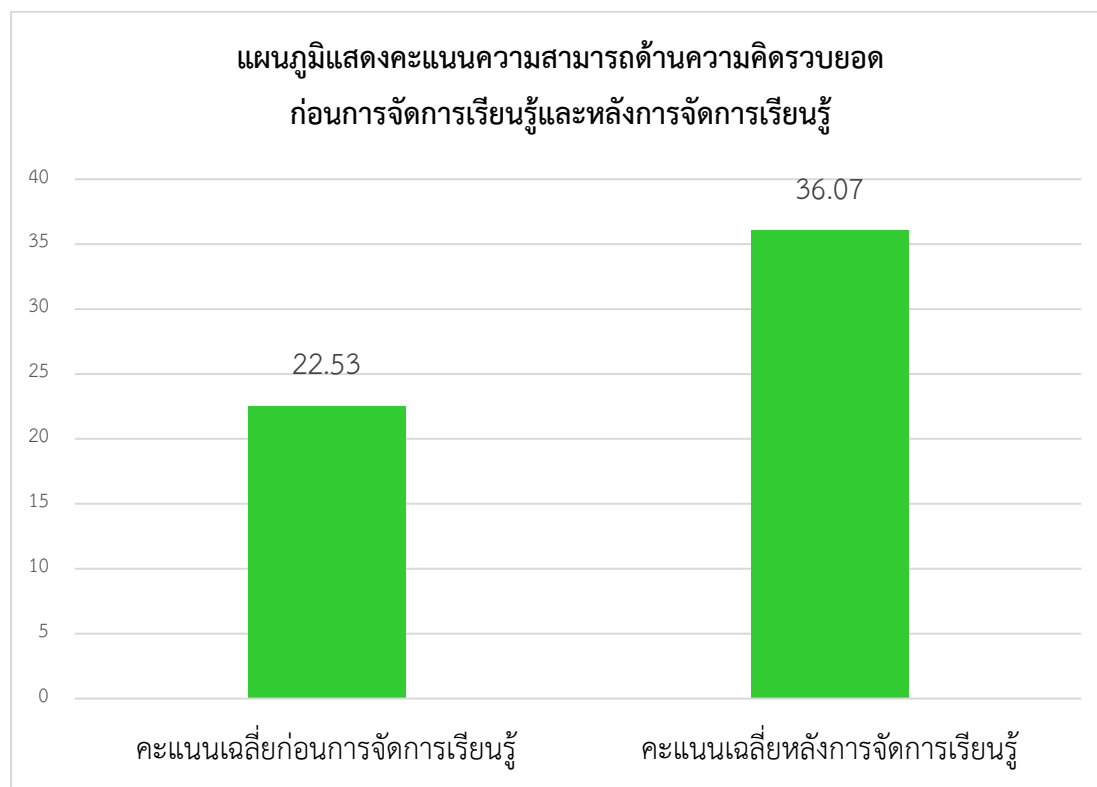
คะแนน ความคิด รวบยอด ทางคติชน วิทยา	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ ความสามารถ	t	df	p
ก่อนเรียน	40	22.53	1.28	ปานกลาง	35.10	29	.00
หลังเรียน	40	36.07	1.82	ดีมาก			

*p-value < .05

จากตารางที่ 11 แสดงคะแนนความสามารถด้านความคิดรวบยอดของผู้เรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ก่อนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย (M) คือ 22.53 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 1.28 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม คะแนนแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดสูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย

(M) คือ 36.07 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 1.82 อยู่ในระดับดีมาก ความสามารถดังกล่าวแสดงได้ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงคะแนนความสามารถด้านความคิดรวบยอด ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีพัฒนาการความสามารถด้านความคิดรวบยอดหลังการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

3.1.2 ความตระหนักทางวัฒนธรรม

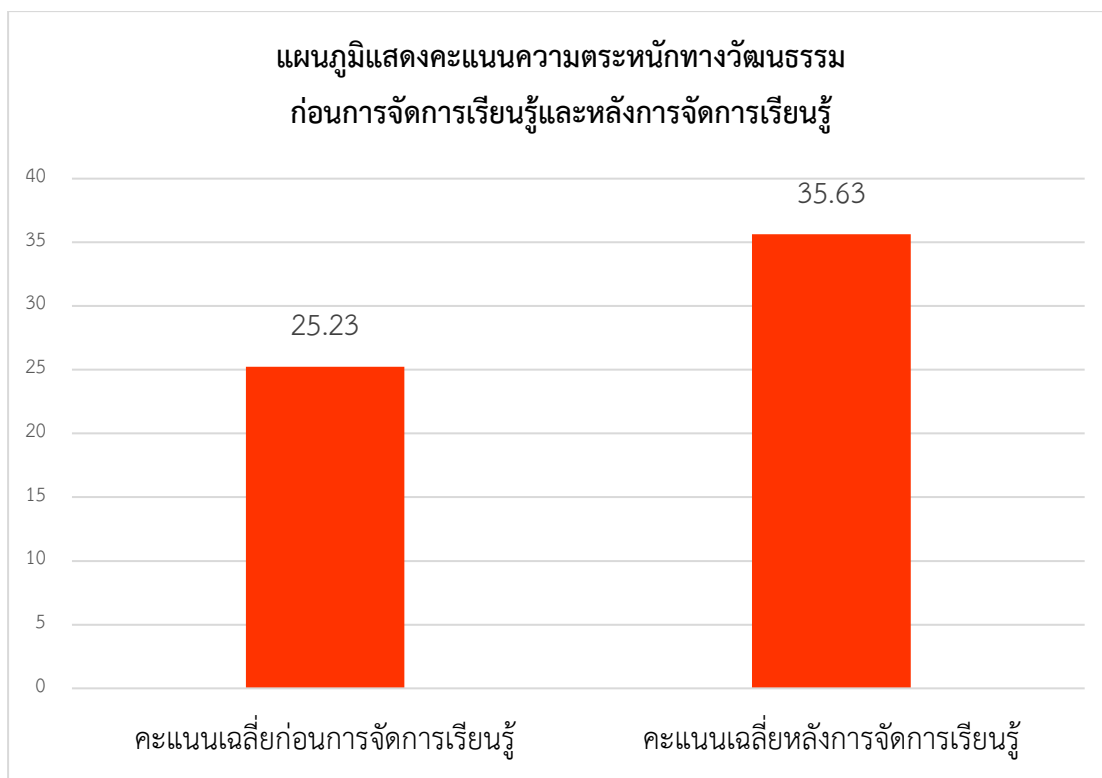
ก่อนและหลังใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม มีการวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษา ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรม ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

คะแนน ความ ตระหนัก ทาง วัฒนธรรม	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย (<i>M</i>)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (<i>SD</i>)	ระดับ ความสามารถ	t	df	p
ก่อนเรียน	40	25.23	1.70	ปานกลาง	22.664	29	.000
หลังเรียน	40	35.63	2.46	ดีมาก			

*p-value < .05

จากตารางที่ 12 แสดงคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรม ของผู้เรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ ก่อนการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย (*M*) คือ 25.23 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) คือ 1.70 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม คะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรมสูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย (*M*) คือ 35.63 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) คือ 2.46 อยู่ในระดับดีมาก ความสามารถดังกล่าวแสดงได้ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรมก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

จากแผนภูมิที่ 2 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาามีพัฒนาการความสามารถด้านความตระหนักทางวัฒนธรรมหลังการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

4. ผลขั้นประเมินผล (Evaluation)

ผู้วิจัยประเมินผลรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยการนำไปขยายผลการศึกษาโดยทดลองซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ซึ่งนำไปขยายผลกับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และได้ผลของการขยายผลดังนี้

4.1 การนำรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตไปขยายผล

ผู้วิจัยนำรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ปรับปรุงแล้ว ไปขยายผลการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 30 คน ที่เรียนรายวิชาคติชนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ได้มาจากการสุ่มแบบ สองขั้นตอน (Two stage random sampling) คือสุ่มภูมิภาค และมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ

เนื้อหาขยายผลในวิชา 2107212 คติชนวิทยา (Folklore) ซึ่งมี คำอธิบายรายวิชา ดังนี้ สืบค้น วิเคราะห์ความหมาย ความเป็นมา ประเภท คุณค่า และบทบาทหน้าที่ของคติชนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคติชนวิทยากับศาสตร์แขนงอื่น ๆ ระเบียบวิธีการศึกษา คติชนวิทยา การจำแนกและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคโนโลยีและ ใช้ทฤษฎีทางคติชนวิทยาในการอภิปรายข้อมูล เน้นการฝึกปฏิบัติภาคสนามและการทำวิจัย นำข้อมูลคติชนวิทยาในท้องถิ่นมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

ระยะเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองจำนวน 6 สัปดาห์

การนำรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตไปขยายผลมีผลการศึกษา ดังนี้

4.1.1 ความสามารถด้านความคิดรวบยอด

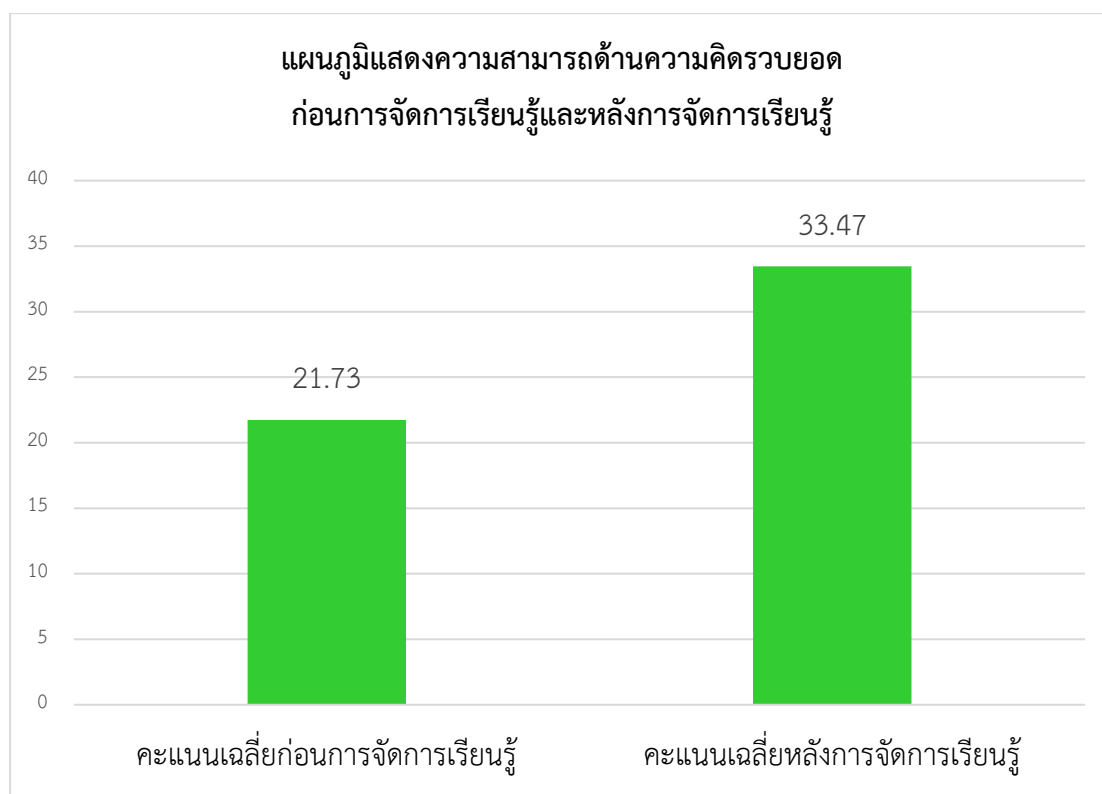
ก่อนและหลังใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม มีการวัดความสามารถของนักศึกษา ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงคะแนนความสามารถด้านความคิดรวบยอด ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

คะแนน ความคิด รวบยอด ทางคติชน วิทยา	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย (<i>M</i>)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (<i>SD</i>)	ระดับ ความสามารถ	t	df	p
ก่อนเรียน	40	21.73	2.82	ปานกลาง	20.469	29	.000
หลังเรียน	40	33.47	2.75	ดีมาก			

*p-value < .05

จากตารางที่ 13 แสดงคะแนนความสามารถด้านความคิดรวบยอดของผู้เรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ก่อนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย (*M*) คือ 21.73 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) คือ 2.82 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม คะแนนความสามารถด้านความคิดรวบยอดสูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย (*M*) คือ 33.47 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) คือ 2.75 อยู่ในระดับดีมาก ความสามารถดังกล่าวแสดงได้ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 แผนภูมิแสดงความสามารถด้านความคิดรวบยอด ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

จากแผนภูมิที่ 3 แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีพัฒนาการความสามารถด้านความคิดรวบยอดหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม

4.1.2 ความสามารถด้านความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม

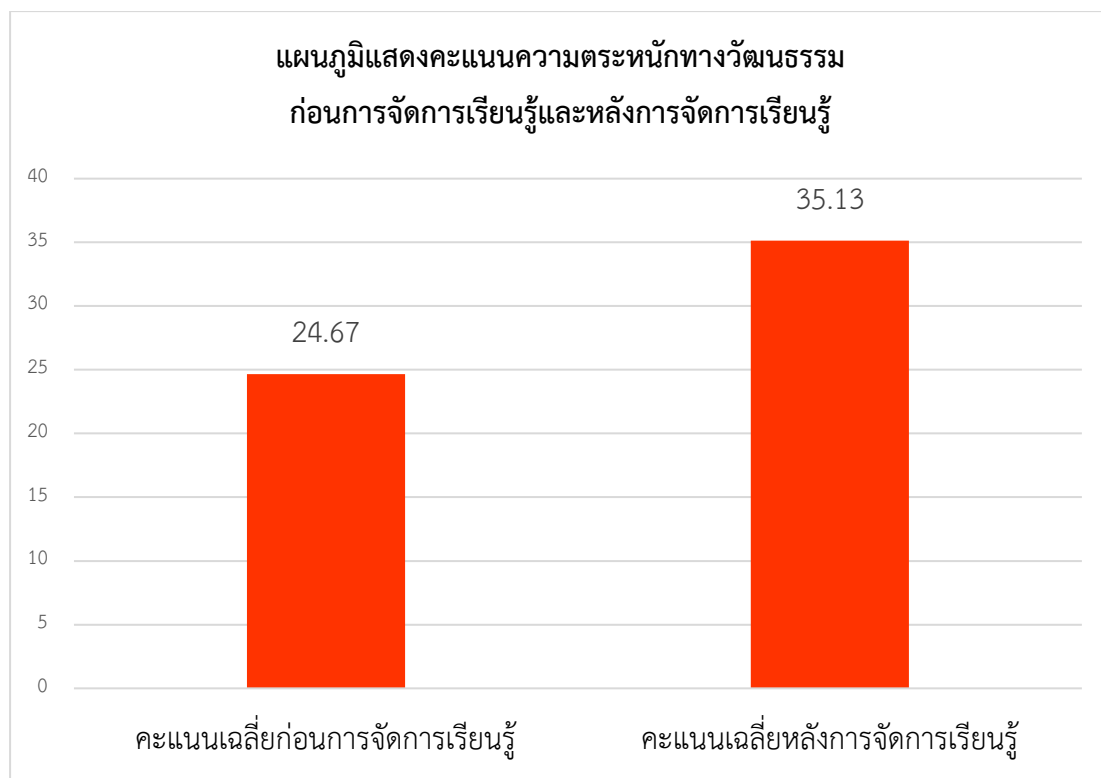
ก่อนและหลังใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม มีการวัดความสามารถของนักศึกษา ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรม ก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนน ความ ตระหนัก ทาง วัฒนธรรม	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย (<i>M</i>)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (<i>SD</i>)	ระดับ ความสามารถ	t	df	p
ก่อนเรียน	40	24.67	2.19	ปานกลาง	36.018	29	.000
หลังเรียน	40	35.13	1.43	ดีมาก			

*p-value < .05

จากตารางที่ 14 แสดงคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรม ของผู้เรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ก่อนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย (*M*) คือ 24.67 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) คือ 2.19 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม คะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรมสูงขึ้นโดยมีค่าเฉลี่ย (*M*) คือ 35.13 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) คือ 1.43 อยู่ในระดับดี ความสามารถดังกล่าวแสดงได้ดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 แผนภูมิแสดงคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรม ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

จากแผนภูมิที่ 4 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีพัฒนาการความสามารถด้านความตระหนักทางวัฒนธรรมหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

จากการนำรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต พบว่า ทั้งนักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มที่นำผลการศึกษาไปขยายผล ต่างมีความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้จริง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 3) ขยายผลการใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยา โดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) เป็นการหาความต้องการจำเป็นและค้นคว้าศึกษาเอกสารต่าง ๆ เพื่อนำองค์ความรู้มาใช้พัฒนารูปแบบการสอน ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development) เป็นการพัฒนารูปแบบการสอน สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ (Implementation) เป็นการนำรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง และขั้นตอนที่ 4 ประเมินผล (Evaluation) เป็นการปรับปรุงการสอนหลังการใช้จริง และนำไปขยายผลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การพัฒนา รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการสอนดังกล่าว ทั้งนี้ร่างรูปแบบการสอนมีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขการนำไปใช้อันประกอบด้วย ระบบสังคม ระบบสนับสนุน และหลักการตอบสนอง และกระบวนการเรียนการสอนซึ่งมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน มีรายละเอียดดังนี้

ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนผ่านการชมวิดิทัศน์ การแลกเปลี่ยนเรื่องราวข้อมูลชุมชนของตนเอง จากนั้นแบ่งกลุ่มที่ตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 เสนอผลความรู้ มีรายละเอียดดังนี้

ครูให้ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยาที่คาดว่าจะมีในชุมชนเป้าหมาย ผ่านกระบวนการกลุ่มโดยการวางแผนการลงพื้นที่ไปสำรวจข้อมูลในชุมชนเป้าหมาย

ขั้นที่ 3 ลงสู่ชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สนใจศึกษา ผ่านกระบวนการลงพื้นที่ภาคสนามพร้อมแบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขั้นที่ 4 เก็บผลข้อมูลสนาม มีรายละเอียดดังนี้

ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนเป้าหมายผ่านกระบวนการลงพื้นที่ภาคสนามพร้อมแบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขั้นที่ 5 เล่าความสร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังนี้

ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลคติชนวิทยาที่ได้จากการเก็บข้อมูลสนามในชุมชนมาออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์

ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ มีรายละเอียดดังนี้

ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยา

ขั้นที่ 7 นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคติชนวิทยา มาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย

จากการพัฒนาครั้งนี้เน้นให้นักศึกษาได้สำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้งการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้พัฒนาความคิดรวบยอดความตระหนักทางวัฒนธรรมรูปแบบการสอนดังกล่าวตรวจสอบโดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญรับรองคุณภาพรูปแบบการสอนในทุกประเด็น

2. การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2.1 ความสามารถด้านความคิดรวบยอดของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย (M) คือ 22.53 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 1.28 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม คะแนนแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดสูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 36.07 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 1.82 อยู่ในระดับดีมาก

2.2 ความตระหนักทางวัฒนธรรมของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ก่อนการจัดการเรียนรู้อีกมีคะแนนเฉลี่ย (M) คือ 25.23 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 1.70 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม คะแนนแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมสูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 35.63 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 2.246 อยู่ในระดับดีมาก

3. การขยายผลการใช้รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ดังนี้

3.1 ความสามารถด้านความคิดรวบยอดของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย (M) คือ 21.73 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 2.82 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม คะแนนแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดสูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 33.47 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 2.75 อยู่ในระดับดีมาก

3.2 ความตระหนักทางวัฒนธรรมของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ก่อนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย (M) คือ 24.67 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 2.19 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม คะแนนแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมสูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย (M) คือ 35.13 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คือ 1.43 อยู่ในระดับดีมาก

จากการนำรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต พบว่า ทั้งนักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มที่นำผลการศึกษาไปขยาย ผลต่างมีความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอด และความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต

รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย ระบบปฏิสัมพันธ์ หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน ผ่านกระบวนการสอนซึ่งมี 7 ขั้นตอน คือ 1. วิเคราะห์ตัวตน 2. เสนอผลควรรู้ 3. ลงสู่ชุมชน 4. เก็บผลข้อมูลสนาม 5. เล่าความสร้างสรรค์ 6. แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ 7. นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม

รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบทำให้การดำเนินการเรียนการสอนมีลำดับขั้นที่ชัดเจน มีองค์ประกอบที่ครบถ้วนสอดคล้องกับ Joyce, Weil and Calhoun (2009:73) นักการศึกษาได้อธิบายการนำเสนอรูปแบบการสอนออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ที่มาซึ่งเป็นส่วนที่ใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ อันเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบ โดยประกอบไปด้วย เป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎีและข้อตกลงพื้นฐาน ที่ใช้รองรับรูปแบบ หลักการและแนวคิดที่สำคัญ อันเป็นของรูปแบบการสอน 2) รูปแบบการสอนเป็นสิ่งที่นำเสนอเป็นเรื่อง ๆ อย่างละเอียด และเน้นให้เห็นถึงปัจจัยที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ (1) กระบวนการเรียนการสอนเป็นการให้รายละเอียดว่ามีกี่ลำดับขั้นตอน โดยเรียงกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ ซึ่งในแต่ละรูปแบบจะมีจำนวนขั้นตอนที่แตกต่างกัน (2) ระบบของปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายให้เห็นถึงบทบาทของผู้สอน ผู้เรียน และความสัมพันธ์ที่มีร่วมกัน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละรูปแบบ (3) หลักการของปฏิริยาตอบสนอง กล่าวถึงวิธีการแสดงออกของครูต่อผู้เรียน เป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างสร้างสรรค์ และ (4) ระบบสนับสนุน เป็นการบอกถึงเงื่อนไขของสิ่งที่จำเป็นต่อการใช้รูปแบบการสอนนั้นให้สัมฤทธิ์ผล 3) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ เพื่อเป็นการอธิบายวิธีการใช้รูปแบบการสอน ใช้เป็นการแนะนำและให้ข้อสังเกตในการนำรูปแบบการสอนนั้นไปใช้ เช่น ความเหมาะสมต่อระดับของผู้เรียน ประเภทของเนื้อหาที่จะจัดการเรียนการสอน และวิธีการจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นต้น 4) ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งผลทางตรงและผลทางอ้อม โดยรูปแบบจะส่งผลให้เกิดผลทางตรงแก่ผู้เรียนเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน

ของผู้สอนที่จัดขึ้นตามขั้นตอน ส่วนผลทางอ้อมที่เกิดขึ้น จะเกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งนับได้ว่าเป็นผลกระทบที่เกิดแฝงกับผลการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานบทความวิชาการของชลธิชา หอมพุ่ม และสมพร ร่วมสุข (2559) ที่ศึกษาการสอนคติชนวิทยากับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนและการเสริมสร้างความภูมิใจในภูมิปัญญาไทยเป็นบทความวิชาการที่นำเสนอผลการสอนคติชนวิทยาที่ได้ให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลสนาม ผลการศึกษา คือการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลสนาม จะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นรากเหง้าของความเป็นไทยไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของชวนพิศ สิริพันธนะ (2557) ที่นำคติชนวิทยาไปใช้ชุมชนเป็นฐานพบว่า เป็นการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คติชนวิทยาระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คติชนวิทยาระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสภาพจริงผ่านการลงพื้นที่ภาคสนาม ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้การบูรณาการคติชนวิทยากับศาสตร์สาขาต่าง ๆ และสะท้อนสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงได้ ถือเป็นการศึกษาที่น่าสนใจ ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการใช้ชุมชนเป็นฐานเพิ่มเติม คือการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ที่คงทนผ่านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นความคิดรวบยอดและเข้าใจความลึกซึ้งของข้อมูลคติชนวิทยาในชุมชนก่อให้เกิดความรู้สึกรักหวงแหนมีความตระหนักทางวัฒนธรรมแก่ผู้เรียน ดังนั้นรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากขั้นเริ่มต้นคือขั้นวิเคราะห์ตัวตนที่ทำให้ผู้เรียน ได้วิเคราะห์ข้อมูลคติชนในชุมชนตนเองหรือชุมชนที่สนใจ เพื่อให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่ดำเนิน ตามขั้นของการใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สู่ขั้นประเมินผลการเรียนรู้เป็นข้อสรุปได้ว่ารูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีรูปแบบที่ชัดเจนและมีความเหมาะสมต่อระดับของผู้เรียน

นอกจากองค์ประกอบหลักแล้วรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นยังมีการระบุถึงปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ระบบปฏิสัมพันธ์ หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน กล่าวคือ ระบบปฏิสัมพันธ์ เป็นการกำหนดบทบาทของผู้เรียนและผู้สอนในรูปแบบการสอน โดยผู้สอนมีหน้าที่ในการเป็นผู้ให้คำแนะนำและผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเก็บข้อมูลชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนคิดวางแผนและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ และช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ต่อมาคือหลักการตอบสนอง คือ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย มีการให้กำลังใจในการเรียนรู้ และระบบสนับสนุนใช้การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยผู้เรียนเป็นผู้สรุปความรู้ด้วยตนเอง การสอนด้วยการใช้ชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองนี้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวของตนเอง ได้เกิดกระบวนการสร้างองค์ความรู้และกระบวนการคิดอยู่เสมอ เกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

ได้ฝึกทักษะทางสังคมและทักษะในศตวรรษที่ 21 และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถนำความรู้มาต่อยอดและสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ ซึ่งผลการพัฒนารูปแบบการสอนดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการของ Owens and Wang (1996: 2) ที่อธิบายถึงความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐานว่าคือกลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าตนเองต้องการเรียนรู้เรื่องอะไรโดยใช้การจัดการเรียนรู้ผ่านชุมชน ซึ่งชุมชนถือเป็นสถานที่เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เปิดโลกกว้างให้ผู้เรียนถือเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ทั้งทางด้านวิชาการ การพัฒนาตนเอง การเข้าสังคมส่วนรวม การทำงาน เกิดความเข้าใจในอาชีพ เห็นคุณค่าของชุมชนผ่านการใช้แหล่งประโยชน์ของชุมชน และ Melaville et al. (2015: 36-45) ที่อธิบายความหมายของการใช้ชุมชนเป็นฐานผ่านกระบวนการเรียนรู้ 6 ลักษณะคือ 1) การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงวิชาการเพื่อชุมชน 2) มอบความรู้ ผ่านประสบการณ์เพื่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ 3) การเรียนรู้ผ่านบริบทชุมชนและโรงเรียน 4) ลงพื้นที่สร้างความสนใจในการใ้รู้ 5) สร้างประสบการณ์ให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม 6) เรียนรู้ร่วมกับผู้มีประสบการณ์ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริรักษา สุนทรวิสัย และ ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ (2564: 29) ที่ได้กล่าวถึงผลของการจัดการเรียนรู้โดยการใช้ชุมชนเป็นฐานไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐานเป็นการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางด้านความคิดอยู่เสมอ โดยการนำเทคนิคการเรียนการสอนในรูปแบบการลงชุมชนเพื่อสัมผัสสิ่งแวดล้อมและให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้นอีกทั้งยังส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอีกด้วย และสอดคล้องกับผลการศึกษาของปานพระจันทร์จันทร์พรหม, นพพร แหยมแสง และวรรณุช แหยมแสง (2567:) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองว่า เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ และการทดลองเพื่อทำให้ผู้เรียนได้ตั้งข้อสังเกต ข้อคาดการณ์ จนนำไปถึงข้อสรุป ทฤษฎี บทนิยามและองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนได้สร้างขึ้นเอง

ฉะนั้น แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น เป็นรูปแบบการสอนที่มีองค์ประกอบครบถ้วนชัดเจน และรูปแบบการสอนดังกล่าวยัง ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของคติชนวิทยามากขึ้น เกิดความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม เกิดความคิดรวบยอดทางวัฒนธรรม และยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการวางแผนและแก้ปัญหาในการทำงาน รู้จักการทำงานร่วมกัน เกิดการพัฒนาทักษะที่จำเป็น

2. อภิปรายผลการพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอด

รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถด้านความคิดรวบยอดได้จริงดังปรากฏในผลการนำรูปแบบการสอนไปใช้และนำไปขยายผล เนื่องจากรูปแบบการสอนนี้พัฒนาขึ้นด้วยแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการสร้างและพัฒนาความคิด โดยให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงความรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการสังเกตและศึกษาค้นคว้าในชุมชนที่ตนเองสนใจ จนสร้างสรรค์เกิดเป็นความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเอง ดังที่ Novak and Gowin (1984: 11) นักการศึกษาได้ให้ความหมายของความคิดรวบยอดไว้ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกรอบความคิด หรือกระบวนการทางสมองของมนุษย์ในการจัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติภายนอก ประโยชน์ใช้สอยหรือคุณสมบัติภายในที่สามารถตระหนักรู้ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562: 1) อธิบายถึงความสามารถในการคิดรวบยอดว่า เป็นความคิดรวบยอดที่ชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้เรียนจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ จนทำให้ได้แนวคิด (Idea) ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งแนวคิดของนวัตกรรมใด ๆ ต้องมีความคิดรวบยอดต่าง ๆ มาสนับสนุน เพื่อให้แนวคิดนั้นสามารถนำไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมได้จริง เมื่อประยุกต์แนวคิดดังกล่าวมาสู่การสอนจึงทำให้พัฒนาความคิดรวบยอดของผู้เรียนได้ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่พัฒนาความคิดรวบยอดของผู้เรียนของ กรรณิการ์ ทองรักษ์ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดรวบยอดโดยอิงแนวคิดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านสื่อกลางสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบเป็นขั้นตอนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง และ ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการคิดรวบยอด หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพัฒนาหลักสูตร หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้จากที่ผู้วิจัยได้ทำการทดลองพบว่า คะแนนความสามารถด้านความคิดรวบยอด หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก ด้วยเพราะก่อนเรียนผู้เรียนไม่มีองค์ความรู้ เรื่องคติชนวิทยา ผวนกับไม่ได้ศึกษาข้อมูลในชุมชนมาก่อนจึงทำให้เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ ในรูปแบบการสอนนี้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ โดยผ่านกระบวนการเชื่อมโยง

องค์ความรู้เดิมของตนเอง อีกทั้งได้ลงมือปฏิบัติด้วยการลงพื้นที่ภาคสนาม สืบหาข้อมูล เก็บข้อมูล ผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างแท้จริง จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด ดังผลการทดสอบหลังเรียนที่มีค่าคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนมาก ด้วยเพราะเกิดจากการประยุกต์ใช้ ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคตินิเวศวิทยาทำให้ผู้เรียนสามารถสรุปความรู้ที่ชัดเจนจนสามารถเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ ทำให้ได้แนวคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ผ่านการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดด้านคตินิเวศวิทยาโดยการสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง จากการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ จนผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดและนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้

3. อภิปรายผลการพัฒนาด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม

รูปแบบการสอนคตินิเวศวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความตระหนักทางวัฒนธรรมได้จริงดังปรากฏในผลการนำรูปแบบการสอนไปใช้และนำไปขยายผล เนื่องจากรูปแบบการสอนนี้พัฒนาขึ้นด้วยแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียน เรียนรู้เนื้อหาความรู้และทักษะอย่างหลากหลาย เช่น การคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การวางแผน ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม เจตคติที่พึงประสงค์ และตระหนักในความรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังแนวคิดของ Kristen Nugent (2015:17) ได้อธิบายความตระหนักทางวัฒนธรรมไว้ว่า ผู้คนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันสามารถเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรม ได้โดยการมีทัศนคติหรือความรู้สึกที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของกลุ่มคนยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยสามารถเข้าใจและมีจุดยืนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ ผ่านการร่วมมือและมีทัศนคติที่เข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่าย สามารถชื่นชมและเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรมเหล่านั้นได้ อีกทั้งยังพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความเชื่อ และไม่ยึดติดกับบรรทัดฐานของตน สามารถร่วมงานและทำงานร่วมกับวัฒนธรรมอื่น ด้วยการทำงานผ่านมุมมองของวัฒนธรรมนั้นไม่ได้มองผ่านวัฒนธรรมของตนแต่เพียงอย่างเดียว และ Campinha-Bacote (1999:203) ได้ให้ความหมายของความตระหนักทางวัฒนธรรมว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบความรู้คิดและตระหนักในตนเองถึงความสำคัญของการให้คุณค่าต่อความเชื่อ วิถีชีวิต พฤติกรรม และการสำรวจตัวเองเชิงลึก (In-depth exploration) ในด้านภูมิหลัง วัฒนธรรม และวิชาชีพของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการหลักที่จะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนเองเมื่อประยุกต์แนวคิดดังกล่าวมาสู่การสอนจึงทำให้พัฒนาความตระหนักทาง

วัฒนธรรมของผู้เรียนได้ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่พัฒนาความตระหนักในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังเช่น การศึกษาของ ปองเอก เพ็งลุน (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาความตระหนักในวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศผ่านการใช้รูปแบบการสอนวรรณคดี ผลการศึกษารูปแบบการสอนวรรณคดีส่งเสริมการตระหนักวัฒนธรรมที่แตกต่างและเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีของนักศึกษาต่อวัฒนธรรมที่เหมือนกันและแตกต่างกันในประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน เช่นเดียวกันกับกิจกรรมของรูปแบบการสอนวรรณคดีในแต่ละบทเรียนสามารถส่งเสริมการอภิปรายกลุ่มและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรมและแนวความคิดนำคติชนวิทยาไปต่อยอด

ทั้งนี้ผลการทดลองพบว่าคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้ของความตระหนักทางวัฒนธรรมมีค่าคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนมาก เพราะผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดความเข้าใจและวางแผนข้อมูลที่เป็นคติชนวิทยามากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมาสอนคติชนวิทยานั้น สามารถช่วยส่งเสริมและพัฒนาความคิดรวบยอดทางวัฒนธรรมและความตระหนักทางวัฒนธรรมได้ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดและสร้างนวัตกรรมในการต่อยอดและเผยแพร่คติชนวิทยาให้เป็นที่รู้จักและคงอยู่คู่ชุมชนต่อไปอีกด้วย วิธีสอนดังกล่าวเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ วางแผน และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นในการใช้ชีวิต

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผลรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต เป็นรูปแบบการสอนที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมได้จริง ซึ่งความสามารถทั้ง 2 ประการนี้ เป็นความสามารถที่ควรฝึกให้ผู้เรียน เพราะเป็นความสามารถที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคมและการทำงาน ความคิดรวบยอดที่ชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้เรียนจะช่วยทำให้สามารถเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่นๆ จนทำให้ได้แนวคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และสามารถนำไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมได้จริง และความตระหนักทางวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตระหนัก เข้าใจ และยอมรับความแตกต่างที่หลากหลายของผู้คน ชุมชน และสังคม และวัฒนธรรม ทำให้สามารถตอบสนองต่อการทำงาน และพัฒนาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้การสร้างความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมจึงเป็นการเตรียมพร้อม เพื่อเผชิญหน้ากับการทำงานและการอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาของคติชนวิทยาเพื่อบูรณาการความรู้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนได้ เช่น หากผู้เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาอาจใช้สื่อที่เป็นนิทาน ปริศนาคำทาย สำนวนสุภาษิตท้องถิ่น เพื่อให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาของเรื่องได้ง่าย

2. ควรมีการติดต่อผู้นำชุมชน และติดต่อปราชญ์ชาวบ้านให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูล จะทำให้ได้รับข้อมูลและการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ชัดเจน ครอบคลุมมากขึ้นแก่ผู้เรียน

3. ผู้สอนที่จะจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องการเข้าถึงชุมชน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลในชุมชน อาจจะต้องทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้นำชุมชน หรือติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในชุมชนให้เข้าใจถึงจุดประสงค์ของการลงพื้นที่ของผู้เรียน

4. ผู้สอนควรมีช่องทางติดต่อสื่อสารกับผู้เรียนขณะลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อติดตามวิธีการดำเนินการ รับทราบข้อมูล และเฝ้าระวังความปลอดภัยขณะลงพื้นที่เก็บข้อมูล เช่น สร้างกลุ่มสนทนาในสื่อออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนส่งข่าวสารในทุกช่วงการดำเนินการ

5. ผู้สอนควรกระตุ้นการลงพื้นที่ภาคสนามของผู้เรียน ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทของพื้นที่ หรือชุมชนที่ไปสำรวจ ด้วยการอธิบายถึงจรรยาบรรณของการลงพื้นที่ และให้ผู้เรียนเตรียมอุปกรณ์เพื่อ จดบันทึกข้อมูล ถ่ายภาพขณะดำเนินการอัดคลิปวิดีโอ ฯลฯ เพื่อจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

1. การวิจัยการประยุกต์ใช้การใช้ชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในการสอนรายวิชาอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคติชนวิทยา เพราะชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนคิดเป็นระบบ มีเหตุผล ฉะนั้น หากมีการประยุกต์ไปสู่รายวิชาอื่นย่อมทำให้ผู้เรียนมีความคิดที่เป็นระบบ และมีเหตุผล เกิดความรู้ที่คงทน และนำความรู้นั้นไปต่อยอดได้

2. การวิจัยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านอื่น ๆ ให้ผู้เรียน เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงนวัตกรรม หรือการคิดเชิงระบบ เป็นต้น

3. การวิจัยที่พัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนเป็นระบบ สามารถนำไปส่งเสริมผู้เรียนได้กับทุกรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนตกลึกความรู้ต่อยอดอย่างมีหลักการและนำไปปรับประยุกต์ได้

4. การวิจัยที่พัฒนาความตระหนักทางวัฒนธรรมจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ซึ่งและห่วงแหนต่อบริบทสังคม หรือพลวัตมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- Alsbury T. L., Kobashigawa S., Ewart M., (2020). "Community-based learning and student outcomes." In Kimonen E., Nevalainen R. (Eds.), **Toward community-based learning** (pp.124–145). Koninklijke Brill NV. https://doi.org/10.1163/9789004424494_003.
- Anderson, T. P. (1997). "Using Models of Instruction." In **Instructional Development Paradigms**, 521-522 Edited by C. R. Dills and A. J. Romiszowski. Englewood Cliffs,NJ.: Educational Technology Publications.
- Arend, R. I. (1997). **Classroom instruction and management**. Boston: McGraw-Hill.
- Bada S.O., O. S. (2015). "Constructivism learning theory: A paradigm for teaching and learning." **Journal of Research & Method in Education**, 5 (6) (2015): 66-70.
- Baker, L. D. (1994). "Assessing and describing sixth- grade student use of Number sense to demonstrate an understanding of Mathematics concepts." **Master' s Thesis, Auburn university Bloom**.
- Baltes, B., Hernandez D., & Collins C., (2015). "Increasing Cultural Awareness Through a CulturalAwareness Program." **Journal of EducationalResearch and Practice**, 5 (1).
- Bedri, Z., de Frein, R. and Dowling, G., (2017). **Community-based learning : A primer. Irish Journal of Academic Practice**, 6(1), Retrieved on February 15, 2022, from <https://arrow.dit.ie/ijap/vol6/iss1/5>.
- Benjamin, S. (1917). **Taxonomy of Education Objective : Handbook I : Cognitive Domain**. New York : David MoKey Company Inc.
- Bortolin, K. (2003). "Community-based learning in teacher education: Toward a situated understanding of ESL learners."
- Burchum, J. R. (2002). "Cultural competence: An evolutionary perspective." **Nursing Forum** 37 (4). 5 - 15.
- Byram, M. (2012). "Language awareness and (critical) cultural awareness – relationships,

- comparisons and contrasts." **Language Awareness**, 21 (1-2), 5-13.
- Campinha-Bacote. (1999). "A Model and instrument for addressing cultural competence in health care." **Journal of Nursing Education**, 38(5); 203-206.
- Carlisle, S. K., Gourd, K., Rajkhan, S., & Nitta, K. (2017). "Assessing the impact of community-based learning on students: The community-based learning impact scale (CBLIS)." **Journal of Service-Learning in Higher Education**, 6: 4-21.
- Cartwright, D., & Zander, A. (1968). **Group dynamics: research and theory**. New York: Harper & Row.
- Chang, W.-W. (2007). "The negative can be positive for cultural competence." **Human Resource Development International**, 10 (2): 225-237.
- Dikul, J., & Kiting, R. (2019). "The Use of Folklore as Educational Entertainment Materials." **The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention**, 6(6): 5521–5523.
- Duffy and Cunningham. (1996). **Self-instruction in language learning**. Cambridge: Cambridge University Press. Flippo, E.B. **Management: A Behavioral Approach**. New York: Allyn and Bacon. Gunter M.A.
- Ellisafny, C. A. P., Asmarani, R., & Hardiyanto. (2019). "Learning Folklore Using English Language Teaching (ELT) Materials for Students." **Journal of Cultural, Literacy, and Linguistics Studies**, 3(1), 13–17.
- Estes T.H. and Schwab J.H. (1990). **Instruction: A Models Approach**. Boston: Allyn and Bacon.
- Hart, A., Toma, M., Issa, F. and Ciottone, G.R. (2019). "Absence of cultural awareness training in international non-governmental organizations." **Prehospital and Disaster Medicine**, 34(5): 486-488.
- Hooper, P. K. (1990). **Teacher as facilitators, computer as learning tools in constructionist learning**. Paper presented at the meeting of Education Research Association (ERA)(April 16).
- Humpherys, S. L., & Babb, J. (2020). "Using Folklore, Fables, and Storytelling as a

- Pedagogical Tool in Assessment Exams." **Information Systems Education Journal**, 18(5): 34–53.
- Joyce, B., & Weil, M., (1996). **Models of teaching** (2nd ed.). New Delhi: Prentice–Hall.
- Joyce, B., and Weil, M, and Calhoun, E. (1986). 8th ed. New York: Courtesy of Reece Galleries,Inc, 2009. King, I.M. **Curriculum and Instruction in Nursing: Concepts and Process**. Connecticut: Appleton-Crofts.
- Kemp J.E., Morrison G.R. and Ross S.M. (1998). **Designing Effective Instruction**. 2nd ed. Columbus: Mervill.
- Kibler, R. J. (1974). "Behavioral Objectives and Instructional Process." In **Selected Reading for the Introduction to the Teaching Profession**. Edited by Milton Muse.
- Kolb, D. A. (1984). **Experiential learning**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Kristen Nugent. (2015). "Critical cultural awareness in the foreign language classroom." University of Nebraska – Lincoln.
- Krysan, et a.. (1990). "Identifying Successful Families: An Overview of Constructs and Selected Measures." **PUBLICATION DATE** (May 9).
- Kusmana, S., Wilsa, J., Fitriawati, I., & Muthmainnah, F. (2020). "Development of Folklore Teaching Materials Based on Local Wisdom as Character Education." **International Journal of Secondary Education**, 8(3): 103.
- Lawson-Davenport, M. L. (2014). **EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURAL AWARENESS AND MULTICULTURAL SELF-EFFICACY IN COMMUNITY COLLEGE INSTRUCTORS**. (UMI No. 3629100) [Doctoral dissertation, Regent University]. ProQuest Dissertations and Theses database.
- Lee, K. (2002). "Effective teaching in the information era: Fostering an ICT-based integrated learning environment in schools." **Asian Pacific Journal of Teacher Education and Development**, 5(1): 21-45.
- Li, Ying. (2005). **The Effects of the Bilingual Strategy Preview-View-Review- on the Comprehension of Science Concepts by Deaf ASL/ English and Hearing Mexican American Spanish/ English Bilingual Students** (Online). <http://proquest>.

umi.com, July 5, 2022.

Lu, Mei-hui. (2002). **Changes in the Concept of Reading in English and in the Use of Reading Strategies Among ESL Learners Identified Before and After ESL Reading Instruction** (Online). [http:// proquest.umi.com](http://proquest.umi.com), July 5, 2022.

Maria Krysan. (1990). **Identifying successful Families: An Overview of constructs and Selected Measures**. U.S.A.: Department of Health and Human Services.

Melaville, A., Berg, A. C., & Blank, M. J. (2015). **Community-based learning : Engaging students for success and citizenship. Partnership/Community. Paper 4 0**. Retrieved on June 1 5 , 2018 , from <http://digitalcommons.unomaha.edu/slcepartnerships/40>.

Menon, P. R. (2021). "Experiential learning: Folklore as a learning experience." **International Journal of English Learning & Teaching Skills**, 3(2): 1963-1975.

Mizuko. (2006). "Community participation in educational reform: A jamaican experience masters abstracts international." **Dissertation Abstracts Item**, 168-A.

Moore, K. D. (2009). **Effective instructional strategies: from theory to practice**. (2nd ed). London: SAGE Publications. Inc.

Murnikov, V., & Kask, K. (2021). **Recall accuracy in children: Age versus conceptual thinking**. *Frontiers in Psychology*, 12, Article 686904.

Novak, J.D.and D.B.Gowin. (1984). **Learning How to Learn**. London: Cambridge University Press.

Ongon S., Wongchantra P., Bunnaen W. (2021). "The effect of integrated instructional activities of environmental education by using community-based learning and active learning." **Journal of Curriculum and Teaching**. 2021, 10(2), 42-57.

Owens, T. R., & Wang, C,. (1996). "Community-Based Learning : A Foundation for Meaningful Educational Reform." **University of Nebraska Omaha**.

Pande M., Bharathi S. V. (2020). **Theoretical foundations of design thinking – A constructivism learning approach to design thinking**. *Thinking Skills and Creativity*. 36, Article 100637.

- Piaget, J. (1972). "Intellectual evolution from adolescence to adulthood." **Human Development**, 15(1), 1–12. <https://doi.org/10.1159/000271225>.
- Rogers, C. R. (1956). "Clientcentered theory." **Journal of Counseling Psychology**, 3(2).
- Saylor, J. G., Alexander, W. M. and Lewis, A. J., (1981). Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Tinkler, A., Tinkler, Barri, Gerstl-Pepin, Cynthia; Mugisha, and Vincent M., (2015). **The Promise of a Community-Based, Participatory Approach to Service-Learning in Teacher.**
- Von Glasersfeld, E. (1991). **Radical Constructivism in Mathematics Education.** The Netherlands: Netherlands: Kluneeer Acamemi.
- Vygotsky, L. S. (1997). **Education psychology.** Florida: CRC Press LLC.
- กรรณิการ์ ทองรัชช์. (2564). "การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดรวบยอดโดยอิงแนวคิดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านสื่อกลางสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา." **วารสารการบริหารนิติบุคคลพลวัตกรรมท้องถิ่น**. ปีที่ 7, ฉบับที่ 7. (กรกฎาคม 2564) : 99-110.
- กฤษดา ปั่นเอี่ยม. (2561). "ผลของการสร้างบรรทัดฐานทางการศึกษาในระบบโรงเรียนผ่านเรื่องเล่าของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา." **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์. (2565). "การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19." **วารสารวิจัยศรีล้านช้าง**. ปีที่ 2, ฉบับที่ 6 (กรกฎาคม – กันยายน 2565): 47-55.
- กาญจนา ไชยพันธุ์. (2549). **กระบวนการกลุ่ม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). **รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา**. กรุงเทพฯ: มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค.
- กุลลาบ มัลลิกะมาส. (2518). **คติชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์สำราษณ์.
- กุลลาบ มัลลิกะมาส. (2537). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. (2557). **การจัดการความรู้ (KM) เทคนิคการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ (Community Base**

Learning : CBL). ภาพสินธุ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏภาพสินธุ์.

ชนาธิป พรกุล. (2552). การออกแบบการสอน การบูรณาการการอ่านการคิดวิเคราะห์ และการเขียน.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2554). การสอนกระบวนการคิดทฤษฎีและการนำไปใช้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วีพรีนท์จำกัด.

ชลดา ศรารัตต์. (2561). "การศึกษาความคิดรวบยอดในวิชาวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 1 โรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ" มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2564). "การพัฒนาแนวทางการสอนคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการบูรณาการสร้างสรรค์การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการใช้เรื่องเล่าทางคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21." ทุนอุดหนุนวิจัยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรปี พ.ศ. 2564.

ชลธิชา หอมฟุ้งและ สมพร ร่วมสุข. (2559). "การสอนคณิตศาสตร์กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนและการเสริมสร้างความภูมิใจในภูมิปัญญาไทย." วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. ปีที่ 9, ฉบับที่ 2 (เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2559): 1549-1563.

ชลภัทร์ อินทวารี. (2558). "การศึกษาผลการเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ชวนพิศ สิริพันธ์นะ. (2557). "การพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับอุดมศึกษา." วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ญาณินี ไพทยวัฒน์ และศุภณัฐ พานา. (2565). "การศึกษาและการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการตระหนักถึงคุณค่าเกี่ยวกับเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายโดยใช้การเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน." วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ปีที่ 14, ฉบับที่ 1 (2022): (มกราคม-มิถุนายน 2565): 213-226.

ทัศนีย์ ทองไชย. (2556). "การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับ

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา." วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทีศนา แคมมณี. (2546). **วิธีสอนสำหรับครุมืออาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพสุดา จิวตระกูล. (2557). "การนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการดำรงอยู่ของเครือข่ายอาหารปลอดภัย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนัญญา บุชบก. (2556). "ความตระหนักต่ออันตรายจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ ประเภทซากโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นาคยา ปิรันธนานนท์. (2542). **การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept learning)**. กรุงเทพมหานคร: แม็ค จำกัด.
- บรรพต พิจิตรกำเนิดและคณะ. (2563). "การจัดการเรียนรู้ด้วยการวิจัยและชุมชนเป็นฐานเพื่อความตระหนักถึงการวิจัยรับใช้สังคมในระดับอุดมศึกษา Research and Community-Based Learning for Social Service Research Awareness in Higher Education." **วารสาร มทร.อีสานฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** ปีที่ 7, ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) : 42-54.
- บุญชม ศรีสะอาดและ บุญส่ง นิลแก้ว. (2535). "การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง." **วารสารการวัดผลการศึกษา มศว มหาสารคาม**. 3(1): 22-25 กรกฎาคม 2535.
- บุญสืบ โสโสม. (2553). **การเรียนรู้แบบใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้**. นนทบุรี: โครงการสวัสดิการวิชาการสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- บุปผชาติ ทัพหิกรณ์. (2551). **การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: NECTEC (โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ).
- ประวีณา นิลนวล. (2541). "ผลของการใช้รูปแบบการสอนตามกรอบแนวคิดผู้เรียนสร้างความรู้เองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1." วิทยานิพนธ์

มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประหยัด มะโนพะเส้า. (2556). "กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้แบบเครือข่ายเพื่อเพิ่มศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยอบแห้ง จังหวัดลำพูน." **วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ 5 (3)**.
- ปรีดา หนูชู. (2562). "การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อสร้างเสริมการคิดวิเคราะห์และการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น." วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปองเอก เพ็งลุน. (2563). "การพัฒนาความตระหนักรู้ในวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศผ่านการใช้รูปแบบการสอนวรรณคดี." วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ปณิตตา ไชโย และณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ. (2566). "การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมื่อนาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ." **วารสารปัญญา**. ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 (มกราคม -เมษายน 2566): 37-48.
- ปานพระจันทร์ จันทร์พรหม. (2567). "การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม)." **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์**. ปีที่ 10, ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2567): 352-367.
- ปิยะดา จุลวรรณ. (2553). "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพตามแนวคิดการศึกษาแบบเพื่อใช้พื้นที่เป็นฐาน และแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพขับรถแท็กซี่ในกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุสิต บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะบุตร ถิ่นถา. (2564). "การพัฒนาความคิดรวบยอดด้านประวัติศาสตร์สากลและความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้อินโฟกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย The Conceptual Development on Universal History and Creative Thinking by Using Infographics of High School Students." **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** ปีที่ 12, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม): 2 - 18.
- พัชรिता จันทะกรณ์. (2564). "การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาไทยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนสะกดคำและการอ่าน โดยใช้สมองเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 Development of Thai Language Teaching Styles to Promote Writing, Spelling and

- Reading Abilities Using the Brain as a Base for Grade 1 Students." **วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น** ปีที่ 7, ฉบับที่ 6 (มิถุนายน): 229 - 242.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2555). **สอนเขียนแผนบูรณาการบนฐานเด็กเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แพรวไหม คำดวง. (2562). "การสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยศิลปากร." **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- มณฑล จันทร์แจ่มใส. (2558). "โครงการถอดชุดประสบการณ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษา การบูรณาการการจัดการเรียนรู้วิชาออกแบบสถาปัตยกรรมกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย(โครงการบ้านมั่นคง ชุมชนพระราม 9 บ่อ 3)." **วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร** ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2558: 143-156.
- มาริษา สาข่องและคณะ. (2564). "การพัฒนาความคิดรวบยอดและการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบมโนทัศน์ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก DEVELOPMENT OF CONCEPTUAL AND LOGICAL THINKING IN KINDERGARTEN 3 STUDENTS USING CONCEPTUAL LEARNING MANAGEMENT TOGETHER WITH GRAPHIC DIAGRAM TECHNIQUE." **วารสารสังคมศาสตร์วิจัย** ปีที่ 12, ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน): 149 – 168.
- มาลินี จุฑารพ. (2537). **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์สุทธิ.
- มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ. (2544). **การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**. เชียงใหม่: สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- เรวดี จันทเปรมจิตต์. (2557). "การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้สูงอายุที่ยังคุณประโยชน์." **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ ภาควิชา นโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- เรวดี จันทร์รัศมีโชติ. (2558). "การพัฒนารูปแบบการสอนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการประยุกต์ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม สู่การเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย." **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัฒน และสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**.
- วรรณรัตน์ ศรีกนก และคณะ. (2561). "การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐาน Learning

- by Using Concept Based Instruction.” วารสารพยาบาลทหารบก วิทยาลัยพยาบาล
กองทัพบก ปีที่ 19 ฉบับที่ 3, (กันยายน-ธันวาคม), 10-17.
- วัชรพล วิบูลยศริน. (2557). **นวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอนภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วาสนา อุทัยแสง. (2559). "การตระหนักรู้การบริหารความเสี่ยงและการนำการบริหารความเสี่ยงไป
ปฏิบัติของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม." วิทยานิพนธ์กองแผนงาน มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). **การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด**. กรุงเทพฯ:
ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- ศตวรรษ มะละแหม่ม สำราญ กำจัดภัย และอุษา ปราบหงส์. (2563). "การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อ
เสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สังคม และการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี." *ปรัชญาดุขฎฐิ สาขาวิชา วิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร*.
- ศรินดา จามรมาน. (2556). "ได้ศึกษารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์บน
เครือข่ายด้วยกระบวนการสืบสอบเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน
ของนักศึกษาปริญญาตรี." *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุขฎฐิบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและการ
สื่อสารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 23-32.
- ศรียรรณ ฉัตรสุริยวงศ์. (2557). "กระบวนการที่ศึนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริม
ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน
ระดับประถมศึกษา." *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ศิริณา สุนทรวิสัย และปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์. (2564). "การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็น
ฐาน เรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3." **วารสารครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีที่ 18, ฉบับที่ 3 : กันยายน – ธันวาคม 2564**.
- ศิริพร ณ ถกลาง. (2557). **ทฤษฎีคติชนวิทยาวิถีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกุลการ สังข์ทอง. (2562). "การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย."

วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนภาษาไทย) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สนธยา พลศรี. (2550). **การเรียนรู้แบบเครือข่ายในงานพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สายใจ คุณบัวลา. (2558). "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคอมพิวเตอร์แอนิเมชันเบื้องต้นและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพิมพ์ลักษณ์.

สีลาภรณ์ นาคทรพร. (2543). **การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สุคนธ์ สีนธพานนท์ และคณะ. (2545). **การจัดกระบวนการเรียนรู้: เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

สุมณฑา พรหมบุญและอรพรรณ พรสีมา. (2549). **การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุมาลีชัยเจริญ. (2557). **การออกแบบการสอน หลักการ ทฤษฎี สู่การปฏิบัติ**. ขอนแก่น:คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2545). **21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

เสรี พงศ์พิศ. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนายั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยาการพิมพ์.

อนุสรณ์ จันทร์ประทักษ์. (2560). "วิจัยการศึกษากระบวนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และคุณลักษณะความเป็นครู โดยผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2547). **การสอนแบบเน้นการวิจัยโดยใช้สัญญาแห่งการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย ดุลยเกษม. (2547). *ยุทธศาสตร์สังคมไทยในการสร้างวิถีแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.

อรุพร ศิริวิเชียรภรณ์. (2561). "ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักทางวัฒนธรรมของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน." *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ ศิลปะ*, 11(1): 1207-1215.

เอกพงษ์ ณ เชียงใหม่. (2552). "ผลการใช้กระบวนการกลุ่มต่อความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมของผู้ดูแล ผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ณ หน่วยบริการปฐมภูมิห้วยแหวน จังหวัดลำพูน." *วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลสภาพปัญหาด้านคตินวิทยาและการสอนคตินวิทยา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สีบพงศ์ ธรรมชาติ
 ข้าราชการบำนาญ
 อดีต ผอ.สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประหยัด เกษม
 ข้าราชการบำนาญ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สร้อยสุดา ไชยเหล็ก
 อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
4. ดร.พัชรี สุเมโธกุล
 อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
5. อาจารย์ณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์
 อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รายนามผู้เชี่ยวชาญสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion: FGD) และตรวจเครื่องมือวิจัย

1.รองศาสตราจารย์สมพร ร่วมสุข

ข้าราชการบำนาญ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2.รองศาสตราจารย์กัญญรัตน์ เวชศาสตร์

ข้าราชการบำนาญ

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สง่า วงศ์ไชย

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

4.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวรี ญาณปริชาเศรษฐ์

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

5.รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพัทธ์ ใจเอือกเย็น

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือวิจัย

คุณภาพเครื่องมือวิจัย

ตารางที่ 15 ตารางแสดงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา

รายการตรวจสอบ	การประเมิน		
	(M)	(SD)	ความหมาย
1. ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
3. การใช้ภาษาสื่อความชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 16 ตารางแสดงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ผู้สอนคติชนวิทยา

รายการตรวจสอบ	การประเมิน		
	(M)	(SD)	ความหมาย
1. ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
3. การใช้ภาษาสื่อความชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 17 ตารางแสดงคุณภาพแบบสอบถามนักศึกษาที่เคยเรียนวิชาคติชนวิทยา

รายการตรวจสอบ	การประเมิน		
	(M)	(SD)	ความหมาย
1. ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
3. การใช้ภาษาสื่อความชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 18 ตารางแสดงคุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสาร

รายการตรวจสอบ	การประเมิน		
	(M)	(SD)	ความหมาย
1. ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
3. การใช้ภาษาสื่อความชัดเจน	4.60	0.55	มากที่สุด

ตารางที่ 19 ตารางแสดงคุณภาพประเด็นการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion: FGD)

รายการตรวจสอบ	การประเมิน		
	(M)	(SD)	ความหมาย
1. ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด
3. การใช้ภาษาสื่อความชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 20 ตารางแสดงคุณภาพแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด

รายการตรวจสอบ	การประเมิน		
	(M)	(SD)	ความหมาย
1. การใช้ภาษาในข้อคำถาม มีความชัดเจนครอบคลุม นิยามศัพท์ ความสามารถด้านความคิดรวบยอด	4.40	0.55	มาก
2. ข้อคำถามมีรายละเอียด ครอบคลุมความสามารถด้าน ความคิด รวบยอด	4.60	0.55	มากที่สุด
3. ประเด็นของข้อคำถามมีรายละเอียด ครอบคลุม ความสามารถ ด้านความคิดรวบยอด	4.60	0.55	มากที่สุด
4. เรื่องสั้นทางคติชนสามารถนำมาเป็นบทอ่านเพื่อ ทดสอบแบบ วัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดได้	4.60	0.55	มากที่สุด
5. เนื้อหาช่วยส่งเสริมความเข้าใจเรื่องขอบเขตของข้อมูล ทางคติ ชนวิทยาได้	4.40	0.55	มาก

ตารางที่ 21 ตารางแสดงคุณภาพแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม

รายการตรวจสอบ	การประเมิน		
	(M)	(SD)	ความหมาย
1. การใช้ภาษาในข้อคำถาม มีความชัดเจนครอบคลุม นิยามศัพท์ความตระหนักทางวัฒนธรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
2. ข้อคำถามมีรายละเอียด ครอบคลุมความตระหนัก ทางวัฒนธรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
3. ประเด็นของข้อคำถามมีรายละเอียด ครอบคลุม ความตระหนักทางวัฒนธรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
4. ประเด็นข้อคำถามมีความชัดเจนครอบคลุมความ ตระหนักทางวัฒนธรรม	4.40	0.55	มาก
5. ประเด็นข้อคำถามและคำตอบช่วยส่งเสริมความเข้าใจ ความตระหนักทางวัฒนธรรม	4.40	0.55	มาก

คะแนนความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม
กลุ่มนักศึกษาที่เคยเรียนวิชาคติชนวิทยามาแล้ว (ค่า r และ ค่า p)

ตารางที่ 22 คะแนนด้านความคิดรวบยอดกลุ่มนักศึกษาที่เคยเรียนวิชาคติชนวิทยามาแล้ว

ข้อที่	จำนวน ผู้ตอบถูกใน กลุ่มสูง (H)	จำนวน ผู้ตอบถูกใน กลุ่มต่ำ(L)	จำนวน ผู้ตอบถูก	ความยาก (p)	อำนาจ จำแนก (r)	สรุปผล
1.	9	7	16	0.78	0.45	ใช้ได้
2.	10	6	16	0.71	0.33	ใช้ได้
3.	9	7	16	0.75	0.5	ใช้ได้
4.	10	8	18	0.63	0.35	ใช้ได้
5.	10	5	15	0.29	0.18	ใช้ไม่ได้
6.	10	5	15	0.47	0.14	ใช้ไม่ได้
7.	10	4	14	0.46	0.15	ใช้ไม่ได้
8.	10	4	14	0.40	0.12	ใช้ไม่ได้

ตารางที่ 23 คะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรมกลุ่มนักศึกษาที่เคยเรียนวิชาคติชนวิทยามาแล้ว

ข้อที่	จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มสูง (H)	จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มต่ำ(L)	จำนวนผู้ตอบถูก	ความยาก (p)	อำนาจจำแนก (r)	สรุปผล
1.	8	2	10	0.5	0.51	ใช้ได้
2.	7	3	10	0.5	0.40	ใช้ได้
3.	9	3	12	0.6	0.54	ใช้ได้
4.	6	3	9	0.45	0.41	ใช้ได้
5.	8	10	18	0.9	0.27	ใช้ไม่ได้
6.	9	9	18	0.9	0.20	ใช้ไม่ได้
7.	1	1	2	0.1	0.05	ใช้ไม่ได้
8.	1	0	1	0.05	0.12	ใช้ไม่ได้
9.	7	5	12	0.6	0.28	ใช้ได้
10.	8	4	12	0.6	0.37	ใช้ได้
11.	6	2	8	0.4	0.25	ใช้ได้
12.	8	2	10	0.5	0.26	ใช้ได้
13.	7	1	8	0.4	0.33	ใช้ได้
14.	7	3	10	0.5	0.23	ใช้ได้
15.	10	8	18	0.9	0.23	ใช้ไม่ได้

คะแนนความคิดรวบยอดและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (ก่อนเรียน-หลังเรียน)

ตารางที่ 24 คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	ความคิดรวบยอด		ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม	
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	21	34	24	35
2	21	27	24	38
3	24	33	27	37
4	23	35	25	36
5	21	32	23	33
6	23	35	25	36
7	21	36	23	33
8	23	37	25	35
9	25	33	28	39
10	21	34	25	27
11	24	35	27	34
12	21	35	23	33
13	21	33	23	36
14	23	38	26	38
15	24	36	27	39
16	23	37	26	35
17	23	36	26	35
18	24	37	27	34
19	24	38	27	38
20	21	39	24	37
21	23	38	25	37
22	23	36	26	35
23	21	39	24	36
24	23	37	26	37
25	21	36	21	36
26	23	38	25	38
27	23	36	26	38
28	24	36	28	36
29	21	38	24	32
30	23	35	27	36

ตารางที่ 25 คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนกลุ่มขยายผล

ลำดับที่	ความคิดรวบยอด		ความตระหนักทางวัฒนธรรม	
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	19	29	22	34
2	24	29	23	33
3	20	30	25	36
4	25	31	22	33
5	17	30	23	36
6	21	39	28	38
7	21	31	22	34
8	26	33	27	36
9	21	31	23	34
10	18	30	23	34
11	18	31	28	39
12	26	32	23	34
13	16	31	27	36
14	21	36	25	35
15	19	34	23	35
16	21	35	27	36
17	21	35	27	35
18	22	36	20	34
19	21	34	22	34
20	23	33	27	35
21	24	37	28	35
22	26	37	25	36
23	25	34	24	34
24	21	36	26	35
25	25	37	24	35
26	22	37	24	34
27	26	35	27	36
28	22	35	24	34
29	19	33	26	36
30	22	33	25	38

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา

จุดประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการนำข้อมูลด้านคติชนวิทยาและวัฒนธรรมท้องถิ่นไปปรับใช้ในการเรียนการสอน

คำชี้แจง ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยาท่านละประมาณ 15 นาที ตามประเด็นด้านล่าง ทั้งนี้หากท่านไม่สะดวกในการให้สัมภาษณ์ ท่านสามารถเขียนตอบในแบบสัมภาษณ์กลับมาให้ผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้แนบของติดแสตมป์ในการส่งกลับมายังผู้วิจัย หรือสามารถตอบกลับโดยอีเมลที่ผู้วิจัย คือ vorakorn_tha@nstru.ac.th

หัวข้อ	รายละเอียด
ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา	
รหัสที่ 1	
ประสบการณ์ในด้านคติชนวิทยา และวัฒนธรรมท้องถิ่น (ระบุจำนวนปี)	
ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์	
1. จากประสบการณ์ด้านคติชนวิทยา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ท่านคิดว่าองค์ความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปเป็นองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและนำไปต่อยอดได้หรือไม่อย่างไร	
2. จากองค์ความรู้ดังกล่าว ท่านคิดว่ามีวิธีการใดบ้างที่จะสามารถช่วยให้นักศึกษาเข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างบรรลุเป้าหมาย	
3. ท่านคิดว่าความรู้ทางด้านคติชนวิทยา และวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความจำเป็นต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนหรือไม่ เพราะเหตุใด	

แบบสัมภาษณ์ผู้สอนคหิตชนวิทยา

จุดประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาคหิตชนวิทยา

คำชี้แจง ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนท่านละประมาณ 15 นาที ตามประเด็นด้านล่าง ทั้งนี้หากท่านไม่สะดวกในการให้สัมภาษณ์ ท่านสามารถเขียนตอบในแบบสัมภาษณ์กลับมาให้ผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้แนบซองติดแสตมป์ในการส่งกลับมายังผู้วิจัย หรือสามารถตอบกลับโดยอีเมลที่ผู้วิจัย คือ vorakorn_tha@nstru.ac.th

หัวข้อ	รายละเอียด
ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้สอนคหิตชนวิทยา	
รหัสที่ 1	
ประสบการณ์ในการสอนคหิตชนวิทยา (ระบุจำนวนปี)	
ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์	
1. จากการสอนวิชาคหิตชนวิทยาท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและนำไปต่อยอดได้คืออะไร	
2. จากสภาพปัญหาดังกล่าว ท่านคิดว่ามีวิธีการใดบ้างที่จะสามารถช่วยให้การเรียนการสอนแก้ไขวิชาคหิตชนวิทยาบรรลุเป้าหมาย	
3. ท่านคิดว่าวิชาคหิตชนวิทยามีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนหรือไม่ เพราะเหตุใด	

แบบวิเคราะห์เอกสาร

จุดประสงค์

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการรูปแบบการสอนคดี
ชนวิทยา

หัวข้อ	รายละเอียด
ชื่อหนังสือ	
ชื่อผู้แต่ง	
รายละเอียดการพิมพ์	
สรุปสาระสำคัญ	
แนวทางการนำไปใช้พัฒนารูปแบบการสอนคดีชนวิทยา	

รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นนั้นหาคุณภาพโดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion: FGD) เพื่อรับรองรูปแบบการสอนและคู่มือการใช้รูปแบบการสอน ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion: FGD)มีดังนี้

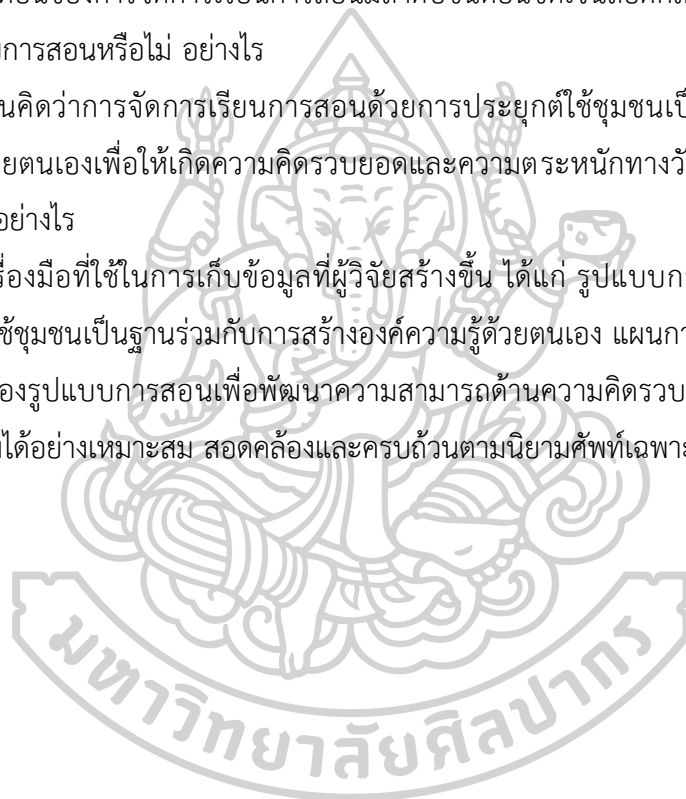
1. การนำแนวคิดชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมาประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการสอนคติชนวิทยาเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม มีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร

2. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนมีความชัดเจน เหมาะสม หรือไม่อย่างไร

3. ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนมีลำดับขั้นตอนชัดเจนสอดคล้องกับแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนหรือไม่ อย่างไร

4. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมมีประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือไม่อย่างไร

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามขั้นตอนของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องและครบถ้วนตามนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ อย่างไร

แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 1

เครื่องมือชุดที่ 1 ร่างรูปแบบการสอนและข้อคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย ประเด็นในการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อรับรองรูปแบบการสอนคตชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอด และความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตก่อนนำไปทดลอง

ประเด็นสนทนา	ข้อเสนอแนะ
1. การนำแนวคิดชุมชนเป็นฐานและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมาประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการสอนคตชนวิทยาเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม มีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร	
2. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอน มีความชัดเจน เหมาะสม หรือไม่อย่างไร	
3. ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนมีลำดับขั้นตอนชัดเจนสอดคล้องกับแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนหรือไม่ อย่างไร	
4. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมมีประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร	
5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ รูปแบบการสอนคตชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามขั้นตอนของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องและครบถ้วนตามนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ อย่างไร	

แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 2

เครื่องมือในชุดที่ 2 เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลในขั้นพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) อันประกอบด้วย

- 2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา
- 2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้สอนคติชนวิทยา
- 2.3 แบบสอบถามนักศึกษาที่เคยเรียนวิชาคติชนวิทยา
- 2.4 แบบวิเคราะห์เอกสาร

คำชี้แจง ขอความกรุณาท่านประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ โดยให้คะแนน 5 ระดับ คะแนน โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนรายข้อ ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา

รายการตรวจสอบ	ความสอดคล้อง				
	5	4	3	2	1
1. ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
2. ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์					
3. การใช้ภาษาสื่อความชัดเจน					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้สอนคหิตชนวิทยา

รายการตรวจสอบ	ความสอดคล้อง				
	5	4	3	2	1
1. ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
2. ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์					
3. การใช้ภาษาสื่อความชัดเจน					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 แบบสอบถามนักศึกษาที่เคยเรียนวิชาคหิตชนวิทยา

รายการตรวจสอบ	ความสอดคล้อง				
	5	4	3	2	1
1. ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
2. ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์					
3. การใช้ภาษาสื่อความชัดเจน					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 แบบวิเคราะห์เอกสาร

รายการตรวจสอบ	ความสอดคล้อง				
	5	4	3	2	1
1. ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
2. ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์					
3. การใช้ภาษาสื่อความชัดเจน					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(.....)

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยชุดที่ 3

เครื่องมือชุดที่ 3 คือ ประกอบด้วย

1. แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด
2. แบบแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม

คำชี้แจง ขอความกรุณาท่านประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ โดยให้คะแนน 5 ระดับ คะแนน โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนรายข้อ ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือที่ 1 แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด

รายการตรวจสอบ	ความสอดคล้อง				
	5	4	3	2	1
1. การใช้ภาษาในข้อคำถาม มีความชัดเจนครอบคลุมนิยามศัพท์ความสามารถด้านความคิดรวบยอด					
2. ข้อคำถามมีรายละเอียด ครอบคลุมความสามารถด้านความคิดรวบยอด					
3. ประเด็นของข้อคำถามมีรายละเอียด ครอบคลุมความสามารถด้านความคิดรวบยอด					
4. เรื่องสั้นทางคติชนสามารถนำมาเป็นบทอ่านเพื่อทดสอบแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดได้					
5. เนื้อหาช่วยส่งเสริมความเข้าใจเรื่องขอบเขตของข้อมูลทางคติชนวิทยาได้					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

เครื่องมือที่ 2 แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม

รายการตรวจสอบ	ความสอดคล้อง				
	5	4	3	2	1
1. การใช้ภาษาในข้อคำถาม มีความชัดเจนครอบคลุมนิยามศัพท์ความตระหนักทางวัฒนธรรม					
2. ข้อคำถามมีรายละเอียด ครอบคลุมความตระหนักทางวัฒนธรรม					
3. ประเด็นของข้อคำถามมีรายละเอียด ครอบคลุมความตระหนักทางวัฒนธรรม					
4. ประเด็นข้อคำถามมีความชัดเจนครอบคลุมความตระหนักทางวัฒนธรรม					
5. ประเด็นข้อคำถามและคำตอบช่วยส่งเสริมความเข้าใจความตระหนักทางวัฒนธรรม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
(.....)

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

**รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน
ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอด
และความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต**

1. หลักการ

การเรียนการสอนคติชนวิทยามีความจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากข้อมูลทางคติชนวิทยาสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ พิธีกรรม อันเป็นแบบแผนที่เอื้อให้มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติและสังคม เป็นกรอบการดำรงชีวิตที่ผู้คนเชื่อว่าถูกต้องและดีงามซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน หรือกลุ่มคน ดังที่ ชลธิชา หอมฟุ้ง (2564:1) ได้กล่าวถึงคติชนวิทยาว่า

การศึกษาคติชนวิทยาไม่ใช่การศึกษาข้อมูลของชาวบ้าน หรือ
ชาวชนบทแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการศึกษาความคิดความ
เชื่อ วิถีชีวิตของกลุ่มคนกลุ่มใดก็ได้ในสังคมที่มีลักษณะร่วมกัน
อย่างน้อยหนึ่งลักษณะ

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าคติชนวิทยา เป็นสิ่งที่ช่วยเป็นกรอบในการดำรงชีวิตที่เชื่อว่าถูกต้องและดีงามซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงมาตรฐานความประพฤติของสังคม นอกจากกรอบประเพณีที่ช่วยกำหนดพฤติกรรม ยังมีข้อมูลคติชนวิทยาทางวาทกรรมที่อยู่ในรูปแบบของ สำนวน สุภาษิต คำพังเพย เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเครื่องเตือนสติ ให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม การกล่อมเกล่าให้รู้จักการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง รู้จักศีลธรรม การรู้จักคุณบิดามารดาผ่านคติชนวิทยาประเภทเพลงกล่อมเด็ก การฝึกฝนให้คนในสังคมรู้จักสังเกต มีปฏิภาณไหวพริบผ่านคติชนวิทยาประเภทปริศนาคำทายการสร้าง ความสนุกสนานผ่อนคลายจิตใจจากความเหน็ดเหนื่อย ผ่านคติชนวิทยาประเภทเพลงพื้นบ้าน การละเล่น การเล่านิทานต่าง ๆ สิ่ง que เห็นชัดคือคติชนวิทยาเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับจิตใจ วิถีชีวิต วัฒนธรรมที่ปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ สังคมที่ต้องสืบต่อกันมาจึงเห็นได้ว่าคติชนวิทยาให้คุณค่าในหลายด้านด้วยเหตุนี้เองจึงต้องมีการสอนคติชนวิทยาให้แก่ชนรุ่นหลังในปัจจุบัน

ข้อมูลทางคติชนส่วนใหญ่จะได้มาจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล การลงชุมชน เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคน ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นหลังหลายชั่วอายุคน การเรียนการสอนคติชนวิทยาจึงจำเป็นต้องอาศัยชุมชนเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาและสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานคือความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนและบุคคล สนธยา พลศรี (2550:207) กล่าวว่า “การเชื่อมโยงกันสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบทั้งระหว่างบุคคล กลุ่ม และเครือข่าย สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งสิ้น ความสัมพันธ์นี้อาจเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ โดยมีจุดมุ่งหมายชัดเจนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการลง

มือปฏิบัติร่วมกันรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงถือเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการด้านเนื้อหาให้มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชุมชนโดยเน้นการลงมือปฏิบัติให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงภายในชุมชน ซึ่งอยู่ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครูผู้สอน และกลุ่มชุมชน” ซึ่งสอดคล้องกับ มณฑล จันทน์แจ่มใส (2558: 143) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้การใช้ชุมชนเป็นฐานเกิดผล คือ “การมีเครือข่ายทางการศึกษา (Partnership) กระบวนการร่วมมือระหว่างเครือข่าย (Procession) และการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับชุมชน (Public Participation)” การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ลงมือศึกษาความรู้จากการลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูลจากชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมระหว่างครู นักศึกษา และชุมชน โดยการเน้นให้นักศึกษาสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ได้สำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้งการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ นักศึกษาได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรคผลงานอื่น ซึ่งครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือ สร้างแรงจูงใจและนักศึกษามีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้ เพื่อเข้าสู่การจัดการเรียนรู้คือการสะท้อนคิด และคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งจะทำให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตระหนักถึงความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

ในการเรียนรู้คิดขียนวิทยานอกจากจำเป็นต้องใช้การเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐานแล้วนั้น การที่ นักศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ สำรวจและเก็บข้อมูล ไปรวบรวมเป็นฐานความรู้ และนำไป ประยุกต์ใช้ได้ นั้น นักศึกษา จะต้องมีความรู้ความเข้าใจข้อมูล โดยการนำมาวิเคราะห์แยกแยะ ประเภทของข้อมูลและสังเคราะห์อย่างถูกต้องจนนักศึกษาเกิดองค์ความรู้ ที่เป็นประโยชน์ต่อการ นำไปใช้ในการต่อยอดในทางวัฒนธรรมได้ ซึ่งกระบวนการคิดที่สำคัญและพัฒนานักศึกษาได้ดี คือ กระบวนการคิดรวบยอด ถือเป็น การคิดการแยกแยะข้อมูล เพื่อหาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ ของข้อมูลให้ได้ การหาองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย โดยอาศัยกระบวนการทางความคิด กระบวนการที่จะช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาความคิดรวบยอดได้นั้น วรรณรัตน์ ศรีกนก และคณะ (2561: 11) ได้กล่าวว่า ความคิดรวบยอดมีรูปแบบ คือ สมอของผู้เรียนมีความเป็นระบบ สามารถจัด จำแนกข้อมูลให้เป็นระเบียบ เพื่อสามารถเพิ่มความรู้หรือข้อมูลใหม่ สมอจะสั่งการและสามารถ จำแนกหมวดหมู่ข้อมูล เชื่อมโยงความสัมพันธ์ได้ เกิดเป็นความคิดรวบยอดที่สามารถต่อยอดความรู้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2562: 1) อธิบายถึง ความสามารถในการคิดรวบยอด เป็นความคิดรวบยอดที่ชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้เรียนจะช่วย ทำให้สามารถเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ จนทำให้ได้แนวคิด (Idea) ในการสร้างสรรค์ นวัตกรรม ซึ่งแนวคิดของนวัตกรรมใด ๆ ต้องมีความคิดรวบยอดต่าง ๆ มาสนับสนุน เพื่อให้แนวคิด นั้นสามารถนำไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมได้จริง

กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับกระบวนการสร้างความคิดรวบยอด จึงเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เกิดสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง โดยนอกจากจะช่วยให้นักศึกษาได้ศึกษาความรู้ และลงมือปฏิบัติจริงด้วยการลงพื้นที่ออกสำรวจ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน และนำข้อมูลมาศึกษา วิเคราะห์ จัดประเภท สังเคราะห์คุณค่าของข้อมูล จนเกิดกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองแล้ว ยังได้สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือการพัฒนาพื้นฐานทางด้านจิตใจ (จิตพิสัย) เป็นพฤติกรรมซึ่งจะเกี่ยวกับค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ และคุณธรรมให้เกิดขึ้นผ่านความรู้สึกห่วงหาพันทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของตน อีกทั้งยังตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนของตนเองและชุมชนอื่น อันเนื่องมาจากการได้ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลทางคณิตศาสตร์ที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ นำไปสู่การแสดงออกเป็นพฤติกรรมในการเคารพและรู้คุณค่าในวัฒนธรรม ยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของผู้อื่น ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่นได้ซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 World Economic Forum (2015:3) ได้กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ว่าปัจจุบันโลกพัฒนาอย่างรวดเร็วโดยมีเทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง ผู้เรียนมีความเท่าทันเทคโนโลยี แต่นอกเหนือจากความทันสมัยเท่าทันเทคโนโลยีแล้วผู้เรียนควรมีทักษะความเชี่ยวชาญสำคัญคือ 1) ทักษะจำเป็นต่อการดำรงชีวิต (Foundational Literacies) ความฉลาดรู้ (Literacy) การคำนวณ (Numeracy) ทักษะการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Literacy) ความรอบรู้เชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ความรู้ในเรื่องการเงิน (Financial Literacy) และทักษะการเข้าใจ การวิเคราะห์ เห็นคุณค่าและประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวัฒนธรรมและสังคม (Cultural & Civic Literacy)²) ทักษะและพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการทำงานของบุคคล (Competencies) เป็นสมรรถนะเกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์ การมีทักษะในการแก้ไขปัญหา (Critical Thinking) ทักษะการสร้างวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creativity) ทักษะการสื่อสาร (Communication) และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) และ 3) การจัดการตัวเองกับสภาพสังคม (Character Qualities) มีทักษะการแสวงหาความรู้ ใฝ่รู้ พยายามหาความรู้ใหม่ (Curiosity) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) มีความเพียรพยายามด้วยใจรักเพื่อให้ถึงเป้าหมาย (Persistence/Grit) มีความสามารถในการปรับตัวและความยืดหยุ่น (Adaptability) มีความเป็นภาวะผู้นำ (Leadership) และมีความตระหนักถึงสังคมและวัฒนธรรม (Social & Cultural Awareness) กล่าวได้ว่าความตระหนักทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness) เป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทำให้นักศึกษาที่เติบโตในยุคที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่มีช่องว่างในการเติบโต เกิดการเรียนรู้สิ่งรอบตัวอย่างสมบูรณ์ มองเห็นคุณค่า เกิดความฉลาดรู้ และเข้าใจการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมพร้อมกับการสืบสานและต่อยอดต่อไป

การพัฒนาารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จึงเป็นรูปแบบการสอนที่จะช่วยพัฒนานักศึกษาให้มีความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในคติชนวิทยาที่อยู่ในชุมชนของตนเองสามารถนำความรู้ทางคติชนวิทยาไปประยุกต์ใช้ในการต่อยอดในทางวัฒนธรรมได้อีกด้วย

2. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาารูปแบบการสอน

การพัฒนาารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จนนำมาสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่ง หลักการ แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

- 1.แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน
2. แนวคิดเกี่ยวกับคติชนวิทยา
- 3.แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
- 4.แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 5.แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถด้านความคิดรวบยอด
- 6.แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรม

1.แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน

รูปแบบการสอน หมายถึง กระบวนการวางแผนการเรียนการสอนอย่างมีระบบของผู้สอน โดยผู้สอนมีการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนการสอนรู้สื่อการเรียนรู้อีกกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมถึงการประเมินผล เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนักการศึกษาได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนไว้ เช่น Saylor and others (1981) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ว่าประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และการประเมินผล สอดคล้องกับ Kemp, Morrison and Ross(1998: 4-5) อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ได้แก่ การอธิบายสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการวัดและประเมินผล ในส่วนของ Arend (1997: 6-8) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบการสอนที่แตกต่างออกไปจากที่กล่าวมาข้างต้น โดยระบุว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสอน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการสอน และการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Gunter , Estes and Schwab (1990: 67-68) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบ ของรูปแบบการสอนไว้ 4 ประการ ได้แก่

1) หลักการซึ่งกำหนดโดยผู้พัฒนารูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการสอน 4) การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของ Kibler, R. J. (1974) ได้อธิบายว่า รูปแบบการเรียนการสอนควรมีองค์ประกอบ 1) จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนการสอน 2) การวัดพฤติกรรมพื้นฐาน 3) การจัดกระบวนการเรียนการสอน 4) การประเมินผลรวม และ Moore, K.D. (2009: 29-30) ได้อธิบายถึง องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนว่า ประกอบด้วย การวินิจฉัยสถานการณ์การเรียนรู้อุปสรรคปัญหา การวางแผนหลักสูตรการวางแผนการสอน การชี้แนะกิจกรรมการเรียนรู้ (การจัดกิจกรรมและกระบวนการตามแผนที่วางไว้) การประเมินผลการเรียนรู้การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และการติดตามผล และทีศนา แคมมณี (2560: 222) อธิบายถึง องค์ประกอบของรูปแบบการสอนว่าประกอบด้วย ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบการสอน มีการบรรยายและอธิบายสภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับแนวทางที่ยึดถือ อีกทั้งมีการจัดการระบบเพื่อจัดการองค์ประกอบและความสัมพันธ์ให้สามารถนำผู้เรียนไปถึงเป้าหมายของกระบวนการได้ และมีการอธิบายเกี่ยววิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จากการศึกษา รูปแบบการสอนข้างต้นผู้วิจัยนำมาปรับใช้ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล ทั้งนี้การนำเสนอรูปแบบการสอนเป็นการอธิบายถึงรูปแบบกระบวนการในการจัดการเรียนที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายถึงที่มาของรูปแบบการสอน กระบวนการเรียนการสอน วิธีการนำรูปแบบการสอนไปใช้ และผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่ง Joyce, Weil and Calhoun (2009:73) ได้อธิบายถึงการนำเสนอรูปแบบการสอนออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ที่มาซึ่งเป็นส่วนที่ใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ อันเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบ โดยประกอบไปด้วยเป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎีและข้อตกลงพื้นฐาน ที่ใช้รองรับรูปแบบ หลักการและแนวคิดที่สำคัญ อันเป็นของรูปแบบการสอน 2)รูปแบบการสอนเป็นสิ่งที่นำเสนอเป็นเรื่อง ๆ อย่างละเอียด และเน้นให้เห็นถึงปัจจัยที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ (1) กระบวนการเรียนการสอน เป็นการให้รายละเอียดว่ามีลำดับขั้นตอน โดยเรียงกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ ซึ่งในแต่ละรูปแบบจะมีจำนวนขั้นตอน ที่แตกต่างกัน (2) ระบบของปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายให้เห็นถึงบทบาทของผู้สอน ผู้เรียน และความสัมพันธ์ที่มีร่วมกัน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละรูปแบบ (3) หลักการของปฏิริยาตอบสนอง กล่าวถึงวิธีการแสดงออกของครูต่อผู้เรียน เป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างสร้างสรรค์ และ (4) ระบบสนับสนุน เป็นการบอกถึงเงื่อนไขของสิ่งที่จำเป็นต่อการใช้รูปแบบการสอนนั้นให้สัมฤทธิ์ผล 3) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ เพื่อเป็นการอธิบายวิธีการใช้รูปแบบการสอน ใช้เป็นการแนะนำและให้ข้อสังเกตในการนำรูปแบบการสอนนั้นไปใช้ เช่นความเหมาะสมต่อระดับของผู้เรียน ประเภทของเนื้อหาที่จะจัดการเรียนการสอน

และวิธีการจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นต้น 4) ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งผลทางตรงและผลทางอ้อม โดยรูปแบบจะส่งผลให้เกิดผลทางตรงแก่ผู้เรียนเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนที่จัดขึ้นตามขั้นตอน ส่วนผลทางอ้อมที่เกิดขึ้น จะเกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งนับได้ว่าเป็นผลกระทบที่เกิดแฝงกับผลการสอน

จากข้อความข้างต้นผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบการสอนและการนำเสนอรูปแบบการสอนที่ใช้ในงานวิจัย โดยแบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการสอนไปใช้

2. แนวคิดเกี่ยวกับคติชนวิทยา

คติชนวิทยา การศึกษา เรื่องราวกระบวนการ วิถีคิด ความศรัทธา ความเชื่อ และวัฒนธรรม วิธีการในการดำเนินชีวิตที่ถือปฏิบัติมีการสืบทอดสืบทอดกันมา กุหลาบ มัลลิกะมาส (2537: 32 – 34) กล่าวถึง แนวคิดด้านบทบาทหน้าที่ของข้อมูลทางคติชนวิทยา ว่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก คติชนใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในด้านรูปแบบและเนื้อหาของประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ในสังคม ว่าไม่ได้เกิดขึ้นมาแบบลอย ๆ แต่เกิดขึ้นจากรากฐานโครงสร้างทางระบบการผลิตและความสัมพันธ์ของคนในสังคม จนเกิดเป็นเรื่องเล่า ตำนาน และคติความเชื่อ และยึดถือปฏิบัติกันสืบ ศิราพร ณ ถลาง (2557:475) ได้อธิบายว่าคติชนวิทยาเป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษา วัฒนธรรมในส่วนที่ เป็นการแสดงออกของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะการแสดงออกทางศิลปะ ทั้งศิลปะจากการใช้ถ้อยคำซึ่งอาจอยู่ในรูปของการเล่านิทานประเภทต่าง ๆ การร้องเพลง กล่อมลูก เพลงร้องเล่นของเด็ก เพลงโต้ตอบของหนุ่มสาว เพลงที่ใช้ในพิธีกรรม การพูดคำ ฎยาภาชิต การเล่นปริศนาคำทายศิลปะทางการแสดง ทั้งการฟ้อนรำ การแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ ศิลปะในการทำเครื่องมือของใช้ พื้นบ้าน การทอผ้า รวมไปถึงอาหารพื้นบ้าน ตลอดจนเรื่องราวของความเชื่อและพิธีกรรมซึ่งก็ล้วนเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ทั้งสิ้น การแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและความเชื่อของ มนุษย์มัก “ซ่อน” ความหมายและจุดมุ่งหมายไว้เบื้องหลัง “อย่างมีศิลปะ” นักวิชาการผู้ต้องการทำความเข้าใจกับข้อมูลทางคติชนประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นิทาน เพลง ภาชิต ปริศนาคำทาย ทำรำ ศิลปะหัตถกรรม ความเชื่อและพิธีกรรม จึงต้องอาศัยทฤษฎีหรือวิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตีความค้นหาความหมายที่ “ซ่อนอยู่” ใน “ภาษา” ที่เป็นสัญลักษณ์ของคติชนประเภทต่าง ๆ

จากองค์ความรู้ข้างต้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ความรู้ทางคติชนวิทยาที่ศึกษาประกอบด้วย การศึกษา เรื่องราว กระบวนการ วิถีคิด ความศรัทธา ความเชื่อ และวัฒนธรรมวิธีการในการดำเนินชีวิตที่ถือเป็นแบบแผนการปฏิบัติมีการสืบทอดยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ข้อมูลทางคติชนวิทยาในปัจจุบัน จึงกว้างขวางและหลากหลายเพราะเป็นการศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตของคน และกลุ่มชนใดกลุ่มชน

หนึ่งและการศึกษาคติชนจึงควรศึกษาให้ครอบคลุมข้อมูลทางคติชนด้วย นำไปสู่การลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลทางคติชนวิทยาที่ครอบคลุมทุกด้าน

3.แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดย Owens and Wang (1996: 2) ได้กล่าวว่า การใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชนถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่กว้างขวางที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีกระบวนการสำคัญที่จะนำไปใช้ Melaville et al. (2015: 36-45) ได้อธิบายการใช้ชุมชนเป็นฐานซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม 2) การเรียนรู้จากประสบการณ์ 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ 5) การเรียนรู้แบบเครือข่าย ซึ่งการพัฒนากระบวนการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยได้นำแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาพัฒนาเป็นกิจกรรมในรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยให้นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายที่ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านกระบวนการดังนี้ 1) การลงมือปฏิบัติ 2) การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม 3) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมการเรียนการสอน นักศึกษาต้องวิเคราะห์ตัวตนของตนเองผ่านประสบการณ์และองค์ความรู้ของคนที่ได้รับจากชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล เพื่อสะท้อนและนำเสนอข้อมูลพื้นฐานก่อนลงพื้นที่ภาคสนามในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในรูปแบบการสอนทุกขั้นการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง ขั้นที่ 2 เสนอผลควรรู้ คือ ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยาที่คาดว่าจะมีในชุมชนเป้าหมาย ขั้นที่ 3 ลงสู่ชุมชน คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สนใจศึกษา ขั้นที่ 4 เก็บผลข้อมูลสนาม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนเป้าหมาย ขั้นที่ 5 เล่าความสร้างสรรค์ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลคติชนวิทยาที่ได้จากการเก็บข้อมูลสนามในชุมชนมาออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจาก ชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การสรุป ความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยา และขั้นที่ 7 นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคติ ชนวิทยามาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย

4.แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) Piaget (1972) และ Vygotsky (1997) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับบุคคลเป็นการนำแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ โดยการลงมือกระทำ ผ่านการกระตุ้น ผู้เรียนให้สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมก่อนหน้าที่มีเข้ากับข้อมูลใหม่จนทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ การนำทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ผู้สอน จัดให้นักศึกษาเรียนรู้ผ่านการใช้ประสบการณ์เดิมที่เกิดขึ้นกับตนเอง ให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์หาคำตอบวิชาแขนงต่าง ๆ ที่ตนเองเคยได้รับ เช่น คติความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้านในท้องถิ่นตนเอง หลักคำสอนที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว หรือท้องถิ่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นตนเอง จากนั้นให้นักศึกษารวบรวมองค์ความรู้ที่ตนเองอยากจะเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษาได้ลงพื้นที่ ค้นหาคำตอบ และรวบรวมองค์ความรู้จากพื้นที่ชุมชนที่ตนเองอยากเรียนรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้สำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้งกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม เพื่อให้นักศึกษาได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรคผลงานอื่น โดยครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือสร้างแรงจูงใจและนักศึกษามีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้ผู้สอนจะมีการเน้นเกี่ยวกับ การสอนทักษะเฉพาะน้อยลง และเพิ่มการเรียนรู้ผ่านบริบทสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการสำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้งการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรคผลงานอื่น โดยครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือ สร้างแรงจูงใจ และผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองดังกล่าวมาใช้ในรูปแบบการสอน ชั้นที่ 1วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคณิตศาสตร์อะไรบ้าง เป็นการวิเคราะห์ตัวตนและชุมชนจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ชั้นที่6แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจาก ชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ ชั้นที่ 7นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลทางคณิตศาสตร์มาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย เพื่อให้นักศึกษาได้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และต่อยอดไปสู่การสร้างสรรคผลงานอื่น

5.แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถด้านความคิดรวบยอด

ความคิดรวบยอด (concept) ถือเป็นกระบวนการในการเข้าใจภาพรวมขององค์ความรู้ และสร้างกรอบแนวคิดขึ้นมาปรับใช้ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดในขั้นสูง โดยมีนักการศึกษาให้ความหมายถึงความคิดรวบยอดไว้ เช่น Novak and Gowin (1984: 11) อธิบายถึงความคิดรวบยอดไว้ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับระบบกระบวนการทางสมองของมนุษย์ที่ใช้ในการจัดระบบความคิด สามารถจำแนกแบ่งประเภทของข้อมูล โดยเกิดจากการผ่านการพิจารณาลักษณะภายนอกหรือคุณสมบัติที่เห็น จากนั้นจำแนกถึงประโยชน์ภายในที่สามารถกระตุ้นและสร้างความตระหนักรู้ได้ ในส่วนของนักการศึกษาไทยได้นิยามความหมายของความคิดรวบยอดไว้ดังที่ นาดยา ปิลันธนานนท์ (2542: 8) อธิบายถึงความคิดรวบยอดว่าเป็นความรู้ความเข้าใจในภาพรวมของ องค์ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545: 174), สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ (2545: 55) อธิบายถึงความคิดรวบยอดว่าเป็นความคิด ความเข้าใจที่สรุปเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดจากการสังเกตหรือได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นแล้วจัดองค์ประกอบย่อยเข้าเป็นพวก โดยอาศัยลักษณะร่วมขององค์ประกอบย่อย ๆ เหล่านั้น นำไปสู่ความเข้าใจในองค์รวมของความรู้ รวมทั้งการแปลความหมายข้อมูลที่เกิดจากประสบการณ์ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคตซึ่งกรอบความคิดที่ได้จะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งหมายให้นักศึกษาหรือผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้ จัดประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์คุณค่าด้านคติชนวิทยา และนำไปใช้ต่อยอดได้

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจะนำแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถด้านความคิดรวบยอด ไปวัดความสามารถของผู้เรียนด้านความคิดรวบยอด โดยพิจารณาจากการที่ผู้เรียนสรุปความรู้ ที่ชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนสามารถเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ ทำให้ได้แนวคิด (Idea) ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งผู้สอนจะต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด โดยผู้สอนต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้จากง่ายไปยาก การเลือกใช้สื่อที่เน้นการคิดรวบยอด จนนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดรวบยอด โดยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยาโดยการสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง จากการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ จนผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดและนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ ซึ่งผู้เรียน จะต้องสรุปองค์ความรู้ จัดประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณค่าด้านคติชนวิทยา และนำไปใช้ต่อยอดได้

6.แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรม

ความตระหนักทางวัฒนธรรม (Culture Awareness) คือ การตระหนักรู้ เข้าใจและยอมรับ ความแตกต่างที่หลากหลาย ทั้งการเลี้ยงดูจากครอบครัว สังคม และวัฒนธรรม Burchum (2002:7) ได้ให้ความหมายของความตระหนักทางวัฒนธรรม ว่าเป็นการพัฒนาจิตสำนึกทางวัฒนธรรม วิธีทาง วัฒนธรรม ด้านค่านิยม ความเชื่อ ความตระหนักทางวัฒนธรรมนั้นครอบคลุมไปถึงความเข้าใจ ถึงอิทธิพลต่อวัฒนธรรมผู้อื่นด้วย โดยผ่านการตรวจสอบทางวัฒนธรรมของตนเองที่ได้รับการตกทอด เริ่มต้นจากความเชื่อชาติพันธุ์วรรณา ความลำเอียง และความอคติ ในส่วนของ Campinha-Bacote (1999:203) ได้ให้ความหมายของความตระหนักทางวัฒนธรรม ว่าเป็นกระบวนการ ตรวจสอบความรู้คิดและตระหนักรู้ในตนเองถึงความสำคัญของการให้คุณค่าต่อความเชื่อ วิธีชีวิต พฤติกรรม และการสำรวจตัวเองเชิงลึก (In-depth exploration) ในด้านภูมิหลังวัฒนธรรม และวิชาชีพของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการหลักที่จะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวัฒนธรรม ของตนเอง ดังนั้นความตระหนักทางวัฒนธรรมคือการที่ผู้เรียนแสดงออกถึงทัศนคติหรือความรู้สึกที่มี ต่อระเบียบแบบแผน วิธีชีวิต ความเชื่อของคนใน ชุมชน ที่แสดงออกถึงการรับรู้ยอมรับ ชื่นชม และเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมของตนและของผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถมีส่วนร่วม ทำงาน ร่วมกับวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้และพร้อมที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ตนรับมาไปสู่บุคคลและชุมชนอื่นได้

แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักทางวัฒนธรรมนี้ ผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้เป็นแบบวัด เชิงสถานการณ์เพื่อวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมของผู้เรียน คือ ทัศนคติหรือความรู้สึก ที่ ยอมรับ ในระเบียบแบบแผนของคนในสังคม ทั้งวิธีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และ ภูมิปัญญาต่าง ๆ ความเจริญงอกงามทางด้านจิตใจและวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นและสืบทอดกันมาจากรุ่น สู่รุ่นอย่างยาวนาน การเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรมผ่านพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการรับรู้และ ยอมรับในวัฒนธรรมอื่น รู้จักการชื่นชมยินดีและเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมของตนและผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถมีส่วนร่วมในการเข้าถึงวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้อย่างไม่ยึดติดและพร้อมที่จะถ่ายทอด วัฒนธรรมที่ตนรับมาไปสู่บุคคลและชุมชนอื่นได้เป็นอย่างดี

ความสัมพันธ์ของการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ความสัมพันธ์ของการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ทุกการเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้นจากการสั่งสมโดยมีพื้นฐานความรู้เดิมที่ได้จากการดำรงชีวิต ชีวิตประจำวันในชุมชน ที่มีการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ความประเพณี ผ่านวัฒนธรรมในชุมชน เมื่อผู้เรียนได้รับการหล่อหลอมผ่านวิธีชีวิต Duffy and Cunningham (1996:177) อธิบายการนำ ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองไปใช้ในการเรียนการสอนนั้นต้องคำนึงว่าการเรียนรู้เป็น กระบวนการที่ลงมือปฏิบัติจากประสบการณ์ตรง กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเกิดขึ้น เกิดเป็น

ความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของกลุ่มคนทั้งบุคคลรอบข้าง และกลุ่มบุคคลใกล้เคียง ผ่านพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น สะท้อนผ่านความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง มีความคิด ความเชื่อ และแบบของความประพจน์ ร่วมไปถึงวัฒนธรรมของชุมชนของตนเองมาผนวกกับความรู้ใหม่ที่เกิดจากการได้ลงมือปฏิบัติจริงที่เป็นการจัดการเรียนรู้ ด้วยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดย รวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อ สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ด้านคติชนวิทยาที่จะนำไปต่อยอดต่อไป

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นกระบวนการในการจัดการเรียนการสอน 7 ขั้นที่เชื่อมโยงกับทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง ถือเป็นขั้นแรกในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีชุมชนเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ข้อมูลในชุมชนของตนเองผ่านกระบวนการสำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่

ขั้นที่ 2 เสนอผลความรู้ คือ ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยาที่คาดว่าจะมีในชุมชนเป้าหมาย โดยขั้นนี้เป็นการใช้ทฤษฎีชุมชนเป็นฐานเพราะชุมชนถือเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ไปลงมือปฏิบัติจริง

ขั้นที่ 3 ลงสู่ชุมชน คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สนใจศึกษา ผ่านกระบวนการใช้ทฤษฎีชุมชนเป็นฐาน ด้วยเพราะชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนจึงได้ร่วมลงสำรวจชุมชน ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติ ฝึกการเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 4 เก็บผลข้อมูลสนาม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนเป้าหมาย โดยใช้ทฤษฎีชุมชนเป็นฐาน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญคือ กระบวนการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 5 เล่าความสร้างสรรค์ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลคติชนวิทยาที่ได้จากการเก็บข้อมูลสนาม ในชุมชนมาออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ โดยใช้ทฤษฎีชุมชนเป็นฐานที่ผู้เรียนได้ไปปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายในชุมชนออกมานำเสนอสู่กระบวนการกลุ่มเพื่อเสนอผลงาน

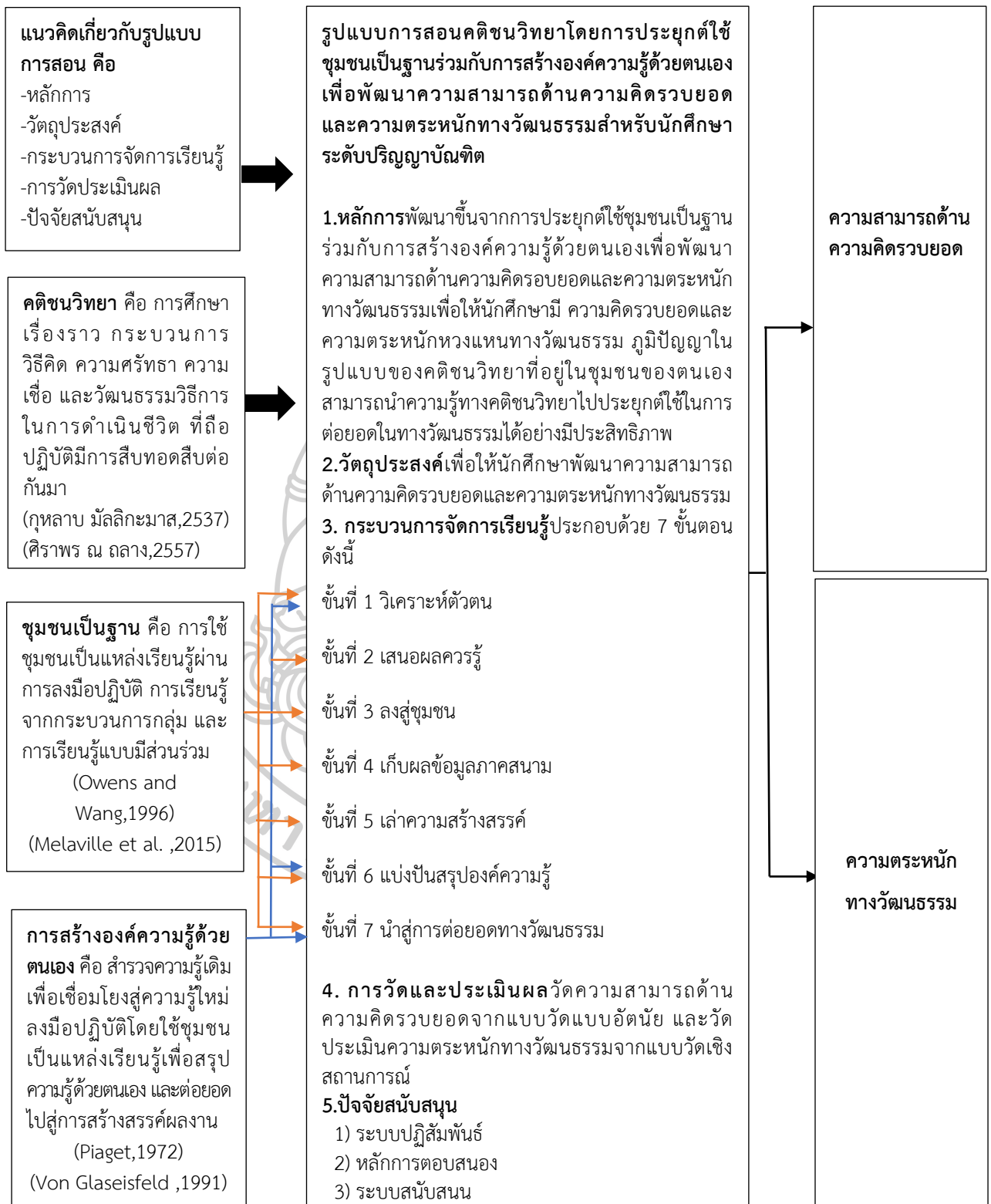
ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอด ด้านคติชนวิทยา ผ่านทฤษฎีชุมชนเป็นฐานและทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่ต้องนำเสนอองค์ความรู้ของตนที่ได้รับจากชุมชนมาแบ่งปัน เผยแพร่ ให้เกิดการเชื่อมโยงเพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่

ขั้นที่ 7 นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคติชนวิทยา มาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย ผ่านทฤษฎีชุมชนเป็นฐานและทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่นำองค์ความรู้ของตอนที่ได้รับจากชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล เพื่อสะท้อนและต่อยอดข้อมูลในชุมชน

จากแนวคิดโดยย่อข้างต้นสามารถสรุปเป็นกรอบการวิจัยได้ ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

3. วัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีดังนี้

3.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3.2 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

4. องค์ประกอบของรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การพัฒนารูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้นประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการเรียนการสอน โดยผู้เรียนเป็นผู้สรุปความรู้ด้วยตนเอง และการประเมินผลผ่านกระบวนการเรียนการสอนซึ่งมี 7 ขั้นตอน การพัฒนาครั้งนี้เน้นให้นักศึกษาได้สำรวจความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ผ่านทั้งการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้พัฒนาความคิดรวบยอดความตระหนักทางวัฒนธรรม และสามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ให้สูงขึ้นได้ โดยกระบวนการ 7 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนของตนเอง หรือข้อมูลชุมชนที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษาว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 เสนอผลความรู้ คือ ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวตน พร้อมทั้งเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยาที่คาดว่าจะมีในชุมชนเป้าหมาย

ขั้นที่ 3 ลงสู่ชุมชน คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สนใจศึกษา

ขั้นที่ 4 เก็บผลข้อมูลสนาม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนเป้าหมาย

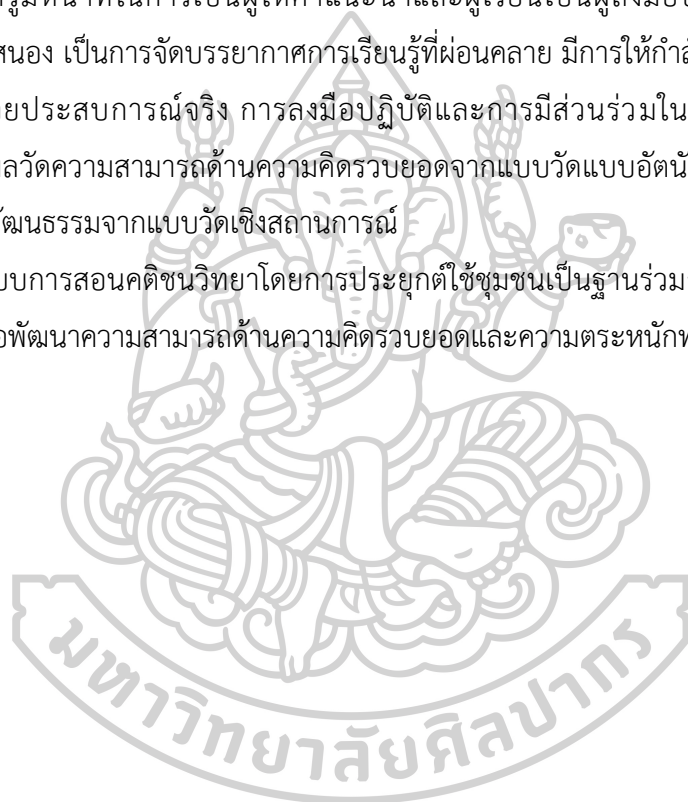
ขั้นที่ 5 เล่าความสร้างสรรค์ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลคติชนวิทยาที่ได้จากการเก็บข้อมูลสนามในชุมชนมาออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์

ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุปองค์ความรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยา

ขั้นที่ 7 นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม คือ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคติชนวิทยามาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย

โดยกระบวนการเรียนการสอนขับเคลื่อนด้วย 4) ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ระบบปฏิสัมพันธ์ หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน เงื่อนไขการนำไปใช้คือ ระบบปฏิสัมพันธ์ ครูมีหน้าที่ในการเป็นผู้ให้คำแนะนำและผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเก็บข้อมูลชุมชน หลักการตอบสนอง เป็นการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย มีการให้กำลังใจ ระบบสนับสนุน ใช้การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในชุมชน และ 5) การวัดและประเมินผลวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดจากแบบวัดแบบอัตนัย และวัดประเมินความตระหนักทางวัฒนธรรมจากแบบวัดเชิงสถานการณ์

รูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม

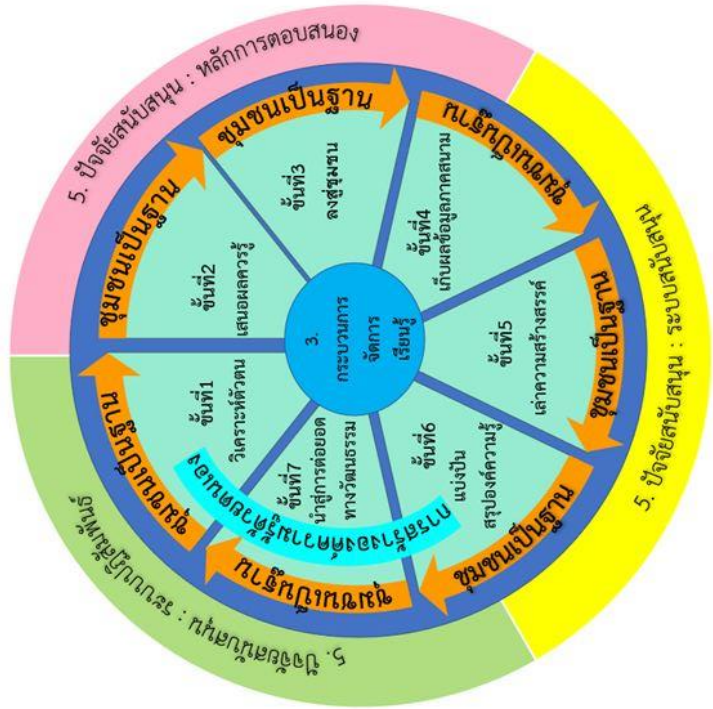

รูปแบบการสอนคดีชั้นวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

รูปแบบการสอนคดีชั้นวิทยาโดยการใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรอบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาบัณฑิต

1. หลักการ การที่ผู้เรียน ได้ประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับ การสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง ผ่านการสำรวจ ความรู้เดิม เชื่อมโยงสู่ความรู้ ใหม่ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้เกิด ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคดีชั้น วิทยา และความตระหนัก ทางวัฒนธรรม ที่อยู่ในชุมชน ของตนเอง สามารถนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในการต่อยอดทาง วิชา ธรรม ได้ อย่าง มี ประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ เพื่อ พัฒนาความสามารถด้าน ความคิดรอบยอดและ ความตระหนักทาง วัฒนธรรม

4. การวัดและประเมินผล วัดความสามารถด้าน ความคิดรอบยอดจากแบบ วัดแบบอัตนัย และวัด ประเมินความตระหนัก ทางวัฒนธรรมจากแบบวัด เชิงสถานการณ์

ความสามารถด้านความคิดรอบยอด
ความตระหนักทางวัฒนธรรม

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคติชนวิทยาโดยการประยุกต์ใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับคติชนวิทยา(ชั้นวิเคราะห์ตัวตน และเสนอผลควรรู้)

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

คติชนวิทยาเป็นความรู้ในสิ่งที่อยู่รอบตัวของบุคคลในสังคม ซึ่งมีเอกลักษณ์แตกต่างกันตามวิถีชีวิตของกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่งที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับอิทธิพลทางภูมิศาสตร์ สภาพอากาศ หรือจารีตแบบแผนทางสังคม ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชนหรือกลุ่มคน หากนักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจคติชนของชุมชนตนเอง จะทำให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์ของชุมชน เกิดความรู้สึกรหวงแหนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของตน อีกทั้งยังตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนของตนเองและชุมชนอื่น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักศึกษาบอกความรู้เดิมของตนเองที่เกี่ยวข้องกับคติชนวิทยาได้
2. นักศึกษาบอกข้อมูลทางคติชนวิทยาที่มีอยู่ในชุมชนของตนเองได้
3. นักศึกษานำเสนอข้อมูลคติชนวิทยาในชุมชนที่จะเก็บข้อมูลได้
4. นักศึกษาบอกวิธีการเก็บข้อมูลคติชนวิทยาได้
5. นักศึกษาวางแผนการลงพื้นที่ไปสำรวจข้อมูลในชุมชนที่สนใจได้
6. นักศึกษาสรุปความหมาย ขอบเขต และสาระสำคัญของคติชนวิทยาได้

เนื้อหาสาระ

- ข้อมูลคติชนวิทยาในชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้ “ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวตน และขั้นที่ 2 เสนอผลควรรู้”

ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้

ผู้สอนเปิดคลิปโฆษณาสั้น ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม เรื่อง “คลิปปวีดีโอ แม่น้ำจุงมือพ่อไปเดินเล่นกินของอร่อย ที่ชุมชนเมืองเก่าเพชรบุรี #เกษียณสำราญ” จากนั้นนำนักศึกษาอภิปรายเกี่ยวกับข้อมูลที่ปรากฏ สนทนาซักถามเกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิตประจำวันว่า คติชนในชีวิต ของนักศึกษามีอะไรบ้าง โดยผู้สอนให้นักศึกษาพิจารณาตนเองว่าในการดำรงชีวิตประจำวันนั้น มีอะไรที่เป็นคติชนวิทยาบ้าง โดยผู้สอนตั้งคำถามว่า “นักศึกษาคิดว่าคติชนวิทยาในชีวิตของตนเองมีอะไรบ้าง”

ขั้นปฏิบัติการกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้ “วิเคราะห์ตัวตน”

1. แบ่งกลุ่มนักศึกษาตามความสมัครใจกลุ่มละประมาณ 5-6 คนจากนั้นเปิดคลิปเรื่อง “ลอยอวนแทงคลอง” จากรายการภัตตาคารบ้านทุ่งเนื้อหาเกี่ยวกับการทำประมงและอาหารท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น วิธีการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ลักษณะการเก็บข้อมูลสนามที่ประกอบไปด้วยการสังเกต การถาม ตัวอย่างคำถาม

2. หลังจากดูคลิปวิดีโอแล้วนักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายตามประเด็น ดังนี้ 1. ข้อมูลที่เก็บเป็นข้อมูลลักษณะใด 2. จากคลิปวิดีโอมีวิธีการเก็บข้อมูลอย่างไร 3. ลักษณะคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นอย่างไร ตัวอย่างคำถามจากคลิปวิดีโอ

3. นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำผลการอภิปรายมาสรุปความรู้จากการดูคลิป ใน 3 ประเด็น คือ 1. ข้อมูลที่เก็บเป็นข้อมูลลักษณะใด (แนวคำตอบเกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และ 2. จากคลิปมีวิธีการเก็บข้อมูลอย่างไร แนวคำตอบ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติไปด้วย และการสัมภาษณ์ 3. ลักษณะคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นอย่างไร ตัวอย่างคำถามจากคลิป) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิธีการเก็บข้อมูล ตั้งคำถาม

4. นักศึกษาแต่ละคนวิเคราะห์ข้อมูลคติชนวิทยาของชุมชนของตนเอง ว่ามีข้อมูลทางคติชนวิทยาอะไรบ้าง จากนั้นแต่ละคนนำเสนอและร่วมแลกเปลี่ยนรับฟังข้อมูลทางคติชนวิทยาของสมาชิกในกลุ่ม

5. นักศึกษาแต่ละกลุ่มคัดเลือกชุมชนเป้าหมายที่กลุ่มสนใจที่จะลงไปเก็บข้อมูล
ขั้นปฏิบัติการกิจกรรม **กิจกรรมการเรียนรู้ “เสนอผลควรรู้”**

6. นักศึกษาแต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน กลุ่มละไม่เกิน 15 นาที นักศึกษากลุ่มอื่นและผู้สอนซักถามและให้คำแนะนำเพิ่มเติม

7. นักศึกษาแต่ละกลุ่มวางแผนการลงพื้นที่ไปสำรวจข้อมูลในชุมชนที่สนใจ เช่น การเก็บข้อมูลครั้งนี้จะไปพบใครในชุมชนบ้าง ชุมชนที่จะไปเก็บข้อมูลมีข้อมูลคติชนวิทยาอะไรบ้าง จะใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีใดบ้าง การตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูล การบันทึกข้อมูลที่เก็บได้เช่น จดบันทึก ถ่ายรูป ถ่ายวิดีโอ ฯลฯ

8. ผู้สอนสุ่มนักศึกษา 2-3 กลุ่ม นำเสนอแนวทางในการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลในชุมชน
ผู้สอนเสนอแนะแนวทางในการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นสรุปความรู้

นักศึกษาร่วมกันสรุปเกี่ยวกับความหมาย ขอบเขต ความสำคัญของคติชนวิทยาแนวทางในการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลในชุมชนผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมให้สมบูรณ์

สื่อการเรียนรู้

-คลิปวิดีโอ

เรื่องที่ 1 แม่น้ำจุงมือพ่อไปเดินเล่น กินของอร่อย ที่ชุมชนเมืองเก่าเพชรบุรี #เกษียณ
สำราญ”

เรื่องที่ 2 “ลอยอวนแทงคลอง” จากรายการภัตาคารบ้านทุ่ง

-PPT

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

วิธีการวัดและการประเมินผล

- การปฏิบัติงานการทำงานกลุ่ม

- การนำเสนองานหน้าชั้นเรียน

เครื่องมือประเมิน

-แบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม

-แบบประเมินการนำเสนองาน

บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

แบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก 1.....2.....3.....4.....

ข้อที่	รายการประเมิน	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การมีส่วนร่วมของสมาชิก				
2	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ				
3	การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
4	การประเมินและปรับปรุงงาน				
รวม					

เกณฑ์การประเมิน

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิก
  - 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานอย่างชัดเจน
  - 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน
  - 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน
2. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
  - 3 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง และตรงตามความสามารถของสมาชิก
  - 2 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง แต่ไม่ตรงตามความสามารถ
  - 1 คะแนน = การกระจายงานไม่ทั่วถึง และไม่ตรงตามความสามารถ
3. การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
  - 3 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายตรงเวลาที่กำหนด
  - 2 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ช้ากว่าเวลาที่กำหนด
  - 1 คะแนน = ทำงานไม่สำเร็จตามเป้าหมาย
4. การประเมินและปรับปรุงงาน
  - 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ
  - 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่ร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตามตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ
  - 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่มคะแนนเต็ม 12 คะแนน

10-12	หมายถึง	ดีมาก
7-9	หมายถึง	ผ่าน
4-6	หมายถึง	ควรปรับปรุง

แบบประเมินการนำเสนอผลงาน

จุดประสงค์ที่ .....

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก 1.....2.....

3.....4.....

ข้อที่	รายการประเมิน	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การเตรียมความพร้อม				
2	เนื้อหาสาระ				
3	รูปแบบการนำเสนอ				
4	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม				
5	การรักษาเวลา				
6	ความสนใจของผู้ฟัง				
	รวม				

เกณฑ์การประเมิน

1. การเตรียมความพร้อม

3 คะแนน = มีการจัดเตรียมสถานที่ สื่อ/อุปกรณ์ไว้อย่างพร้อมเพรียง

2 คะแนน = มีสื่อ/อุปกรณ์พร้อม ขาดการจัดเตรียมสถานที่

1 คะแนน = สื่อ/อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดการจัดเตรียมสถานที่

2. เนื้อหาสาระ

3 คะแนน = สาระสำคัญครบถ้วน ตรงตามจุดประสงค์

2 คะแนน = สาระสำคัญไม่ครบ แต่ตรงตามจุดประสงค์

1 คะแนน = สาระสำคัญไม่ครบ ไม่ตรงตามจุดประสงค์

3. รูปแบบการนำเสนอ

3 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ใช้เทคนิคแปลกใหม่ น่าสนใจ มีสื่อและใช้เทคโนโลยี

ประกอบการนำเสนอ

2 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ไม่น่าสนใจ มีสื่อและใช้เทคโนโลยี

ประกอบการนำเสนอ

1 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอไม่เหมาะสม ไม่น่าสนใจไม่มีสื่อ

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม

- 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
- 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
- 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

5. การรักษาเวลา

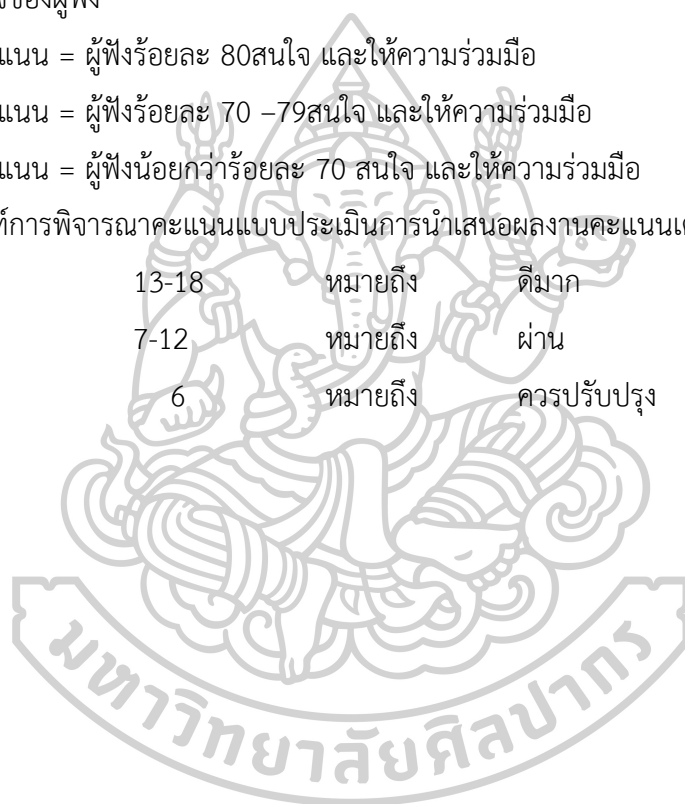
- 3 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมได้ตามเวลาที่กำหนด
- 2 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมเร็วหรือช้ากว่าเวลาที่กำหนด 2 นาที
- 1 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมเร็วหรือช้ากว่าเวลาที่กำหนดตั้งแต่ 3 นาทีขึ้นไป

6. ความสนใจของผู้ฟัง

- 3 คะแนน = ผู้ฟังร้อยละ 80สนใจ และให้ความร่วมมือ
- 2 คะแนน = ผู้ฟังร้อยละ 70 -79สนใจ และให้ความร่วมมือ
- 1 คะแนน = ผู้ฟังน้อยกว่าร้อยละ 70 สนใจ และให้ความร่วมมือ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบประเมินการนำเสนอผลงานคะแนนเต็ม 18 คะแนน

13-18	หมายถึง	ดีมาก
7-12	หมายถึง	ผ่าน
6	หมายถึง	ควรปรับปรุง

เนื้อหาสาระ

ข้อมูลคติชนวิทยาในชุมชน

ความหมายของคติชนวิทยา

คติ หมายถึง แนวทาง วิธีทาง (เช่นคำว่า คติโลก คติธรรม) ชน หมายถึง คนในกลุ่มหนึ่ง หรือในชาติหนึ่ง และ วิทยา หมายถึง ความรู้ จากรูปศัพท์ดังกล่าว คติชนวิทยา จึงหมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งคำว่า คติชน นั้น ดร.กิ่งแก้ว อรรถากร ให้คำอธิบายว่า คือ ผลผลิตทางวัฒนธรรมที่คติชนวิทยาสนใจนำมาศึกษา ส่วนคำว่า คติชนวิทยา นั้น ดร.กิ่งแก้ว อรรถากร ให้คำจำกัดความว่า คติชนวิทยาคือ วิชาซึ่งว่าด้วยการศึกษาคติชนหรือผลผลิตทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน และผลผลิตทางวัฒนธรรมนี้เป็นมรดกที่รับทอดกันมาทั้งภายในชนกลุ่มเดียวกัน และที่แพร่กระจายไปสู่ชนต่างกลุ่มด้วยสรุปได้ว่า วิชาคติชนวิทยา เป็นวิชาที่ศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ตลอดจนผลผลิตหรือการสร้างสรรคต่างๆ จากอดีตมาจนปัจจุบันของมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ คติชนวิทยาคือมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดจากคนรุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นหลังหลายชั่วอายุคนไม่มีใครรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้คิดขึ้นมาข้อมูลประเภทมุขปาฐะ (Verbal) ในช่วงแรกไม่มีการจดบันทึก แต่จะถ่ายทอดด้วยปากเป็นถ้อยคำบอกเล่าที่เรียกว่า “มุขปาฐะ”

ขอบเขตและความสำคัญของคติชนวิทยา

กุหลาบ มัลลิกะมาส(2516) กล่าวใน คติชาวบ้านว่า ขอบข่ายของคติชนวิทยาวิชาคือ การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมมีหลายสาขา เช่น มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และวรรณคดี จึงยากที่จะกำหนดขอบข่ายของวิชาคติชนวิทยาให้แน่ชัดตายตัว เพราะคติชนวิทยาเป็นเรื่องของมนุษย์ ก็ต้องเกี่ยวข้องกับวิชามานุษยวิทยา คติชนวิทยาเป็นเรื่องของคนในสังคมกลุ่มต่างๆ ที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ก็ต้องเกี่ยวข้องกับวิชาสังคมวิทยา และถ้อยคำที่ชาวบ้านใช้นั้น บางครั้งคล้องจองไพเราะจัดเป็นภาษาวรรณศิลป์ ก็เป็นส่วนที่คล้ายกับวิชาวรรณคดี ซึ่งอาจจะสรุปได้ว่า คติชนวิทยาเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของชาวบ้านนั่นเอง ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. ข้อมูลประเภทมุขปาฐะ (Verbal) ได้แก่ ข้อมูลที่ใช้ถ้อยคำเป็นสื่อในการสืบทอดโดยวิธีการบอกเล่า 2. ข้อมูลประเภทอมุขปาฐะ (Non – Verbal) ได้แก่ ข้อมูลที่ไม่ใช้ถ้อยคำเป็นสื่อในการสืบทอด แต่กลับใช้วิธีเลียนแบบการปฏิบัติและการสังเกตเป็นสื่อในการสืบทอด 3. ข้อมูลประเภทผสม (Mix) ได้แก่ ข้อมูลที่ผสมผสานระหว่างการใช้ถ้อยคำและการเลียนแบบปฏิบัติเป็นสื่อในการสืบทอด ได้แก่ การเล่นพื้นบ้าน การละเล่นของเด็ก ประเพณี และพิธีกรรมของชาวบ้าน

คติชนวิทยาเป็นวิชาที่เกิดขึ้นและพัฒนามาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 มีนักโบราณคดีและนักนิรุกติศาสตร์ชาวอังกฤษและเยอรมัน ได้สนใจเก็บรวบรวมเทพนิยายและเรื่องปรัมปราของคนพื้นบ้านพื้นเมือง เช่น สองพี่น้องตระกูลกริมม์ ก็ได้รวบรวมและตีพิมพ์นิทานมุขปาฐะ และตีความให้ความหมายเทพนิยาย (myth) ของเยอรมันไว้ด้วย ผู้สนใจอื่นๆ ก็มีอีกหลายคนที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง

โบราณเก่าแก่จนกระทั่งถึง ค.ศ. 1886 (พ.ศ. 2389) นายวิลเลียม จอห์น ทมส์ (William John Thoms) ได้บัญญัติคำว่า Folklore ขึ้น โดยใช้นามแฝงว่า แอมโบรส เมอร์ตัน (Ambrose Merton) เขียนจดหมายลงในวารสารชื่อ The Athenaeum เสนอว่าควรใช้คำว่า Folklore ซึ่งแปลว่า “ความรู้ของปวงชน” แทนคำว่า “คติโบราณของปวงชน” (popular antiquities) คำ Folklore จึงเป็นศัพท์ใช้ทางวิชาการแต่นั้นมา

คติชนวิทยามีความสำคัญอย่างมาก เพราะทำให้ผู้ศึกษามีความรู้และเข้าใจถึงวิถีของกลุ่มชน มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มคน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่มีวิวัฒนาการของกลุ่มอย่างเด่นชัด โดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มคนที่ความเจริญแบบสมัยใหม่ยังเข้าไปไม่ถึงมากนัก ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะยังคงมีวิถีชีวิตที่คล้ายๆ กัน มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น เป็นแบบ ญาติพี่น้องกัน มีความคิด ความเชื่อ และแบบของความประพฤติอย่างเดียวกัน มักจะแตกต่างจาก สังคมเมือง หรือสังคมที่มีความเจริญทางวัตถุอย่างมากแล้ว ดังนั้นคติชนวิทยาคือมรดกทางวัฒนธรรม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง ชุมชนการเรียนรู้

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของผู้เรียน เป็นรากฐานความเข้าใจ เป็นสถานที่ฝึกการเรียนรู้ ตัวตนและสะท้อนผลว่าตนเองมีองค์ความรู้หรือประสงค์จะเรียนรู้อะไรในชุมชน โดยชุมชน จะเป็น แหล่งเรียนรู้ที่กว้างขวางสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการเชื่อมโยงความรู้ จากทฤษฎีกับความเป็นจริงในชุมชนผ่านการเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง การที่นักศึกษา ได้ลงเก็บข้อมูลภาคสนามในชุมชน จะเป็นการสะสมความรู้ ช่วยให้เข้าใจข้อมูลท้องถิ่นและวิถีชีวิตใน ชุมชนมากขึ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักศึกษาอธิบายวิธีการลงพื้นที่และลงพื้นที่สำรวจข้อมูลในชุมชนได้
2. นักศึกษาแสดงออกถึงการปฏิบัติงานร่วมกันได้

เนื้อหาสาระ

-วิธีการลงพื้นที่และการสำรวจข้อมูลในชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้ “ขั้นที่ 3 ลงสู่ชุมชน”

ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้

ผู้สอนให้นักศึกษาชมคลิปวิดีโอ “ตะลอนเที่ยววิถีชุมชนตำบลบ้านแหลม จ.สุพรรณบุรี | 13-01-62 | ตะลอนข่าว” ให้นักศึกษาบอกสาระสำคัญของคลิปวิดีโอว่าเป็นข้อมูลคติชนเรื่องใด เขาเก็บ ข้อมูลด้วยวิธีใด จากนั้นนำ สนทนาเรื่องราวคติชนในชุมชนเป้าหมายของแต่ละกลุ่ม แล้วให้นักศึกษา ร่วมกันบอกแนวทางการออกสำรวจชุมชนตามที่วางแผนไว้ในชั่วโมงที่แล้ว

ขั้นปฏิบัติการกิจกรรม

นักศึกษาแต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลทางคติชนวิทยา

ขั้นสรุปความรู้

นักศึกษาสรุปผลการสำรวจชุมชนเป้าหมาย ลงในใบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม

สื่อการเรียนรู้

- คลิปวิดีโอ เรื่อง ตะลอนเที่ยววิถีชุมชนตำบลบ้านแหลม จ.สุพรรณบุรี | 13-01-62 | ตะลอนข่าว
- ชุมชนเป้าหมายตามความต้องการของนักศึกษา

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

วิธีการวัดและการประเมินผล

- การเก็บข้อมูลภาคสนาม
- การปฏิบัติงานการทำงานกลุ่ม

เครื่องมือประเมิน

- แบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม

บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

แบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ชื่อชุมชน .....

ที่ตั้งชุมชน .....

วันที่ .....เดือน.....พ.ศ.....ที่ออกสำรวจ

1. ข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บคืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. การลงสู่ชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง (มีวิธีการ วางแผน หรือไม่อย่างไร)

.....

.....

.....

.....

.....

4. ผลการเก็บข้อมูลเป็นอย่างไร

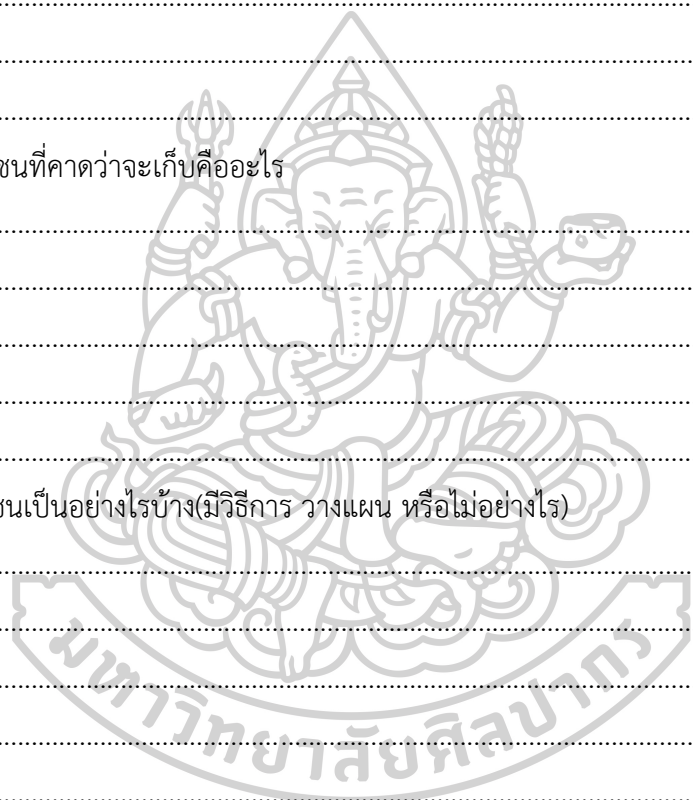
.....

.....

.....

.....

.....

ตารางแสดงเกณฑ์การประเมินแบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม

แบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม			
ประเด็น	3	2	1
ความถูกต้อง	<p>นักศึกษาเก็บข้อมูล ได้ถูกต้องทั้ง 4ข้อ</p> <p>1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้</p> <p>2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ</p> <p>3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน</p> <p>4.บอกผลการเก็บข้อมูล</p>	<p>นักศึกษาเก็บข้อมูลไม่ถูกต้อง 1 ข้อจากข้อมูล 4 ข้อ ดังนี้</p> <p>1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้</p> <p>2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ</p> <p>3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน</p> <p>4.บอกผลการเก็บข้อมูล</p>	<p>นักศึกษา เก็บข้อมูลไม่ถูกต้องตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป จาก 4 ข้อดังนี้</p> <p>1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้</p> <p>2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ</p> <p>3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน</p> <p>4.บอกผลการเก็บข้อมูล</p>
ความครบถ้วน	<p>ระบุข้อมูลครบถ้วน ทั้ง 4 ข้อ ดังนี้</p> <p>1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้</p> <p>2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ</p> <p>3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน</p> <p>4.บอกผลการเก็บข้อมูล</p>	<p>ระบุข้อมูลขาด 1 ข้อ จาก 4 ข้อ ดังนี้</p> <p>1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้</p> <p>2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ</p> <p>3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน</p> <p>4.บอกผลการเก็บข้อมูล</p>	<p>ระบุข้อมูลขาดมากกว่า 2 ข้อ จาก 4 ข้อ ดังนี้</p> <p>1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้</p> <p>2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ</p> <p>3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน</p> <p>4.บอกผลการเก็บข้อมูล</p>

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนามคะแนนเต็ม 6 คะแนน

5-6	หมายถึง	ดีมาก
3-4	หมายถึง	ผ่าน
2	หมายถึง	ควรปรับปรุง

แบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก

1.....2.....3.....4.....

ข้อที่	รายการประเมิน	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การมีส่วนร่วมของสมาชิก				
2	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ				
3	การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
4	การประเมินและปรับปรุงงาน				
รวม					

เกณฑ์การประเมิน

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิก

3 คะแนน = สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานอย่างชัดเจน

2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน

1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน

2. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

3 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง และตรงตามความสามารถของสมาชิก

2 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง แต่ไม่ตรงตามความสามารถ

1 คะแนน = การกระจายงานไม่ทั่วถึง และไม่ตรงตามความสามารถ

3. การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายตรงเวลาที่กำหนด

2 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ช้ากว่าเวลาที่กำหนด

1 คะแนน = ทำงานไม่สำเร็จตามเป้าหมาย

4. การประเมินและปรับปรุงงาน

3 คะแนน = สมาชิกทุกคนร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ

2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่ร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตามตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ

1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยร่วมเมื่อปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็น
ระยะเกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่มคะแนนเต็ม 12 คะแนน

10-12	หมายถึง	ดีมาก
7-9	หมายถึง	ผ่าน
4-6	หมายถึง	ควรปรับปรุง

เนื้อหาสาระ

วิธีการลงพื้นที่และการสำรวจข้อมูลในชุมชน

การเก็บข้อมูลคติชนวิทยาโดยลงพื้นที่เป็นกระบวนการที่สำคัญและมีขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีคุณค่า ดังนี้:

1. **กำหนดวัตถุประสงค์:** ชัดเจนว่าต้องการศึกษาเรื่องใด เช่น นิทานพื้นบ้าน, ประเพณี, หรือความเชื่อ
2. **การศึกษาเบื้องต้น:** ค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนที่ต้องการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจบริบทและประวัติศาสตร์
3. **วางแผนการเก็บข้อมูล:** กำหนดวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เช่น แบบสัมภาษณ์, การสังเกต, หรือการบันทึกเสียง
4. **เลือกชุมชนหรือกลุ่มตัวอย่าง:** เลือกพื้นที่ที่ต้องการศึกษา และกลุ่มคนที่มีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับคติชนวิทยา
5. **การลงพื้นที่:** ลงไปในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลจริง โดยสามารถใช้เทคนิคต่างๆ เช่น:
  - **สัมภาษณ์:** สัมภาษณ์คนในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราว, ความเชื่อ หรือประเพณี
  - **การสังเกต:** สังเกตพิธีกรรมหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน
  - **บันทึกข้อมูล:** ใช้การบันทึกเสียงหรือวิดีโอเพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสังเกต
6. **การบันทึกข้อมูล:** จัดบันทึกข้อมูลที่ได้อย่างละเอียดและเป็นระบบ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ได้ในภายหลัง
7. **การวิเคราะห์ข้อมูล:** นำข้อมูลที่เก็บได้มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้ม, รูปแบบ, หรือความสัมพันธ์
8. **การนำเสนอผลการศึกษา:** สรุปผลการศึกษาและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น รายงาน, บทความ หรือการนำเสนอในที่ประชุม

ดังนั้นการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลคติชนวิทยาควรมีการวางแผนการลงพื้นที่โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการลงพื้นที่เพื่อเลือกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษา เตรียมเครื่องมือเก็บข้อมูลจัดเตรียมอุปกรณ์ เช่น สมุดบันทึก, กล้อง, เครื่องบันทึกเสียง, หรือเครื่องมือสำหรับสำรวจ แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ และควรมีการติดต่อผู้นำ บุคคลหรือกลุ่มในชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูล

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง เก็บผลข้อมูลภาคสนาม

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ข้อมูลด้านคติชนวิทยา คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน นักศึกษาได้ ศึกษาคติชนวิทยาโดยตรงจากผู้เชี่ยวชาญในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งการเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาต้องอาศัยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่นการสังเกต การสัมภาษณ์ ภาพถ่าย ของจริง เป็นต้นทั้งนี้เพราะข้อมูลทางคติชนวิทยามีความหลากหลายจึงทำให้การเก็บข้อมูลต้องใช้วิธีการรูปแบบที่แตกต่างกันการที่นักศึกษาได้ลงเก็บข้อมูลด้วยตนเองจะช่วยให้นักศึกษาได้รู้จักวิธีการเก็บข้อมูล และรู้จักท้องถิ่นได้มากขึ้น

จุดประสงค์

1. นักศึกษาลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามได้
2. นักศึกษาแสดงออกถึงการปฏิบัติงานร่วมกันได้

เนื้อหาสาระ

-วิธีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม

กิจกรรมการเรียนรู้ “ขั้นที่ 4 เก็บผลข้อมูลภาคสนาม”

ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้

ผู้สอนสอบถามนักศึกษาถึงการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลคติชนในชุมชนเป้าหมาย และให้นักศึกษาสะท้อนอุปสรรคในการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูล จากนั้นให้นักศึกษาเสนอแนวทางเก็บผลข้อมูลภาคสนาม

ขั้นปฏิบัติการกิจกรรม

นักศึกษาแต่ละกลุ่มลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามทางคติชนวิทยาในชุมชนเป้าหมายตามแนวทางที่แต่ละกลุ่มวางแผนไว้

ขั้นสรุปความรู้

นักศึกษาสรุปผลการลงพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย ลงในใบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม

สื่อการเรียนรู้

-ชุมชนเป้าหมายตามความต้องการของนักศึกษา

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

วิธีการวัดและการประเมินผล

- การเก็บข้อมูลภาคสนาม
- การปฏิบัติงานการทำงานกลุ่ม

เครื่องมือประเมิน

- แบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม
- แบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม

บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

.....

.....

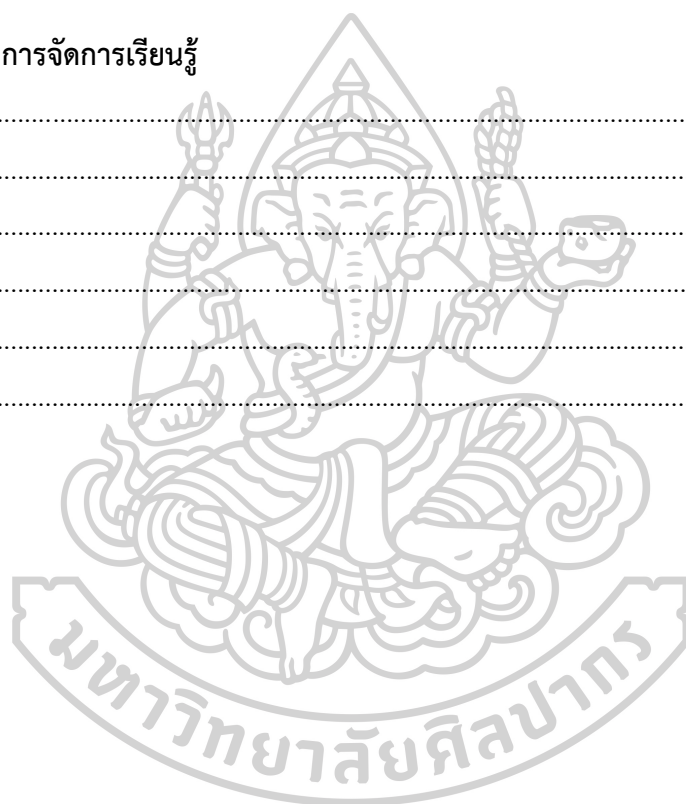
.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ชื่อชุมชน .....

ที่ตั้งชุมชน.....

วันที่ .....เดือน.....พ.ศ.....ที่ออกสำรวจ

1. ข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บคืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การลงสู่ชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง(มีวิธีการ วางแผน หรือไม่อย่างไร)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ผลการเก็บข้อมูลเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางแสดงเกณฑ์การประเมินแบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม

แบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม			
ประเด็น	3	2	1
ความถูกต้อง	<p>นักศึกษาเก็บข้อมูล ได้ถูกต้องทั้ง 4 ข้อ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้ 2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ 3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน 4.บอกผลการเก็บข้อมูล 	<p>นักศึกษาเก็บข้อมูลไม่ถูกต้อง 1 ข้อจากข้อมูล 4 ข้อ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้ 2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ 3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน 4.บอกผลการเก็บข้อมูล 	<p>นักศึกษา เก็บข้อมูลไม่ถูกต้องตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป จาก 4 ข้อดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้ 2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ 3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน 4.บอกผลการเก็บข้อมูล
ความครบถ้วน	<p>ระบุข้อมูลครบถ้วน ทั้ง 4 ข้อ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้ 2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ 3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน 4.บอกผลการเก็บข้อมูล 	<p>ระบุข้อมูลขาด 1 ข้อ จาก 4 ข้อ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้ 2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ 3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน 4.บอกผลการเก็บข้อมูล 	<p>ระบุข้อมูลขาดมากกว่า 2 ข้อ จาก 4 ข้อ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.บอกข้อมูลในชุมชนที่ควรรู้ 2.บอกข้อมูลในชุมชนที่คาดว่าจะเก็บ 3.บอกขั้นตอน การวางแผน วิธีการการลงสู่ชุมชน 4.บอกผลการเก็บข้อมูล

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนามคะแนนเต็ม 6 คะแนน

5-6	หมายถึง	ดีมาก
3-4	หมายถึง	ผ่าน
2	หมายถึง	ควรปรับปรุง

แบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก 1.....2.....3.....4.....

ข้อที่	รายการประเมิน	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การมีส่วนร่วมของสมาชิก				
2	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ				
3	การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
4	การประเมินและปรับปรุงงาน				
	รวม				

เกณฑ์การประเมิน

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิก
  - 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานอย่างชัดเจน
  - 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน
  - 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน
2. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
  - 3 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง และตรงตามความสามารถของสมาชิก
  - 2 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง แต่ไม่ตรงตามความสามารถ
  - 1 คะแนน = การกระจายงานไม่ทั่วถึง และไม่ตรงตามความสามารถ
3. การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
  - 3 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายตรงเวลาที่กำหนด
  - 2 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ช้ากว่าเวลาที่กำหนด
  - 1 คะแนน = ทำงานไม่สำเร็จตามเป้าหมาย
4. การประเมินและปรับปรุงงาน
  - 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ
  - 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่ร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตามตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ
  - 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่มคะแนนเต็ม 12 คะแนน

10-12	หมายถึง	ดีมาก
7-9	หมายถึง	ผ่าน
4-6	หมายถึง	ควรปรับปรุง

เนื้อหาสาระ

วิธีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม

ขั้นตอนและกระบวนการจัดเก็บข้อมูล และกระบวนการในการจัดระบบข้อมูลภาคสนาม มี 6 ขั้นตอน คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Collecting Data)

- **วิธีการ:** ใช้การสัมภาษณ์, สังเกต, บันทึกเสียง, หรือการเก็บเอกสาร
- **เครื่องมือ:** แบบสอบถาม, อุปกรณ์บันทึกข้อมูล

2. การตรวจสอบข้อมูล (Checking Data)

- **ตรวจสอบความถูกต้อง:** ตรวจสอบข้อมูลที่เก็บได้ว่ามีความถูกต้องและเชื่อถือได้หรือไม่
- **การยืนยัน:** ใช้เทคนิคการยืนยันข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ซ้ำหรือตรวจสอบกับแหล่งข้อมูลอื่น

3. การจัดทำข้อมูล (Processing Data)

- **การจัดระเบียบ:** เรียบเรียงข้อมูลให้มีโครงสร้างที่ชัดเจน เช่น การจัดทำตารางหรือกราฟ
- **การทำความสะอาดข้อมูล:** ลบข้อมูลที่ซ้ำซ้อนหรือไม่เกี่ยวข้อง

4. การจัดเก็บ การบริหาร หรือบริการข้อมูล (Organized Storage)

- **การจัดเก็บข้อมูล:** ใช้ระบบจัดเก็บที่มีประสิทธิภาพ เช่น ฐานข้อมูล หรือระบบคลาวด์
- **การบริหารข้อมูล:** กำหนดวิธีการเข้าถึงและการจัดการข้อมูลอย่างมีระเบียบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analyzing Data)

- **การใช้เทคนิคการวิเคราะห์:** ใช้สถิติหรือตัวแบบต่างๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- **การตีความผล:** สรุปข้อมูลเพื่อหาแนวโน้มและความสัมพันธ์

6. การนำข้อมูลไปใช้ (Using Data for Decision-Making)

- **การสร้างรายงาน:** นำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น รายงานหรือการนำเสนอ
- **การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ:** ใช้ข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วในการพัฒนาแนวทางหรือตัดสินใจในด้านต่างๆ

การลงพื้นที่ภาคสนามในการศึกษาเกี่ยวกับทัศนวิทยาทำให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลสามารถเก็บข้อมูลที่มีความหมายและเข้าใจบริบทจากชุมชน เกิดการเรียนรู้จากการลงพื้นที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและผู้ให้ข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง เข้าใจบริบททางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ช่วยพัฒนาทักษะการสังเกตการลงพื้นที่ช่วยให้ได้ฝึกฝนทักษะการสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลในสถานการณ์จริง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง เล่าความสร้างสรรค์

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การออกแบบการนำเสนอข้อมูลคติชนวิทยา การนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามมาออกแบบเพื่อนำเสนออย่างสร้างสรรค์ ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ได้เข้าใจการเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีกับความเป็นจริงในชุมชน อีกทั้งสามารถ ถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์

1. นักศึกษาออกแบบการนำเสนอข้อมูลคติชนวิทยาหน้าชั้นเรียนได้อย่างสร้างสรรค์
2. นักศึกษาแสดงออกถึงการทำงานร่วมกันได้

เนื้อหาสาระ

- การนำเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยา

กิจกรรมการเรียนรู้ “ขั้นที่ 5 เล่าความสร้างสรรค์”

ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้

ผู้สอนนำคลิปวิดีโอ “ต่อ ยอด ร้อยลูกปัดมโนราห์ สร้างชื่อให้ท้องถิ่น จ.พัทลุง : อาชีพทั่วไทย” ที่สะท้อนการนำเสนอผลงานอย่างสร้างสรรค์มาให้ นักศึกษาดู แล้วให้นักศึกษาสรุปวิธีการนำเสนอข้อมูลจากคลิปวิดีโอ

ขั้นปฏิบัติการกิจกรรม

นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อออกแบบการนำเสนอข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ เช่น การนำเสนอแบบวีดิทัศน์ การนำเสนอผ่านละครสั้นหน้าชั้นเรียน เป็นต้น

ขั้นสรุปความรู้

ผู้สอนสุ่มตัวแทนนักศึกษา 2-3 กลุ่มให้ออกมานำเสนอแนวทางการ นำเสนอข้อมูลคติชนวิทยาอย่างสร้างสรรค์

สื่อการเรียนรู้

- คลิปวิดีโอ

เรื่อง ต่อ ยอด ร้อยลูกปัดมโนราห์ สร้างชื่อให้ท้องถิ่น จ.พัทลุง : อาชีพทั่วไทย

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

วิธีการวัดและการประเมินผล

- การปฏิบัติงานการทำงานกลุ่ม
- การนำเสนองานหน้าชั้นเรียน

เครื่องมือประเมิน

- แบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม
- แบบประเมินการนำเสนองาน

บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

แบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก 1.....2.....3.....4.....

ข้อที่	รายการประเมิน	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การมีส่วนร่วมของสมาชิก				
2	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ				
3	การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
4	การประเมินและปรับปรุงงาน				
	รวม				

เกณฑ์การประเมิน

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิก
  - 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานอย่างชัดเจน
  - 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน
  - 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน
2. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
  - 3 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง และตรงตามความสามารถของสมาชิก
  - 2 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง แต่ไม่ตรงตามความสามารถ
  - 1 คะแนน = การกระจายงานไม่ทั่วถึง และไม่ตรงตามความสามารถ
3. การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
  - 3 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายตรงเวลาที่กำหนด
  - 2 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ช้ากว่าเวลาที่กำหนด
  - 1 คะแนน = ทำงานไม่สำเร็จตามเป้าหมาย
4. การประเมินและปรับปรุงงาน
  - 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ
  - 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่ร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตามตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ
  - 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่มคะแนนเต็ม 12 คะแนน

10-12	หมายถึง	ดีมาก
7-9	หมายถึง	ผ่าน
4-6	หมายถึง	ควรปรับปรุง

แบบประเมินการนำเสนอผลงาน

จุดประสงค์ที่ .....

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก 1.....2.....

3.....4.....

ข้อที่	รายการประเมิน	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การเตรียมความพร้อม				
2	เนื้อหาสาระ				
3	รูปแบบการนำเสนอ				
4	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม				
5	การรักษาเวลา				
6	ความสนใจของผู้ฟัง				
	รวม				

เกณฑ์การประเมิน

1. การเตรียมความพร้อม

3 คะแนน = มีการจัดเตรียมสถานที่ สื่อ/อุปกรณ์ไว้อย่างพร้อมเพียง

2 คะแนน = มีสื่อ/อุปกรณ์พร้อม ขาดการจัดเตรียมสถานที่

1 คะแนน = สื่อ/อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดการจัดเตรียมสถานที่

2. เนื้อหาสาระ

3 คะแนน = สาระสำคัญครบถ้วน ตรงตามจุดประสงค์

2 คะแนน = สาระสำคัญไม่ครบ แต่ตรงตามจุดประสงค์

1 คะแนน = สาระสำคัญไม่ครบ ไม่ตรงตามจุดประสงค์

3. รูปแบบการนำเสนอ

3 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ใช้เทคนิคแปลกใหม่ น่าสนใจ มีสื่อและใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนอ

2 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ไม่น่าสนใจ มีสื่อและใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนอ

1 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอไม่เหมาะสม ไม่น่าสนใจ ไม่มีสื่อ

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม

3 คะแนน = สมาชิกทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

5. การรักษาเวลา

3 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมได้ตามเวลาที่กำหนด

2 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมเร็วหรือช้ากว่าเวลาที่กำหนด 2 นาที

1 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมเร็วหรือช้ากว่าเวลาที่กำหนดตั้งแต่ 3 นาทีขึ้นไป

6. ความสนใจของผู้ฟัง

3 คะแนน = ผู้ฟังร้อยละ 80สนใจ และให้ความร่วมมือ

2 คะแนน = ผู้ฟังร้อยละ 70 -79สนใจ และให้ความร่วมมือ

1 คะแนน = ผู้ฟังน้อยกว่าร้อยละ 70 สนใจ และให้ความร่วมมือ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบประเมินการนำเสนอผลงานคะแนนเต็ม 18 คะแนน

13-18 หมายถึง ดีมาก

7-12 หมายถึง ผ่าน

6 หมายถึง ควรปรับปรุง

เนื้อหาสาระ

การนำเสนอข้อมูลทางคติชนวิทยา

การออกแบบการนำเสนอข้อมูลคติชนวิทยา การนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามมาออกแบบเพื่อนำเสนออย่างสร้างสรรค์ ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ได้เข้าใจการเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีกับความเป็นจริงในชุมชน อีกทั้งสามารถ ถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการใช้เทคโนโลยีนำเสนองาน

หลักการนำเสนอข้อมูลและสร้างสื่อนำเสนอ การนำเสนองานหรือผลงานนั้นสื่อนำเสนอเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมเนื้อหา ไปยังผู้ฟังและผู้ชม ดังนั้นสื่อจึงมีบทบาทสำคัญอย่างมาก สื่อที่ดีจะช่วยให้การถ่ายทอดเนื้อหาสาระทำได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ผู้ฟังและผู้ชมจะสามารถ จดจำเนื้อหาสาระได้นานและเข้าใจในเนื้อหาได้ดีมากขึ้น ความหมายการนำเสนอ การนำเสนอข้อมูล หมายถึง การสื่อสารเพื่อเสนอข้อมูล ความรู้ ความคิดเห็น หรือความต้องการไปสู่ผู้ชม ผู้ฟังโดยใช้เทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ อันจะทำให้บรรลุ ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการนำเสนอ

จุดมุ่งหมายของการนำเสนอ

1. เพื่อให้ผู้ชม ผู้ฟังรับเข้าใจสาระสำคัญของการนำเสนอข้อมูล
2. ให้ผู้ชม ผู้ฟังเกิดความประทับใจและนำไปสู่ความเชื่อถือในข้อมูลที่นำเสนอ

การนำเสนอผลงานโดยใช้สื่อโสตทัศนูปกรณ์ มีผลในทางจิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งได้มีการค้นพบจากการวิจัยว่าการรับรู้ข้อมูลโดยผ่านทางประสาทสัมผัสสองอย่าง คือ ตา และหูพร้อมกันนั้นทำให้เกิดการรับรู้ที่ดีกว่าส่งผลในด้านความสามารถในการจดจำได้มากกว่าการรับรู้โดยผ่านตา หรือ หูอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว จึงได้มีการพัฒนาสื่อโสตทัศนูปกรณ์รูปแบบต่าง ๆ ขึ้นมาใช้งาน โดยเฉพาะสื่อประสม

หลักการพื้นฐานของการนำเสนอผลงาน

มีจุดเน้นสำคัญดังนี้

- 1) การดึงดูดความสนใจ โดยการออกแบบให้สิ่งที่ปรากฏต่อสายตานั้นชวนมอง และมีความสบายตาสบายใจขึ้น เมื่อชมการนำเสนอ ดังนั้นการเลือกองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น เครื่องมือในการถ่ายทอด เช่น วิดีทัศน์ PPT โปสเตอร์ ซึ่งต้องอาศัยการเลือกสีพื้น แบบสี และขนาดของตัวอักษรรูปประกอบ ต้องเหมาะสม สวยงาม

2) ความชัดเจนและความกระชับของเนื้อหา

ส่วนที่เป็นข้อความต้องสั้นแต่ได้ใจความชัดเจน ส่วนที่เป็นภาพประกอบต้องมีส่วนสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์กับข้อความที่ต้องการสื่อความหมาย การใช้ภาพประกอบ มีประโยชน์

ทั้งนี้เมื่อเข้าใจวิธีการนำเสนอแล้วนักศึกษาสามารถเลือกวิธีการนำเสนอผลงานของตนเองจากเก็บข้อมูลคติชนวิทยา มาออกแบบเพื่อนำเสนอได้ เช่น การนำเสนอด้วยภาพวีดิทัศน์ ละครของจริง ของจำลอง ซึ่งการนำเสนอสามารถออกแบบได้หลายรูปแบบ เช่น การบรรยายประกอบภาพวีดิทัศน์สารคดี การแสดงละครหรือบทบาทสมมติ การจัดนิทรรศการโดยการนำเสนอของจริงของจำลองในการบรรยาย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

เรื่อง แบ่งปันสรุปลงค์ความรู้

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การแบ่งปันองค์ความรู้ เป็นการให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนและส่งต่อข้อมูลความรู้ทางคติชนวิทยาระหว่างกัน เปิดโอกาสให้มีกระจายความรู้และร่วมกันรับรู้จากประสบการณ์ระหว่างกัน โดยเน้นเกี่ยวกับการเรียนรู้ในบริบทที่มีการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันหรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ศึกษานำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ได้
2. ศึกษแสดงออกถึงการปฏิบัติงานร่วมกันได้

เนื้อหาสาระ

- ผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้ “ขั้นที่ 6 แบ่งปันสรุปลงค์ความรู้”

ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้

ผู้สอนสนทนากับนักศึกษาถึงการออกแบบการนำเสนอถึงปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างในการทำงานและร่วมพูดคุยเกี่ยวกับเนื้อหาและความน่าสนใจของการออกแบบการนำเสนอ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. ศึกษแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์
2. ศึกษาร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับข้อมูลคติชนวิทยาที่แต่ละกลุ่มเก็บมาจากการลงพื้นที่ภาคสนาม
3. ศึกษแลกเปลี่ยนกันอภิปรายถึงข้อมูลที่พบ จากการนำเสนอข้อมูลของกลุ่มต่าง ๆ

ขั้นสรุปความรู้

1. นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยาในประเด็นความหมายของคติชนวิทยา ขอบเขตของคติชนวิทยา ความสำคัญของคติชนวิทยา การจัดประเภทข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์คุณค่าข้อมูล ด้านคติชนวิทยา

2. ผู้สอนสุ่มนักศึกษาให้ออกมานำเสนอสรุปความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยาโดยให้แต่ละกลุ่มนำเสนอกลุ่มละ 1 ประเด็น

สื่อการเรียนรู้

-

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

วิธีการวัดและการประเมินผล

- การปฏิบัติงานการทำงานกลุ่ม
- การนำเสนองานหน้าชั้นเรียน

เครื่องมือประเมิน

- แบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม
- แบบประเมินการนำเสนองาน

บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก 1.....2.....3.....4.....

ข้อที่	รายการประเมิน	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การมีส่วนร่วมของสมาชิก				
2	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ				
3	การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
4	การประเมินและปรับปรุงงาน				
รวม					

เกณฑ์การประเมิน

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิก
  - 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานอย่างชัดเจน
  - 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน
  - 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน
2. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
  - 3 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง และตรงตามความสามารถของสมาชิก
  - 2 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง แต่ไม่ตรงตามความสามารถ
  - 1 คะแนน = การกระจายงานไม่ทั่วถึง และไม่ตรงตามความสามารถ
3. การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
  - 3 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายตรงเวลาที่กำหนด
  - 2 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ช้ากว่าเวลาที่กำหนด
  - 1 คะแนน = ทำงานไม่สำเร็จตามเป้าหมาย
4. การประเมินและปรับปรุงงาน
  - 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ
  - 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่ร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตามตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ
  - 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่มคะแนนเต็ม 12 คะแนน

10-12	หมายถึง	ดีมาก
7-9	หมายถึง	ผ่าน
4-6	หมายถึง	ควรปรับปรุง

แบบประเมินการนำเสนอผลงาน

จุดประสงค์ที่ .....

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก 1.....2.....

3.....4.....

ข้อที่	รายการประเมิน	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การเตรียมความพร้อม				
2	เนื้อหาสาระ				
3	รูปแบบการนำเสนอ				
4	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม				
5	การรักษาเวลา				
6	ความสนใจของผู้ฟัง				
	รวม				

เกณฑ์การประเมิน

1. การเตรียมความพร้อม

3 คะแนน = มีการจัดเตรียมสถานที่ สื่อ/อุปกรณ์ไว้อย่างพร้อมเพรียง

2 คะแนน = มีสื่อ/อุปกรณ์พร้อม ขาดการจัดเตรียมสถานที่

1 คะแนน = สื่อ/อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดการจัดเตรียมสถานที่

2. เนื้อหาสาระ

3 คะแนน = สาระสำคัญครบถ้วน ตรงตามจุดประสงค์

2 คะแนน = สาระสำคัญไม่ครบ แต่ตรงตามจุดประสงค์

1 คะแนน = สาระสำคัญไม่ครบ ไม่ตรงตามจุดประสงค์

3. รูปแบบการนำเสนอ

3 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ใช้เทคนิคแปลกใหม่ น่าสนใจ มีสื่อและใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนอ

2 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ไม่น่าสนใจ มีสื่อและใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนอ

1 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอไม่เหมาะสม ไม่น่าสนใจ ไม่มีสื่อ

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม

3 คะแนน = สมาชิกทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

5. การรักษาเวลา

3 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมได้ตามเวลาที่กำหนด

2 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมเร็วหรือช้ากว่าเวลาที่กำหนด 2 นาที

1 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมเร็วหรือช้ากว่าเวลาที่กำหนดตั้งแต่ 3 นาทีขึ้นไป

6. ความสนใจของผู้ฟัง

3 คะแนน = ผู้ฟังร้อยละ 80สนใจ และให้ความร่วมมือ

2 คะแนน = ผู้ฟังร้อยละ 70 -79สนใจ และให้ความร่วมมือ

1 คะแนน = ผู้ฟังน้อยกว่าร้อยละ 70 สนใจ และให้ความร่วมมือ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบประเมินการนำเสนอผลงานคะแนนเต็ม 18 คะแนน

13-18 หมายถึง ดีมาก

7-12 หมายถึง ผ่าน

6 หมายถึง ควรปรับปรุง

เนื้อหาสาระ

ผลการเก็บข้อมูลสนามจากชุมชน

ข้อมูลทางคติชนวิทยาสามารถแบ่งประเภทของข้อมูลทางคติชนวิทยาได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลประเภทมุขปาฐะ (Verbal) คือ ข้อมูลที่ใช้ถ้อยคำเป็นสื่อในการสืบทอด โดยวิธีการบอกเล่า ซึ่งแบ่งแยกย่อยต่อไปได้อีก ดังนี้

1. คำกล่าว (Folklore) ซึ่งมีหลายประเภท เช่น สำนวน คำพังเพย ภาษิต และสุภาษิต ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สำนวน น. ถ้อยคำที่เรียบเรียง, โวหาร, บางทีก็ใช้ว่า สำนวนโวหาร อีกความหมาย คือ ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เช่น สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ ไร่ไม่ดีโทษปีโทษกลอง

คำพังเพย น. ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านาน แล้วโดยกล่าวเป็นกลาง ๆ เพื่อให้ตีความเข้ากับเรื่อง หลวงวิจิตรวาทการ ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า คำพังเพยคล้ายสุภาษิต เพราะมีลักษณะติชม หรือแสดงความคิดเห็นด้วย และทองสิบ ศุภะ มาร์ค (2512) ให้ความเห็นว่า คำพังเพยเป็นถ้อยคำที่แสดงความจริง ไม่ได้สอนโดยตรง อาจเป็นคำพังเพยแท้ เป็นสำนวน หรือเป็นคำขวัญก็ได้ เช่น ตัวอย่างคำพังเพยแท้ ได้แก่ พุดไปสองโพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง ตัวอย่างคำพังเพยคำขวัญ ได้แก่ กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี

ภาษิต น. ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติ (ส.) ในทางคติชนวิทยา ต้องการในความหมายที่เป็นคำกล่าวที่เป็นคติ ชวนฟัง จะดีหรือไม่ยังไม่แน่ เช่น น้ำขึ้นให้รีบตัก

สุภาษิต น. ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสอนใจ เช่น รักยาวให้ปิ่น รักสั้นให้ต่อ (ส, ป. สุภาษิต - ถ้อยคำที่กล่าวดีแล้ว) ในทาง คติชนวิทยา ต้องการความหมายในลักษณะเป็นข้อความที่เน้นคำสอน เป็นความจริงที่พิสูจน์ได้ เชื่อถือได้ เป็นข้อความที่สั้น ๆ แต่กินความลึกซึ้ง เช่น แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น

2. นิทาน เป็นคำมาจากภาษาบาลี หมายถึง คำเล่าเรื่อง แต่นิทานในความหมายทางคติชนวิทยายังมีลักษณะเฉพาะอีก ดังนี้ นิทานพื้นบ้านหรือนิทานพื้นเมือง ตามแนวคติชนวิทยา หมายถึง ต้องเป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ (Verbal) ปัจจุบันนิทานได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์มากขึ้น

3. บทเพลง (Folksong) กิ่งแก้ว อัครถาวร ให้คำจำกัดความของ เพลง (Song) ไว้ว่า ต้องมีเสียงผู้ร้อง (Voice) ประกอบเป็นส่วนใหญ่ โดยจะมีดนตรีหรือไม่ก็ตาม และแบ่งเพลงพื้นเมืองโดยเอาเพลงภาคกลางของ สุมาตราลย์ เรื่องเดซ เป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 3.1 เพลงสำหรับเด็ก เพลงเด็ก
- 3.2 เพลงประกอบการเล่นพื้นเมือง
- 3.3 เพลงประกอบพิธี

4. ปริศนาคำทาย (Riddle) ประวัติการเล่นปริศนาคำทาย ไม่มีใครรู้ว่าชาติใดที่คิดผูกปริศนาคำทายก่อน รู้แต่ว่ามีมานานแล้วและมีเล่นกันทุกชาติ ทุกสังคม สันนิษฐานว่าน่าจะเกิดจากนิสัยที่ชอบถาม ซอกแซกของคน จึงได้ผูกปริศนาจากสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันเอามาทายเล่นกัน

5. ความเชื่อ (Folk Belief) คนไทยมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณเป็นส่วนใหญ่ ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดและแนวปฏิบัติของคนในสังคม เป็นการปลูกฝังสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน โดยผู้ปลูกฝังยังคงประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ๆ อยู่ให้เห็นเป็นต้นแบบและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมนั้น ๆ

6. ภาษาถิ่น (Dialect) คือ ภาษาที่แตกแยกย่อยออกมาจากภาษามาตรฐานของ ภาคกลาง (Standard Dialect) ตามท้องถิ่นที่อยู่ตามสภาพภูมิประเทศที่ใกล้ชนชาติใด ก็รับเอาอิทธิพลของภาษาของชาตินั้นมาปะปน ทำให้วงศัพท์และสำเนียงแตกต่างจากภาษามาตรฐานภาคกลางในประเทศไทย เช่น ภาคเหนือจะมีภาษาพม่า มอญ ชาวเขา ไทใหญ่ เข้ามาปน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) จะมีภาษาญวน ลาว ฝรั่งเศส และเขมร เข้ามาปน ภาคใต้จะมีภาษามลายู ชวา เข้ามาปน บางครั้งยังมีภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เข้ามาปนตามกาลสมัยด้วย เช่น ภาษาทมิฬ อาหรับ อียิปต์ และคำที่เข้ามาพร้อม ๆ กับศาสนา ข้อสังเกต เมื่อลองเทียบคำภาษาถิ่นทุกภาคของไทย มีหลายคำที่ตรงกัน ความหมายอย่างเดียวกัน และหลายคำที่ออกเสียงต่างกัน ภาษาถิ่นยังได้รวมเอาวัฒนธรรมการพูดจา (Folk Speech) และการตั้งชื่อ (Naming) เช่น ชื่อบ้านนามเมืองที่มีความเชื่อเข้าไปด้วย

วัฒนธรรมการพูดจาของชาวบ้าน (Folk Speech) เป็นการพูดของชาวบ้านที่พูดตรงไปตรงมา จริงใจ โดยไม่ได้ขัดเกลา และไม่สนใจต่อระดับชั้นหรือฐานะของบุคคลในสังคม เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมได้จากคำพูดของชาวบ้าน โดยอาจนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ สิ่งเหล่านี้อาจสะท้อนสภาพสังคมลักษณะชาวบ้านด้านจิตใจ ค่านิยม และความเป็นอยู่ได้

ข้อมูลประเภททอ मुखปาฐะ (Non - Verbal) คือ ข้อมูลที่ไม่ใช่ถ้อยคำเป็นสื่อในการสื่บทอด แต่กลับใช้วิธีเลียนแบบการปฏิบัติและการสังเกตเป็นสื่อในการสื่บทอด ได้แก่

1. สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน (Folk Architecture) คือ ศิลปะการก่อสร้างของชาวบ้าน ซึ่งสร้างขึ้นตามอิทธิพลทางด้านภูมิศาสตร์ อิทธิพลด้านฤดูกาล อิทธิพลด้านสังคม และอิทธิพลด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ สถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนา เช่น วัด วิหาร โบสถ์ พระสถูปเจดีย์ พระปรางค์ เรือนไทยภาคต่าง ๆ

2. ศิลปกรรมพื้นบ้านหรือศิลปะชาวบ้าน (Folk Art) คือ การประดิษฐ์ทำสิ่งของต่าง ๆ ให้สวยงาม อาจเป็นลวดลายหรือรูปทรงที่ปรากฏในวัตถุที่ชาวบ้านประดิษฐ์หรือสร้างขึ้น เช่น การทำหัวเรือเป็นรูปต่าง ๆ หรือการเขียนภาพตามหัวเรือ “กอและ” ของคนไทยมุสลิมภาคใต้ เป็นต้น โดยศิลปะเหล่านั้นจะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละถิ่นตามสภาพแวดล้อมที่ชาวบ้านผู้สร้างศิลปะนั้น ๆ อาศัยอยู่

3. หัตถกรรมพื้นบ้าน (Folk Craft) คือ สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นฝีมือของชาวบ้านที่เป็นไปตามรูปแบบประเพณีที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยอาศัยวัสดุของท้องถิ่นเพื่อให้คนทั่วไปใช้ เช่น การสานตะกร้า การสานกระบุง การสานงอบ การทอผ้า การทำเครื่องดนตรี การทำเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ การทำของเล่นสำหรับเด็ก การทอเสื่อ ซึ่งถ้าของประดิษฐ์นั้นมีประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความสวยงามก็เป็นแค่หัตถกรรมพื้นบ้าน แต่ถ้ามีความสวยงาม มีการประดับประดา ลวดลายในหัตถกรรมนั้น ๆ ทำให้เกิดความประทับใจทางสุนทรียภาพมากกว่าประโยชน์ใช้สอยก็เป็นศิลปะ อาจเรียกใหม่ว่า ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน

4. เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน (Folk Costume) คือ รูปแบบและสีสันทนแต่งกายของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น ที่มีลักษณะรูปแบบเฉพาะของตนเอง ซึ่งอาจเป็นรูปแบบของเสื้อผ้าหรือสิ่งประดับอย่างอื่น ๆ เช่น การแต่งกายของชาวเล การแต่งกายของคนไทยมุสลิมภาคใต้ การแต่งกายของชาวอีสานหรือการแต่งกายของชาวเหนือ จะมีลักษณะแตกต่างทำให้รู้ว่าเป็นคนถิ่นใด โดยดูได้จากเครื่องแต่งกายพื้นบ้านนี้เอง

5. โภชนาการพื้นบ้าน (Folk Cookery) คือ อาหารพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่มีเครื่องปรุงรสชาติ กลิ่น และสีสันทนของอาหารไม่เหมือนกันตามสภาพแวดล้อมที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ในถิ่นต่าง ๆ

ข้อมูลประเภทผสม (Mix) คือ ข้อมูลที่ผสมผสานระหว่างการใช้ถ้อยคำและการเลียนแบบปฏิบัติเป็นสื่อในการสืบทอด ได้แก่ การเล่นพื้นบ้าน การละเล่นของเด็ก ประเพณี และพิธีกรรมของชาวบ้าน ดังนี้

1. การเล่นพื้นบ้าน หรือบางครั้งก็เรียกว่า การเล่นพื้นเมือง จุดประสงค์ใหญ่ของการเล่นแบบนี้ ต้องการความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด หลังจากเสร็จงานที่เป็นภารกิจประจำวัน โดยมากจะเล่นในโอกาสเทศกาลต่าง ๆ ของท้องถิ่น

2. การละเล่น มีทั้งการละเล่นของเด็กและการละเล่นของผู้ใหญ่ ประเพณีและพิธีกรรมของชาวบ้าน

3. ประเพณี (Tradition) เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่กลุ่มคนในสังคมประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน และสิ่งที่ชาวบ้านประพฤติปฏิบัติกันส่วนใหญ่มาจากความเชื่อ โดยนำความเชื่อนั้นมาปฏิบัติในรูปของพิธีกรรมบางอย่าง ด้วยเหตุนี้ประเพณีหลายอย่างจึงมักเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม นักมานุษยวิทยาบางคน บอกว่า การประกอบพิธีกรรมคือการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนให้แก่คนรุ่นต่อมา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

เรื่อง คติชนสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม (นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม)

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การนำคติชนมาพัฒนาและต่อยอดทางวัฒนธรรม เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากสำรวจและเก็บข้อมูลในขณะลงชุมชน มารวบรวมเป็นฐานความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์แยกแยะประเภทของข้อมูลและสามารถสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง เพื่อนักศึกษาได้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการต่อยอดทางวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากกระบวนการการพัฒนาความคิดรวบยอดของตัวนักศึกษาเอง อีกทั้งยังกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกตระหนักและหวงแหนในคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนของตนเองและชุมชนอื่น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักศึกษานำความคิดรวบยอดทางคติชนวิทยามาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมายได้
2. นักศึกษาแสดงออกถึงการปฏิบัติงานร่วมกันได้

เนื้อหาสาระ

- ความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยาและการต่อยอดวัฒนธรรม

กิจกรรมการเรียนรู้ “ขั้นที่ 7 นำสู่การต่อยอดทางวัฒนธรรม”

ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้

ผู้สอนนำตัวอย่างผลงานคติชนสร้างสรรค์มาให้ให้นักศึกษาดู เช่น ย่าม กระจเป่ากระจจุด นาฬิกาทะเล เป็นต้น

ขั้นปฏิบัติการกิจกรรม

1. นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนเพื่อนำความคิดรวบยอดทางคติชนวิทยามาออกแบบเพื่อต่อยอดออกมาเป็นผลงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ เช่น การจัดทำนิทรรศการในชุมชน การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน การนำเสนอคติชนชุมชนผ่านละครสั้น เป็นต้น

2. นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำความคิดรวบยอดทางคติชนวิทยามาต่อยอดสร้างสรรค์โดยลงมือสร้างเป็นนวัตกรรมชิ้นงานเพื่อเผยแพร่ข้อมูลชุมชนเป้าหมาย

แบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก

1.....2.....3.....4.....

ข้อที่	รายการประเมิน	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การมีส่วนร่วมของสมาชิก				
2	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ				
3	การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
4	การประเมินและปรับปรุงงาน				
รวม					

เกณฑ์การประเมิน

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิก
  - 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานอย่างชัดเจน
  - 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน
  - 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน
2. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
  - 3 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง และตรงตามความสามารถของสมาชิก
  - 2 คะแนน = การกระจายงานได้ทั่วถึง แต่ไม่ตรงตามความสามารถ
  - 1 คะแนน = การกระจายงานไม่ทั่วถึง และไม่ตรงตามความสามารถ
3. การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
  - 3 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายตรงเวลาที่กำหนด
  - 2 คะแนน = ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ช้ากว่าเวลาที่กำหนด
  - 1 คะแนน = ทำงานไม่สำเร็จตามเป้าหมาย
4. การประเมินและปรับปรุงงาน
  - 3 คะแนน = สมาชิกทุกคนร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ
  - 2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่ร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตามตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ
  - 1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยร่วมมือปรึกษาหารือ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานเป็นระยะ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบประเมินกระบวนการทำงานกลุ่มคะแนนเต็ม 12 คะแนน

10-12	หมายถึง	ดีมาก
7-9	หมายถึง	ผ่าน
4-6	หมายถึง	ควรปรับปรุง

แบบประเมินการนำเสนอผลงาน

จุดประสงค์ที่ .....

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก 1.....2.....

3.....4.....

ข้อที่	รายการประเมิน	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การเตรียมความพร้อม				
2	เนื้อหาสาระ				
3	รูปแบบการนำเสนอ				
4	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม				
5	การรักษาเวลา				
6	ความสนใจของผู้ฟัง				
	รวม				

เกณฑ์การประเมิน

1. การเตรียมความพร้อม

3 คะแนน = มีการจัดเตรียมสถานที่ สื่อ/อุปกรณ์ไว้อย่างพร้อมเพียง

2 คะแนน = มีสื่อ/อุปกรณ์พร้อม ขาดการจัดเตรียมสถานที่

1 คะแนน = สื่อ/อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดการจัดเตรียมสถานที่

2. เนื้อหาสาระ

3 คะแนน = สาระสำคัญครบถ้วน ตรงตามจุดประสงค์

2 คะแนน = สาระสำคัญไม่ครบ แต่ตรงตามจุดประสงค์

1 คะแนน = สาระสำคัญไม่ครบ ไม่ตรงตามจุดประสงค์

3. รูปแบบการนำเสนอ

3 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ใช้เทคนิคแปลกใหม่ น่าสนใจ มีสื่อและใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนอ

2 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ไม่น่าสนใจ มีสื่อและใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนอ

1 คะแนน = มีรูปแบบการนำเสนอไม่เหมาะสม ไม่น่าสนใจ ไม่มีสื่อ

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม

3 คะแนน = สมาชิกทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

2 คะแนน = สมาชิกส่วนใหญ่มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

1 คะแนน = สมาชิกส่วนน้อยมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

5. การรักษาเวลา

3 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมได้ตามเวลาที่กำหนด

2 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมเร็วหรือช้ากว่าเวลาที่กำหนด 2 นาที

1 คะแนน = ดำเนินกิจกรรมเร็วหรือช้ากว่าเวลาที่กำหนดตั้งแต่ 3 นาทีขึ้นไป

6. ความสนใจของผู้ฟัง

3 คะแนน = ผู้ฟังร้อยละ 80สนใจ และให้ความร่วมมือ

2 คะแนน = ผู้ฟังร้อยละ 70 -79สนใจ และให้ความร่วมมือ

1 คะแนน = ผู้ฟังน้อยกว่าร้อยละ 70 สนใจ และให้ความร่วมมือ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนแบบประเมินการนำเสนอผลงานคะแนนเต็ม 18 คะแนน

13-18 หมายถึง ดีมาก

7-12 หมายถึง ผ่าน

6 หมายถึง ควรปรับปรุง

เนื้อหาสาระ

ความคิดรวบยอดด้านคติชนวิทยาและการต่อยอดวัฒนธรรม

การนำคติชนมาพัฒนาและต่อยอดทางวัฒนธรรม เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากสำรวจและเก็บข้อมูลในขณะลงชุมชน มารวบรวมเป็นฐานความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์แยกแยะประเภทของข้อมูลและสามารถสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง เพื่อนักศึกษาได้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการต่อยอดทางวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากกระบวนการการพัฒนาความคิดรวบยอดของตัวนักศึกษาเอง อีกทั้งยังกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกระหนักและห่วงแหนในคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนของตนเองและชุมชนอื่น

เมื่อนักศึกษาเกิดความสามารถด้านความคิดรวบยอดและความตระหนักทางวัฒนธรรม เกิดความเข้าใจและเข้าถึงข้อมูลในชุมชนท้องถิ่นทั้งของตนเองและผู้อื่น สามารถเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรม ได้โดยการมีทัศนคติหรือความรู้สึกที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของกลุ่มคนยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยสามารถเข้าใจและมีจุดยืนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ ผ่านการร่วมมือและมีทัศนคติที่เข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่าย สามารถชื่นชมและเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรมเหล่านั้นได้ อีกทั้งยังพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความเชื่อ และไม่ยึดติดกับบรรทัดฐานของตน สามารถร่วมงานและทำงานร่วมกับวัฒนธรรมอื่น ด้วยการทำงานผ่านมุมมองของวัฒนธรรมนั้นไม่ได้มองผ่านวัฒนธรรมของตนแต่เพียงอย่างเดียว

ซึ่งนักศึกษาสามารถต่อยอดทางวัฒนธรรมผ่านการสร้างชิ้นงาน การนำเสนอด้วยภาพวิดิทัศน์ ละคร ของจริง ของจำลอง ซึ่งการนำเสนอสามารถออกแบบได้หลายรูปแบบ

- การบรรยายประกอบภาพ
- วิดิทัศน์สารคดี
- การแสดงละครหรือบทบาทสมมติ
- การจัดนิทรรศการโดยการนำเสนอของจริง ของจำลองในการบรรยาย
- การจัดทำหนังสือ พวงกุญแจของที่ระลึกในชุมชน
- ออกแบบโลโก้อาหารของชุมชน

ภาคผนวก ช

แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด

แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด

แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดเป็นแบบวัดแบบอัตนัยมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน(Rubric Scoring) 5 ระดับโดยประเมินเกี่ยวกับความเข้าใจในเนื้อหาของคติชนวิทยา และรู้คุณค่าของคติชนวิทยา และสามารถนำคติชนวิทยาไปต่อยอดได้ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดความสามารถแบบอัตนัยและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนที่มีลักษณะเป็นคะแนนรูบรีค (Rubric Scoring) 5 ระดับ (ด้านความถูกต้อง ด้านการแสดงผล ระดับจะเป็น 0-4)

2 กำหนดจุดมุ่งหมายและกรอบความคิดในการสร้างแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด

3 สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ โดยใช้ตามแนวคิดของ Anderson

นิยามศัพท์ ความสามารถด้านความคิดรวบยอด หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้จัดประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์คุณค่าด้านคติชนวิทยา และนำไปใช้ต่อยอดได้ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้แบบวัดแบบอัตนัยและเกณฑ์การประเมิน

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์ข้อสอบ

ชั้นการวัด	ความรู้ ความจำ	ความ เข้าใจ	นำไปใช้	วิเคราะห์	ประเมินค่า	สร้างสรรค์	รวม
ประเด็นคำถาม							
จำแนกประเภทข้อมูล				1			1
วิเคราะห์คุณค่า				1			1
ต่อยอดความรู้						1	1
สรุปองค์ความรู้						1	1
รวม	-	-	-	2	-	2	4

4 สร้างแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดเป็นแบบวัดแบบอัตนัยและเกณฑ์การประเมินโดยที่มีแนวคำถามในการวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอดทั้งหมด 4 ข้อ ดังนี้

1) (มีเรื่องให้อ่าน) จากเรื่องที่ให้อ่าน พบข้อมูลทางคติชนวิทยาประเภทใดบ้างอย่างไร (วิเคราะห์)

2) จากบทอ่านที่กำหนดให้ นักศึกษาคิดว่าข้อมูลทางคติชนวิทยานั้นมีคุณค่าอย่างไร (วิเคราะห์)

3) หากต้องนำข้อมูลทางคติชนวิทยาจากบทอ่านข้างต้นไปต่อยอดสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมเพื่อสืบทอดข้อมูลดังกล่าว จะสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใด เพราะอะไร (สร้างสรรค์)

4) หากให้นักศึกษาเปรียบเทียบคติชนวิทยากับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นักศึกษาจะเปรียบเทียบคติชนวิทยากับอะไร เพราะเหตุใด (สร้างสรรค์)

ตารางที่ 2 เกณฑ์การประเมินแบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด

แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด					
ประเด็น	5	4	3	2	1
ความถูกต้อง	ตอบคำถามได้ถูกต้องและครบถ้วนทุกประเด็น	ตอบคำถามผิดหรือไม่ ครบถ้วน 1 ประเด็น	ตอบคำถามผิดหรือไม่ ครบถ้วน 2 ประเด็น	ตอบคำถามผิดหรือไม่ ครบถ้วน 3 ประเด็น	ตอบคำถามผิดหรือไม่ ครบถ้วนมากกว่า 3 ประเด็น
การแสดงเหตุผล	แสดงเหตุผลครบทั้ง 5 พฤติกรรม ดังนี้ 1.แสดงเหตุผลครบทุกประเด็น 2.เหตุผลมีความเป็นไปได้ 3.เหตุและผลสอดคล้องกัน 4.สามารถนำไปปฏิบัติได้ 5.แสดงเหตุผลโดยไม่มีอคติ	แสดงเหตุผลขาด 1 พฤติกรรม จาก 5 ข้อดังนี้ 1.แสดงเหตุผลครบทุกประเด็น 2.เหตุผลมีความเป็นไปได้ 3.เหตุและผลสอดคล้องกัน 4.สามารถนำไปปฏิบัติได้ 5.แสดงเหตุผลโดยไม่มีอคติ	แสดงเหตุผลขาด 2 พฤติกรรม จาก 5 ข้อดังนี้ 1.แสดงเหตุผลครบทุกประเด็น 2.เหตุผลมีความเป็นไปได้ 3.เหตุและผลสอดคล้องกัน 4.สามารถนำไปปฏิบัติได้ 5.แสดงเหตุผลโดยไม่มีอคติ	แสดงเหตุผลขาด 3 พฤติกรรม จาก 5 ข้อดังนี้ 1.แสดงเหตุผลครบทุกประเด็น 2.เหตุผลมีความเป็นไปได้ 3.เหตุและผลสอดคล้องกัน 4.สามารถนำไปปฏิบัติได้ 5.แสดงเหตุผลโดยไม่มีอคติ	แสดงเหตุผลขาดมากกว่า 3 พฤติกรรม จาก 5 ข้อดังนี้ 1.แสดงเหตุผลครบทุกประเด็น 2.เหตุผลมีความเป็นไปได้ 3.เหตุและผลสอดคล้องกัน 4.สามารถนำไปปฏิบัติได้ 5.แสดงเหตุผลโดยไม่มีอคติ

เกณฑ์การพิจารณาคะแนนความสามารถด้านความคิดรวบยอดคะแนนเต็ม 40 คะแนน

35-40	หมายถึง	ดีมาก
28-34	หมายถึง	ดี
21-27	หมายถึง	ปานกลาง
14-20	หมายถึง	พอใช้
8-13	หมายถึง	ควรปรับปรุง

แบบวัดความสามารถด้านความคิดรวบยอด

คำชี้แจง แบบวัดนี้มีจำนวน 4 ข้อ ข้อละ 10 คะแนน ให้นักศึกษาทำทุกข้อ โดยมีเวลาในการทำ 45 นาที คะแนนเต็ม 40 คะแนน

เรื่อง...ต่างถิ่น

คำแก้ว หญิงสาวชาวเหนือ อาศัยอยู่กับ เดช ชายคนรัก หนุ่มใต้ชาวจังหวัดปัตตานี ทั้งสองคนอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ทำงานอยู่ในบริษัทเดียวกัน เดช เป็นวิศวกร ส่วนคำแก้วเป็นพนักงานฝ่ายบัญชี การใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ของคำแก้วและเดชเป็นไปอย่างเรียบง่าย ย้อนกลับไปเมื่อสองปีก่อน คำแก้วและเดชแต่งงานกันที่เชียงใหม่ด้วยพิธีกรรมเล็ก ๆ คือ การผูกข้อมือข้อมือ ด้านคำแก้วมีพี่น้องทั้งหมด 4 คน เธอเป็นลูกคนที่ 3 ของครอบครัว จึงไม่ลำบากนักหากเธอต้องโยกย้ายหรือมาทำงานไกลบ้าน พี่ของเดชเขาเป็นลูกคนเดียว แต่พ่อแม่ของเดชยังแข็งแรงดีจึงทำให้เดชได้มาทำงานตามฝันในการเป็นวิศวกรในเมืองใหญ่

คำแก้วและเดชมักพูดคุยกันถึงอนาคตหากต้องมีการโยกย้ายกลับบ้านเกิด ทั้งสองตกลงกันว่า จะกลับไปดูแลพ่อแม่ของเดชที่ปัตตานี ด้วยเพราะเดชเป็นลูกคนเดียว และบ้านของเดชก็มีอาชีพรองรับทั้งสองไม่ต้องลำบากหากต้องลาออกจากงานเพื่อไปหางานใหม่ ซึ่งพ่อแม่ของเดชเป็นชาวประมง เปิดร้านขายอาหารทะเลตากแห้งรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงครอบครัวให้สุขสบายได้

คำแก้วสาวชาวเหนือวาดฝันถึงการไปอยู่ปัตตานี เธอยินดีกับการย้ายไปถิ่นฐานบ้านเกิดตามคนรัก แต่ในใจเธอก็กังวลเพราะนั่นหมายถึงการห่างไกลจากเมืองใหญ่ และการห่างไกลจากบ้านเกิดของเธอไปทุกที และวันนั้นก็มาถึง เมื่อเดชได้รับสาย ปลายสายใช้สำเนียงไทยถิ่นใต้

เดช : ครี๊บบ้อ

พ่อเดช : ทำไหรโลก พ่ออีโธรมมาบอกว่า แม่ไม่สบาย เข้าโรงพยาบาล เดชหลบบ้านตะโลก

เมื่อการสนทนาจบลงคำแก้วรู้ได้ในทันทีว่า ถึงเวลาที่จะต้องย้ายไปปัตตานีแล้ว

สองเดือนต่อมา คำแก้วและเดชเตรียมตัวเดินทางด้วยขบวนรถไฟเร็ว ทักซิณา ขบวนรถไฟที่ใหม่ที่สุดวิ่งจากชุมทางกรุงเทพฯ ถึงชุมทางสุโขทัยโลก ทั้งสองเดินทางด้วยรถไฟขบวนนี้ และเป็นครั้งแรกของคำแก้วที่ไปบ้านเดช

ขบวนรถไฟแล่นข้ามจังหวัดน้อยใหญ่ในเขตภาคใต้ คำแก้วตื่นเต้นและค่อย ๆ เห็นความเปลี่ยนแปลงผ่านผู้คนที่นั่งรถไฟขบวนเดียวกับเธอ

เมื่อเวลาผ่านไปขบวนรถไฟแล่นเข้าสู่เขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี เดช เรียกคำแก้วให้ดูวัด ซึ่งเป็นวัดที่มีชื่อเสียงและเป็นวัดที่พุทธศาสนิกชนต่างแวะเวียนมาสักการะ

เดช : แก้ว คุณี่เร็ว วัดที่สวยงาม วัดข้างไห้ วัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นมากกว่า 300 ปีมาแล้ว ภายในวิหารมีรูปปั้นหลวงปู่ทวดเทวองค์จริงประดิษฐานอยู่ด้วยนะ นอกจากนี้ยังมีสถาปัตยกรรมของสกุลเจดีย์ มณฑป อุโบสถและหอระฆังที่งดงามมากวาง ๆ พี่จะพาเข้าไป วัดนี้ดีนะมีชื่อเสียง เพราะหลวงปู่ทวด ซึ่งหลวงปู่ทวดวัดข้างไห้มีตำนานเล่าขานกันมาว่าเป็นผู้มีความสามารถในการศึกษาเล่าเรียนเก่งกาจเรื่องพระปริยัติธรรมและด้านเวทมนตร์คาถาต่าง ๆ อย่างเช่นการเปลี่ยนน้ำทะเลให้กลายเป็นน้ำจืด ตั้งแต่นั้นมาชื่อเสียงของท่านก็กระจายไปทั่ว และต่อมาหลวงปู่ทวดได้มรณภาพที่ประเทศมาเลเซียแล้วได้นำพระสรีระสังขารกลับมาที่วัดข้างไห้แห่งนี้ละ

คำแก้ว : มองจากข้างนอกวัดก็สวยมาก ๆ เลยคะ ชื่อเสียงของหลวงปู่ทวดก็ได้ยินมานานแล้ว พี่ต้องพาน้องมานะ

เดช : จำวาง ๆ พี่จะพามานะ

ขบวนรถไฟแล่นเทียบชานชาลาจุดหมายของคำแก้วและเดช น้ำชายของเดชมารับและแจ้งข่าวกับเดชว่า พ่อกับแม่รออยู่ที่บ้าน

น้ำโชค : มาแล้ว มาแล้ว เดชเหือ ไม่พบนาน เดิบหนัด เป็นหนุ่มถ้าวแล้ว

เดช : หัวดีศรีรับน้ำโชค ไม่พบนาน คิดถึงคาดคับผมไม่ใหญ่พรวัว ถ้าวลอกอนะ น้ำโชค ฮ่า ๆ

น้ำหลานกอดคอ หัวเราะ อย่างมีความสุข และพาคำแก้วมุ่งหน้าไปขึ้นรถเพื่อกลับบ้าน

ขณะนั่งรถคำแก้วสาวชาวเหนือทอดสายตาวามมองออกไปนอกรถ บริบท ชุมชน ดึกบ้านเรือน แตกต่างผิดหูผิดตาจากบ้านทางภาคเหนือของเธอมากนัก ในใจครุ่นคิด ไม่เหมือนเชียงใหม่ ไม่เหมือนกรุงเทพเอาเสียเลย

รถขับมาสักระยะก็ถึงบ้านของเดชที่มีพ่อแม่แม่ยืนรอหน้าบ้าน การกลับบ้านของเดชครั้งนี้เป็นการกลับบ้านอย่างถาวร เขาแต่งงานและไม่กลับบ้านมาประมาณ 2 ปี ด้วยภาระงาน

แม่ของเดชเพิ่งฟื้นจากอาการป่วย แต่ก็ดีขึ้นมาก ยืนยิ้มรอลูกชาย เมื่อเดชมาถึงก็เขากอดแม่ของตน พร้อมกับนั้นพ่อก็เข้ามาสวมกอดในทันที ทั้งสามคนกอดกันอย่างอบอุ่น ด้วยความคิดถึง คำแก้วยืนยิ้มอบอุ่นใจกับภาพครอบครัวของเดชชายคนรัก

การกลับมาของคำแก้วและเดชต่างเป็นที่ยินดีของพ่อแม่ และญาติพี่น้อง ทุกคนมาร่วมต้อนรับเดชและคำแก้ว การต้อนรับกลับมาในวันแรก ก็ทำให้คำแก้วประทับใจเพราะบรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่น และเธอก็เชื่อว่าเธอจะสามารถจะอยู่ที่นี้ได้อย่างสงบสุขแน่นอน เมื่อพบปะพูดคุยกันจนหายคิดถึง พ่อกับแม่ก็ชวนคำแก้วและเดชมากินข้าว

พ่อ : เดินทางมาเหนื่อย ๆ ไปก้านั้น ไปกินข้าวกันหาว แม่ทำกับข้าวไว้คาลักคาลุยเสียหมด

แม่ : ไปลูกไป แม่ทำแกงพุงปลา ผัดเคยลูกตอกุ้ง หมูหวาน ไว้ไห้บ่าว ของโปรดบ่าวเพ

เดช : โอเีย โลกใจจังแหละ (หันไปหาคำแก้วพร้อมยิ้มและจับมือเชื้อเชิญไห้ไปทานข้าว)

ทุกคนนั่งทานข้าวพร้อมกันภาพบรรยากาศเต็มไปด้วยความสุข รอยยิ้ม เสียงหัวเราะ

ปิดท้ายคำคืนเมื่อเช้านอน คำแก้วนอนยิ้มอย่างสบายใจ ความอบอุ่นที่เธอได้สัมผัสจากครอบครัวของเธอ คำแก้วปิดตาลงหลับไปพร้อมกับความสบายใจ เธอกลับบ้านแต่อบอุ่นใจแล้วในวันแรกพบ

เช้าวันรุ่งขึ้นเดช พาคำแก้วเดินชมบริเวณรอบ ๆ บ้าน โดยมีพ่อเดินตามไปด้วย บริเวณบ้านของเดชเต็มไปด้วยอุปกรณ์การทำประมงมากมาย และเมื่อมาถึงจุดหนึ่งคำแก้วมองเห็นตาข่ายขนาดใหญ่ จึงถามว่า

คำแก้ว : ตาข่ายขนาดใหญ่นี้คืออะไรหรือคะ

เดช : อวนหาปลาครับ แต่พี่ถามพ่ออีกที (หันไปเรียกพ่อ) พ่อ นี่อวนไอ้ไหนแล้วนะ

พ่อเดช : ปูกะปิตา อวนลอยปลาใหญ่ ชาวบ้านเขาทำกันเอาไว้จับปลาใหญ่ ทำขายกัน (หันไปหาคำแก้วพร้อมอธิบายเป็นภาษาไทยกลาง) เป็นเครื่องมือการทำประมง จับปลาใหญ่ ที่อยู่บนผิวน้ำ เวลาวางอวนส่วนใหญ่ จะออกไปวางในเวลาากลางคืน ประมาณ ตีสอง และจะยกอวนในช่วงเช้ามืด

เดช : โอยะ แผลงภาษาบางกอก เพราะจิงแหละ

พ่อเดช : (ยิ้มอ่อน สีหน้าภูมิใจ)

คำแก้ว : พุดได้เลยคะพ่อ หนูจะได้ฝึกไปด้วย แล้วปลาอะไรหรือคะที่ได้

พ่อเดช : (พุดถนัด) ปลาเทได้ ถ้าเป็นโบ้ ปลากระท่อม, ปลาอินทรี, ปลาจาระเม็ด, ปลาโอ, ปลาหน่า, ปลาอีโต้มอญ หลายพันธุ์เอามาทำปลาเค็ม ปลาตากแห้ง ได้

คำแก้ว : เหมือนที่แม่ขายอยู่ไซ้ไหมคะ

พ่อเดช : หมันโลก

คำแก้วค่อย ๆ เรียนรู้เรื่องราว วิถีชีวิตของครอบครัวเดชไปเรื่อย ๆ อยู่มาวันหนึ่ง แม่ของเดช มาพูดกับเดชและคำแก้วว่าตนฝันว่าได้แหวนทอง สวยมาก เมื่อเล่าให้ใคร ๆ ฟังทุกคนก็บอกว่าจะได้หลาน เล่าของแม่ก็เรียกเสียงหัวเราะและความสุขให้กับครอบครัว จนเวลาผ่านไปคำแก้วก็เริ่มตั้งครรรค์ ซึ่งเป็นข่าวดีของครอบครัว

พ่อแม่เดช ดูแลคำแก้วอย่างดี ไม่ยอมให้คำแก้วทำงานหนัก บอกข้อห้ามของคนท้องที่ชาวใต้ไม่ให้ทำหลายอย่างแก่คำแก้ว เช่น ไม่ให้นั่งขวางประตู เพราะจะคลอดยาก คำแก้วสาวสาวเหนือรับฟังคำเตือนและข้อห้ามต่าง ๆ จนทำให้เธอรู้สึกอึดอัดใจบ้างในบางครั้ง แต่เธอก็ปฏิบัติตามเสมอ

อยู่มาวันหนึ่งขณะนั้นคำแก้วอึดอัดท้อง เธออยากกินอาหารทางเหนือ อาหารบ้านเกิดของเธอ คำแก้วบอกเดชว่าเธออยากกินขนมจีนน้ำเงี้ยว ให้เดชไปซื้อให้กิน แต่เมื่อพ่อแม่ของเดชได้ยินก็บอกกับเดชและคำแก้วว่า กินที่มีอาหารใต้เป็นอาหารทะเลมีคุณค่ามากอยู่แล้ว ไม่ต้องไปหากินขนมจีนน้ำเงี้ยวอีก คำแก้วได้ยินดังนั้นก็แอบรู้สึกน้อยใจ เพราะเธอคิดถึงบ้านและอยากกินอาหารท้องถิ่นของตน

เวลาผ่านไปคำแก้วได้ให้กำเนิดลูกชาย พ่อแม่ของเดช และเดชดีใจมาก ฝ้าเลี้ยงดูอนุชนอมอย่างดี พ่อกับแม่ของเดชใช้เพลงกล่อมเด็กในการขับกล่อมให้หลานรัก นอนหลับในทุก ๆ วัน ด้วยเพลงไก่เถื่อน ซึ่งคำแก้วไม่เคยได้ยินมาก่อน และลูกน้อยของเธอก็หลับได้อย่างง่ายดายเพราะเพลงไก่เถื่อนในทุก ๆ วัน หลังคลอดได้ 7 วัน พ่อแม่ของเดชได้รับขวัญหลานด้วยการทำพิธีขึ้นเปล ในตอนเช้ามีการทำบุญใส่บาตรพระ คำแก้วเตรียมผ้าชิ้นผ้าพื้นเมืองบ้านของเธามาสามใส่ แต่แม่ของเดชบอกให้นุ่งผ้าที่เธอเตรียมไว้พร้อมกับไปหยิบผ้าปาเต๊ะมาให้คำแก้วนุ่งเพื่อไปทำบุญที่วัด ส่วนพ่อของเดชและเดชนุ่งผ้าใส่รองยาวพร้อมพาดผ้าขาวม้า คำแก้วครุ่นคิดว่า เธอเป็นสาวชาวเหนือแต่เธอแทบจะไม่ได้แสดงออกถึงความเป็นคนเหนือเลยแม้แต่ในเรื่องของการแต่งกาย

ลูกชายของคำแก้วและเดชค่อย ๆ เติบโตอย่างสมบูรณ์เขาเริ่มเข้าเรียนอนุบาล เดชมักชวนลูกชายเล่นขี่ม้าส่งเมือง โพงพาง และมะโย่งอยู่เสมอ เดชและลูกชายสนุกสนามมากในทุก ๆ วัน

อยู่มาวันหนึ่งคำแก้วได้พูดกับเดชว่าเธออยากเปิดร้านอาหารเหนือ เพราะแถวบ้านของเธอยังไม่มีอาหารเหนือขาย คำแก้วมองว่าน่าจะเป็นพื้นที่ที่ดี เพื่อให้คนที่สนใจได้ลองรสชาติอาหารพื้นเมืองทางเหนือ เดชเห็นด้วยจึงนำเรื่องไปปรึกษากับพ่อแม่ของเดช ซึ่งคำแก้วแอบกังวลว่าอาจจะไม่เป็นที่ถูกใจพ่อแม่ของเดช

เมื่อนำเรื่องไปปรึกษา พ่อแม่ของเดชก็บอกกับคำแก้วว่าได้ และจะฝากปลาเค็มตากแห้ง รวมถึงผลิตภัณฑ์ของบ้านไปฝากขายที่ร้านของคำแก้วด้วย

คำแก้วรู้สึกดีใจและมีความสุขมาก เธอเริ่มวาดและวางแผนการเปิดร้านอย่างรอบคอบ ความสุขของคำแก้วเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวชาวประมงของเธอเข้าใจและสนับสนุนเธอ เธอมีกำลังใจที่ดีจากคนในครอบครัว คำแก้วไม่ต่างถิ่นอีกต่อไป

เรื่องโดย วรกร ธรรมภิบาลอุดม

1) จากเรื่องที่ให้อ่าน พบข้อมูลทางคติชนวิทยาประเภทใดบ้าง อย่างไรให้ระบุเป็นข้อ ๆ พร้อมทั้งอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) จากบทอ่านที่กำหนดให้ นักศึกษาคิดว่าข้อมูลทางคติชนวิทยานั้นมีคุณค่าอย่างไรบ้าง อธิบายพร้อมให้เหตุผล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) หากนักศึกษาต้องนำข้อมูลทางคติชนวิทยาจากบทอ่านข้างต้นไปต่อยอดสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมเพื่อสืบทอดข้อมูลดังกล่าว นักศึกษาจะสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใด เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) หากให้นักศึกษาเปรียบเทียบคติชนวิทยากับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นักศึกษาจะเปรียบ คติชนวิทยากับอะไร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ซ
แบบวัดเชิงสถานการณ์ด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม

แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม

แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยใช้จะมีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ โดยผู้วิจัยกำหนดคำถามในลักษณะสถานการณ์ และกำหนดตัวเลือก 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดเชิงสถานการณ์

2 กำหนดจุดมุ่งหมายและ ประเด็นในการวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม

3 สร้างแบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรมเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ โดยให้ผู้รับการทดสอบตัดสินใจและอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจผ่านการทำแบบวัด ซึ่งการวัดประเภทนี้ไม่ตัดสินถูกผิดพฤติกรรมทางความตระหนักทางวัฒนธรรมของผู้รับการทดสอบ แต่คำนึงถึงเหตุผลของการตัดสินใจของผู้ตอบเพียงอย่างเดียวผู้ตอบจะต้องใช้วิจารณญาณคิดพิจารณาตัดสินใจเลือกที่จะกระทำด้วยการให้เหตุผล ระบบการให้คะแนนตัวเลือกไม่มีคำตอบถูกหรือผิด แต่เป็นการให้คะแนนแบบหลายค่าที่กำหนดให้แต่ละตัวเลือกเช่น 4, 3, 2, 1 แทนค่าความตระหนักทางวัฒนธรรม

นิยามศัพท์ความตระหนักทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงออกถึงทัศนคติหรือความรู้สึกที่มีต่อระเบียบแบบแผน วิถีชีวิต ความเชื่อของคนใน ชุมชน ที่แสดงออกถึงการรับรู้ ยอมรับ ชื่นชมและเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมของตนและของผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถมีส่วนร่วม ทำงานร่วมกับวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้และพร้อมที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ตนรับมาไปสู่บุคคลและชุมชนอื่นได้ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินความตระหนักทางวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งมีลักษณะเป็นเครื่องมือแบบวัดเชิงสถานการณ์

คะแนนที่กำหนดให้แต่ละตัวเลือกเช่น 1, 2, 3, 4 แทนค่าความตระหนักทางวัฒนธรรมดังนี้

1 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล แสดงออกถึงการรับรู้การมีอยู่ของวัฒนธรรมตนเองและผู้อื่น

2 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล ยอมรับวัฒนธรรมอื่น

3 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล ชื่นชมวัฒนธรรมทั้งของตนเองและผู้อื่น

4 คะแนน ตัวเลือกเป็นเหตุผล นำวัฒนธรรมมาปฏิบัติและถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่ชุมชนอื่นได้

เกณฑ์การพิจารณาความตระหนักทางวัฒนธรรม เต็ม 40 คะแนน

35-40	หมายถึง	ดีมาก
29-34	หมายถึง	ดี
23-28	หมายถึง	ปานกลาง
17-22	หมายถึง	พอใช้
10-16	หมายถึง	ควรปรับปรุง

.....

แบบวัดความตระหนักทางวัฒนธรรม

- คำชี้แจง**
1. แบบวัดมีจำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็มข้อละ 4 คะแนน คะแนนรวมเต็ม 40 คะแนน ให้นักศึกษาทำทุกข้อ โดยมีเวลาในการทำ 20 นาที
  2. ให้นักศึกษาเลือกข้อที่ตรงกับความคิดตนเองเพียง 1 ข้อ
1. แก้วนุ่งผ้าซิ่นผ้าพื้นเมืองของภาคเหนือไปเดินห้าง ทำให้มีคนมอง หากนักศึกษาเป็นเพื่อนของแก้วจะบอกแก้วว่าอย่างไร
    - ก. แก้ววันนี้เธอนุ่งผ้าซิ่นมาเดินห้างเลยนะ
    - ข. ครั้งหน้าฉันขอใส่ด้วยนะดูมีเอกลักษณ์ดี
    - ค. ผ้าซิ่นเธอสวยมาก
    - ง. ไปเรียนทำผ้าซิ่นดีกว่าจะได้ทำขาย
  2. วิชัยคิดถึงบ้านเลยร้องเพลงหมอลำอีสาน และหยิบพิณขึ้นมาตี เนื้อเพลงเป็นภาษาอีสาน เมื่อนักศึกษาได้ยิน จะบอกกับวิชัยว่าอย่างไร
    - ก. วิชัยร้องเพลงท้องถิ่นภาคตนเองเลยนะวันนี้
    - ข. วิชัยเพลงเพราะมาก พิณก็สวย เสียงดีเลย
    - ค. วิชัยสอนเราร้องเพลงอีสานและตีพิณบ้าง เราจะเอาไปแสดงในงานวันเทศกาลอาหาร
    - ง. วิชัยร้องหลาย ๆ เพลงเลยเราชอบฟัง
  3. น้อยเป็นคนภาคกลาง ชอบทำกับข้าว เมนูที่ทำเป็นประจำคือ แกงเขียวหวานไก่ เมื่อนักศึกษาเห็นเมนูของน้อยจะพูดว่าอย่างไร
    - ก. แกงเขียวหวานของน้อย เราชอบมากเลยนะ
    - ข. วันนี้น้อยทำแกงเขียวหวานแสนอร่อยอีกแล้ว
    - ค. น้อยสอนเราทำแกงเขียวหวานหน่อยนะ เราคนใต้จะทำให้แม่เรากิน
    - ง. แกงเขียวหวานของน้อยน่ากินมาก มีสมุนไพร เหมือนแกงกะทิบ้านเราเลย
  4. เมื่อเพื่อนของนักศึกษาเล่าถึงประเพณีตานตุง ว่า “ในภาษาล้านนา ตุง หมายถึง “ธง” จุดประสงค์ของการทำตุงในล้านนาคือ การทำถวายเป็นพุทธบูชา ชาวล้านนาถือว่าการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือถวายเพื่อเป็นปัจจัยส่งกุศลให้แก่ตนไปในชาติหน้าด้วยความเชื่อว่า เมื่อตายไปแล้วก็จะได้เกาะยึดชายตุงขึ้นสวรรค์พ้นจากขุมนรก วันที่ถวายตุงนั้นนิยมกระทำในวันพญาวันซึ่งเป็นวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์” เมื่อนักศึกษาได้ฟังเรื่องราวจากเพื่อนแล้ว จะบอกกับเพื่อนว่าอย่างไร

- ก. ประเพณีตานตุงตงาม และใช้ธงที่ชาวบ้านผลิตเอง น่าสนใจมากเลย เราอยากเรียนรู้การทำ
- ข. ประเพณีตานตุงทางภาคเหนือน่าไปเที่ยวมาก ๆ เลย
- ค. ประเพณีตานตุง ประดับธงสวยงามมาก เราชอบมากจริงมีความหลากหลาย
- ง. ประเพณีตานตุง ตงามเป็นมรดกทางวัฒนธรรม
5. สดใสเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังว่า สมัยเด็ก ๆ เขาชอบเล่นขี่ม้าส่งเมือง เป็นการละเล่นที่สนุกมาก เขาชอบเป็นม้าจะได้ให้เพื่อน ๆ ขี่ สดใสเล่าด้วยความตื่นเต้นและน่าสนใจ แต่ข้าวสวยเมื่อฟังน้อยแล้วรู้สึกที่ไม่ชอบการละเล่นแบบที่สดใสบอก หากนักศึกษาเป็นเพื่อนของข้าวสวยจะบอกกับข้าวสวยว่าอย่างไร
- ก. เราว่าขี่ม้าส่งเมืองน่าจะสนุกมาก เราไม่เคยเล่นแต่เราว่าต้องสนุกแน่ ๆ เลย
- ข. ขี่ม้าส่งเมืองนอกจากจะสนุกแล้ว เราว่าน่าจะช่วยให้เราร่างกาย
- ค. ลองเล่นกันดูก่อนนะ ขี่ม้าส่งเมืองเล่นยังไงหรือสดใส
- ง. เรามาเล่นขี่ม้าส่งเมืองกันเถอะ ร่างกายแข็งแรง และได้รู้จักวิธีเล่นด้วย จะได้เอาไปเล่นกับเพื่อน ๆ คนอื่น ๆ ต่อ
6. ก้องถามเสก ว่า ภาษาเหนือ เมื่อบอกรักต้องพูดว่าอะไร เสก ตอบว่า ฮัก แปลว่า รัก ก้องถามต่อว่า ช้างละ พูดว่าอย่างไร เสก ตอบว่า จ้าง จากนั้น ก้องหัวเราะ หากนักศึกษาเป็นเพื่อนก้องจะพูดกับก้องว่าอย่างไร
- ก. จ้าง เป็นภาษาถิ่นของภาคเหนือ
- ข. จ้าง เป็นคำที่ฟังแล้วอ่อนหวานน่ารัก
- ค. จ้าง เป็นคำท้องถิ่น เราควรทำความรู้จักคำศัพท์ของท้องถิ่นอื่นบ้าง
- ง. จ้าง เป็นคำถิ่นเหนือ เราไปภาคเหนือใช้คำถิ่นก็ได้กลมกลืนกับคนในพื้นที่
7. เก่งไปเที่ยวทัศนศึกษากับเพื่อน ๆ และอาจารย์ ที่สะพานมอญ อ.สังขะบุรี จ.กาญจนบุรี เมื่อไปถึงคุณครูให้นักศึกษาทุกคนใส่ชุดประจำถิ่นของคนมอญในชุมชนแต่เก่งไม่ยอมใส่ หากนักศึกษาเป็นเพื่อนเก่งนักศึกษาจะพูดกับเก่งว่าอย่างไร
- ก. สวยนะเก่งชุดมอญ หาดูยากด้วยบ้านเราไม่มีนะ
- ข. ใส่เถอะเก่ง จะได้กลมกลืนกับคนในท้องถิ่น
- ค. เก่งใส่ต้องดูดีแน่นอน เราว่าใส่แล้วจะซื้อไปฝากแม่ด้วย
- ง. ใส่เถอะเก่ง ไหน ๆ ก็มาถึงชุมชนมอญแล้ว

8. กล้วยเป็นคนอีสาน เขากำลังนั่งวาดรูปพระธาตุศรีสองรัก ด้วยความตั้งใจ ภาพวาดออกมาสวยงาม เมื่อนักศึกษาเห็นจะพูดกับกล้วยว่าอย่างไร
- ภาพสวยมาก เป็นพระธาตุที่มีความงดงามมาก ๆ เลย เราจำได้ว่ามีตำนานด้วย เราอ่านเจอในหนังสือและเอาไปเล่าให้พ่อเราฟังด้วยนะ
  - ภาพสวยมาก พระธาตุศรีสองรัก อยู่ที่ อ.ด่านซ้าย จ.เลย
  - ภาพสวยมาก เราต้องไปเยี่ยมชมให้ได้
  - ภาพสวยมาก พระธาตุศรีสองรักงดงามมาก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมาก ๆ เลย
9. นวล ชอบสะพานกระเป่าที่ทำมาจากย่านลิเภา เป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์พิเศษของภาคใต้ ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษมาหลายร้อยปี หากนักศึกษาเป็นเพื่อนของนวลจะพูดกับนวลว่าอย่างไร
- กระเป่าสวยเราอยากทำเป็นจะได้สืบทอดและเอาไปขายเผยแพร่ได้
  - กระเป่าสวยมากเลยนวลดูเ่่มาก
  - เราอยากได้กระเป่าแบบนี้ด้วย
  - กระเป่าย่านลิเภาเป็นหัตถกรรมภาคใต้
10. จินเป็นเด็กยุคใหม่ แต่เมื่อจินไปบ้านยาย ยายของจินจะชอบร้องเพลงกล่อมเด็กให้จินฟังเสมอ ก่อนนอน ยายถามจินว่าชอบไหม ฟังได้หรือเปล่า หากนักศึกษาเป็นจินจะบอกยายว่าอย่างไร
- ยายอบอุ่นจังค่ะ ได้ฟังเสียงยายแล้วสบายใจ
  - ยายร้องได้ตลอดเลย จินฟังมาตั้งแต่เล็ก ๆ แล้ว
  - ยายร้องได้เลย จินจะฝึกร้องด้วย และจะเอาไว้กล่อมลูกของจินในอนาคต
  - ยายร้องไพเราะ จินชอบฟังยาย ฟังแล้วรู้สึกว่าคุณค่าที่ยายเปล่งออกมามีคุณค่ามาก

ภาคผนวก ฅ
ผลงานนักศึกษา

ผลงานนักศึกษา

การออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์อาหารและออกแบบการบรรจุให้ชุมชนหัวไทร
จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการรับประทาน

แบบที่ 1 จิ้มกับเตาถ่าน
นำข้าวเกรียบว่าวมาวางบนไม้จิ้ม จากนั้นกลับด้านไปมาเรื่อย ๆ บนเตาถ่าน จนกว่าข้าวเกรียบจะพอง

แบบที่ 2 เข้าไมโครเวฟ หรือเตาอบ
นำข้าวเกรียบว่าวมาตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ จากนั้นนำไปเวฟ หรือ อบ ที่อุณหภูมิ 150 องศา เวลา ประมาณ 3 นาที

"วิทยาลัย"
การออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์ ออกแบบสลากรีวิวการทำขนม
ชุมชนหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

สร้างเงิน สร้างงาน สร้างอาชีพ

กลุ่มจักสานย่านลิเภา @ป่าตุน

- ✓ สำหรับนักเรียนนักศึกษาและบุคคลทั่วไป
- ที่กำลังมองหาอาชีพเสริม
- ✓ ทำที่ไหนก็ได้
- ✓ ได้เงิน
- ✓ สอนฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย

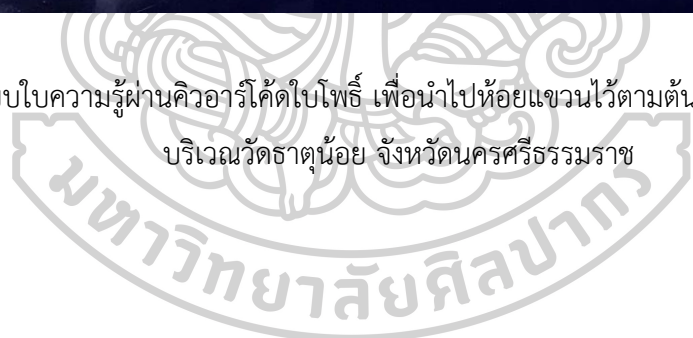
มาทำผลิตภัณฑ์จักสานย่านลิเภากันเถอะ

แบบช่องทางประชาสัมพันธ์ในการหาสมัครงานเพื่อหารายได้ให้ชุมชนย่านลิเภา

นาเคียน จังหวัดนครศรีธรรมราช

การออกแบบใบความรู้ผ่านคิวอาร์โค้ดใบโพธิ์ เพื่อนำไปห้อยแขวนไว้ตามต้นไม้และสถานที่นั่งพัก
บริเวณวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช

ออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์ขนมในชุมชนเกาะนางค้ำ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์นำส้มจากในชุมชนปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาววรรกร ธรรมภิบาลอุดม
วุฒิการศึกษา	ปี 2551 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ปี 2555 สำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปี 2567 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

